

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยขึ้นตามหลักพระพุทธศาสนา

The Development of model products for preservation of
honey and cheese according to Buddhist principles.

โดย

ผศ.ดร. ตวงเพชร สมศรี

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๑

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610761264

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยขึ้นตามหลักพระพุทธศาสนา

The Development of model products for preservation of
honey and cheese according to Buddhist principles.

โดย

ผศ.ดร. ดวงเพชร สมศรี

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๑

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610761264

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Research Report

The Development of model products for preservation of
honey and cheese according to Buddhist principles.

By

Asst.Prof.Dr. Toungpetch Somsri

Graduate School

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

B.E. 2561

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya
University

MCU RS 610761264

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย: การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น
ตามหลักพระพุทธศาสนา
ผู้วิจัย: ผศ.ดร.ตวงเพชร สมศรี
ส่วนงาน: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ปีงบประมาณ: ๒๕๖๑
ทุนอุดหนุนการวิจัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนา มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น ๒) เพื่อศึกษาหลักการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และ ๓) เพื่อสร้างนวัตกรรมการพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาเอกสารและภาคสนาม วิเคราะห์ สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ มีดังนี้ ๑) เป็นการแก้ไขปัญหาผลิตภัณฑ์จากเดิม ให้สะดวกในการเก็บรักษา ป้องกันสิ่งปนเปื้อน ป้องกันความชื้น ๒) มีการพัฒนาการจัดเก็บที่ได้มาตรฐาน มีคุณภาพ สรรพคุณทางยา และ ๓) เป็นศาสตร์และศิลป์ของนวัตกรรมที่ใช้กระบวนการผลิตทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้านอาหารและยาอย่างเป็นระบบ

ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาพบว่า ตามพระวินัยมีข้อปฏิบัติไว้ดังนี้ เริ่มจากการรับประเคนและการนำมาเก็บรักษาในระยะเวลาที่เหมาะสม ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระภิกษุมีน้ำผึ้งและเนยชั้นที่เป็นหนึ่งในเภสัช ๕ ไว้รักษาการอาพาธได้ โดยให้ถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนาเป็นการสร้างนวัตกรรมในรูปแบบผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ที่บรรจุน้ำผึ้งในแคปซูลไซชนิดนึ่ง และผลิตภัณฑ์เนยชั้นอัดเม็ดด้วยการใช้วัสดุห่อหุ้มเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยม มีความโดดเด่น ทันสมัย ถูกหลักอนามัย มีการควบคุมความหวานของน้ำผึ้งและควบคุมปริมาณเนยชั้นต่อหน่วยตามหลักโภชนาการที่จำเป็นต่อร่างกาย เป็นการพัฒนารูปแบบการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นให้มีคุณภาพดี ด้วยกระบวนการผลิตทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีผสมผสานกับหลักทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกหลักโภชนาการและสอดคล้องกับหลักพระธรรมวินัยที่มีความแตกต่างจากผลิตภัณฑ์เดิมอย่างชัดเจน

คำสำคัญ : การพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์ การเก็บรักษา น้ำผึ้ง เนยชั้น หลักพระพุทธศาสนา

Research Title: The Development of model products for preservation of Honey and cheese according to Buddhist principles

Researchers: Asst.Prof.Dr.Toungpetch Somsri

Department: Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Fiscal Year: 2561/2018

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

This research entitled The Development of model products for preservation of honey and cheese according to Buddhist principles has three objectives: 1) to study the ideas and theories on the product forms in preserving honey and cheese, 2) to study the preservation of honey and cheese in the Buddhist scriptures, and 3) to create the development innovation of the product forms in preserving honey and cheese based on the Buddhist principles. This is qualitative research done by studying documentaries and field research and then the analysis and conclusion were made respectively.

In the research, it was clearly found that the development of the forms of product are of the following levels: 1) it is about how the previous product problem is considerably solved so as to create the certain convenience for preservation where the contamination and humidity can be alternatively prevented, 2) the preservation technique is explicitly standardized where its quality and medical quality are maintained, and 3) the science and art of such innovation are systematically made by the process of science and technology of food and medicine.

In the Buddhist scriptures, it was found that according to the rules of discipline certain practices were prescribed as follows: it began by offering and the preservation in the suitable place was made and in the particular case the honey and cheese were allowed by the Buddha to members of Sangha among five types of medicine which were used while facing with sickness and they must be strictly observed.

As far as the development of the product forms in preserving honey and cheese based on Buddhist principles is concerned, it clearly showed that such an act is regarded as the product forms of innovation, to wit, its product is used contain the honey through a crystal capsule and the product tablet of cheese through encompassed material in the form of rectangle and this style is remarkable and updated where its hygiene and controlling sweetness of honey are done. In this, the unit of cheese is quantitatively controlled in accordance with nutrition principles

needed by body. It can be said that this becomes the development of preservative forms of product on honey and cheese in the good quality based on the process of science and technology together with the Buddhist principles wherein the nutrition and the rules of discipline are properly and distinguishably followed.

Keywords: Development, forms of product, Preservation, Honey, Cheese, Buddhist principles

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนาเล่มนี้ สำเร็จได้ด้วยดีเนื่องจากผู้วิจัยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ที่ให้ความกรุณาในการสนับสนุนงานวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี จึงขออนุโมทนา กราบขอบพระคุณทุกท่านที่มีส่วนให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ทุกประการไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ พระสุธีรัตนบัณฑิต,รศ.ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ และเจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ทุกท่าน ที่กรุณาอำนวยความสะดวกและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานวิจัยตลอดระยะเวลาของการศึกษาค้นคว้า เพื่อให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จอย่างสมบูรณ์ที่สุดและคอยเป็นกำลังใจในการทำงานวิจัยให้สำเร็จด้วยความเมตตาตลอดมา

ขอขอบคุณ ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่อนุเคราะห์ให้สัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ที่เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งเป็นประโยชน์กับการวิจัยในเชิงวิชาการอย่างยิ่ง

ขอขอบคุณ พ.ต.อ.จตุรงค์ สมศรี ผกก.สภ.หน้าพระลาน จ.สระบุรี ที่กรุณาอนุเคราะห์ให้กำลังใจ อำนวยความสะดวกต่อการดำเนินการวิจัยอย่างยิ่ง และขอบคุณ อาจารย์โสภณ เทียนศรี คณะนักวิจัยที่ทำหน้าที่ในการเก็บข้อมูลทั้งภาคเอกสารและภาคสนาม การประสานงานดำเนินการวิจัยจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ในการนี้ ความสำเร็จและคุณค่าของงานวิจัยฉบับนี้ คณะนักวิจัยขอมอบแด่บิดา มารดา ผู้มีพระคุณและคณาจารย์ทุกท่านที่ประสาทวิชา อบรมสั่งสอน หล่อหลอมขัดเกลา จนผู้วิจัยมีพัฒนาการ มีความก้าวหน้ามาจนถึงทุกวันนี้ ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย จงดลบันดาลให้ทุกท่านที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ประสบแต่ความสุข ความเจริญทั้งทางโลกและทางธรรมยิ่งขึ้นไป

ผศ.ดร.ดวงเพชร สมศรี

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ.....	จ
สารบัญแผนภาพ	ช
สารบัญภาพ.....	ฉ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ.....	ญ

บทที่ ๑	บทนำ.....	๑
	๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
	๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๕
	๑.๓ ขอบเขตการวิจัย.....	๕
	๑.๔ กรอบแนวความคิดของการวิจัย.....	๗
	๑.๕ ปัญหาที่ต้องการทราบ.....	๗
	๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	๘
	๑.๗ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๘
	๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	๑๕

บทที่ ๒	แนวคิดรูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น.....	๑๗
๒.๑	แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับรูปแบบผลิตภัณฑ์.....	๑๗
๒.๒	ความหมายของผลิตภัณฑ์.....	๒๑
๒.๓	ลักษณะของผลิตภัณฑ์.....	๒๓
๒.๔	ประเภทของบรรจุภัณฑ์	๒๕
๒.๔.๑.	ประเภทบรรจุภัณฑ์.....	๒๕
๒.๔.๒.	การแบ่งประเภทบรรจุภัณฑ์ตามวัตถุประสงค์ของการใช้.....	๒๖
๒.๔.๓.	การแบ่งบรรจุภัณฑ์ตามความคงรูป.....	๒๙
๒.๔.๔.	แบ่งตามวัสดุบรรจุภัณฑ์ที่ใช้	๒๙
๒.๕	เทคนิคในการพัฒนาของรูปแบบผลิตภัณฑ์	๒๙
๒.๕.๑.	การออกแบบเป็นชุด	๒๙
๒.๕.๒.	การเรียงต่อเป็นภาพ.....	๓๐
๒.๕.๓.	การออกแบบแสดงศิลปะท้องถิ่น.....	๓๐
๒.๕.๔.	การออกแบบของขวัญ	๓๐
๒.๖	ความสำคัญของรูปแบบผลิตภัณฑ์.....	๓๒
๒.๖.๑.	เพื่อการรองรับสินค้า	๓๒
๒.๖.๒	เพื่อช่วยถนอมอาหาร	๓๒
๒.๖.๓.	เพื่อป้องกันทางกายภาพ	๓๓
๒.๖.๔.	เพื่อให้ความปลอดภัยหน้าที่ที่สำคัญ.....	๓๓
๒.๖.๕.	เพื่อสื่อถึงข้อความรายละเอียด	๓๕
๒.๖.๖.	เพื่อความสะดวก	๓๔
๒.๗	การสร้างแนวคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ใหม่	๓๔
๒.๗.๑	การประเมินแนวคิด	๓๕
๒.๗.๒	การพัฒนาแนวคิดและการทดสอบแนวคิด	๓๕
๒.๗.๓	การประยุกต์ใช้	๓๖
๒.๘	ประโยชน์จากรูปแบบผลิตภัณฑ์	๓๘
๒.๙	เกสซ์ ๕ ตามพระพระวินัยบัญญัติที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา.....	๓๙
๒.๙.๑	ต้นบัญญัติ เกสซ์ชสิกขาบท.....	๔๐
๒.๙.๒	เกสซ์ชขันธกะ ทรงอนุญาตเกสซ์ ๕ อย่าง.....	๔๒
๒.๙.๓	หลักธรรมที่เกี่ยวข้องเกสซ์ ๕ ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา.....	๔๓
๒.๑๐	เกสซ์ ๕ ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา.....	๕๐
๒.๑๐.๑	ความหมายของเกสซ์ ๕.....	๕๐
๒.๑๐.๒	ลักษณะของเกสซ์ ๕.....	๕๒
๒.๑๐.๓	องค์ประกอบของเกสซ์ ๕	๕๓
๒.๑๐.๔	การพืชที่ใช้ทำยารักษาโรค.....	๕๓
๒.๑๐.๕	การใช้แร่ธาตุทำเป็นยารักษา.....	๕๕
๒.๑๐.๖	การใช้สัตว์ทำเป็นตัวยา.....	๕๗

๒.๑๑ ความสำคัญของเกสซ์ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา.....	๕๙
๒.๑๒ วิธีการปฏิบัติในการรับประเคนน้ำผึ้งและเนยข้น.....	๖๓
๒.๑๓ อานิสงส์ของการถวายน้ำผึ้งและเนยข้น.....	๖๕
๒.๑๔ บทสรุป.....	๖๘

บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย.....๗๒

๓.๑ ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ.....	๗๒
๓.๑.๑ การวิจัยเอกสาร (documentary research)	๗๒
๓.๑.๒ การวิจัยภาคสนาม: การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview)	๗๓
๓.๑.๑.๑ กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก	๗๔
๓.๑.๑.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	๗๔
๓.๑.๑.๓ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	๗๕
๓.๑.๑.๔ การกำหนดกระบวนการและการออกแบบการวิจัย.....	๗๖
๓.๑.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๗๙
๓.๑.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๘๐

บทที่ ๔ ผลการวิจัย.....๘๒

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานภาคสนาม	๘๒
๔.๒ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์.....	๘๗
๔.๓ บทสรุปผลการวิเคราะห์.....	๑๑๑

บทที่ ๕ สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....๑๑๒

๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๑๒
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย.....	๑๑๖
๕.๓ ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย.....	๑๑๘
๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์.....	๑๑๘
๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	๑๑๙

บรรณานุกรม.....๑๒๐

ภาคผนวก ก บทความวิจัย.....	๑๒๓
ภาคผนวก ข กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์.....	๑๓๑
ภาคผนวก ค แนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อการวิจัย/เอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	๑๓๒
ภาคผนวก ง ภาพกิจกรรมการดำเนินการวิจัยภาคสนาม.....	๑๓๙

แบบสรุปโครงการวิจัย.....๑๔๕

ประวัตินักวิจัย.....๑๔๙

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่

หน้า

แผนภาพที่ ๑.๑ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย.....๗

แผนภาพที่ ๕.๑ แสดงการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลัก

พระพุทธศาสนา๑๑๕

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

ภาพที่ ๔.๑ แสดงสลากผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งสกัดในแคปซูลนิ่ม สูตรลดความหวาน สลากที่ ๑.....	๘๕
ภาพที่ ๔.๒ แสดงสลากผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งสกัดในแคปซูลนิ่ม สูตรลดความหวาน สลากที่ ๒.....	๘๕
ภาพที่ ๔.๓ แสดงสลากผลิตภัณฑ์เนยชั้นอัดเม็ด สูตรเนยวัวแท้ สลากที่ ๑.....	๘๖
ภาพที่ ๔.๔ แสดงสลากผลิตภัณฑ์เนยชั้นอัดเม็ด สูตรเนยวัวแท้ สลากที่ ๒.....	๘๖
ภาพที่ ๔.๕ แสดงผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งสกัดในแคปซูลนิ่มและเนยชั้นอัดเม็ดบรรจุกล่อง.....	๘๖

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ก. คำย่อเกี่ยวกับพระไตรปิฎก

วิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐ และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พุทธศักราช ๒๕๓๙ มีหลักการใช้คำย่อชื่อพระไตรปิฎก โดยเริ่มจากอักษรย่อชื่อ คัมภีร์ ตามด้วยวงเล็บฉบับที่ใช้แล้วตามด้วยเล่ม/ข้อ/หน้า ตามลำดับ

การอธิบายอักษรย่อพระวินัยปิฎก (ไทย)

เล่ม	คำย่อ	ชื่อคัมภีร์
๑-๒	วิ.มหา. (ไทย) =	พระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ (ภาษาไทย)
๓	วิ.ภิกขุณี. (ไทย) =	พระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ (ภาษาไทย)
๔	วิ.ม. (ไทย) =	พระวินัยปิฎก มหาวรรค (ภาษาไทย)
๕	วิ.ม. (ไทย) =	พระวินัยปิฎก มหาวรรค (ภาษาไทย)
๖-๗	วิ.จุ. (ไทย) =	พระวินัยปิฎก จุฬวรรค (ภาษาไทย)
๘	วิ.ป. (ไทย) =	พระวินัยปิฎก ปริวารวรรค (ภาษาไทย)

การอธิบายอักษรย่อพระสูตรตันตปิฎก (ไทย)

เล่ม	คำย่อ	ชื่อคัมภีร์
๑๐	ที.ม. (ไทย) =	สูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค (ภาษาไทย)
๒๔	อง.เอกาทสก. (ไทย) =	สูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอกาทสกนิบาต (ภาษาไทย)
๒๕	ขุ.อุ. (ไทย) =	สูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย เถรคาถา (ภาษาไทย)
๒๖	ขุ.เถร. (ไทย) =	สูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย เถรคาถา (ภาษาไทย)
๒๗	ขุ.ชา.อภฺรฺก. (ไทย) =	สูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย อภิธมฺมกนิบาตชาดก (ภาษาไทย)
๒๘	ขุ.ชา.ม. (ไทย) =	สูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย มหานิบาตชาดก (ภาษาไทย)
๓๒	ขุ.อป. (ไทย) =	สูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย อปทาน (ภาษาไทย)
๓๓	อภฺ.สง. (ไทย) =	อภิธรรมปิฎก ธรรมสังคณี (ภาษาไทย)

ข. คำย่อเกี่ยวกับชื่อคัมภีร์ชั้นรองจากพระไตรปิฎก

อรรถกถาพระวินัยปิฎก

คำย่อ	ชื่อคัมภีร์
วิ.ภิกขุณี.อ. (ไทย) =	วินัยปิฎก สมันตปาสาทิกา ภิกขุณีวิภังคอรรถกถา (ภาษาไทย)
วิ.ม.อ. (ไทย) =	วินัยปิฎก สมันตปาสาทิกา มหาวรรคอรรถกถา (ภาษาไทย)

อรรถกถาพระสูตรตันตปิฎก

คำย่อ	ชื่อคัมภีร์
ขุ.ธ.อ. (ไทย) =	ขุททกนิกาย ธรรมบทอรรถกถา (ภาษาไทย)
ขุ.วิ.อ. (ไทย) =	ขุททกนิกาย ปรมัตถทีปนี วิมานวัตถุอรรถกถา (ภาษาไทย)
ขุ.เถร.อ. (ไทย) =	ขุททกนิกาย ปรมัตถทีปนี เถรคาถาอรรถกถา (ภาษาไทย)
ขุ.เถรี.อ. (ไทย) =	ขุททกนิกาย ปรมัตถทีปนี เถรีคาถาอรรถกถา (ภาษาไทย)

คำย่อ

ชื่อคัมภีร์

ช.ชา.เอกก.อ.	(ไทย)	=	ชุตทกนิกาย	เอกกนิบาตชาตกอรรคถา	(ภาษาไทย)
ช.ชา.วิสติ.อ.	(ไทย)	=	ชุตทกนิกาย	วิสตินิบาตชาตกอรรคถา	(ภาษาไทย)
ช.อป.อ.	(ไทย)	=	ชุตทกนิกาย	วิสุทธชนวิลาสินี	อปทานอรรคถา (ภาษาไทย)

อรรคถาพระสุตตันตปิฎก ภาษาไทยฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย

เล่มที่	เล่ม	ภาค	ตอน	คำย่อ	ชื่ออรรคถา	
๒๐	๒	๑	ปปัญจสูทนี	ม.ม.อ.(ไทย)	มัชฌิมปัณณาสกอรรคถา	(ภาษาไทย)
๓๖	๓		มโนรทปุรณิ	อง.ปณจก.อ.(ไทย)	ปัญจกนิบาตอรรคถา	(ภาษาไทย)
๔๘	๒	๑	ปรมัตถโชติกา	ช.วิ.อ. (ไทย)	วิมานวัตถุอรรคถา	(ภาษาไทย)
๕๔	๒	๔	ปรมัตถโชติกา	ช.เถรี.อ.(ไทย)	เถรีคาถาอรรคถา	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนามีท่าทีต่อการเจ็บป่วยและสุขภาพของมนุษย์ ในภาพรวมการดูแลสุขภาพ และการป้องกันภายใต้การเฝ้าระวังจิตใจของตนเอง มีความเพียรเพื่อให้เกิดปัญญารู้เท่าทันสภาพ ความเป็นจริงของสรรพสิ่ง ไม่ให้หลงยึดติดในตัวเอง ในร่างกายหรือสิ่งของของตนและของผู้อื่น จน เกิดความทุกข์หรือโรคทางใจ หลักคำสอนในพระพุทธศาสนามีมุมมองต่อตัวมนุษย์และสรรพสิ่งมีชีวิต ด้วยพื้นฐานและสาเหตุของการเจ็บป่วยที่เป็นอันตรายที่สำคัญต่อชีวิตมนุษย์ ซึ่งความเจ็บป่วยคือภัย ของมนุษย์มีปรากฏแห่งที่มานี้ พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต ปฐมภยสูตร ว่าด้วยภัย ภายใน ภิกษุทั้งหลาย ภัย ๔ ประการนี้ ภัย ๔ ประการ อะไรบ้าง คือ ๑.ชาติภัย ภัยเกิดเพราะความ เกิด ๒.ชราภัย ภัยเกิดเพราะความแก่ ๓.พยาธิภัย ภัยเกิดเพราะความเจ็บไข้ ๔.มรณภัย ภัยเกิด เพราะความตาย ภิกษุทั้งหลาย ภัย ๔ ประการนี้แล^๑ พระพุทธเจ้าตรัสเตือนให้ถึงสาเหตุสิ่งที่เกิดภัย ขึ้นกับมนุษย์ให้เห็นความจริงในภัยอันตรายทั้ง ๔ ประการ สามารถเกิดขึ้นได้กับทุกเพศทุกวัย ในขณะที่ กำลังมีวามอายุในรชของกามคุณทั้งหลาย โดยภัยอันตรายที่เกิดขึ้นได้กับมนุษย์ทุกคนที่มีสาเหตุของ การเจ็บป่วยมาจากโรคภัยอันตรายต่างๆ พระพุทธศาสนาจึงได้ใช้โอกาสและประโยชน์จากภัย อันตรายต่างๆ เหล่านี้ นำมาพิจารณาในความเจ็บป่วยเป็นภัยที่เกิดขึ้นเป็นธรรมดาของชีวิต การมี ทุกขเวทนาที่ต้องกำจัด มุ่งเน้นสิ่งที่ย้ำเตือนไม่ให้ประมาทกับชีวิต เพื่อให้เร่งความเพียร เพื่อพ้นจาก ความทุกข์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพื่อช่วยนำไปสู่ถึงเป้าหมายสูงสุดในชีวิต

พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญในเรื่องสุขภาพทั้งทางกายและทางจิตใจ ในอาการเจ็บป่วย ที่เกิดขึ้นกับร่างกายที่ต้องเน้นการรักษา เพื่อแก้ไขความผิดปกตินั้นให้กลับมาดีเหมือนเดิม และมีมิติใน การรักษาควบคู่กับการรักษาทางใจของผู้ป่วยด้วยพร้อมกัน เป็นวิธีการจัดการที่ไม่ให้ใจป่วยตาม ร่างกาย เป็นการดูแลสุขภาพผู้ป่วย และชี้ให้เห็นประโยชน์จากการเจ็บป่วย มีแหล่งที่ปรากฏในพระ สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย ชนธวรรค อนึ่ง บุคคลผู้บริหารกายนี้อยู่ พึงรับรองความไม่มีโรคได้แม้ เพียงครู่เดียว จะมีอะไรเล่า นอกจากความโง่เขลา เพราะเหตุนี้ ท่านพึงสำเหนียกอย่างนี้ว่า เมื่อเรามี กายกระสับกระส่ายอยู่ จิตจักไม่กระสับกระส่าย ท่านพึงสำเหนียกอย่างนี้^๒ พระพุทธเจ้าทรงอธิบาย แนะนำการระงับทำด้วยความเพียร มีสติปัญญาพิจารณาให้เห็นถึงความเป็นจริงของกายนี้ แม้จะอยู่ กับทุกขเวทนาที่เกิดขึ้น ก็สามารถใช้อุปการะในความเจ็บป่วยนี้ให้เห็นถึงสัจธรรมของชีวิต เห็นร่างกาย นี้มีความบอบบาง มีความไม่เที่ยงแท้แปรเปลี่ยนไปตามเหตุตามปัจจัยที่เราต้องการได้ ไม่ใช่ตัวตนที่ แท้จริงของเรา เพราะเราไม่สามารถบังคับให้หายป่วยได้ และเป็นการชี้ให้เห็นความเจ็บป่วย ความแก่ ความตาย เป็นสิ่งธรรมดาของชีวิต

พระไตรปิฎกได้มีการกล่าวถึงหลักธรรมที่นำมาใช้ระงับทุกขเวทนาทางกายที่เกิดขึ้น ใน

^๑ ๑. อ.จตุกก (ไทย) ๒๑/๑๑๙/๑๘๑.

^๒ ๒. ส.ข. (ไทย) ๑๗/๑/๒.

พระสูตรได้มีการกล่าวถึงการที่พระอนุรุธะ อาพาธได้รับความทุกข์เป็นไข้หนัก และมีภิกษุจำนวนหนึ่งเข้าไปเยี่ยมหาไถ่ถามถึงอาการ ความเจ็บป่วยด้วยวิหัตถกรรมข้อไหน ทุกขเวทนาในสรีระร่างกายจึงไม่ถูกครอบงำด้วยจิต มีแห่งที่มาปรากฏในพระสูตรต้นตปิฎก สังยุตตนิกาย มหาวารวรรค ว่าด้วยพระอนุรุธะอาพาธหนัก สมัยหนึ่ง ท่านพระอนุรุธะอาพาธ ได้รับทุกข์ เป็นไข้หนักอยู่ ณ ป่าอันธวัน เขตกรุงสาวัตถี ครั้งนั้น ภิกษุจำนวนมากเข้าไปหาท่านถึงที่อยู่แล้วได้ ถามท่านพระอนุรุธะ ดังนั้นว่า ท่านอนุรุธะอยู่ด้วยวิหัตถกรรมอะไร ทุกขเวทนาทางกายที่เกิดขึ้นแล้ว จึงไม่ครอบงำจิตอยู่ได้ ท่านพระอนุรุธะตอบว่า ผู้มีอายุทั้งหลาย ผมมีจิตตั้งมั่นดีอยู่ในสติปัฏฐาน ๔ ประการ ทุกขเวทนาทางกายที่เกิดขึ้นแล้ว จึงไม่ครอบงำจิตอยู่ได้สติปัฏฐาน ๔ ประการ อะไรบ้าง คือในพระธรรมวินัยนี้ ๑) พิจารณาเห็นกายในกายอยู่ ฯลฯ ๒) พิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาทั้งหลาย ฯลฯ ๓) พิจารณาเห็นจิตในจิต ฯลฯ ๔) พิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลายอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกได้ ผู้มีอายุทั้งหลาย ผมมีจิตตั้งมั่นดีอยู่ในสติปัฏฐาน ๔ ประการนี้ ทุกขเวทนาทางกายที่เกิดขึ้นแล้ว จึงไม่ครอบงำจิตอยู่ได้^๓ จากข้อความในพระไตรปิฎกเป็นการใช้หลักธรรมในการรักษาด้วยการใช้สติปัฏฐาน ๔ ความเพียร สติ สัมปชัญญะ ความอดทนอดกลั้นในการพิจารณาระงับทุกขเวทนาทางกายที่เกิดขึ้นไม่ให้ครอบงำจิตใจกับอาการอาพาธที่เกิดขึ้นแก่พระอนุรุธะ เป็นการพิจารณาทุกขเวทนาทางกายจากการเจ็บป่วย ที่เป็นไปตามสภาพสังขารมีหลักธรรมช่วยให้ระงับความทุกขเวทนาทางกายไม่ให้เกิดขึ้นได้

จากความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นนั้น ส่วนหนึ่งสามารถกำจัดให้หมดไปด้วยหลักธรรมในหมวดต่างๆ นอกจากนี้ ยังมีหลักการจัดการในการดูแลสุขภาพ พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติข้อวัตรปฏิบัติที่เกี่ยวกับการดูแลร่างกาย การดูแลที่พักพิวกอาศัย และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนพร้อมถึงในเรื่องอาหาร ยา และครูบาอาจารย์ เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสนใจใส่ใจกับการดูแลสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ ยังช่วยให้พระภิกษุมีการน้อย ให้ใช้ชีวิตเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ช่วยระงับหรือบรรเทาความเจ็บป่วยที่มีอยู่ให้เบาบางลง และป้องกันมิให้เกิดขึ้นอีกทั้งช่วยสร้างความศรัทธาให้เกิดขึ้นกับผู้คน เพื่อให้พระพุทธศาสนาได้รับการอุปถัมภ์ดูแลโดยสังคมต่อไป

ในพระวินัยปรากฏหลักฐานที่แสดงถึงการใช้การรักษาอาการป่วยทางกายกับพระภิกษุที่อาพาธไว้มาก ทั้งข้องดเว้นสิกขาบทที่ผู้ป่วยทำได้ยากไม่ต้องถือปฏิบัติ ในบางข้อที่เคยห้ามไว้แต่ถ้าปฏิบัติแล้วช่วยให้หายป่วยจากอาการได้โดยเร็วพระพุทธเจ้าก็ทรงมีพุทธานุญาตไว้ เมื่อหายป่วยแล้วจึงค่อยกลับมาถือปฏิบัติดังเดิม แนวทางการดูแลในเรื่องอาหาร การใช้ยา การปฏิบัติตัวและวิธีการให้การดูแล ในการปฏิบัติตนเองในตัวของภิกษุอาพาธ พระพุทธเจ้าทรงให้สิทธิกับพระที่อาพาธในหลายอย่างที่จะช่วยบรรเทาความเจ็บป่วย ช่วยให้ร่างกายสบายขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่พระภิกษุที่ไม่ได้อาพาธไม่สามารถทำได้ หากทำต้องอาบัติ มีศีลของพระภิกษุจำนวนมากที่มีการระบุดังกล่าวหากภิกษุอาพาธมุ่งหวังเพียงเพื่อให้เข้าใจในการปฏิบัติของภิกษุอาพาธ ในพระไตรปิฎกมีการระบุดังกล่าวที่ใช้เป็นยาไว้จำนวนหนึ่ง ยาเหล่านี้ส่วนใหญ่ต้องมีอุบาสกอุบาสิกาเข้ามาถวาย หรือต้องมีผู้เก็บรักษามาประเคนจึงจะนำมาใช้ได้ แต่ในบางโอกาสที่มีความจำเป็น หรือยาบางชนิดพระพุทธเจ้าทรงมีพุทธานุญาตให้หยิบใช้สอยได้โดยไม่ต้องมีผู้ประเคน ด้วยลักษณะและคุณสมบัติในการเก็บรักษายา จึงกำหนดวิธีการรักษาและอนุญาตระยะเวลาในการครอบครองที่เหมาะสมไว้ด้วย ส่วนในวิธีการใช้การรักษาอาการของโรค

^๓ ส.ม. (ไทย) ๑๙/๙๐๘/๔๔๐-๔๔๑.

ชนิดของยา วิธีการรักษา วิธีการเก็บ และการใช้ยาแต่ละชนิด ที่มีระบุไว้ในพระไตรปิฎก มีแห่งที่ปรากฏในพระวินัยปิฎก มหาวรรค เกสัชชขันธกะ ว่าด้วยทรงอนุญาตเกสัช ๕ เรื่องภิกษุอาพาธในฤดูสารท พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตกรุงสาวัตถี ครั้งนั้น ภิกษุทั้งหลายป่วยด้วยอาพาธที่เกิดในฤดูสารท แม้ข้าวต้มที่ต้มเข้าไปก็กลับอาเจียนออกมา แม้ข้าวสวดยที่ฉันแล้วก็กลับอาเจียนออกมา ภิกษุเหล่านั้นชুবผอมหมองคล้ำ ซีดเหลือง เส้นเอ็นขึ้นสะพรั่ง เพราะโรคนั้น พระผู้มีพระภาคทอดพระเนตรพระผู้มีพระภาคทรงแสดงธรรมกถาเพราะเรื่องนี้เป็นต้นเหตุ รับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่า ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้รับประทานเกสัช ๕ ฉันได้ทั้งในกาลและในเวลาวิกาล^๔ จากข้อความในพระไตรปิฎก มีการกล่าวรายละเอียดไว้อย่างชัดเจน ทั้งโดยภาพรวมแล้ว ทรงบัญญัติเพื่อมิให้เป็นภาระ ไม่ให้มีการสะสมจนเกินความจำเป็น ในการเก็บรักษาเกสัช ๕ อย่างนี้ถือเป็นยาชุดแรกที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ภิกษุรับประทานไว้ฉันได้ในกาลในเกสัช ๕ ประกอบด้วย เนยใส ได้แก่ เนยแข็งที่ทำให้แตกมัน ไขมันทำมาจากน้ำมันสัตว์ ทั้งที่มีลักษณะแข็งเหลว เนยมัน ได้แก่ เนยที่แปรรูปมาจากนมโค นมแพะ เป็นไขมันข้น น้ำมัน ได้แก่ น้ำมันชนิดต่างๆ ที่สกัดมาจากเมล็ดพืช เปลวมันสัตว์ เช่นน้ำมันละหุ่ง น้ำมันงา น้ำมันจาก น้ำหวนที่ตัวผึ้งเก็บเกสรดอกไม้ไปทำรังผึ้ง น้ำอ้อย ได้แก่ น้ำหวานที่ได้จากน้ำอ้อย

การเก็บรักษายาและการใช้ยา เป็นการดำรงชีวิตของพระภิกษุอย่างเรียบง่าย ไม่เสียคุณค่าทางยา และเป็นข้อครหาในทางจากชาวบ้าน เป็นการแสดงให้เห็นถึงการใช้ยาในการรักษา และการเก็บยาเพื่ออายุของยา นอกจากนี้ในส่วนของการประเคนรับปวารณาจากอุบาสกอุบาสิกา พระพุทธเจ้าทรงพุทธานุญาตกำหนดระยะเวลาไว้ มีปรากฏในพระวินัยปิฎก มหาวีรังก์ พระบัญญัติ ก็เกสัชใดควรลิ้มสำหรับภิกษุผู้เป็นไข้คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ภิกษุรับประทานแล้วเก็บไว้ฉันได้ ๗ วันเป็นอย่างมากให้เกินกำหนดนั้นไป ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์^๕ พระพุทธเจ้าทรงวางหลักการวิธีการใช้ยาอย่างระมัดระวังที่ภิกษุต้องมีเกสัชไว้ใช้การดูแลเมื่อเกิดอาการเจ็บป่วยขึ้นให้ความสำคัญในการรักษา การใช้ยา ในขณะเดียวกันก็ทรงจำกัดการครอบครอง หรือการใช้นั้นให้อยู่ในความพอดีเหมาะสม ไม่เป็นภาระ เป็นการก่อให้เกิดตณหา ก่อทุกข์ตามมาในภายหลัง รวมทั้งอาจเป็นการทำให้เกิดความไม่งามไม่น่าดู ถูกตำหนิจากผู้คนที่พบเห็น หรือสร้างความเดือดร้อนให้กับผู้ดูแลอุปฐาก จึงเป็นจุดกำกับให้เกิดความเหมาะสมของการมียา การรักษา และการครอบครอง ไว้ที่น่าสนใจ

การดูแลสุขภาพของพระภิกษุที่อาพาธในครั้งพุทธกาล ได้สะท้อนภาพของการนำความรู้พื้นฐานของทางพระพุทธศาสนาสู่การใช้ในชีวิตจริง ถึงอย่างไรก็ตาม การนำมาประยุกต์เรื่องนี้มาใช้ในสภาพของสังคมปัจจุบันเป็นสิ่งที่ควรคำนึงถึง โดยเฉพาะพระภิกษุต้องมีการพิจารณาโดยแยกคายก่อนแล้วจึงบริโภค เพื่อมิให้กิเลสเกิดขึ้นในระหว่างการใช้สอยปัจจัยต่างๆ ถือเป็นหนึ่งในปัจจัย ๔ ที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับภิกษุในยามป่วย ช่วยในการบรรเทาความทุกข์ที่เกิดขึ้นจากอาการทางกายที่ถูกโรคภัยเบียดเบียนให้สงบระงับลดลง หายขาดได้ ในการบริโภคเกสัช ๕ ของพระภิกษุสงฆ์เป็นไปเพื่อการรักษาโรคที่สำคัญในด้านพระวินัยบัญญัติ พระภิกษุหากมีการละเมิดข้อบัญญัติ เรื่องเกสัชย่อมมีโทษในการฉนเกสัช ๕ ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน มีโอกาสอาจมีความสุ่มเสี่ยงต่อการล่วง

^๔ วิ.มทา. (ไทย) ๒/๒๖๐/๔๓-๔๕.

^๕ วิ.มทา. (ไทย) ๒/๖๒๒/๔๔๐.

ละเมิดพระวินัยที่มีในพระพุทธบัญญัติไว้ พระภิกษุจึงต้องคำนึงข้อวัตรว่าด้วย การพิจารณาการอาศัย ปัจจัยเหล่านั้นเป็นเครื่องสนับสนุนต่อการดำรงชีพของอภิปุญญเพื่อประโยชน์สูงสุดคือการบำเพ็ญเพียร ผีกลนอบรมจิตและเจริญปัญญาเพื่อเป้าหมายสูงสุดคือความพ้นทุกข์ เข้าถึงแห่งพระนิพพานใน พระพุทธศาสนาเถรวาท

ความสำคัญของปัญหานี้ ในการดูแลเก็บรักษาเภสัชในปัจจุบัน เป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ สุขภาพสำหรับพระภิกษุสงฆ์ที่เฝ้าเพื่อต่อพระธรรมวินัยของพระภิกษุสงฆ์ ที่มีความเหมาะสมคุณค่า ทางยาที่ยังคงสภาพเป็นยาอยู่ ความสะดวกสมควรแก่การบริโภค พุทธศาสนิกชนที่ประสงค์จะทำบุญ ถวายเภสัชนำไปถวาย หากเภสัชที่เป็นของเหลวไหลเยิ้มเลอะเทอะ ก็เป็นอุปสรรคต่อการเก็บรักษาดูแล ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอเภสัช ในรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่สะดวกเหมาะสมสมควรแก่การบริโภค และยังคงเป็นไปตามพระวินัยบัญญัติ เพื่อให้ได้บุญกุศลและเกิดประโยชน์ทั้งผู้ให้และผู้รับ มีความ สะดวกในการนำไปทำบุญถวาย ซึ่งจะเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมต่อพระสงฆ์การบริโภค และการเก็บรักษา เภสัช โดยมีให้เป็นการขัดต่อพระวินัยที่บัญญัติไว้

ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีแนวความคิดเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยในเรื่องการพัฒนา รูปแบบเพื่อการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยข้น ตามพุทธบัญญัติพระวินัยปิฎก สำหรับเหตุผลที่เลือกน้ำผึ้ง และเนยข้น ซึ่งเป็นหนึ่งในเภสัช ๕ ที่จะนำมาพัฒนาศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ด้วยเหตุผลที่สำคัญของเภสัช นี้ มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับภิกษุในยามเจ็บป่วย บรรเทาความทุกข์ของโรคภัย เพื่อให้สงบระงับ อาการและการหายขาดลดลงได้ เมื่อพิจารณารายละเอียดในพระวินัยบัญญัติ ได้มีการแจกแจง หลักการปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน ในแต่ละข้อตามลำดับ ทั้งในการรับประเคน การฉัน และการเก็บรักษา เภสัช ๕ ในหลักสัตตาทกาทิกหรือของที่ภิกษุสามารถเก็บไว้ฉันได้ภายในระยะเวลา ๗ วัน ซึ่งผู้วิจัย เห็นว่าจากองค์ความรู้เหล่านี้เป็นโอกาสแห่งการเรียนรู้เพื่อเกิดการพัฒนาแบบของผลิตภัณฑ์ งานวิจัยที่มีทั้งหลักการทางวิทยาศาสตร์ และองค์ความรู้ในพระพุทธศาสนา ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อมุ่งสู่การเป็นงานวิจัยเชิงนวัตกรรม โดยมีรูปแบบที่ทันสมัย สะดวกต่อการใช้งาน และ ยังคงคุณค่าในการเก็บดูแลและรักษา ยังสามารถปฏิบัติตามหลักในพระวินัยที่ได้บัญญัติได้อย่าง ถูกต้อง ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญของชาวพุทธทุกคนที่ต้องมีความรู้ความเข้าใจ ก่อให้เกิดความ เลื่อมใสศรัทธาเป็นสิ่งที่ยิ่งทำให้พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองมากขึ้น เพื่อให้เกิดประโยชน์ สูงสุดเป็นบุญทั้งแก่ผู้ให้และผู้รับ และเป็นการรักษาสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ยืนยาวต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยข้น
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาหลักการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยข้นในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
- ๑.๒.๓ เพื่อสร้างนวัตกรรมการพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยข้น ตามหลักพระพุทธศาสนา

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

๑.๓.๑ ด้านเนื้อหา :

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การศึกษาเชิงเอกสาร และภาคสนาม โดย

ผู้วิจัยมีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

๑) ศึกษาเกี่ยวกับหลักเภสัช ๕ ตามพระวินัยบัญญัติที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เภสัชชขันธกะ ทรงอนุญาตเภสัช ๕ อย่างหลักธรรมที่เกี่ยวข้องเภสัช ๕ ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ได้แก่ ๑) หลักธรรมในกาลิก ๒) หลักการในตตสินพระวินัยในมหาปเทศ ๔ และ ๓) วิธีการปฏิบัติในการรับประเคนเภสัช ความหมายของเภสัช ๕ ลักษณะของเภสัช ๕ องค์ประกอบของเภสัช ๕ การพิชที่ใช้ทำยารักษาโรค การใช้แร่ธาตุทำเป็นยารักษา การใช้สัตว์ทำเป็นตัวยา ความสำคัญของเภสัชที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา วิธีการปฏิบัติในการรับประเคนน้ำผึ้งและเนยชั้นอาโนสงส์ของการถวายน้ำผึ้งและเนยชั้น ประวัติในอดีตชาติของพระอัมพทายกเถระ

๒) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับรูปแบบผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ความหมายของผลิตภัณฑ์ ลักษณะของผลิตภัณฑ์ ประเภทของบรรจุภัณฑ์ ประเภทบรรจุภัณฑ์ การแบ่งประเภทบรรจุภัณฑ์ ตามวัตถุประสงค์ของการใช้ การแบ่งบรรจุภัณฑ์ตามความคงรูป แบ่งตามวัสดุบรรจุภัณฑ์ที่ใช้ เทคนิคในการพัฒนาของรูปแบบผลิตภัณฑ์ การออกแบบเป็นชุด (Package Uniform) การเรียงต่อเป็นภาพ การออกแบบแสดงศิลปะท้องถิ่น การออกแบบของขวัญ ความสำคัญของรูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อการรองรับสินค้าเพื่อช่วยถนอมอาหาร เพื่อป้องกันทางกายภาพ เพื่อความปลอดภัยหน้าที่ที่สำคัญ เพื่อสื่อถึงข้อความรายละเอียด เพื่อความสะดวก การสร้างแนวคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ใหม่ การประเมินแนวคิด การพัฒนาแนวคิดและการทดสอบแนวคิดการประยุกต์ใช้ รวมถึงประโยชน์จากรูปแบบผลิตภัณฑ์

๑.๓.๒ ด้านเอกสาร :

ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยและภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ตำรา หนังสือ บทความวิชาการ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและวิธีการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามแนวทฤษฎีทั่วไป หลักการ/วิธีการทางเทคโนโลยีการอาหารและยา การออกแบบผลิตภัณฑ์วัตถุดิบในการผลิต หลักเภสัช ๕ ที่มีความสัมพันธ์กับการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

๑.๓.๓ ด้านพื้นที่การเก็บข้อมูลภาคสนาม:

- ๑) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จ.พระนครศรีอยุธยา
- ๒) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จ.กรุงเทพมหานคร และ
- ๓) มหาวิทยาลัยมหิดล จ.นครปฐม

๑.๓.๔ ด้านกลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant)

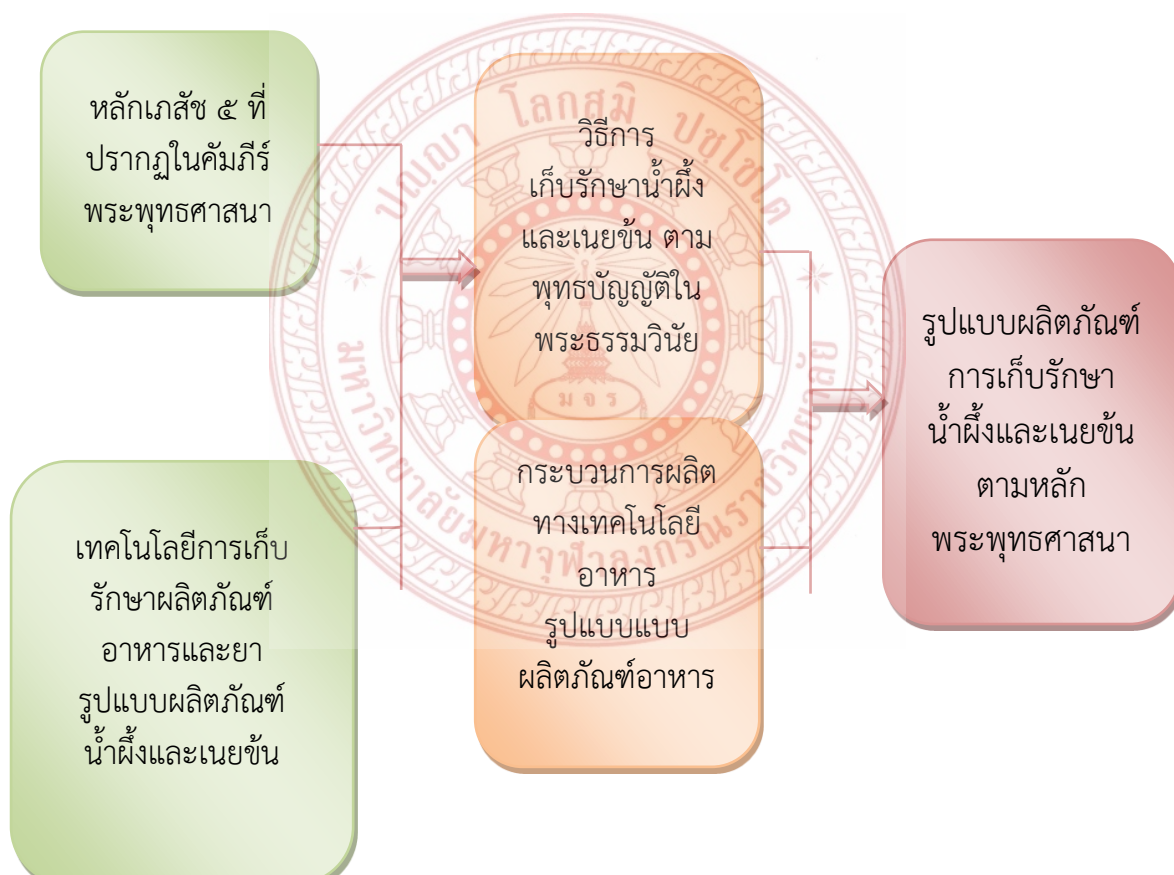
ข้อมูลปฐมภูมิภาคสนาม ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้วิจัยได้แบ่งเป็น ๓ กลุ่ม ดังนี้

- ๑) นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา และ พระสงฆ์ จำนวน ๒๐ รูป
- ๒) นักวิชาการด้านโภชนาการ จำนวน ๒ ท่าน
- ๓) นักวิชาการด้านออกแบบผลิตภัณฑ์ จำนวน ๒ ท่าน

โดยผู้วิจัยได้ออกแบบการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเจาะจง การสนทนากลุ่มย่อย และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

๑.๔ กรอบแนวความคิดของการวิจัย (Conceptual Framework)

แผนภาพที่ ๑.๑ แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๔.๑ เพื่อทราบหลักเกณฑ์ ๕ ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาที่มีความเป็นมาอย่างไร
- ๑.๔.๒ เพื่อทราบหลักวิธีการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามพุทธบัญญัติในพระวินัยและตามทฤษฎีเทคโนโลยีการอาหารและยาที่ถูกต้องเป็นอย่างไร
- ๑.๔.๓ เพื่อทราบวิธีการสร้างนวัตกรรมการพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์ในการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนามีลักษณะอย่างไร

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

เภสัช ๕ หมายถึง เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง และน้ำอ้อย เป็นสิ่งที่พระพุทธองค์ทรงอนุญาตเพื่อเป็นการเคราะห์แก่พระสงฆ์โดยเฉพาะพระสงฆ์อาพาธ เพื่อบำบัดความหิวและการรักษาการบรรเทาโรค เพื่อความผาสุกในปัจจุบันและเกื้อหนุนต่อการบำเพ็ญความเพียรทางจิตและปัญญา

น้ำผึ้ง หมายถึง น้ำผึ้ง รสหวานที่แมลงผึ้งทำ นำมาผ่านกระบวนการเข้าแคปซูลแบบนิ่ม มีความใส มีการเก็บรักษาคงรูปคงรสชาติความหวานในแบบน้ำผึ้งบริสุทธิ์ มีการกำหนดอายุการใช้งาน การเปิดบรรจุหีบห่อ

เนยข้น หมายถึง เนยข้น ที่ได้มาจากการแปรรูปมาจากนมโค นมแพะ เป็นไขมันชั้น นำมาผ่านกระบวนการอัดแท่ง บรรจุหีบห่อในขนาดที่เหมาะสมแก่การบริโภค มีอายุในการสลายตัวตามกำหนดเวลา

พุทธบัญญัติพระวินัย หมายถึง กฎระเบียบ ข้อบังคับที่พระพุทธเจ้าตั้งไว้เป็นพุทธอาณา คือระเบียบการปกครองภิกษุและภิกษุณี ที่เรียกโดยทั่วไปว่าพระวินัย โดยปฏิบัติให้ถูกต้องตามพระวินัยบัญญัติทั้งในการรับประเคน การฉัน และการเก็บรักษา

การพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์ หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่มีการพัฒนาขึ้นมาใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์จากท้องถิ่น นำมาปรับปรุงจากผลิตภัณฑ์เดิม ให้มีคุณสมบัติที่ดีขึ้นกว่า ทั้งรูปแบบ ขนาด รสชาติ การเก็บรักษา ความสะดวกในการบริโภค ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีการวิจัยพัฒนา เป็นความคิดสร้างสรรค์เป็นครั้งแรก และยังไม่มีมาก่อนในการตลาด เชิงพาณิชย์ เชิงอุตสาหกรรม

การเก็บรักษา หมายถึง การแปรรูปอาหารและยาเพื่อยืดอายุการใช้งานและใช้บริโภคให้นานขึ้น ในงานวิจัยนี้ ได้แก่ การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยข้นที่เป็นนวัตกรรมในรูปแบบแคปซูลด้วยวิธีการออกแบบผลิตภัณฑ์ตามหลักเทคโนโลยีการอาหารและยา และตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งยังคงรักษาคุณค่าทางโภชนาการได้ตามเดิม

๑.๗ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑.๗.๑ กนกกานต์ วีระกุล, นางสาวสุธิดา โสตา ศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการผลิตเนย โดยนำส่วนผสมน้ำมันเนย ไปพาสเจอร์ไรซ์ที่อุณหภูมิ 80 องศาเซลเซียส ระยะเวลาในการปั่นเนยที่มีผลต่อคุณสมบัติทางกายภาพของเนย ๒ ระดับ ได้แก่ คุณภาพทางกายภาพด้านสี และความข้นหนืด ผลการวิจัยพบว่า เนยที่ผ่านการปั่นผสมจะมีลักษณะสีเหลืองนวล โดยเวลาที่ใช้ในการปั่นเนย ไม่มีผลต่อความเข้มข้นของสี แต่มีผลต่อความหนืด เนยที่ผ่านการปั่นเนยเป็นเวลา ๓๐ นาที มีค่าความหนืด เมื่อเวลาในการปั่นเนยเพิ่มขึ้นเป็น ๔๐ นาที สำหรับคุณสมบัติทางกายภาพด้านความคงตัวของอิมัลชัน จุดหลอมเหลว การจัดเรียงตัวของผลึกไขมัน การเกิดผลึกและการจัดเรียงตัวของผลึกไขมันเนย มีลักษณะเป็นผลึกรูปเข็มขนาดเล็กกระจายตัวสม่ำเสมอ จุดหลอมเหลว และจุดเกิดผลึกสูง เนยที่ได้มีความหนืดและเรียบเนียน อย่างไรก็ตาม ระยะเวลาในการปั่นเนย ไม่มีผลต่อลักษณะ และประเภท

ของผลึกไขมัน คุณภาพของเนยระหว่างการเก็บรักษา เป็นเวลา ๑๘๐ วัน ที่อุณหภูมิ ๓-๕ องศาเซลเซียส พบว่า เนยมีความแข็งเพิ่มขึ้น และไม่มีการเปลี่ยนแปลงสี โดยสีเหลือง (b) มีค่าความหืนเพิ่มมากขึ้นโดยวัดจากค่าเปอร์ออกไซด์ที่เพิ่มขึ้นจาก เมื่อเก็บรักษา ๑ วัน จนถึง ๑๘๐ วัน อย่างไรก็ตามจากการวิเคราะห์สี รส และปริมาณจุลินทรีย์ทั้งหมดในผลิตภัณฑ์เนยตลอดอายุการเก็บรักษาเป็นเวลา ๑๘๐ วัน พบว่า เนยสวนดุสิตสามารถเก็บได้นาน ๑๕๐ วันในตู้เย็นอุณหภูมิ ๓ - ๕ องศาเซลเซียส^๖

๑.๗.๒ ดุจเดือน ทรงธรรมวัฒน์ ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมการออกกำลังกาย ในพระสงฆ์อาพาธโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง โรงพยาบาลสงฆ์” ประเด็นที่เกี่ยวกับผู้เข้าร่วมวิจัยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง จำนวน ๕๐ รูป ส่วนใหญ่มีอายุ ๖๑-๗๐ ปีและ ๗๑-๘๐ ปี มากที่สุด ๑๙ รูป ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยสมรรถภาพปอดของการประเมินสมรรถภาพปอด (pulmonary function test) ของพระสงฆ์อาพาธโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังที่เข้าร่วมการวิจัย หลังเข้าโปรแกรมส่วนใหญ่ไม่มีอาการ มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานน้อยกว่าก่อนเข้าโปรแกรม (๗.๒๔, ๗.๓๓) ก่อนเข้าโปรแกรมผู้ป่วยมีอาการเหนื่อยหอบแต่หลังจากเข้าโปรแกรมสามารถเดินได้ประมาณ ๑๐๐ เมตร เหนื่อยน้อยลง และมีสุขภาพดีขึ้น (ร้อยละ ๕๐) หลังเข้าโปรแกรมส่วนใหญ่ไม่มีอาการเหนื่อยหอบ สามารถทำงานได้ดีขึ้น สุขภาพผู้ป่วยหลังเข้าโปรแกรมมีสุขภาพดีขึ้น สามารถทำกิจกรรมที่ต้องใช้แรงได้มากขึ้น (ร้อยละ ๖๘) จากกิจกรรมพระอาพาธโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง พบว่ากิจกรรมที่ต้องใช้แรงมาก เช่น เดินนานๆ ยกของหนักๆ ส่วนใหญ่ปัญหาลดลง ก่อนเข้าทำกิจกรรมผู้ป่วยสามารถทำกิจกรรมโดยทำงานได้น้อยกว่าปกติ ส่วนใหญ่มีปัญหา (ร้อยละ ๙๐) หลังเข้าโปรแกรมทำงานได้น้อยกว่าที่ต้องการปกติไม่มีปัญหา (ร้อยละ ๑๐๐)^๗

๑.๗.๓ ดวงจันทร์ เสงส์สวัสดิ์ และคณะ ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ซูปสุภาพ กึ่งสำเร็จรูปสำหรับผู้สูงอายุจากข้าวกล้องงอกธัญพืช และผลผลิตทางการเกษตร ผลจากการวิจัยพบว่า ซูปมันเทรสไก่ ซูปผักรวมมิตรรสหมูซูปต้มยำเห็ด ๓ อย่างรสปลา และซูปธัญพืชเจโดยผ่านกระบวนการทำแห้งด้วยเครื่อง Double Drum Dryer พบว่าใน ๑ หน่วยบริโภคของผลิตภัณฑ์ซูปมันเทรสไก่ซูปผักรวมมิตรรสหมูซูปต้มยำ เห็ด ๓ อย่าง รสปลาและซูปธัญพืชเจให้พลังงานอยู่ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างต่ำ ซึ่งเหมาะกับผู้สูงอายุที่ต้องการควบคุม น้ำหนัก ปริมาณไขมันทั้งหมด มีค่าอยู่ระหว่างไม่เกิน ๕๐% ของปริมาณไขมัน ทั้งหมดที่ RDI กำหนดโดยมีโปรตีน คาร์โบไฮเดรตทั้งหมด โดยอาหาร และน้ำตาล รวมทั้งพบว่า มีค่าโคเลสเตอรอลโซเดียม และแคลเซียม อยู่ระหว่าง มก. ๑ หน่วยบริโภคตามลำดับ ซึ่งค่าของโซเดียมในซูปไม่เกินค่าที่ RDI กำหนดการวิเคราะห์หาสารต้านอนุมูลอิสระในผลิตภัณฑ์ทั้ง ๔ ชนิดใน ๑ หน่วยบริโภค พบว่า ปริมาณของสารต้านอนุมูลอิสระ Antioxidants และ Total Phenolic compound มีค่าอยู่ระหว่าง ซูปธัญพืชเจและซูปต้มยำ เห็ด ๓ อย่างรสปลาจะมีค่าของสาร Total Phenolic compound และ Antioxidants สูงกว่าผลิตภัณฑ์อีก ๒ ชนิด ในขณะที่ปริมาณสาร GABA ของผลิตภัณฑ์ซูปที่มีค่าสูงสุดคือซูปมันเทรสไก่ รองลงมา

^๖ กนกกานต์ วีระกุล นางสาวสุธิดา โสดา, ผลของกระบวนการผลิตต่อคุณภาพเนยคั้นรูป: กรณีศึกษา เนยสวนดุสิต, **รายงานวิจัย**, หลักสูตรเทคโนโลยีการแปรรูปอาหาร มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, ๒๕๕๙, หน้า บทคัดย่อ.

^๗ ดุจเดือน ทรงธรรมวัฒน์, “การศึกษาพฤติกรรมการออกกำลังกาย ในพระสงฆ์อาพาธโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง โรงพยาบาลสงฆ์”, **การศึกษาวิจัย**, (งานเวชศาสตร์ฟื้นฟู: โรงพยาบาลสงฆ์, ๒๕๕๕), หน้า บทคัดย่อ.

คือ ชุปธัญพืชเจ ชุปตั้มยำเห็ด ๓ อย่างรสปลาและชุบผักรวมมิตรรสหมู และยังพบว่า ผลิตภัณฑ์ชุบที่ได้รับการยอมรับในรสชาติจากผู้สูงอายุอยู่ในระดับดีมากคือชุบมันเทศรสไกร้อยละ ๑๐๐ รองลงมาคือชุบผักรสหมู ชุปตั้มยำเห็ด ๓ อย่าง รสปลา และชุบธัญพืชเจ ตามลำดับสำหรับการตัดสินใจว่าจะซื้อผลิตภัณฑ์หรือไม่พบว่า ผู้บริโภคให้คะแนนชุบมันเทศรสไกร้อยที่สุด รองลงมาคือชุบตั้มยำเห็ด ๓ อย่างรสปลา ชุบผักรวมมิตรรสหมู และชุบธัญพืชเจ ตามลำดับ^๘

๑.๗.๔ ดวงเพชร สมศรี ศึกษาวิจัยเรื่อง วิถีวัฒนธรรมการเอื้ออาทรของชาวพุทธในสังคมไทย ผลการศึกษาพบว่า การเข้าร่วมประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง แสดงให้เห็นหลักธรรมคำสอน ในความมีศรัทธาในพระพุทธศาสนาที่สำคัญ คือการเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นได้จากการทำบุญให้ทานเพื่อเป็นการสร้างกุศล และมีความเชื่อในพระพุทธศาสนาจะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนไทยให้มีความผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในวิถีชีวิตบนพื้นฐานของการทำบุญให้ทานเพื่อเป็นการสร้างกุศล และเป็นแนวทางให้คนประพฤติปฏิบัติไปในทางที่ถูกต้องเหมาะสม การทำบุญตามประเพณีและวัฒนธรรม อันมีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนา^๙

๑.๗.๕ นวลอนงค์ พิมโคตร ศึกษาวิจัยโครงการวิจัย นวัตกรรมเอี่ยมผิงเข็ม ผลการวิจัยพบว่า นวัตกรรม “เอี่ยมผิงเข็ม” ที่พยาบาลคิดค้นขึ้นเพื่อช่วยแพทย์ทาหัตถการผิงเข็มและการถอนเข็มสามารถลดระยะเวลาในการผิงเข็มและการถอนเข็มเพิ่มความพึงพอใจให้กับทีมผิงเข็ม ผลงานนี้สามารถพัฒนาต่อยอดในการใช้เอี่ยมผิงเข็มช่วยแพทย์ในการผิงเข็มและถอนเข็มในการบริการทางคลินิกทำให้เกิดความรวดเร็วและเกิดความสะดวกแก่ทีมผิงเข็มมากขึ้นและช่วยกระตุ้นให้บุคลากรในหน่วยงานทุกระดับได้เห็นขั้นตอนการทา R2R ซึ่งไม่ยุ่งยากซับซ้อน แต่เป็นการแก้ปัญหาจากงานประจำที่ทาอยู่ทุกวันให้ดีขึ้น ผลงาน “เอี่ยมผิงเข็ม” เป็นแรงกระตุ้นให้พยาบาลคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ ที่ช่วยเสริมการดูแลผู้มารับบริการให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น และรู้สึภาคภูมิใจในการปฏิบัติงาน^{๑๐}

๑.๗.๖ ศรินันท์ ตรีมงคลทิพย์ และ อรทัย สารกุล ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาภูมิปัญญาไทยการใช้น้ำผึ้งเพื่อสุขภาพ” ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบและวิธีการใช้น้ำผึ้งเพื่อสุขภาพ ผู้ประกอบการด้านการแพทย์แผนไทย มีเหตุผลของการเลือกใช้น้ำผึ้งคือ เชื่อว่ามีประโยชน์ต่อสุขภาพ ใช้สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษและใช้ตามตำรายาไทย แต่ในปัจจุบันการเลือกซื้อน้ำผึ้งมีปัญหาในเรื่องการปลอมปนทำให้สรรพคุณของน้ำผึ้งลดน้อยลงรูปแบบการใช้น้ำผึ้งเพื่อสุขภาพ ผู้ที่ประกอบการยังนิยมใช้กันอยู่คือ ใช้เป็นส่วนประกอบในตำรับยาและนํ้าเป็นอาหารเสริมและบำรุงสุขภาพ ใช้เป็นส่วนประกอบในการเสริมความงามและจำหน่ายน้ำผึ้งและผลิตภัณฑ์จากน้ำผึ้ง การวิเคราะห์ตำรับยาจากตำราแพทยศาสตร์สงเคราะห์ จากการรวบรวมและจำแนกตำรับยาที่ใช้น้ำผึ้งเป็นส่วนประกอบพบตำรับยาในคัมภีร์ต่างๆ สรุปได้ ๗ คัมภีร์ และสรรพคุณของยาในตำรับยาแต่ละตำรับ ยาส่วนใหญ่เป็นยาที่มีสรรพคุณในการรักษาอาการที่เกี่ยวกับอาการติดเชื้อภาวะไข้ การอ่อนเพลียจากอาการเจ็บป่วย

^๘ ดวงจันทร์ เสงส์สวัสดิ์ และคณะ, การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ, *รายงานการวิจัย*, สถาบันค้นคว้าและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์พฤษภาคม, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ

^๙ ดวงเพชร สมศรี, วิถีวัฒนธรรมการเอื้ออาทรของชาวพุทธในสังคมไทย, *รายงานการวิจัย*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๑๓๖.

^{๑๐} นวลอนงค์ พิมโคตร, “นวัตกรรมเอี่ยมผิงเข็ม”, *รายงานการวิจัย*, (นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๙), หน้า บท คัดย่อ.

บำรุงร่างกาย ผู้ประกอบการมีทัศนคติที่เป็นเชิงบวกต่อประโยชน์ของน้ำดื่ม ทัศนคติที่เป็นลบต่อคุณภาพของน้ำดื่ม และมีทัศนคติที่เป็นกลางต่อราคาของน้ำดื่ม ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างยังเห็นว่าน้ำดื่มมีประโยชน์ต่อสุขภาพ แต่ปัจจุบันคุณภาพของน้ำดื่มอาจมีปัญหาเนื่องจากพบน้ำดื่มที่ปลอมปน ในด้านราคา พบว่ากลุ่มตัวอย่างคิดว่าราคาน้ำดื่มในปัจจุบันยอมรับได้คือ ไม่ถูกหรือแพงจนเกินไป จากการศึกษาความสัมพันธ์ของทัศนคติต่อพฤติกรรมการใช้น้ำดื่ม เพื่อสุขภาพ พบความสัมพันธ์ของทัศนคติของผู้ประกอบการต่อคุณภาพของน้ำดื่มเพื่อสุขภาพ แสดงว่าคุณภาพของน้ำดื่มมีผลต่อพฤติกรรมการใช้น้ำดื่มเพื่อสุขภาพ^{๑๑}

๑.๗.๗ วีระชัย สุขสด กล่าวว่า จากการที่มนุษย์ได้คิดนำวัสดุที่มีตามธรรมชาติมาประดิษฐ์เป็นบรรจุภัณฑ์ใช้ในชีวิตประจำวันดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ความพยายามและความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ก็ยังไม่สิ้นสุด เมื่อเกิดความต้องการขยายให้กว้างขึ้น เช่น การขยายขนาด และจำนวนของสินค้า การเคลื่อนย้ายของใหญ่ๆ จำนวนมากต้องการบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม และแม้เมื่อความเจริญก้าวหน้าทางด้านการตลาดมากขึ้น บรรจุภัณฑ์ก็เข้ามามีบทบาทใช้เป็นเครื่องมือในทางการตลาดด้วย เช่น ใช้เป็นเครื่องช่วยในการส่งเสริมการขาย ดังนั้น จึงได้มีการค้นคว้าคิดประดิษฐ์บรรจุภัณฑ์แบบใหม่ๆ ตลอดจนปรับปรุง และค้นคว้าวัสดุที่ใช้ในการบรรจุให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น จนในที่สุดปัจจุบันเรามีวัสดุที่ใช้ เพื่อการบรรจุภัณฑ์มากมายหลายชนิด อาทิเช่น กระดาษชนิดต่างๆ แผ่นโลหะใยสังเคราะห์ แก้ว พลาสติก ไม้^{๑๒}

๑.๗.๘ ปณณธร ชัชรรัตน์ ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพของพระสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา” ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า แม้ว่าไม่มีพระสงฆ์ที่มีพฤติกรรมสุขภาพผ่านตามเกณฑ์พฤติกรรมสุขภาพทั้งหมด แต่พบว่าวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์สามารถนำมาปรับใช้ในการดูแลสุขภาพได้ เช่น การนั่งสมาธิ การกำหนดรู้ (ปัจเจก) การศึกษาพระธรรมวินัย ดังนั้น การสร้างความเข้าใจในเรื่องการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของพระสงฆ์ตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎก น่าจะช่วยให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นรวมทั้งการรณรงค์ให้ประชาชนร่วมกันดูแลสุขภาพพระสงฆ์ โดยการสร้างเจตคติในการถวายอาหารที่ดีต่อสุขภาพของพระสงฆ์^{๑๓}

๑.๗.๙ ไพรมา อิศรเสนา ณ อยุธยา ได้กล่าวถึง การวางผลิตภัณฑ์สู่ท้องตลาด (Market Launch) เป็นการปล่อยสินค้าออกสู่ตลาดอย่างเป็นระบบและมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งและถือเป็นส่วนท้ายของกระบวนการออกแบบสินค้าและพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยมีการศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสำคัญที่สามารถส่งผลให้กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการนั้นๆ ประสบความสำเร็จ โดยมีการโฆษณา การบริการหลังการขายที่ดี และมีทีมงานรองรับที่ดี, มีการจัดการใน

^{๑๑} ศิรินันท์ ตรีมงคลทิพย์ และ อรทัย สารกุล, ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การศึกษาภูมิปัญญาไทยการใช้น้ำดื่มเพื่อสุขภาพ”, การศึกษาวิจัย, (จังหวัดปทุมธานี: วิทยาลัยการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ๒๕๕๖), หน้า บทคัดย่อ.

^{๑๒} วีระชัย สุขสด, การออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๗๘-๘๑.

^{๑๓} ปณณธร ชัชรรัตน์, “ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพของพระสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา”, การศึกษาวิจัย, (สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข: พะเยา, ๒๕๕๓, หน้าบทคัดย่อ.

การกระจายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์, มีการวางแผนการสนับสนุนที่ดี และสามารถปล่อยสินค้าลงสู่ตลาดได้ในเวลาที่เหมาะสมและทันต่อความต้องการของลูกค้า^{๑๔}

๑.๗.๑๐ พระคมสัน จิตเมธโส เดช ชูจันทร์, ปยวรรณ หอมจันทร์ ศึกษาวิจัยเรื่อง หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุ ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($x = 31.08$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เปรียบเทียบ ความคิดเห็นต่อ หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เพศ อาชีพหลักก่อนเกษียณ รายได้ การพักอาศัย ปัญหาด้านสุขภาพ การออกกำลังกาย และการเข้าวัด/ทำบุญที่ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อหลักพุทธธรรมในการส่งเสริมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ปัญหา อุปสรรค และ แนวทางการแก้ไข พฤติกรรมการบริโภคอาหารตามหลักพุทธธรรม ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีนิสัยชอบบริโภคอาหารตามใจปาก มีความรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการบริโภคอาหารประเภทเนื้อสัตว์ จะเกิดโรคร้ายต่าง ๆ ตามมา รวมไปถึงระบบการเผาผลาญการย่อยอาหารลำบาก ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ให้เหตุผลคือบริโภคแล้วอร่อย ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีพฤติกรรมเชื่อคำเชิญชวนและคล้อยตามคำโฆษณาสินค้า จากสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ เป็นต้น อยากทดลองสินค้าเสริมสุขภาพ ยาบำรุงร่างกาย น้ำผลไม้ เพื่อสุขภาพ ฯลฯ เพราะมีความเชื่อว่าในรายการมีคนรับประทานแล้วหายมาออกรายการและแนะนำวิธีการรับประทานอย่างถูกวิธี ผู้สูงอายุส่วนใหญ่รู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแต่ไม่ลึกซึ้ง ส่วนใหญ่เข้าวัดทำบุญ ฟังเทศน์ นั่งสมาธิ ฯลฯ มีวัตถุประสงค์คือเพื่อความสบายใจ มีเพื่อนวัยเดียวกันพูดคุยคลายเหงา ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการบริโภคแบบลอกเลียนแบบ เชื่อว่าผู้สูงอายุท่านอื่นรับประทานแล้วหายจากโรคร้ายไข้เจ็บ สุขภาพดีขึ้น ก็จะได้รับประทานอาหารนั้นหรือสินค้านั้น เลียนแบบ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ชอบเข้าวัดทำบุญ ท ากิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพ รับประทานอาหารเพื่อสุขภาพเป็นบางครั้ง พฤติกรรมการบริโภคอาหารยังเป็นแบบวิถีไทย ประเพณีวัฒนธรรมไทย ชอบรับประทานอาหารรสชาติจัดจ้าน เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคค่อนข้างยาก เนื่องจากเคยรับประทานมาตั้งแต่เด็ก จนถึงวัยชรา ถ้าหากไม่มีโรคร้ายเบียดเบียนพฤติกรรมการบริโภคก็ไม่เปลี่ยนแปลง รู้หลักธรรมะทางพระพุทธศาสนา คือ โภชนมัตตญญูตา การรู้จักพอประมาณในการบริโภคอาหาร ไม่กินอัมจนเกินไป จะทำให้แน่นท้อง ไม่กินน้อยจนเกินไปจนเป็นโรคกระเพาะ

๑.๗.๑๑ มณฑล ศาสนันท์ ได้กล่าวว่า จุดเริ่มของการเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการค้าและการบริการในฐานะของสิ่งที่ช่วยอำนวยความสะดวกแก่การขนส่งสินค้า (Aid Transportation) โดยทำหน้าที่ขั้นพื้นฐานอันดับแรกคือ ปกป้องคุ้มครองสินค้าให้ปลอดภัยจากความเสียหาย อันเนื่องมาจากการกระทบกระเทือน และป้องกันสิ่งปนเปื้อนที่ไม่พึงประสงค์ (To Prevent Spillage And Contamination) ที่อาจจะเกิดขึ้นในระหว่างการขนส่งสินค้าผลิตภัณฑ์จากโรงงานผลิตไปจนกระทั่งถึงมือผู้บริโภค ซึ่งบทบาทนี้มีผลทำให้รูปแบบของบรรจุภัณฑ์ (Package Form) มีการพัฒนาขึ้นมารับรอง มีการออกแบบภาชนะบรรจุแบบปิด (Closed Container) เช่น ถึง

^{๑๔} ไพรมา อิศรเสนา ณ อยุธยา, รายงานวิจัย กลยุทธ์การวางแผนผลิตภัณฑ์ 'นวัตกรรมแห่งคุณค่า', (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๒๑-๒๓.

ไม้ (Barrel) การรู้จักปิดผนึกบรรจุภัณฑ์ (Container Closure) เช่น มีฝาจุปิดขวด (Bottle Plug Seals) เป็นต้น เทคนิคและกรรมวิธีการบรรจุที่พัฒนาขึ้นตามหน้าที่ใช้สอยเหล่านี้ จึงเป็นผลทำให้เกิดการพัฒนาแบบบรรจุภัณฑ์ที่หลากหลายลักษณะตามกาลเวลาและการค้นพบวัสดุหรือเทคโนโลยีที่นำมาใช้ ในราว ค.ศ. ๑๒๐๐ รูปแบบของการบรรจุภัณฑ์^{๑๕}

๑.๗.๑๒ วีระพงศ์ วิรุฬห์ธนภุชณ์ และวราภรณ์ วิทยาภรณ์ ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาผลของชนิดเนยสดสวนดุสิตและปริมาณแซนแทนกัมที่มีต่อคุณภาพของเค้กเนยสดปราศจากกลูเตนจากแป้งข้าวหอมมะลิ ผลการศึกษวิจัยพบว่า ผลการใช้เนยสดสวนดุสิต ๒ ชนิด ได้แก่ เนยสูตร AA และเนยสูตร AAA และใช้แซนแทนกัม ๔ ระดับได้และ ๒.๐ ที่มีต่อสมบัติทางเคมีกายภาพของเค้กเนยจากแป้งข้าวหอมมะลิ พบว่าเค้กเนยที่ใช้เนยสูตร AA และปริมาณแซนแทนกัมร้อยละ ๐.๕ มีค่าปริมาตรจำเพาะสูงสุด และมีค่าความแข็ง ใกล้เคียงกับเค้กเนยที่ผลิตจากแป้งสาลี (สูตรควบคุม) มากที่สุด ส่วนผลด้านการประเมินคุณภาพทางประสาทสัมผัส พบว่าผู้บริโภคให้คะแนนความชอบเค้กที่ผลิตจากเนยสูตร AA และปริมาณแซนแทนกัมร้อยละ ๐.๕ มากที่สุด ในคุณลักษณะด้านสี กลิ่น รสชาติ ความแข็ง ความแน่นเนื้อและความชอบโดยรวม ผลการทดสอบการยอมรับของผู้บริโภค จำนวน ๑๐๐ คนที่มีต่อผลิตภัณฑ์เค้กเนยสดปราศจากกลูเตนจากแป้งข้าวหอมมะลิพบว่า ผู้บริโภคให้คะแนนความชอบอยู่ในระดับชอบปานกลางถึงชอบมาก และมีผู้บริโภคร้อยละ ๙๗ ยอมรับผลิตภัณฑ์เค้กเนยสดปราศจากกลูเตนจากแป้งข้าวหอมมะลิ^{๑๖}

๑.๗.๑๓ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ ได้กล่าวถึง การตรากฎหมาย (Legislation) หน่วยบรรจุภัณฑ์ (Unit Packaging) ตราสินค้า (Brand Identification) และการโฆษณา (Advertising) มีดังนี้ ๑) มีการตรากฎหมายขึ้นเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค ให้ผู้ผลิตเคารพในกรรมวิธีการผลิตที่สะอาดบริสุทธิ์และถูกต้องตามหลักสุขภาพอนามัย (Respect to Sanitation and Purity) ไม่ปิดป้ายฉลากหลอกลวงผู้บริโภคเกินความจริง ๒) หน่วยบรรจุ เกิดขึ้นเพราะให้ความคุ้มครองผลิตภัณฑ์ได้ดีกว่า ๓) ตราสินค้าหรือยี่ห้อผลิตภัณฑ์ เริ่มมีความสำคัญเพราะทำให้ผู้บริโภคสามารถจดจำและเลือกผลิตภัณฑ์ที่ต้องการตามคุณภาพได้ ๔) ผู้บริโภคมีความรู้และประสบการณ์หลายด้านเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ หรือเลือกการบริโภค อย่างแพร่หลาย โดยผ่านวิธีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์^{๑๗}

๑.๗.๑๔ อัจฉริยา พงษ์นุ้มกุล จงจิต เสน่หา รุ่งนภา ผาณิตรัตน์ ศศิมา กุสุมา ณ อยุธยา ทิพาพันธ์ สังฆะพงษ์ ได้ทำการศึกษา พฤติกรรมการบริโภคของพระภิกษุสงฆ์ในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร จากผลการวิจัยพบว่า การรับรู้สมรรถนะของตนเอง อายุ และการรับรู้อุปสรรคสามารถร่วมอธิบายพฤติกรรมการบริโภคได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ บุคลากรทางสุขภาพและ

^{๑๕} มณฑล ศาสนนันท์, การออกแบบผลิตภัณฑ์, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๔๒.

^{๑๖} วีระพงศ์ วิรุฬห์ธนภุชณ์ และวราภรณ์ วิทยาภรณ์, การศึกษาผลของชนิดเนยสดสวนดุสิตและปริมาณแซนแทนกัมที่มีต่อคุณภาพของเค้กเนยสดปราศจากกลูเตนจากแป้งข้าวหอมมะลิ, รายงานวิจัย, หลักสูตรเทคโนโลยีการแปรรูปอาหาร โรงเรียนการเรือนมหาวิทยาลัยสวนดุสิต, ๒๕๕๙, หน้า บทคัดย่อ.

^{๑๗} ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, นโยบายผลิตภัณฑ์และราคา, (กรุงเทพมหานคร: ธนัธการพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒๑-๑๒๔.

ผู้เกี่ยวข้องจึงควรส่งเสริม หรือจัดโปรแกรมเพื่อให้พระภิกษุสงฆ์มีการรับรู้สมรรถนะของตนเองเพิ่มขึ้น รับรู้อุปสรรคต่อการปฏิบัติพฤติกรรมการบริโภคน้อยลง โดยคำนึงถึงภาวะสุขภาพตามช่วงอายุให้เหมาะสมต่อไป^{๑๘}

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่าการบริโภคอาหารและยาอย่างถูกวิธีจะทำให้สุขภาพดี ปราศจากโรคภัย ทั้งนี้ พฤติกรรมการบริโภคที่ถูกวิธียังเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญต่อการรักษาสุขภาพ สำหรับพระสงฆ์ก็มีอัตราเสี่ยงต่อการเกิดโรคได้ หากได้รับอาหารและยาไม่ถูกวิธี นอกจากนี้ การออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อการเก็บรักษาอาหารก็เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นในด้านความสะดวกต่อการบริโภคได้อย่างปลอดภัยเช่นกัน ดังนั้น งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจสร้างนวัตกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนาเพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อพระสงฆ์ อุบาสก อุบาสิกาที่ถือศีล ๘ และศีล ๑๐ ตลอดจนผู้ป่วย เพื่อส่งเสริมสุขภาพให้ดียิ่งขึ้น

๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอด้วยการเผยแพร่ในวารสาร การจดสิทธิบัตร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และหน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ รายงานผลการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยมีดังนี้

๑.๘.๑ ได้วิธีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ในการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น ตามพุทธบัญญัติในพระวินัยที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๑.๘.๒ นำหลักพุทธบัญญัติพระวินัยที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนามาเผยแพร่เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระวินัยให้มีความถูกต้องของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทย

๑.๘.๓ ได้นำผลการวิจัยมาใช้ในการช่วยเหลือพระสงฆ์ที่อาพาธ รวมถึง อุบาสก อุบาสิกา ผู้รักษาศีล ๘ และศีล ๑๐ ได้รับความสะดวกในการนำน้ำผึ้งและเนยชั้น มาใช้บริโภคและ การรักษา ดูแลให้หายป่วยจากโรคได้จริง

๑.๘.๔ ทำให้เกิดการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ยังเก็บรักษาคุณค่าทางยา และยังคงคำนึงถึงความเอื้อต่อการปฏิบัติตามหลักพุทธบัญญัติวินัยของพระสงฆ์

๑.๘.๕ ได้นวัตกรรมใหม่ที่เป็นผลผลิตจากผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนา และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

^{๑๘} อัจฉริยา พงษ์นุ้มกุล และคณะ, “พฤติกรรมกรบริโภคของพระภิกษุสงฆ์ในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร”, รายงานการวิจัย, (นครปฐม ศาลา: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๔), หน้า บทคัดย่อ.

บทที่ ๒

แนวคิดทฤษฎีรูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยข้น

บทนี้ศึกษาเรื่องแนวคิดของรูปแบบของผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยข้นในคัมภีร์พระพุทธศาสนา แนวคิดรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีหลักการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในด้านการอาหาร และองค์ความรู้ในพระพุทธศาสนา เพื่อในการดูแลเก็บรักษาเนยข้นและน้ำผึ้งที่เป็นหนึ่งในเภสัช ๕ สำหรับพระภิกษุสงฆ์ที่มีอาการอาพาธ ช่วยบรรเทาในยามเจ็บป่วยและยังคงมีความสอดคล้องกับพระธรรมวินัยที่ทรงบัญญัติไว้ทุกประการ การศึกษาวิจัยโดยเพื่อมุ่งเสนอแนวความคิดสู่การเป็นงานวิจัยเชิงนวัตกรรม โดยมีรูปแบบที่ทันสมัย สะดวกต่อการใช้งาน และยังคงคุณค่าในการเก็บดูแลและรักษา ยังสามารถปฏิบัติตามหลักในพระวินัยที่ได้บัญญัติได้อย่างถูกต้อง โดยมีจุดมุ่งหมายของการพัฒนาของรูปแบบผลิตภัณฑ์ และมีความสอดคล้องกับพระวินัยอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางนำมาประยุกต์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยข้น ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งนำเสนอเนื้อหาตามลำดับต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษา

ในยุคหินเมื่อมนุษย์ล่าสัตว์ได้เขาก็จะมีวิธีการเก็บรักษาโดยใช้หนังสัตว์ หรือใบไม้ ห่อหุ้มสัตว์ที่ล่าไว้ได้เพื่อป้องกันพวกแมลง แสงแดดและฝน นอกจากนี้ ในการพกพาอาหารหรือวัตถุดิบที่ต้องการ ก็มีวิธีการเก็บรักษาด้วยการใช้สิ่งที่ใช้ใบไม้ เปลือกไม้ เปลือกหอย กระบองไม้ กระเพาะสัตว์ หนังสัตว์ห่อหุ้มเป็นการเก็บรักษาไว้ เป็นต้น การรู้จักการแก้ปัญหาด้วยการนำเอาวัตถุดิบ (Raw Materials) จากธรรมชาติมาเป็นอุปกรณ์ช่วยเคลื่อนย้ายวัตถุดิบ

จากที่กล่าวมานี้ จะเห็นว่าพฤติกรรมเหล่านี้ จึงนับว่าเป็นที่มาของการบรรจุ (Filling) การเก็บรักษาอาหาร ต่อมามนุษย์เริ่มรู้จักการประดิษฐ์คิดค้นภาชนะบรรจุด้วยการดัดแปลงคุณสมบัติทางกายภาพของวัสดุธรรมชาติให้มีรูปร่างและหน้าที่ใช้สอยเพิ่มขึ้นนี้เอง จึงจัดว่าเป็นการออกแบบบรรจุภัณฑ์ดั้งเดิม (Primitive Packaging Design) ที่มนุษย์ในสมัยก่อนได้กระทำขึ้นตามสภาพการเรียนรู้และการค้นพบวัสดุในแต่ละยุค

จากหนังสือการออกแบบผลิตภัณฑ์ของมณฑล ศาสนนันท์ ได้มีการกล่าวว่า จุดเริ่มของการเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการค้าและการบริการในฐานะของสิ่งที่ช่วยอำนวยความสะดวกแก่การขนส่งสินค้า (Aid Transportation) โดยทำหน้าที่ขึ้นพื้นฐานอันดับแรกคือ ปกป้องคุ้มครองสินค้าให้ปลอดภัยจากความเสียหาย อันเนื่องมาจากการกระทบกระเทือน และป้องกันสิ่งปนเปื้อนที่ไม่พึงประสงค์ (To Prevent Spillage And Contamination) ที่อาจจะเกิดขึ้นในระหว่างการขนส่งสินค้า ผลิตภัณฑ์จากโรงงานผลิตไปจนกระทั่งถึงมือผู้บริโภค ซึ่งบทบาทนี้มีผลทำให้รูปแบบของบรรจุภัณฑ์ (Package Form) มีการพัฒนาขึ้นมารับรอง มีการออกแบบภาชนะบรรจุแบบปิด (Closed Container) เช่น ถังไม้ (Barrel) การรู้จักปิดผนึกบรรจุภัณฑ์ (Container Closure) เช่น มีฝาจุปิดขวด (Bottle Plug Seals) เป็นต้น เทคนิคและกรรมวิธีการบรรจุที่พัฒนาขึ้นตามหน้าที่ใช้สอยเหล่านี้

จึงเป็นผลทำให้เกิดการพัฒนาแบบบรรจุภัณฑ์ที่หลากหลายลักษณะตามกาลเวลาและการค้นพบวัสดุหรือเทคโนโลยีที่นำมาใช้ ในราว ค.ศ. ๑๒๐๐ รูปแบบของการบรรจุภัณฑ์^๑

สมัยต่อมา เมื่อมีความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ ด้านศิลปศาสตร์และเทคโนโลยี เครื่องกลโรงงานต่างๆ ถูกคิดค้นพัฒนามากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงของการปฏิวัติทางอุตสาหกรรม การปฏิวัติอุตสาหกรรม (The Industrial Revolution) ที่เริ่มมาตั้งแต่ต้น ศตวรรษที่ ๑๗ ทำให้ระบบการผลิตกลายเป็นการผลิตแบบขนานใหญ่ (Mass Production) และทำให้เกิดการพัฒนาแบบของบรรจุภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพ สามารถสนองความสะดวกสบายต่อการขนส่งสินค้าความต้องการด้านความปลอดภัย ความรวดเร็ว ความต้องการสินค้าที่มีคุณภาพ และความต้องการความหลากหลายของสินค้า เป็นต้น

จากหนังสือเรื่องนโยบายผลิตภัณฑ์และราคาของศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ ได้กล่าวถึงการตรากฎหมาย (Legislation) หน่วยบรรจุภัณฑ์ (Unit Packaging) ตราสินค้า (Brand Identification) และการโฆษณา (Advertising) มีดังนี้

๑. มีการตรากฎหมายขึ้นเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค ให้ผู้ผลิตเคารพในกรรมวิธีการผลิตที่สะอาดบริสุทธิ์และถูกต้องตามหลักสุขภาพอนามัย (Respect to Sanitation and Purity) ไม่ปิดป้ายฉลากหลอกลวงผู้บริโภคเกินความจริง

๒. หน่วยบรรจุ เกิดขึ้นเพราะให้ความคุ้มครองผลิตภัณฑ์ได้ดีกว่า

๓. ตราฉลากสินค้าหรือยี่ห้อผลิตภัณฑ์ เริ่มมีความสำคัญเพราะทำให้ผู้บริโภคสามารถจดจำและเลือกผลิตภัณฑ์ที่ต้องการตามคุณภาพได้

๔. ผู้บริโภคมีความรู้และประสบการณ์หลายด้านเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ หรือเลือกการบริโภคอย่างแพร่หลาย โดยผ่านวิธีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์^๒

ซึ่งปรากฏการณ์เหล่านี้ทำให้ตัวบรรจุภัณฑ์ (Package) เริ่มเข้ามามีบทบาทแทนพนักงานขายมีความสำคัญมากในฐานะ “ตัวแสดงสินค้า (The Representation of Product) ที่ต้องการแสดงให้ผู้บริโภคเห็นถึงเนื้อในหรือเนื้อหา (Content) ของสินค้าด้วยการให้ข้อมูลรายละเอียดของสินค้าบนหีบห่อ โดยใช้เทคนิควิธีการออกแบบสมัยใหม่ที่สามารถดึงดูดผู้บริโภคได้

ดังนั้นหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นต้นมา ได้มีการพัฒนากรรมวิธีการผลิตบรรจุภัณฑ์หรือภาชนะบรรจุ ความเร็ว ความเข้าใจด้านศิลปะ และกราฟิกดีไซน์ ด้วยเหตุและปัจจัยดังที่กล่าวมาแล้ว จึงเป็นผลให้เกิดอาชีพเฉพาะขึ้นในวงการอุตสาหกรรม คือ อาชีพนักออกแบบบรรจุภัณฑ์ (Packaging Designer) ที่เพิ่งเกิดขึ้นในช่วงไม่กี่สิบปีที่ผ่านมาเอง ซึ่งนับว่าเป็นอาชีพใหม่ที่มีความสำคัญต่อวงการธุรกิจการค้าเป็นอย่างมาก ดังนั้น ในการออกแบบบรรจุภัณฑ์จึงเป็นวิทยาการที่เกี่ยวข้องกับคนหลายวงการ หลายอาชีพ และหลายวิทยาการ (Multidiscipline Profession) กล่าวคือ นักออกแบบบรรจุภัณฑ์ต้องศึกษาหาความรู้ มนุษย์เรามีวิวัฒนาการจากยุคหนึ่งมาสู่อีกยุค

^๑ มณฑล ศาสนนันท์, การออกแบบผลิตภัณฑ์, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๔๒.

^๒ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, นโยบายผลิตภัณฑ์และราคา, (กรุงเทพมหานคร: ธนัธการพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒๑-๑๒๔.

หนึ่ง เช่นนี้ตลอดมา สิ่งนี้จะส่งผลสะท้อนต่อปัจจัย หรือองค์ประกอบในการดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก

จากแรกเริ่มที่มนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ และดำรงชีวิตง่ายๆ ด้วยการอาศัยผลิตผลจากการเพาะปลูกหรือการเลี้ยงสัตว์เพียงจำนวนไม่มาก ในความเห็นของนวนน้อย บุญวงศ์ ได้อธิบายไว้ว่า มีการพึ่งพาอาศัยและติดต่อกันในกลุ่มใกล้เคียงเท่านั้น ต่อมาเมื่อจำนวนประชากรมีมากขึ้น มีการแบ่งกลุ่มอาศัยออกเป็นหมู่เหล่า การผลิตเฉพาะเพียงบริโภคในครอบครัวเริ่มไม่พอเพียงจึงเริ่มมีระบบการแลกเปลี่ยนที่กว้างขวางขึ้น ในที่สุดระบบการผลิตก็เปลี่ยนรูปไปเกิดเป็นการผลิตแบบอุตสาหกรรม (Mass Production) ขึ้นการแลกเปลี่ยนสิ่งของเครื่องใช้ หรืออาหาร จึงขยายวงจากบุคคลใกล้เคียงไปเป็นการแลกเปลี่ยนกับบุคคลในกลุ่มอื่น ในอาณาเขตที่กว้างขวางขึ้น^๓

ระยะแรกของการแลกเปลี่ยน การเคลื่อนย้ายสิ่งของเครื่องใช้ที่มีการแลกเปลี่ยน ก็อาศัยภาชนะตามพื้นบ้านที่ใช้กันอยู่ในครัวเรือนตามสะดวก แต่ต่อมาเมื่อการแลกเปลี่ยนขยายขอบเขตจนถึงขนาดมีการซื้อขายและขยายขอบเขตวงกว้างออกไปมากๆ บรรจุภัณฑ์ใหม่ๆ จึงเริ่มเข้ามามีบทบาท เริ่มมีการคิดค้นและประดิษฐ์บรรจุภัณฑ์ต่างๆ เพื่อสนองความต้องการในแต่ละกรณี เช่น ใช้ใบไม้มาทำกระถางห่อขนม เอากิ่งไม้หรือเปลือกไม้มาสานทำกระถาง ชะลอม ตะกร้า เป็นต้น ซึ่งบรรจุภัณฑ์เหล่านี้เป็นพื้นฐานมาจากการคิดค้นจากวัสดุธรรมชาติ และพัฒนามาเป็นบรรจุภัณฑ์

ในยุคต่อมา ซึ่งได้มีการคิดค้นวัสดุชนิดอื่นๆ ที่จะสามารถตอบสนองประโยชน์ในการบรรจุภัณฑ์ได้กว้างขวาง และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จากหนังสือการบรรจุภัณฑ์ของดำรงศักดิ์ ชัยสินิทและก่อเกียรติ วิริยะกิจพัฒนา กล่าวว่า ในวิวัฒนาการของบรรจุภัณฑ์ดังกล่าว เราจึงอาจแบ่งประเภทของบรรจุภัณฑ์ออกได้อย่างกว้างๆ เป็น ๒ ประเภท คือ

๑. บรรจุภัณฑ์ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ธรรมชาติได้สร้างหีบห่อขึ้นเพื่อป้องกันและรักษาผลผลิตทางธรรมชาติได้อย่างดีเยี่ยมและชาญฉลาด โดยสร้างให้มีความเหมาะสมกับผลผลิตแต่ละชนิดไป อาทิเช่น เปลือกผลไม้ เปลือกไข่ เป็นต้น

๒. บรรจุภัณฑ์ที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นบรรจุภัณฑ์ที่เกิดจากการที่มนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้นโดยได้คิดประดิษฐ์จากวัสดุต่างๆ เพื่อสนองประโยชน์นานาประการ เช่น เพื่อคุ้มครองป้องกันผลิตภัณฑ์เพื่อความสะดวกในการขนส่ง เพื่อการส่งเสริมการจำหน่าย ฯลฯ^๔

สำหรับประเทศไทยเรา คำว่า บรรจุภัณฑ์ เป็นคำใหม่ ซึ่งคนไทยยังไม่คุ้นเคยนักแต่ในความเป็นจริงแล้ว คนไทยนับว่าเป็นนักออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่มีความสามารถยิ่ง จะเห็นได้จากวิธีการนำเอาวัสดุธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ได้อย่างดียิ่ง อาทิ การใช้ใบกล้วย ใบตาล ทางมะพร้าว ใบเตย มาคิดประดิษฐ์เป็นห่ออาหารแบบต่างๆ การจักสานภาชนะต่างๆ จากไม้ไผ่ หวาย ต้นหญ้า ปอ สามารถสนองประโยชน์ได้อย่างดีในแต่ละกรณีเหมาะสมกับการบรรจุสิ่งของต่างๆ เช่น อาหารทั้งที่เป็นของแห้งหรือมีน้ำหรือสิ่งของที่ต้องการความปลอดภัยและความสะดวกในการเคลื่อนย้ายอื่นๆ

^๓ นวนน้อย บุญวงศ์, **หลักการออกแบบ**, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๔๓.

^๔ ดำรงศักดิ์ ชัยสินิท, **การบรรจุภัณฑ์**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: วังอักษร, ๒๕๔๓), หน้า ๔๖-๔๙.

จากหนังสือ การออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมของธีระชัย สุขสด กล่าวว่า จากการที่มนุษย์ได้คิดนำวัสดุที่มีตามธรรมชาติมาประดิษฐ์เป็นบรรจุภัณฑ์ใช้ในชีวิตประจำวันดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ความพยายามและความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ก็ยังไม่สิ้นสุด เมื่อเกิดความต้องการขยายให้กว้างขึ้น เช่น การขยายขนาด และจำนวนของสินค้า การเคลื่อนย้ายของใหญ่ๆ จำนวนมากต้องการบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม และแม้เมื่อความเจริญก้าวหน้าทางด้านการตลาดมากขึ้น บรรจุภัณฑ์ก็เข้ามามีบทบาทใช้เป็นเครื่องมือในทางการตลาดด้วย เช่น ใช้เป็นเครื่องช่วยในด้านการส่งเสริมการจำหน่าย ดังนั้น จึงได้มีการค้นคว้าคิดประดิษฐ์บรรจุภัณฑ์แบบใหม่ๆ ตลอดจนปรับปรุง และค้นหาวสดุที่ใช้ในการบรรจุให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น จนในที่สุดปัจจุบันเรามีวัสดุที่ใช้ เพื่อการบรรจุภัณฑ์มากมายหลายชนิด อาทิเช่น กระดาษชนิดต่างๆ แผ่นโลหะสังเคราะห์ แก้ว พลาสติก ไม้^๕

กล่าวโดยสรุป การออกแบบการบรรจุภัณฑ์ เริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญในฐานะของสิ่งที่ช่วยอำนวยความสะดวกแก่การขนส่งสินค้า ในอันดับแรกคือ ปกป้องคุ้มครองสินค้าให้ปลอดภัยจากความเสียหาย อันเนื่องมาจากการกระทบกระเทือนและป้องกันสิ่งปนเปื้อนในระหว่างการขนส่งผลิตภัณฑ์ กรรมวิธีการบรรจุที่พัฒนาขึ้นตามหน้าที่ใช้สอยทำให้เกิดการพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่หลากหลายลักษณะตามกาลเวลา มีความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ ด้านศิลปศาสตร์และเทคโนโลยีเครื่องกลโรงงานต่างๆ ทำให้เกิดการพัฒนารูปแบบของบรรจุภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพสามารถสนองความสะดวกสบายต่อการขนส่งสินค้าความต้องการด้านความปลอดภัย ความรวดเร็ว ความต้องการสินค้าที่มีคุณภาพ และความต้องการความหลากหลาย มีการพัฒนากรรมวิธีการผลิตบรรจุภัณฑ์หรือภาชนะบรรจุ ความเร็ว ความเข้าใจด้านศิลปะ และกราฟิกดีไซน์ที่มีความสำคัญ

การคิดค้นและประดิษฐ์บรรจุภัณฑ์ต่างๆ เพื่อสนองความต้องการในแต่ละกรณี ในการบรรจุภัณฑ์ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เพื่อป้องกันและรักษาผลผลิตทางธรรมชาติได้ให้มีความเหมาะสมกับผลผลิตแต่ละชนิดไปเป็นบรรจุภัณฑ์ที่เกิดจากการที่มนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้นโดยได้คิดประดิษฐ์จากวัสดุต่างๆ จึงได้มีการค้นคว้าคิดประดิษฐ์บรรจุภัณฑ์แบบใหม่ๆ ตลอดจนปรับปรุง และค้นหาวสดุที่ใช้ในการบรรจุให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น จนในที่สุดปัจจุบันเรามีวัสดุที่ใช้ เพื่อการบรรจุภัณฑ์มากมายหลายชนิด

จากแนวความคิดทฤษฎีและการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ดังที่กล่าวมาแล้ว เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยในครั้งนี้ พบว่าประเด็นที่น่าสนใจ คือบทบาทสำคัญในฐานะของสิ่งที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น เพื่อให้มีความปลอดภัยจากความเสียหาย อันเนื่องมาจากการกระทบกระเทือนและป้องกันสิ่งปนเปื้อนในระหว่างการขนส่งผลิตภัณฑ์ ในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ ด้านศิลปศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้เกิดการพัฒนารูปแบบของบรรจุภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพ สามารถสนองความต้องการจากแนวคิดในการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นให้มีคุณภาพ มีการพัฒนากรรมวิธีการผลิตบรรจุภัณฑ์หรือภาชนะบรรจุ มีความเข้าใจด้านศิลปะในการออกแบบดีไซน์ ในการพัฒนาของผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์ในครั้งนี้ จึงจำเป็นต้อง เริ่มมีการคิดค้นและประดิษฐ์บรรจุภัณฑ์สร้างหีบห่อขึ้น เพื่อป้องกันและรักษาผลผลิตทางธรรมชาติได้ให้มีความเหมาะสมกับตามหลักพระธรรมวินัยของพระสงฆ์เป็นสำคัญ โดยได้คิดนำ

^๕ ธีระชัย สุขสด, การออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๗๘-๘๑.

วัสดุที่มีตามธรรมชาติมาประดิษฐ์เป็นบรรจุภัณฑ์ ถือเป็นความพยายามในความคิดสร้างสรรค์ ผลิตภัณฑ์แบบใหม่ๆ ตลอดจนปรับปรุงหาวัสดุที่ใช้ในการบรรจุให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

๒.๒ ความหมายของผลิตภัณฑ์

จากแนวคิดทฤษฎีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ มีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นสิ่งที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น เพื่อให้มีความปลอดภัยจากความเสียหาย ป้องกันสิ่งปนเปื้อนในระหว่างกระบวนการขนส่งผลิตภัณฑ์ ในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ ด้านศิลปศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้เกิดการพัฒนารูปแบบของบรรจุภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อรักษาพระธรรมวินัยของพระสงฆ์เป็นสำคัญ โดยมีความคิดสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์แบบใหม่ เพื่อให้เห็นถึงความหมายของผลิตภัณฑ์ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลายดังนี้

ธงชัย สันติวงศ์ หมายถึง คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีคุณลักษณะที่ดีพร้อม มีความต้องการของผู้บริโภค และไม่เป็นปัญหาในแง่ของการผลิตผลิตภัณฑ์มากนัก^๖

ประชิด ทิณบุตร หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่สามารถสร้างความพอใจกับผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ทั้งลักษณะจับต้องได้และจับต้องไม่ได้ผลิตภัณฑ์อาจเป็นสินค้าบริการความคิด บุคคลองค์กร หรือสถานที่เพียงอย่างหนึ่งอย่างใด หรือหลายอย่างรวมกัน^๗

มนตรี ยอดบางเตย หมายถึง หีบห่อ สิ่งห่อหุ้มหรือบรรจุผลิตภัณฑ์ รวมทั้งภาชนะที่ใช้เพื่อการขนส่งผลิตภัณฑ์จากแหล่งผู้ผลิตไปยังแหล่งผู้บริโภค หรือแหล่งใช้ประโยชน์ เพื่อวัตถุประสงค์เบื้องต้น ในการป้องกัน และรักษาผลิตภัณฑ์ ให้คงสภาพตลอดจนคุณภาพใกล้เคียงกับเมื่อแรกผลิตให้มากที่สุด และที่สำคัญอย่างหนึ่งในกระบวนการผลิตและหีบห่ออาจสร้างขึ้นมาก เพื่อวัตถุประสงค์ทางการตลาด เพื่อวัตถุประสงค์ทางการเก็บรักษา^๘

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ หมายถึง สิ่งที่น่าเสนอเพื่อตอบสนองความจำเป็นและความต้องการของตลาด ในการกำหนดการบรรจุภัณฑ์เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางการตลาด โดยเฉพาะปัจจุบันที่การผลิตสินค้า หรือบริการได้เน้นหรือให้ความสำคัญกับผู้บริโภค^๙

มณฑล ศาสนนนท์ หมายถึง การบรรจุภัณฑ์หรือการบรรจุหีบห่อ มีความเหมาะสมกับสินค้าที่ผลิตมีประโยชน์ใช้สอย ใช้เทคโนโลยีของการออกแบบ การผลิตบรรจุภัณฑ์สำหรับสินค้า เพื่อ

^๖ ธงชัย สันติวงศ์, พฤติกรรมผู้บริโภคทางการตลาด, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๑), หน้า ๓๗.

^๗ ประชิด ทิณบุตร, การออกแบบบรรจุภัณฑ์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๘), หน้า ๓๒.

^๘ มंत्री ยอดบางเตย, ออกแบบผลิตภัณฑ์, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ โอเอสพริ้นต์ R R., ๒๕๕๙), หน้า ๒๘.

^๙ ศิริวรรณ เสรีรัตน์, นโยบายผลิตภัณฑ์และราคา, (กรุงเทพมหานคร: ธนธัชการพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๒๒๙.

การขนส่งและการขายโดยเสียค่าใช้จ่ายที่เหมาะสมเพื่อหาวิธีการรักษาสภาพเดิมของสินค้าจนกว่าจะถึงมือผู้บริโภค^{๑๐}

สรุปว่า สิ่งที่น่าเสนอเพื่อตอบสนองความจำเป็นของผลิตภัณฑ์ เป็นสิ่งที่ห่อหุ้มหรือบรรจุผลิตภัณฑ์ รวมทั้งภาชนะที่ใช้เพื่อการขนส่งผลิตภัณฑ์จากแหล่งผู้ผลิตไปยังแหล่งผู้บริโภค เพราะฉะนั้น การบรรจุภัณฑ์จำเป็นต้องประกอบด้วย บรรจุภัณฑ์ การบรรจุสินค้า ในการผลิตภัณฑ์ เป็นการลำเลียง การขนส่ง การเก็บรักษาการตลาด วิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ และศิลปะแขนงต่างๆ การบรรจุภัณฑ์จึงเป็นแนวคิดรวมระบบต่างๆ เข้าด้วยกัน ในการเตรียมสินค้าเพื่อการขนส่งจัดจำหน่าย เก็บรักษาและการตลาดโดยให้สอดคล้องกับคุณสมบัติของสินค้ารวมทั้งการใช้ต้นทุนที่มีราคาเหมาะสม

๒.๓ ลักษณะของผลิตภัณฑ์

การใช้บรรจุภัณฑ์ก็เพื่อเก็บรักษาสินค้าให้คงสภาพ ในระยะเวลาหนึ่งหรือจนกว่าจะนำไปใช้ แต่เมื่อมีการแข่งขันทางการค้ามากขึ้นบรรจุภัณฑ์ จึงมีบทบาทในด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) เริ่มเน้นเรื่องความสวยงาม สะดุดตา ตลอดจนความสะดวกในการนำไปใช้บรรจุภัณฑ์ในปัจจุบันมีลักษณะทำหน้าที่ จากหนังสือการสร้างสรรค์แม่พิมพ์เพื่องานหล่อของสุวิทย์ วิทยาจักร ได้มีข้อสรุปดังนี้

๑. ทำหน้าที่รองรับ (Contain) บรรจุภัณฑ์จะทำหน้าที่รองรับสินค้าให้รวมกันอยู่เป็นกลุ่มน้อย หรือตามรูปร่างของภาชนะนั้นๆ

๒. ป้องกัน (Protect) บรรจุภัณฑ์จะทำหน้าที่ป้องกันคุ้มครองสินค้าที่บรรจุอยู่ภายในไม่ให้ยุบหรือสลาย เสียรูปและเสียหายอันเกิดจากสภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วยสภาพดินฟ้าอากาศ ระยะเวลาในการเก็บรักษา สภาพการขนส่ง กล่าวคือให้คงสภาพลักษณะของสินค้าให้เหมือนเมื่อผลิตออกจากโรงงานให้มากที่สุด

๓. ทำหน้าที่รักษา (Preserve) คุณภาพสินค้าให้คงเดิมตั้งแต่ผู้ผลิตจนถึงผู้บริโภคคนสุดท้าย

๔. บ่งชี้ (Identify) หรือแจ้งข้อมูล (Inform) รายละเอียดต่าง ของสินค้า เกี่ยวกับชนิดคุณภาพและแหล่งที่มาหรือจุดหมายปลายทาง โดยหีบห่อต้องแสดงข้อมูลอย่างชัดเจนให้ผู้บริโภค รู้ว่าสินค้าที่อยู่ภายในคืออะไร ผลิตจากที่ไหน มีปริมาณเท่าใด ส่วนประกอบ ระยะเวลาที่ผลิต ระยะเวลาที่หมดอายุ การระบุข้อความสำคัญๆ ตามกฎหมาย โดยเฉพาะสินค้าประเภทอาหารและยา ชื่อการค้า (Trade Name) เครื่องหมายการค้า (Trade Mark)

๕. ดึงดูดความสนใจ (Consumer Appeal) และช่วยชักจูงในการซื้อสินค้าเนื่องจากสินค้า ชนิดใหม่มีเพิ่มขึ้นอยู่ตลอดเวลา การแข่งขันทางด้านตลาดก็เพิ่มมากขึ้นทุกวัน ผู้ซื้อสินค้านิยมไม่อาจ ติดตามการเคลื่อนไหวทางด้านตลาดได้ทันหีบห่อจึงต้องทำหน้าที่แนะนำผลิตภัณฑ์ที่ถูกบรรจุอยู่ให้กับผู้ซื้อด้วยต้องดึงดูดความสนใจของผู้ซื้อที่ไม่เคยใช้ผลิตภัณฑ์นั้นๆ ให้สนใจในการใช้และ หลังจาก

^{๑๐} มณฑล ศาสนนันทน์, การออกแบบผลิตภัณฑ์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรม-ศาสตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๔๗.

ใช้แล้วเกิดความพอใจที่จะซื้อซ้ำอีก หีบห่อจะทำหน้าที่ขายและโฆษณาสินค้าควบคู่กันไป ในตัวด้วย เหมือนหนึ่งเป็นพนักงานขายเงียบ (Silent Salesman) ดังนั้นการที่บรรจุภัณฑ์จะสามารถดึงดูดความสนใจ และชักจูงใจให้เกิดการซื้อได้จึงเป็นผลจากปัจจัยหลายๆ อย่างเช่น ขนาด รูปร่าง สี รูปทรง วัสดุ ข้อความรายละเอียด ตัวอักษร ฯลฯ

๖. ช่วยเพิ่มผลกำไร หีบห่อจะทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์ไม่ได้ ถ้าหากหีบห่อไม่สามารถช่วยเพิ่มผลกำไรให้กับผลิตภัณฑ์ที่บรรจุอยู่ หีบห่อสามารถช่วยส่งเสริมยุทธวิธีการตลาด โดยการ เปิดตลาดใหม่หรือการเพิ่มยอดขายให้กับสินค้าแต่ละชนิด เนื่องจากในตลาดมีสินค้าและคู่แข่งเพิ่มขึ้นตลอดเวลา หากบรรจุภัณฑ์ของสินค้าใดได้รับการออกแบบเป็นอย่างดีจะสามารถดึงดูดตา ดึงดูดใจผู้บริโภคและก่อให้เกิดการซื้อในที่สุด รวมทั้งการลดต้นทุนการผลิต

๗. สร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) ให้แก่ผลิตภัณฑ์สร้างความเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค

๘. การส่งเสริมการจำหน่าย (Promotion) เพื่อยึดพื้นที่แสดงจุดเด่น โฆษณาตัวเองได้ อย่างสะดุดตา สามารถระบุแจ้งเงื่อนไข แจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการเสนอผลประโยชน์เพิ่มเติมเพื่อจูงใจผู้บริโภค เมื่อต้องการจัดรายการเพื่อเสริมพลังการแข่งขันก็สามารถเปลี่ยนแปลงและจัดทำได้สะดวก ควบคุมได้และประหยัด

๙. การแสดงตัว (Presentation) คือ การสื่อความหมาย ในบุคลิก ภาพพจน์ การออกแบบและสีสันแห่งคุณภาพ สร้างความมั่นใจและความคุ้มค่าต่อผู้บริโภค

๑๐. การจัดจำหน่ายและการกระจาย (Distribution) เหมาะสมต่อพฤติกรรมการซื้อขาย เอื้ออำนวยการแยกขาย ส่งต่อ การตั้งโชว์ การกระจายการส่งเสริมจูงใจในตัวหนต่อการขนย้าย การขนส่ง และการคลังสินค้า ด้วยต้นทุนสมเหตุสมผล ไม่เกิดรอยขีดข่วน ตั้งแต่จุดผลิตและบรรจุจนถึงมือผู้ซื้อ ผู้ใช้ ผู้บริโภค ทนทานต่อการเก็บไว้นานได้^{๑๑}

กล่าวโดยสรุป ลักษณะของผลิตภัณฑ์ เพื่อเก็บรักษาสินค้าให้คงสภาพ ในระยะเวลาหนึ่ง หรือจนกว่าจะเน้นเรื่องความสะดวกในการนำไปใช้บรรจุภัณฑ์ มีลักษณะทำหน้าที่บรรจุภัณฑ์ตามรูปร่างของภาชนะนั้นๆ บรรจุภัณฑ์จะทำหน้าที่ป้องกันคุ้มครองสินค้าที่บรรจุอยู่ภายในไม่ให้บุหรือสลาย เสียรูปและเสียหายอันเกิดจากสภาพสิ่งแวดล้อม ด้วยสภาพดินฟ้าอากาศ ระยะเวลาในการเก็บรักษา สภาพการขนส่ง กล่าวคือให้คงสภาพลักษณะของสินค้าให้มากที่สุด หากบรรจุภัณฑ์ สามารถสร้างความมั่นใจในการออกแบบเป็นอย่างดีจะสามารถดึงดูดตา ดึงดูดใจผู้บริโภคและก่อให้เกิดการซื้อในที่สุด รวมทั้งการลดต้นทุนการผลิต สามารถสร้างมูลค่าเพิ่ม ให้แก่ผลิตภัณฑ์สร้างความเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับ ของผู้บริโภค มีการสื่อความหมาย บุคลิก ภาพพจน์ การออกแบบและสีสันแห่งคุณภาพ ความคุ้มค่าต่อผู้บริโภค มีความเหมาะสมต่อพฤติกรรมการซื้อขายเอื้ออำนวย การขนส่ง และถึงมือผู้บริโภคทนทานต่อการเก็บไว้นานได้

ทั้งนี้ ลักษณะของผลิตภัณฑ์ มีประเด็นพบว่า เพื่อการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยข้นให้คงมีสภาพ ในระยะเวลาหนึ่งตามหลักพระวินัยบัญญัติที่เกี่ยวกับการเก็บยาฉันทไว้รักษาอาการอาพาธของพระภิกษุ เพื่อความสะดวกในการนำไปใช้ ผลิตภัณฑ์มีลักษณะที่ช่วยเสริมต่อความมีศรัทธา มีความ

^{๑๑} สุวิทย์ วิทยาจักร, การสร้างสรรค์แม่พิมพ์เพื่องานหล่อ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาลัยเพาะช่าง, ๒๕๔๙), หน้า ๘๙-๙๓.

ทันสมัย พร้อมกับการป้องกันคุ้มครองผลิตภัณฑ์ไม่ให้บุบหรือสลาย เสียรูปและเสียหายอันเกิดจากสภาพสิ่งแวดล้อม ด้วยสภาพดินฟ้าอากาศ ระยะเวลาในการเก็บรักษาตามหลักสรรพคุณและคุณค่าทางยาให้มีสภาพเดิมให้มากที่สุด สามารถสร้างความมั่นใจในการออกแบบเป็นอย่างดีจะสามารถเห็นประโยชน์จากการนำน้ำผึ้ง และเนยชั้นถวายต่อพระภิกษุผู้อาพาธ ผู้ถวายเกิดความศรัทธาเลื่อมใสต่อสิ่งที่นำไปถวาย มีอานิสงส์ต่อผู้ให้ ได้ประโยชน์กับรับ รวมทั้งสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับน้ำผึ้ง และเนยชั้นให้แก่ผลิตภัณฑ์สร้างความเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับ มีการสื่อความหมายในทางพระพุทธศาสนามีความเหมาะสมและทันยุคทันสมัยกับปัจจุบัน

๒.๔ ประเภทของบรรจุภัณฑ์

จากลักษณะของผลิตภัณฑ์ เพื่อการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นให้คงมีสภาพ ในระยะเวลาหนึ่งตามหลักพระวินัยบัญญัติที่เกี่ยวกับการเก็บยาฉันไว้รักษาอาการอาพาธของพระภิกษุ เพื่อความสะดวกในการนำไปใช้ ผลิตภัณฑ์มีลักษณะที่ช่วยเสริมต่อความมีศรัทธา มีความทันสมัย พร้อมกับการป้องกันคุ้มครองผลิตภัณฑ์ไม่ให้บุบหรือสลายเสียหาย และเห็นประโยชน์จากการนำน้ำผึ้งเนยชั้นถวายต่อพระภิกษุผู้อาพาธ รวมทั้งสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับน้ำผึ้งและเนยชั้น มีความเหมาะสมและทันยุคทันสมัยกับปัจจุบัน เพื่อให้เห็นถึงหลักการบรรจุภัณฑ์ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญ ผู้วิจัยจึงได้นำหลักการและแนวคิดในการจัดแบ่งประเภทของการบรรจุผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดทฤษฎีไว้ดังนี้

๑. แบ่งตามวิธีการบรรจุและวิธีการขนถ่าย
๒. แบ่งตามวัตถุประสงค์ของการใช้
๓. แบ่งตามความคงรูป
๔. แบ่งตามวัสดุบรรจุภัณฑ์ที่ใช้

๒.๔.๑. ประเภทบรรจุภัณฑ์ แบ่งตามวิธีบรรจุและวิธีการขนถ่าย สามารถแบ่งได้ ๓ ประเภท จากหนังสือเรื่องผลิตภัณฑ์และธุรกิจ SME ของชูศักดิ์ เดชเกรียงไกรกุล ได้สรุปมาไว้ ดังนี้

๑) บรรจุภัณฑ์เฉพาะหน่วย (Individual Package) คือ บรรจุภัณฑ์ที่สัมผัสอยู่กับผลิตภัณฑ์ชั้นแรก เป็นสิ่งที่บรรจุผลิตภัณฑ์เอาไว้เฉพาะหน่วย โดยมีวัตถุประสงค์ชั้นแรก คือเพิ่มคุณค่าในเชิงพาณิชย์ (To Increase Commercial Value) เช่น การกำหนดให้มีลักษณะพิเศษเฉพาะหรือทำให้มีรูปร่างที่เหมาะสมแก่การจับถือ และอำนวยความสะดวกต่อการใช้ผลิตภัณฑ์ภายใน พร้อมทั้งทำหน้าที่ให้ความปกป้องแก่ผลิตภัณฑ์โดยตรงอีกด้วย

๒) บรรจุภัณฑ์ชั้นใน (Inner Package) คือ บรรจุภัณฑ์ที่อยู่ถัดออกมาเป็นชั้นที่สอง มีหน้าที่รวบรวมบรรจุภัณฑ์ชั้นแรกเข้าไว้ด้วยกันเป็นชุด ในการจำหน่ายรวมตั้งแต่ ๒ - ๒๔ ชิ้นขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์ชั้นแรก คือการป้องกันรักษาผลิตภัณฑ์จากน้ำ ความชื้น ความร้อน แสง แร่ กระแทกกระเทือน และอำนวยความสะดวกแก่การขายปลีกย่อย เป็นต้นตัวอย่างของบรรจุภัณฑ์ประเภทนี้ได้แก่ กล่องกระดาษแข็งที่บรรจุเครื่องดื่มจำนวน ๑ โหล, สบู่ ๑ โหล เป็นต้น

๓) บรรจุภัณฑ์ชั้นนอกสุด (Out Package) คือ บรรจุภัณฑ์ที่เป็นหน่วยรวมขนาด

ใหญ่ที่ใช้ในการขนส่ง โดยปกติแล้วผู้ซื้อจะไม่ได้เห็นบรรจุภัณฑ์ประเภทนี้มากนักเนื่องจากทำหน้าที่ป้องกันผลิตภัณฑ์ในระหว่างการขนส่งเท่านั้น ลักษณะของบรรจุภัณฑ์ประเภทนี้ได้แก่ หีบ ไม้ลัง กล่อง กระดาษขนาดใหญ่ที่บรรจุสินค้าไว้ภายใน ภายนอกจะบอกเพียงข้อมูลที่เป็นต่อการขนส่ง เท่านั้น เช่น รหัสสินค้า (Code) เลขที่ (Number) ตราสินค้า สถานที่ส่ง เป็นต้น

๒.๔.๒. การแบ่งประเภทบรรจุภัณฑ์ตามวัตถุประสงค์ของการใช้ บรรจุภัณฑ์เพื่อการขายปลีก (Consumer Package) เป็นบรรจุภัณฑ์ที่ผู้บริโภคซื้อไปใช้ไปอาจมีชั้นเดียวหรือหลายชั้นก็ได้ซึ่งอาจเป็น Primary Package หรือ Secondary Package ก็ได้บรรจุภัณฑ์เพื่อการขนส่ง (Shopping หรือ Transportation Package) เป็นบรรจุภัณฑ์ที่ซื้อมารับ หรือห่อหุ้มบรรจุภัณฑ์ชั้นสุดท้าย ทำหน้าที่รวบรวมเอาบรรจุภัณฑ์ขายปลีกเข้าด้วยกัน ให้เป็น หน่วยใหญ่ เพื่อความปลอดภัยและความสะดวกในการเก็บรักษา และการขนส่ง เช่น กล่องกระดาษ ลูกฟูกที่ใช้บรรจุยาสูบ กล่องละ ๓ โหล

๒.๔.๓. การแบ่งบรรจุภัณฑ์ตามความคงรูป

๑) บรรจุภัณฑ์ประเภทรูปทรงแข็งตัว (Rigid Forms) ได้แก่ เครื่องแก้ว (Glass Ware) เซรามิกส์ (Ceramic) พลาสติกจำพวก Thermosetting ขวดพลาสติก ส่วนมากเป็นพลาสติกฉีด เครื่องปั้นดินเผา ไม้และโลหะ มีคุณสมบัติแข็งแรงทนทานเอื้ออำนวยต่อการใช้งาน และป้องกันผลิตภัณฑ์จากสภาพแวดล้อมภายนอกได้ด้วย

๒) บรรจุภัณฑ์ประเภทรูปทรงกึ่งแข็งตัว (Semirigid Forms) ได้แก่ บรรจุภัณฑ์ที่ทำจาก พลาสติกอ่อน กระดาษแข็งและอลูมิเนียมบาง คุณสมบัติทั้งด้านราคา น้ำหนักและการป้องกันผลิตภัณฑ์จะอยู่ในระดับปานกลาง

๓) บรรจุภัณฑ์ประเภทรูปทรงยืดหยุ่น (Flexible Forms) ได้แก่ บรรจุภัณฑ์ที่ทำจาก วัสดุอ่อนตัว มีลักษณะเป็นแผ่นบาง ได้รับความนิยมสูงมากเนื่องจากมีราคาถูก (หากใช้ในปริมาณมากและระยะเวลานาน) น้ำหนักน้อย มีรูปแบบและโครงสร้างมากมาย

๒.๔.๔. แบ่งตามวัสดุบรรจุภัณฑ์ที่ใช้

การจัดแบ่งและเรียกชื่อบรรจุภัณฑ์ในทรรศนะของผู้ออกแบบ ผู้ผลิต หรือนักการตลาด จะแตกต่างกันออกไป บรรจุภัณฑ์แต่ละประเภทที่ตั้งอยู่ภายใต้วัตถุประสงค์หลักใหญ่ (Objective Of Package) ที่คล้ายกัน คือเพื่อป้องกันผลิตภัณฑ์ (To Protect Products) เพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ (To Distribute Products) เพื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ (To Promote Products)^{๑๒} กระบวนการออกแบบโครงสร้างของบรรจุภัณฑ์ ผู้วิจัยต้องอาศัยความรู้และข้อมูลจากหลายด้าน การอาศัยความช่วยเหลือจากผู้ชำนาญการบรรจุ (Packaging Specialists) หลากๆ ฝ่าย มาร่วมปรึกษา และพิจารณาตัดสินใจ โดยที่ผู้วิจัยจะกระทำหน้าที่เป็นผู้สร้างภาพพจน์ (The Imagery Maker) จากข้อมูลต่างๆ ให้ปรากฏเป็นรูปลักษณ์ของบรรจุภัณฑ์จริง ลำดับขั้นตอนของการดำเนินงานนับตั้งแต่ตอนเริ่มต้น จนกระทั่งสิ้นสุดจนได้ผลงานออกมาดังต่อไปนี้

๑) กำหนดนโยบายหรือวางแผนยุทธศาสตร์ (Policy Permutation or Atrategic Planning) เช่น ตั้งวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการผลิต เงินทุนงบประมาณ การจัดการ และการ กำหนดสถานะ (Situation) ของบรรจุภัณฑ์ในส่วนนี้ทางบริษัทแต่ชีวิตจะเป็นผู้กำหนด

^{๑๒} ชูศักดิ์ เดชเกรียงไกรกุล และนิทัศน์ คณະวรรณะ, ผลิตภัณฑ์และธุรกิจ SME, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๕๔-๖๑.

๒) การศึกษาและการวิจัยเบื้องต้น (Preliminary Research) ได้แก่ การศึกษาข้อมูล หลักการทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และวิศวกรรมทางการผลิต ตลอดจนการค้นพบสิ่งใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นและเกี่ยวข้องสอดคล้องกันกับการออกแบบโครงสร้างของบรรจุภัณฑ์

๓) การศึกษาถึงความเป็นไปได้ของบรรจุภัณฑ์ (Feasibility Study) เมื่อได้ศึกษาข้อมูล ต่างๆ แล้วก็เริ่มศึกษาความเป็นไปได้ของบรรจุภัณฑ์ด้วยการสเก็ตช์ (Sketch Design) ภาพแสดงถึง รูปร่างลักษณะ และส่วนประกอบของโครงสร้าง ๒ - ๓ มิติ หรืออาจใช้วิธีการอื่นๆ ขึ้นรูปเป็น ลักษณะ ๓ มิติ ก็สามารถกระทำได้ในขั้นตอนนี้จึงเป็นการเสนอแนวความคิดสร้างสรรค์ขั้นต้นหลายๆ แบบ (Preliminary Idfas) เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในเทคนิควิธีการบรรจุ และการคำนวณเบื้องต้น ตลอดจนเงินทุนงบประมาณดำเนินการ และเพื่อการพิจารณาคัดเลือกแบบร่างไว้เพื่อพัฒนาให้สมบูรณ์ในขั้นตอนต่อไป

๔) การพัฒนาและแก้ไขแบบ (Design Refinement) ในขั้นตอนนี้ผู้ออกแบบจะต้อง ขยายรายละเอียดปลีกย่อยต่าง ๆ (Detailed Design) ของแบบร่างให้ทราบอย่างละเอียดโดยเตรียม เอกสารหรือข้อมูลประกอบ มีการกำหนดเทคนิคและวิธีการผลิต การบรรจุวัสดุ การประมาณราคา ตลอดจนการทดสอบทดลองบรรจุ เพื่อหารูปร่าง รูปทรงหรือส่วนประกอบต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับหน้าที่ของบรรจุภัณฑ์ที่ต้องการด้วยการสร้างรูปจำลองง่ายๆ (Mock up) ขึ้นมา ดังนั้นผู้ออกแบบจึงต้องจัดเตรียมสิ่งต่างๆ เหล่านี้อย่างละเอียดรอบคอบเพื่อการนำเสนอ (Presentation) ต่อลูกค้าและผู้ที่เกี่ยวข้องให้เกิดความเข้าใจเพื่อพิจารณาให้ความคิดเห็นสนับสนุนยอมรับหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพิ่มเติมในรายละเอียดที่ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น การทำแบบจำลองโครงสร้างเพื่อศึกษาถึงวิธีการบรรจุ และหน้าที่ของบรรจุภัณฑ์ก่อนการสร้างแบบเหมือนจริง

๕) การพัฒนาต้นแบบจริง (Prototype Development) เมื่อแบบโครงสร้างได้รับการแก้ไข และพัฒนา ผ่านการยอมรับแล้วลำดับ ต่อมาต้องทำหน้าที่เขียนแบบ (Mechanical Drawing) เพื่อกำหนดขนาด รูปร่าง และสัดส่วนจริงด้วยการเขียนภาพประกอบแสดงรายละเอียดของรูปแบบแปลน (Plan) รูปด้านต่างๆ (Elevations) ทศนิยมภาพ (Perspective) หรือภาพแสดงการประกอบ (Assembly) ของส่วนประกอบต่างๆ มีการกำหนดมาตราส่วน (Scale) บอกชนิดและประเภทวัสดุที่ใช้มีข้อความคำสั่งที่สื่อสารความเข้าใจกันได้ในขบวนการผลิตเป็นบรรจุภัณฑ์ของจริง แต่การที่จะได้มา จากหนังสือเทคโนโลยีการแปรรูปอาหารของวิไล ริงสาตทอง ได้กล่าวถึง ผู้ออกแบบจะต้องสร้างต้นแบบจำลองที่สมบูรณ์ (Prototype) ขึ้นมาก่อน เพื่อขอวิเคราะห์ (Analysis) โครงสร้างและจำแนกแยกแยะ ส่วนประกอบต่างๆ ออกมาศึกษา

ดังนั้น Prototype ที่จัดทำขึ้นมาในขั้นนี้จึงควรสร้างด้วยวัสดุที่สามารถให้ลักษณะ และรายละเอียดใกล้เคียงกับบรรจุภัณฑ์ของจริงให้มากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ เช่น อาจจะทำด้วยปูนพลาสเตอร์ ดินเหนียว กระดาษ ฯลฯ และในขั้นนี้ การทดลองออกแบบกราฟฟิคบนบรรจุภัณฑ์ ควรได้รับการพิจารณาร่วมกันอย่างใกล้ชิดกับลักษณะของโครงสร้างเพื่อสามารถนำผลงานในขั้นนี้มาคัดเลือกพิจารณาความมีประสิทธิภาพของรูปลักษณะบรรจุภัณฑ์ที่สมบูรณ์

๖) การผลิตจริง (Production) สำหรับขั้นตอนนี้ส่วนใหญ่จะเป็นหน้าที่รับผิดชอบ

ขอบของฝ่ายผลิตในโรงงานที่จะต้องดำเนินการตามแบบแปลนที่นักออกแบบให้ไว้ ซึ่งทางฝ่ายผลิตจะต้องจัดเตรียมแบบแม่พิมพ์ของบรรจุภัณฑ์ให้เป็นไปตามกำหนด และจะต้องสร้างบรรจุภัณฑ์จริงออกมาจำนวนหนึ่งเพื่อเป็นตัวอย่าง (Pre-production Prototypes) สำหรับการทดสอบทดลองและวิเคราะห์เป็นครั้งสุดท้าย หากพบว่ามีความบกพร่องควรรับดำเนินการแก้ไขให้เป็นที่เรียบร้อยแล้วจึงดำเนินการผลิตเพื่อนำไปบรรจุและจำหน่ายในลำดับต่อไป^{๓๓}

กล่าวโดยสรุป ประเภทบรรจุภัณฑ์ แบ่งได้ ๓ ประเภท ได้แก่

ประเภทแรก คือ บรรจุภัณฑ์เฉพาะหน่วย เป็นผลิตภัณฑ์ขั้นแรก เป็นสิ่งที่บรรจุผลิตภัณฑ์เอาไว้เฉพาะหน่วย โดยมีรูปร่างที่เหมาะสมสะดวกต่อการใช้ผลิตภัณฑ์ภายใน ปกป้องแก่ผลิตภัณฑ์โดยตรง บรรจุภัณฑ์ชั้นใน การป้องกันรักษาผลิตภัณฑ์จากน้ำ ความชื้น ความร้อน แสง แรงกระแทกกระเทือน และอำนวยความสะดวกแก่การขายปลีกย่อย บรรจุภัณฑ์ชั้นนอกสุด คือบรรจุภัณฑ์ที่ทำหน้าที่ป้องกันผลิตภัณฑ์ในระหว่างการขนส่งเท่านั้น ภายนอกจะบอกเพียงข้อมูลที่จำเป็นต่อการขนส่งเท่านั้น

ประเภทที่สอง คือ บรรจุภัณฑ์ตามวัตถุประสงค์ของการใช้ เป็นบรรจุภัณฑ์ที่ใช้รองรับหรือห่อหุ้มบรรจุภัณฑ์ขั้นสุดท้าย ทำหน้าที่รวบรวมเอาบรรจุภัณฑ์ขายปลีกเข้าด้วยกัน ให้เป็น หน่วยใหญ่ เพื่อความปลอดภัยและความสะดวกในการเก็บรักษา และการขนส่ง

ประเภทที่สาม คือ การบรรจุภัณฑ์ตามความคงรูป เป็นบรรจุภัณฑ์ประเภทรูปทรงแข็งตัว เครื่องแก้ว เซรามิกส์ พลาสติกจำพวก ขวดพลาสติก ส่วนมากเป็นพลาสติกฉีด เครื่องปั้นดินเผา ไม้และโลหะ มีคุณสมบัติแข็งแรงทนทานเอื้ออำนวยต่อการใช้งาน และป้องกัน ผลิตภัณฑ์จากสภาพแวดล้อมภายนอกได้ด้วย

จากประเภทของผลิตภัณฑ์ทั้ง ๓ ประเภท ผู้วิจัยมีประเด็นที่ค้นพบ คือหากนำหลักการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเกี่ยวกับการถนอมอาหารผสมผสานกับการนำน้ำผึ้งและเนยชั้น และการนำวิทยาการสมัยใหม่ที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับการบรรจุภัณฑ์ โดยนำมาสร้างเทคนิควิธีการป้องกันรักษาผลิตภัณฑ์จากน้ำ ความชื้น ความร้อน แสง แรงกระแทกกระเทือน และอำนวยความสะดวกแก่การนำถวายพระภิกษุสงฆ์ได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมเพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของน้ำผึ้งและเนยชั้น ดังที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตถวายพระภิกษุผู้ป่วยให้มีอาหารอาพาธได้ตามพระวินัย เพื่อเป็นประโยชน์ทั้งสองฝ่ายแก่ผู้ถวายและผู้รับพระเคน โดยยังมีการพิจารณาความมีประสิทธิภาพของรูปลักษณะบรรจุภัณฑ์ให้ออกมาได้อย่างเหมาะสม

๒.๕ เทคนิคการพัฒนาของรูปแบบผลิตภัณฑ์

การศึกษาประเภทบรรจุภัณฑ์ ทำให้ทราบถึงประเภทผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมสะดวกต่อการใช้ผลิตภัณฑ์ภายใน ปกป้องแก่ผลิตภัณฑ์โดยตรงจากน้ำ ความชื้น ความร้อน แสง แรงกระแทกกระเทือน เพื่อความปลอดภัยและความสะดวกในการเก็บรักษา และการขนส่ง มีคุณสมบัติแข็งแรงทนทานเอื้ออำนวยต่อการใช้งาน เพื่อให้เห็นทฤษฎีและแนวคิดในการพัฒนารูปแบบ

^{๓๓} วิไล รังสาดทอง, เทคโนโลยีการแปรรูปอาหาร, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๕๔๗), หน้า ๖๕.

ผลิตภัณฑ์ในการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นให้มีความเข้ามามากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวความคิด ทฤษฎีและเทคนิคในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๕.๑. การออกแบบเป็นชุด (Package Uniform) การออกแบบเป็นชุดเป็นเทคนิคที่มีความนิยมมาก จากกราฟิกง่ายๆ ที่เป็น จุด เส้น และภาพ มาจัดเป็นรูปบนบรรจุภัณฑ์ สร้างอารมณ์ร่วมจากการสัมผัสด้วยสายตา หลักเกณฑ์ในการออกแบบ คือ ให้ง่าย สะอาดตา แต่ต้องทันสมัยและเหมาะสมแก่การใช้งาน ความง่ายสะอาดตามีผลต่อการดึงดูดความสนใจ ความทันสมัยช่วยสร้างความแปลกใหม่ ความรู้สึกราคาคุ้มค่า และความมั่นใจในตัวสินค้า จากการออกแบบเป็นชุดของสินค้า มีผลต่อการทำให้ผู้บริโภคเกิดความทรงจำที่ดีถ้าออกแบบได้ตรงกับ รสนิยมของกลุ่มเป้าหมาย การออกแบบบรรจุภัณฑ์เป็นชุดเปรียบเสมือน ชุดแบบฟอร์มของเสื้อผ้าคนที่ใส่ เช่น มีชุดสูท ชุดพระราชทาน ชุดม่อฮ่อม เป็นต้น การออกแบบเสื้อผ้าที่เป็นชุดนี้เมื่อใครเห็น ก็ทราบว่าเป็นชุดอะไร แม้ว่า จะใช้เสื้อผ้าและสีสันทันที่แตกต่างกัน การออกแบบบรรจุภัณฑ์เป็นชุดนี้ก็หลักการคล้ายคลึงกัน

๒.๕.๒. การเรียงต่อเป็นภาพ ณ จุดขาย เทคนิคการออกแบบวิธีนี้ยึดหลักในการสร้างภาพ ณ จุดขายให้เป็นภาพใหญ่ ดูเป็นภาพที่ปะติดปะต่อหรืออาจเป็นภาพกราฟิกขนาดใหญ่ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคในระยะทางไกล ตามรายละเอียดเรื่องสรีระในการอ่าน และประสาทสัมผัสของผู้ซื้อเนื่องจากโอกาสที่ตัวบรรจุภัณฑ์และรายละเอียดบนบรรจุภัณฑ์จะสามารถมองเห็นในระยะเกิน ๑๐ เมตรขึ้นไปนั้นเป็นไปได้ยาก ด้วยเหตุนี้ จึงต้องใช้พื้นที่บนที่วางสินค้านั้นจัดเป็นภาพใหญ่ เพื่อดึงดูดความสนใจ สิ่งพึงระวังในภาพที่ต่อขึ้นจากการเรียงบรรจุภัณฑ์นั้น จะต้องเป็นภาพที่สร้างความประทับใจหรือกระตุ้นให้เกิดความอยากรู้ของกลุ่มเป้าหมาย ที่อาจเคยเห็นภาพดังกล่าวจากสื่ออื่นๆ เช่น บนตัวบรรจุภัณฑ์ที่เคยบริโภคหรือสื่อโฆษณาต่างๆ เป็นต้น การต่อเป็นภาพของบรรจุภัณฑ์นี้ยังต้องระมัดระวัง ขั้นตอนการแปรรูปบรรจุภัณฑ์ เช่น การทาบเส้น และระบบการพิมพ์บนบรรจุภัณฑ์จะต้องแน่นอนมีคุณภาพดี เพื่อว่าภาพที่ต่อขึ้นมาจะเป็นภาพที่สมบูรณ์และสวยงาม

๒.๕.๓. การออกแบบแสดงศิลปะท้องถิ่น เทคนิคการออกแบบวิธีนี้ มีจุดมุ่งหมายอันดับแรก คือ การส่งเสริมสินค้าที่ผลิตภายในท้องถิ่นเพื่อเสนอแก่นักท่องเที่ยว ให้ซื้อกลับไปเป็นของฝาก ถ้าสินค้าดังกล่าวได้รับความนิยม ในวงกว้างก็สามารถนำออกขายในตลาดที่มีขนาดใหญ่ขึ้น หรืออาจส่งขายไปยังต่างประเทศได้ ถ้าสามารถควบคุมคุณภาพ การผลิต และมีวัตถุดิบมากพอ พร้อมทั้งกระบวนการผลิต แบบอัตโนมัติที่สามารถวางแผนงานการผลิตได้ รายละเอียดบนบรรจุภัณฑ์ที่ใช้สื่อความหมายเพื่อเป็นของฝากนี้ มักจะใช้สิ่งที่รู้จักกันดีในท้องถิ่นนั้น ภูมิประเทศในท้องถิ่นเป็นต้น ในบางกรณีอาจนำวัสดุที่ผลิตได้ในท้องถิ่นมาใช้เป็นบรรจุภัณฑ์ เพื่อความแปลกใหม่ นอกเหนือจาก รายละเอียด ของกราฟิกการออกแบบบรรจุภัณฑ์ เพื่อซื้อไปเป็นของฝากจำต้องพิจารณาถึงความสะดวกในการนำกลับของผู้ซื้อ และความแข็งแรงของบรรจุภัณฑ์ในการนำไปมอบเป็นของขวัญ มีการออกแบบหิ้ว เพื่อความสะดวก ในการนำกลับ

๒.๕.๔. การออกแบบของขวัญ เทคนิคในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ แบบของขวัญค่อนข้างจะแตกต่างจากเทคนิคต่างๆ ที่ได้กล่าวมา สาเหตุเนื่องจากผู้ซื้อสินค้าที่เป็นของขวัญไม่มีโอกาสบริโภค และหลายครั้งที่ การตัดสินใจซื้อเกิดขึ้น ณ จุดขาย ด้วยเหตุนี้การออกแบบบรรจุภัณฑ์ของขวัญที่ดีจึงมีบทบาทสำคัญมากต่อความสำเร็จของการขายสินค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเทศกาลต่างๆ เทคนิคต่างๆ ดังกล่าวมาแล้วนี้ เป็นเทคนิคที่นิยมใช้อย่างแพร่หลาย นอกเหนือจากเทคนิคการออกแบบกราฟิกแล้วในฐานะนักออกแบบกราฟิกยังจำต้องรู้ ถึงข้อมูลทางด้าน เทคโนโลยีทั้งในด้านการบรรจุ และการพิมพ์ ดังนี้

๑) ข้อมูลของเครื่องจักรที่จะ ใช้ในการบรรจุ เช่น การขึ้นรูป การบรรจุ การปิด การขนย้าย วัสดุบรรจุภัณฑ์ที่ใช้

๒) ในกรณีที่เป็ผลิตภัณฑ์อาหารที่พัฒนาขึ้นมาใหม่หรือการเลือกใช้วัสดุบรรจุภัณฑ์ ที่มีโครงสร้างซับซ้อนมาก ผลการทดสอบความเข้ากันได้ ของผลิตภัณฑ์อาหาร และวัสดุบรรจุภัณฑ์ควรแจ้ง ไปยังนักออกแบบกราฟิกด้วย

๓) นักออกแบบกราฟิก ควรจะทราบถึงข้อจำกัดของโครงสร้างที่พัฒนา โดยฝ่ายเทคโนโลยี เช่น ช่องปากที่เปิดของบรรจุภัณฑ์ ความเหนียวขึ้น ของผลิตภัณฑ์ อายุขัยของ ผลิตภัณฑ์อาหาร การเก็บ การขนส่ง เป็นต้น

๔) รายละเอียดเกี่ยวกับการพิมพ์ ระบบการพิมพ์ ที่จะใช้กับวัสดุบรรจุภัณฑ์ ที่จะเลือกใช้ จำนวนสีที่จะพิมพ์ได้วิธีการเคลือบ ข้อจำกัดใดๆ ที่เกี่ยวกับการพิมพ์เหล่านี้ เป็น รายละเอียดที่จำเป็นมาก สำหรับการออกแบบกราฟิก

๕) กรณีที่สินค้าเดียวกันบรรจุในบรรจุภัณฑ์ ต่างประเภทกัน เช่น อาหารเหลวบรรจุในขวดและซอง นักออกแบบกราฟิก มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทราบถึงข้อจำกัด ของบรรจุภัณฑ์แต่ละระบบ

๖) ในการออกแบบกราฟิก สำหรับวัสดุบรรจุภัณฑ์ต่างประเภทกันจะใช้เทคนิคการออกแบบที่แตกต่างกัน กฎเกณฑ์สำคัญของการออกแบบให้สัมฤทธิ์ผล คือ การสื่อสารระหว่าง แต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ นักออกแบบกราฟิกสามารถใช้ความคิดริเริ่มต่างๆ สร้างสรรค์งานทางศิลปะให้สอดคล้องกับเป้าหมายในการออกแบบ

เนื้อหาที่กล่าวมาข้างต้นเป็นกฎเกณฑ์สำคัญต่อความเป็นนักออกแบบบรรจุภัณฑ์ นักออกแบบกราฟิก และผู้ผลิตสินค้าความเข้าใจต่อกฎเกณฑ์เหล่านี้ อันได้แก่ วัตถุประสงค์ของการออกแบบบรรจุภัณฑ์ องค์ประกอบของการออกแบบบรรจุภัณฑ์การออกแบบกราฟิกสำหรับบรรจุภัณฑ์ขั้นตอนการออกแบบบรรจุภัณฑ์ หรือแม้กระทั่งเทคนิคการออกแบบ จะนำไปสู่การออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มสูงขึ้น อันจะส่งผลต่อความก้าวหน้าในธุรกิจไปได้ในระยะยาว ผลกำไรที่เพิ่มขึ้น ตลอดจนความเป็นที่ยอมรับของตลาดนั่นเอง

ทั้งนี้ ประเด็นของการออกแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งและเนยชั้น ถือว่าต้องใช้กระบวนการสร้างสรรค์ให้มีความสวยงามโดดเด่น โดยใช้ องค์ประกอบของทฤษฎีต่างๆ และใช้วัสดุนานาชนิดเป็นวัตถุดิบในการสร้างสรรค์ผลงาน เพื่อสนองความต้องการในการดำรงชีวิตประจำวันให้มีความสะดวกสบายขึ้น โดยเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นทางกายภาพ หรือเพื่อพัฒนาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ของมนุษย์ให้มีคุณภาพสูงขึ้นกว่าในปัจจุบันที่มีอยู่เดิม

โดยมรการวางแผนเป็นขั้นตอนเลือกใช้วัสดุ วิธีการทำให้สอดคล้องกับลักษณะตามพระวินัยบัญญัติ ทั้งรูปแบบและคุณสมบัติ มีความคิดสร้างสรรค์การถ่ายทอดรูปแบบจากความคิดออกมาเป็นผลงานที่ผู้อื่น สามารถมองเห็นรับรู้หรือสัมผัสได้ มีความเข้าใจในผลงานร่วมกัน ที่ทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นๆ มีความสวยงามโดดเด่น การออกแบบผลิตภัณฑ์ต้องใช้การวางแผน ตามความคิดสร้างสรรค์ที่จะทำให้ผลิตภัณฑ์สวยงามยิ่งขึ้น

๒.๖ ความสำคัญของรูปแบบผลิตภัณฑ์

ปัจจุบันการบรรจุภัณฑ์มีอัตราในการแข่งขัน ด้านการค้าขายมากยิ่งขึ้น จึงนับได้ว่าบรรจุภัณฑ์เข้ามาเป็นปัจจัยที่ขาดเสียมิได้ในการดำรงชีวิต จึงทำให้เกิดภาวการณ์หนึ่งที่ทำให้เกิดการพัฒนา และการคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เป็นกลยุทธ์เป็นกลวิธีทางการตลาดขึ้นมากันอย่าง มากมาย จึงทำให้บรรจุภัณฑ์ได้รับความสนใจ และได้ให้ความสำคัญขึ้นมาเป็นอย่างมาก จาก รายงานการวิจัยศาสตร์ แห่งการออกแบบของพรเทพ เลิศเทวศิริ ได้กล่าวถึงสำคัญของบรรจุภัณฑ์ มีจุดมุ่งหมาย ๖ ประการ ดังนี้

๒.๖.๑. เพื่อการรองรับสินค้า สินค้าจะต้องมีบรรจุภัณฑ์รองรับสินค้าใดๆ ก็ตามหากไม่มีบรรจุภัณฑ์จะทำให้การขนส่งเป็นไปด้วยความลำบากบรรจุภัณฑ์เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการ กระจายสินค้า เพื่อให้สินค้าเกษตรและสินค้าอุตสาหกรรมสามารถเคลื่อนย้าย จากไร่และโรงงานไป ยังผู้บริโภคได้ จะเห็นได้ว่าปัจจุบันความต้องการในการขนย้ายสินค้า จะต้องใช้หีบห่อเพื่อทำหน้าที่ในการรองรับสินค้าเพื่อให้ผู้บริโภคตัดสินใจในการเลือกซื้อสินค้า เมื่อวางจำหน่ายแต่อย่างไรก็ตามบรรจุภัณฑ์ไม่เพียงทำหน้าที่เพื่อรองรับสินค้าเท่านั้น ยังต้องทำหน้าที่เพื่อคุ้มครองสินค้าให้ไปถึงมือผู้บริโภค ให้คงสภาพเดิมเช่นเดิมยกเว้นเมื่อออกจากแหล่งผลิต

๒.๖.๒. เพื่อช่วยถนอมอาหาร นอกจากบรรจุภัณฑ์จะช่วยคุ้มครองสินค้าแล้ว ผู้บริโภค ยังต้องการให้บรรจุภัณฑ์ทำหน้าที่ถนอมอาหารและช่วยรักษาคุณภาพอาหารอีกด้วย จะเห็นได้จากในปัจจุบันอาหารมากกว่าการบรรจุภัณฑ์ช่วยในการถนอมอาหาร ไม่เช่นนั้นแล้วอาหารทุกชนิดจะเปลี่ยนสภาพเน่าเสีย ถ้าจะป้องกันไม่ให้สินค้าที่แห้งแล้วชื้นขึ้นขึ้นมาอีก หรือผลิตภัณฑ์ที่มีน้ำกลับแห้ง และสูญเสียน้ำหรือแม้กระทั่งผลิตภัณฑ์ที่มีไขมันเหม็นหืนตัวบรรจุภัณฑ์จะต้องมีคุณสมบัติในการเป็น ตัวกันโดยป้องกันไม่ให้ไอน้ำ ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และออกซิเจนผ่านหรือผ่านได้บ้างแล้วแต่ประเภทของสินค้านอกจากนี้ยังต้องผนึกให้แน่นหนา จนอากาศผ่านไม่ได้พิมพ์ได้ดีและมีผิวที่เรียบเพื่อมองเห็นสินค้าได้ง่าย มีข้อมูลในบางส่วนของฉลากที่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดยิ่งกว่านั้นบรรจุภัณฑ์ จะต้องไม่ถูกทิ่มทะลุได้ง่าย เพื่อป้องกันความชื้นและก๊าซต่างๆ อันจะเป็นบ่อเกิดต่อการเน่าเสีย เนื่องจากเชื้อจุลินทรีย์ทำลายสดบรรจุภัณฑ์ที่สัมผัสกับอาหารโดยตรงจะต้องไม่มีปฏิกิริยาทางเคมีและ จะต้องไม่ยอมให้อาหารดูดกลิ่นหรือดูดซึมสารละลายของหมักพิมพ์บนบรรจุภัณฑ์

ดังนั้นจึงไม่มีวัสดุชนิดใดชนิดหนึ่งที่ทำหน้าที่บรรจุภัณฑ์ได้อย่างครบถ้วน บรรจุภัณฑ์อาหารส่วนมากประกอบด้วยวัสดุอย่างน้อย ๒ ชนิด แม้ว่าจะมองด้วยตาเปล่าไม่เห็นแต่เป็นที่รู้จักกัน โดยทั่วไปว่าโครงสร้างของบรรจุภัณฑ์นั้นประกอบด้วยหลายชั้น บางครั้งทำด้วยวัสดุมากกว่า ๕ ชนิด

๒.๖.๓. เพื่อป้องกันทางกายภาพ สินค้าทุกชนิดอาจได้รับความเสียหาย ระหว่างการเคลื่อนย้ายสินค้าประเภทที่แตกหักง่าย และมีมูลค่าสูงได้แก่เครื่องไฟฟ้า เครื่องอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องแกว้นั้นบรรจุภัณฑ์จะต้องสามารถป้องกันสินค้า อันอาจเกิดความเสียหายได้ในระหว่างการขนส่ง เช่น ความชื้นอาจทำให้โลหะเกิดการกัดกร่อน ไม่มีปริมาณเพิ่มขึ้นหรือแยกชั้น และอาจทำให้ผลิตภัณฑ์ยา เครื่องมือแพทย์และสารละลายเสื่อมคุณภาพได้ ดังนั้นบรรจุภัณฑ์จึงมีหน้าที่คุ้มครองสินค้า และปกป้องสิ่งที่บรรจุอยู่ภายในมิให้เกิดความเสียหาย อันมีสาเหตุจากสภาพแวดล้อมรวมทั้งสภาพด้านฟิสิกส์เคมี ชีววิทยา กล่าวคือ ต้องไม่รั่วซึมไม่ทำปฏิกิริยาทางเคมีจนเกิดการเปลี่ยนแปลงคุณสมบัติ และแม้ว่าสินค้าที่ถูกผ่านไปถึงมือผู้บริโภคแล้ว บรรจุภัณฑ์ก็ยังคงทำหน้าที่เป็นสิ่งห่อหุ้มคุ้มครองสินค้า จนกว่าสินค้านั้นจะถูกบริโภคหมดไป

๒.๖.๔. เพื่อความปลอดภัยหน้าที่ที่สำคัญอีกประการหนึ่งของบรรจุภัณฑ์ คือให้ความปลอดภัยแก่ผู้บริโภคที่จะใช้สินค้านั้นๆ การป้องกันไม่ให้สินค้าเน่าเสียนั้นบรรจุภัณฑ์จะช่วยจัดการเสี่ยง ในการเกิดโรคดังที่เกิดขึ้นสมัยก่อน จากการคิดค้นในกรรมวิธีการบรรจุภัณฑ์จะทำให้ผลิตภัณฑ์อาหารได้รับความปลอดภัยยิ่งขึ้น ภายในบ้านเรือนจะมีผลิตภัณฑ์เคมีหลายชนิด ที่จะทำให้เกิดพิษภัย และอาจทำให้ถึงตายได้ ถ้าผู้บริโภคสูดดมหรือสัมผัสโดยทางผิวหนัง ผลิตภัณฑ์เหล่านี้ได้แก่ ยาฆ่าแมลงชนิดฉีดพ่น สารขัดและทำความสะอาด ปุ๋ยและยาปราบวัชพืช การใช้บรรจุภัณฑ์เหล่านี้ อย่างปลอดภัย ควรใช้ฝาขวดที่เด็กเล็กเปิดไม่ได้ และฝาขวดที่ใช้ในการเทยาในรูปแบบต่างๆ ช่วยลดการเกิดอุบัติเหตุต่างๆ ได้อย่างมาก

๒.๖.๕. เพื่อสื่อข้อความในการบริการแบบช่วยตนเอง (Self-Service) ในลักษณะการขายปลีก บรรจุภัณฑ์ต้องทำหน้าที่ในการขายสินค้าด้วย นอกจากบรรจุภัณฑ์จะช่วยดึงดูดผู้ซื้อและบ่งชี้ถึงตราเครื่องหมายของสินค้าแล้ว บรรจุภัณฑ์ยังให้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า เพื่อช่วยให้ผู้ซื้อตัดสินใจในการเลือกซื้อด้วยบรรจุภัณฑ์สื่อข้อความต่างๆ เช่น ปริมาณ วิธีการใช้หรือเปิดใช้ ข้อมูลที่จำเป็นอื่นๆ ในกรณีของผลิตภัณฑ์อาหารบางชนิด ยังได้มีวิธีการประกอบอาหาร และข้อแนะนำต่างๆ ด้วย

นอกจากนี้ยังมีข้อมูลตามที่กฎหมายกำหนด เช่น วันที่ผลิต หรือวันหมดอายุ ส่วนผสม คุณค่าทางโภชนาการ ค่าเตือน ชื่อ และที่อยู่ของผู้ผลิต ถ้าปราศจากบรรจุภัณฑ์แล้วผู้บริโภคจะขาดหลักประกันในความสดของอาหาร ส่วนผสมคุณค่าทางโภชนาการ อีกทั้งผู้บริโภคไม่อาจรู้ได้เลยถึงอันตรายของสารเคมีที่ใช้ในบ้านเรือน

๒.๖.๖. เพื่อความสะดวก บรรจุภัณฑ์จะให้ความสะดวกแก่ผู้บริโภคปัจจุบันมีผลิตภัณฑ์อาหารแช่แข็งหลายชนิด เช่น ไอศกรีม ผัก เนื้อ ปลา หรือแม้แต่อาหารที่ปรุงสำเร็จแล้วผลิตภัณฑ์อาหารเหล่านี้ บรรจุในบรรจุภัณฑ์ที่เข้าเตาไมโครเวฟได้ทันที บรรจุภัณฑ์ยังให้ความสะดวกในการเปิดและปิด การเทการเปิดเมื่อยังใช้ไม่หมดหรือการบรรจุเป็นส่วนย่อย เช่น ถูขากาแฟ นม เป็นต้น^{๑๔}

^{๑๔} พรเทพ เลิศเทวศิริ, **รวมบทความและรายงานการวิจัยศาสตร์แห่งการออกแบบ**, (กรุงเทพมหานคร:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๔-๖.

โดยสรุปความสำคัญของผลิตภัณฑ์ เพื่อการรองรับสินค้า สินค้าจะต้องมีบรรจุภัณฑ์รองรับสินค้าใดๆ ทำให้การขนส่งเคลื่อนย้ายสะดวก เพื่อคุ้มครองสินค้าให้ไปถึงมือผู้บริโภคให้คงสภาพเดิมเช่นเดียวกบเมื่อออกจากแหล่งผลิต เพื่อช่วยถนอมอาหาร การบรรจุภัณฑ์ช่วยในการถนอมอาหาร เพื่อป้องกันการเน่าเสีย เพื่อป้องกันทางกายภาพ บรรจุภัณฑ์จึงมีหน้าที่คุ้มครองสินค้า และปกป้องสิ่งที่บรรจุอยู่ภายในมิให้เกิดความเสียหาย อันมีสาเหตุจากสภาพแวดล้อมรวมทั้งสภาพด้านฟิสิกส์เคมี ชีววิทยา กล่าวคือ ต้องไม่รั่วซึมไม่ทำปฏิกิริยาทางเคมีจนเกิดการเปลี่ยนแปลงคุณสมบัติ และแม้ว่าสินค้าที่ถูกผ่านไปถึงมือผู้บริโภคแล้ว บรรจุภัณฑ์ก็ยังคงทำหน้าที่เป็นสิ่งห่อหุ้มคุ้มครองสินค้า จนกว่าสินค้านั้นจะถูกบริโภคหมดไป เพื่อสื่อข้อความ เพื่อช่วยให้ผู้ซื้อตัดสินใจในการเลือกซื้อด้วยบรรจุภัณฑ์สื่อข้อความต่างๆ เพื่อความสะดวก ในการเปิดและปิด การเทการเปิดเมื่อยังใช้ไม่หมด หรือการบรรจุเป็นส่วนย่อย เช่น ถูชา กาแฟ นม เป็นต้น

๒.๗ การสร้างแนวคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ใหม่

การสร้างแนวความคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ใหม่ (Idea generation) เป็นการสร้างแนวความคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สินค้าหรือบริการใหม่ โดยมีแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรหรือบริษัท ที่จะนำมาข้อมูลนั้นเข้ามาใช้ในการคิดค้นเพื่อผลิตผลิตภัณฑ์สินค้าหรือบริการตามความต้องการของลูกค้าหรือออกผลิตภัณฑ์ตัวใหม่นั้นเอง กิจการจะต้องมีวัตถุประสงค์ชัดเจนในการนำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ว่าต้องการอะไร ในด้านความต้องการเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยี ต้องการรักษาความเป็นผู้นำในตลาด ต้องการใช้กำลังการผลิตส่วนที่เหลือให้เต็มที่ ต้องการขยายตลาดหรืออาจต้องการขยายผลิตภัณฑ์ให้ครบถ้วน ทั้งนี้เพราะวัตถุประสงค์ที่ต่างกันจะนำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ที่แตกต่างกัน กลุ่มเป้าหมายของผลิตภัณฑ์ใหม่ต่างไปจากเดิม และกลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์ใหม่ก็จะแตกต่างกันด้วย แนวคิดใหม่ๆ ของผลิตภัณฑ์ อาจมาจากแหล่งแนวคิดต่างๆ กัน จากหนังสือการวางแผนและควบคุมการผลิต โดยชุมพล ศฤงคารศิริ ซึ่งได้กล่าวไว้สามารถสรุปได้ดังนี้

๒.๗.๑ การประเมินแนวคิด

การประเมินแนวคิดทางด้านผลิตภัณฑ์ใหม่ เป็นจุดมุ่งหมายที่ต้องกลั่นกรองแนวคิดหลายๆกรอบหรือหลายแนวทาง ก็เพื่อให้เหลือเพียงแนวคิดเดียวที่กิจการประเมินแล้วว่าดีที่สุดเหมาะสมที่สุดสำหรับกิจการ และมีโอกาสดีในตลาด เกณฑ์ที่ใช้ในการกลั่นกรองแนวคิดนี้ กิจการต้องสามารถวิเคราะห์ถึงจุดแข็งจุดอ่อนลักษณะที่ตลาดที่กิจการกำลังจะเข้าไปและคัดเลือกเอาเฉพาะแนวคิด ที่สามารถทำให้กิจการอยู่ในฐานะได้เปรียบคู่แข่ง แนวคิดของผลิตภัณฑ์ใหม่ควรที่จะตอบสนองวัตถุประสงค์ที่กิจการกำหนดไว้ และมีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าสร้างความพึงพอใจแก่ผู้บริโภค เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม ผลิตภัณฑ์ใหม่ไม่ควรทำลายสิ่งแวดล้อมไปแล้วควรปลอดภัยทั้งตัวผู้บริโภคและสังคมโดยรวม

๒.๗.๒ การพัฒนาแนวคิดและการทดสอบแนวคิด

เป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นหลังจากกิจการสามารถคัดเลือกแนวคิดผลิตภัณฑ์ใหม่ให้เหลือเพียงหนึ่งแนวคิดที่เหมาะสมที่สุด สำหรับกิจการมาทดสอบ ว่าผู้บริโภคเป้าหมายให้การยอมรับ และมีทัศนคติต่อแนวคิดใหม่นี้อย่างไร มีอะไรที่ควรต้องแก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติมก่อนทำการผลิตจริงอย่างไร

หากผลการทดสอบแนวคิดใหม่เป็นลบ หรือไม่มีโอกาสในตลาด กิจการก็สามารถล้มเลิกแนวคิดผลิตภัณฑ์ใหม่นี้เสียก่อนที่จะลงทุนในกระบวนการผลิตจริงทำให้ความเสียหายที่เกิดขึ้นมีน้อยลง^{๑๕} แนวคิดที่กิจการทั่วไปก็นำมาทดสอบผลิตภัณฑ์ใหม่ทางด้านคุณลักษณะและคุณสมบัติใหม่ประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ใหม่ในสายตาของผู้บริโภค วิธีใช้บริโภค ปัญหาที่อาจเกิดจากการใช้บริโภค ลักษณะของผู้บริโภคที่ควรใช้บริโภคผลิตภัณฑ์ใหม่ รวมถึงการทดสอบเรื่องราคาที่เหมาะสมของผลิตภัณฑ์ใหม่ธุรกิจที่มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรงในปัจจุบัน สิ่งที่ผู้ประกอบการธุรกิจต้องให้ความสำคัญรองลงมาจากกลุ่มลูกค้า คือผลิตภัณฑ์ในองค์กรซึ่งจะต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอ ผลิตภัณฑ์ใหม่อาจเป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นการเปลี่ยนรูปแบบไปจากเดิม หรือเป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงบางอย่างในผลิตภัณฑ์เดิม หรือเป็นการนำเสนอผลิตภัณฑ์เดิมในตลาดใหม่ ได้มีนอกจากนี้ จากหนังสือเรื่อง ความคิดสร้างสรรค์เพื่อการออกแบบของต่อวงศ์ ปุ้ยพันธุ์วงศ์ ได้มีข้อสรุปอธิบาย ในการแบ่งประเภทของผลิตภัณฑ์ใหม่ออกเป็น ๖ ประเภท มีดังนี้

๑) ผลิตภัณฑ์ใหม่ของโลก (New-to-the world-product) ผลิตภัณฑ์ชนิดแรกของโลกที่ถูกสร้างขึ้นมามีลักษณะพิเศษบางประการ หรือผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ถูกสร้างขึ้นสำหรับเข้าสู่ตลาดใหม่โดยเฉพาะ จึงทำให้ไม่เหมือนกับผลิตภัณฑ์ใดเลยที่มีอยู่ในปัจจุบัน สัดส่วนของผลิตภัณฑ์ประเภทนี้ประมาณร้อยละ ๑๐ ของผลิตภัณฑ์ใหม่ทั้งหมด

๒) สายผลิตภัณฑ์ใหม่ (New product lines) เป็นสายผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เพิ่มขึ้นของบริษัท แต่ไม่ใช่ผลิตภัณฑ์ใหม่ของตลาด และเป็นการเข้าสู่ตลาดเดิมที่มีอยู่เป็นครั้งแรก สัดส่วนของผลิตภัณฑ์ประเภทนี้ประมาณร้อยละ ๒๐ ของผลิตภัณฑ์ใหม่ทั้งหมด

ก) การเพิ่มผลิตภัณฑ์ใหม่เข้าไปในสายผลิตภัณฑ์เดิม (Additions to existing product lines) ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่บริษัทผลิตขึ้นมา แต่อยู่บนสายผลิตภัณฑ์เดิมที่มีอยู่แล้ว ซึ่งต้องมีความใหม่พอสมควรสำหรับบริษัท และตลาด สัดส่วนของผลิตภัณฑ์ประเภทนี้ประมาณร้อยละ ๒๖ ของผลิตภัณฑ์ใหม่ทั้งหมด

ข) การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์เดิม (Improvements and revision of existing products) เป็นการปรับปรุงผลิตภัณฑ์เดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นในเรื่องของลักษณะและคุณค่าของผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในตลาดส่วนใหญ่มักจะผ่านการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงมาแล้ว สัดส่วนของผลิตภัณฑ์ประเภทนี้ประมาณร้อยละ ๒๖ ของผลิตภัณฑ์ใหม่ทั้งหมด

ค) การปรับเปลี่ยนตำแหน่งผลิตภัณฑ์ (Repositioning) เป็นการนำผลิตภัณฑ์เดิม ที่มีอยู่เข้าสู่ตลาดใหม่ หรือกลุ่มเป้าหมายใหม่ หรือเป็นการแสวงหาประโยชน์ใช้สอยใหม่ๆ ให้กับผลิตภัณฑ์เดิม สัดส่วนของผลิตภัณฑ์ประเภทนี้ประมาณร้อยละ ๗ ของผลิตภัณฑ์ใหม่ทั้งหมด

ง) การลดต้นทุน (Cost reductions) เป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ เพื่อแทนที่ผลิต

^{๑๕} ชุมพล ศฤงคารศิริ, การวางแผนและควบคุมการผลิต, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น, ๒๕๔๗), หน้า ๓๔-๓๘.

ภัณฑ์เดิม ที่ยังคงประโยชน์การใช้สอย และประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ยังคงเดิม แต่มีราคาถูกลง สัดส่วนของผลิตภัณฑ์ประเภทนี้ประมาณร้อยละ ๑๑ ของผลิตภัณฑ์ใหม่ทั้งหมด^{๑๖}

๒.๗.๓ การประยุกต์ใช้

การประยุกต์ใช้เครื่องมือทางด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการใหม่ เพื่อนำผลิตภัณฑ์สินค้าหรือบริการใหม่เข้าสู่ท้องตลาด ทางบริษัทหรือองค์กรจำเป็นต้องมีการวัดผลความสำเร็จของผลิตภัณฑ์นั้น โดยมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวข้องกับปัจจัยการวัดความสำเร็จ ซึ่งปัจจัยวัดความสำเร็จ (Critical Success Factors : CSF) นี้มีความสำคัญกับกระบวนการ พัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าหรือบริการ จากการวิจัยในด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ซึ่งจากงานวิจัยเรื่องกลยุทธ์การวางแผนผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมแห่งคุณค่าของ ดร.ไพบรมา อิศรเสนา ณ อยุธยา โดยมีการนำเครื่องมือที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญทางด้านปัจจัยความสำเร็จไว้ ๕ องค์ประกอบดังนี้คือ

๑) การศึกษาความเป็นไปได้ (Feasibility Study) ก่อนที่จะเริ่มมีกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ มักจะต้องมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความเป็นไปได้ ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการต่างๆ และจะทำให้สามารถทราบข้อมูลต่างๆ เบื้องต้น ก่อนดำเนินการขั้นตอนต่อไป

๒) การพัฒนาแนวคิดผลิตภัณฑ์ (Concept Development) เพื่อเป็นการพัฒนาแนวคิดผลิตภัณฑ์สินค้าหรือบริการที่มีปัจจัยต่างๆ ให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคหรือลูกค้าเป็นประการสำคัญ การคัดเลือกแนวคิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์สินค้าหรือบริการที่ดีที่สุดนั้น โดยการสร้างที่ระดมสมองในการพัฒนาแนวความคิด ในการออกแบบ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า และจะต้องได้รับ การสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง ซึ่งถือเป็นอีกนัยหนึ่งหรืออีกปัจจัยหนึ่ง ของการออกแบบผลิตภัณฑ์สินค้า หรือบริการทางด้านความสำเร็จในกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์

๓) การวางแผนผลิตภัณฑ์ (Product Planning) เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จของกระบวนการนี้วางแผนการออกแบบผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการใหม่ จะต้องมีการทำงานร่วมกันเป็นทีม โดยมีการประสานงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนในการออกแบบผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการ และมีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีกระบวนการที่มีการนำเอานวัตกรรมที่ผลิตสินค้าหรือบริการใหม่ เข้ามาพิจารณาในการวางแผนทางด้านการออกแบบร่วมอยู่ด้วย และได้รับการยอมรับการสนับสนุนจากผู้บริหาร สุดท้ายต้องมีการวิเคราะห์ความต้องการ

๔) วิศวกรรมกระบวนการและผลิตภัณฑ์ (Product and Process Engineering) เป็นปัจจัยสำคัญหลัก ในการกำหนดขึ้นงานต้นแบบผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการ และขึ้นงานทดสอบ การทดสอบผลิตภัณฑ์ทั้งภายในและภายนอก กระบวนการทางด้านผลิตภัณฑ์เป็นการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูล และความร่วมมือเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าหรือบริการ

๕) การทดสอบตลาด (Market Test) เป็นการทดสอบก่อนนำผลิตภัณฑ์สินค้าหรือบริการออกสู่ท้องตลาด ทางบริษัทหรือองค์กรมีความจำเป็นที่จะต้องส่งผลิตภัณฑ์สินค้าหรือบริการไปทดสอบยังท้องตลาด เพื่อเป็นการพิสูจน์ผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการครั้งสุดท้ายก่อนการวางจำหน่าย

^{๑๖} ต่อย่างค์ ปุ้ยพันธุ์วงศ์, *ความคิดสร้างสรรค์เพื่อการออกแบบ*, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, ๒๕๕๓), หน้า ๘๗-๘๘.

ท้องตลาด จากการศึกษาวิจัยปัจจัยที่อยู่ในขั้นการทดสอบของท้องตลาดว่าต้องมีการคัดเลือกลูกค้าที่จะทำการทดสอบผลิตภัณฑ์ของตน แจกผลิตภัณฑ์สินค้าหรือบริการให้กับผู้บริโภคหรือลูกค้าทดลองใช้ และมีการวางแผนการบริหารการตลาด เพื่อรวบรวมข้อมูลผลิตภัณฑ์สินค้าหรือบริการที่ให้ผู้บริโภค หรือลูกค้าทดลองใช้หรือความพึงพอใจทางด้านภาพลักษณ์ ของสินค้า เพื่อนำการวิเคราะห์และสรุปผลเพื่อการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าหรือบริการต่อไป

๖) การวางผลิตภัณฑ์สู่ท้องตลาด (Market Launch) เป็นการปล่อยสินค้าออกสู่ตลาดอย่างเป็นระบบและมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งและถือเป็นส่วนท้ายของกระบวนการออกแบบสินค้าและพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยมีการศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสำคัญที่สามารถส่งผลให้กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการนั้นๆ ประสบความสำเร็จ โดยมีการโฆษณา การบริการหลังการขายที่ดี และมีทีมงานรองรับที่ดี, มีการจัดการในการกระจายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์, มีการวางแผนการสนับสนุนที่ดี และสามารถปล่อยสินค้าลงสู่ตลาดได้ในเวลาที่เหมาะสมและทันต่อความต้องการของลูกค้า^{๑๗}

สรุปว่า การผลิตภัณฑ์สินค้าหรือบริการตัวที่ออกสู่ตลาดใหม่ จะอยู่รอดได้ในตลาด จึงต้องเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าหรือบริการที่มี “ความใหม่” ที่แตกต่างและเป็นสาระสำคัญของผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค หรือลูกค้าเท่านั้น จากความหมายของผลิตภัณฑ์ใหม่ จึงอาจจำแนกผลิตภัณฑ์สินค้าหรือบริการใหม่ (New Product Development) ได้ ๓ ลักษณะคือ

๑. ผลิตภัณฑ์นวัตกรรมใหม่ (Innovative Product) หมายถึง ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ยังไม่มีใครได้นำเสนอในตลาดมาก่อนหรือเป็นแนวคิดใหม่ที่ผู้บริโภคอาจยังคาดไม่ถึง

๒. ผลิตภัณฑ์ปรับปรุงใหม่โดยการปรับเปลี่ยนดัดแปลง หมายถึง เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่พัฒนาเปลี่ยนแปลงปรับปรุง มาจากผลิตภัณฑ์เดิมที่ขายอยู่แล้วในตลาด ทำให้สามารถตอบสนองความต้องการ และสร้างความพึงพอใจแก่ผู้บริโภคได้มากขึ้นกว่าเดิม

๓. ผลิตภัณฑ์ลอกเลียนแบบหรือการลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์ หมายถึง ผลิตภัณฑ์ใหม่สำหรับกิจการแต่ไม่ใหม่ในท้องตลาดเกิดจากการที่กิจการเห็นว่าเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าหรือบริการ ที่ได้รับการยอมรับและเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคหรือลูกค้าเป็นหลักทำให้กิจการมีโอกาสทำกำไรสูง จึงเสนอผลิตภัณฑ์สินค้า และบริการเพื่อเข้าสู่ท้องตลาดโดยมีส่วนแบ่งทางการตลาดขององค์กรหรือบริษัท

๒.๘ ประโยชน์จากรูปแบบผลิตภัณฑ์

จากการศึกษาในความสำคัญของผลิตภัณฑ์ ทำให้ได้ทราบถึงการที่มีผลิตภัณฑ์จะต้องมีบรรจุภัณฑ์รองรับสินค้าใดด้วยทำให้การขนส่งเคลื่อนย้ายสะดวก เพื่อช่วยถนอมอาหาร การบรรจุภัณฑ์ช่วยในการถนอมอาหาร เพื่อป้องกันการเน่าเสีย เพื่อป้องกันทางกายภาพ ปกป้องสิ่งที่บรรจุอยู่ภายในมิให้เกิดความเสียหาย เพื่อสื่อข้อความช่วยให้ผู้ซื้อตัดสินใจในการเลือกซื้อ มีการสื่อข้อความ

^{๑๗} ไพรมา อิศรเสนา ณ อยุธยา, รายงานวิจัย กลยุทธ์การวางแผนผลิตภัณฑ์ ‘นวัตกรรมแห่งคุณค่า’, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๒๑-๒๓.

ต่างๆ เพื่อความสะดวก ในการเปิดและปิด การเทการเปิดเมื่อยังใช้ไม่หมดหรือการบรรจุเป็นส่วนย่อย เพื่อให้เห็นถึงประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

๑) การป้องกัน (Protection) เช่น กันน้ำ กันความชื้น กันแสง กันแก๊ส เมื่ออุณหภูมิสูงหรือต่ำ ทนทานมิให้ผลิตภัณฑ์แปรสภาพไม่แต่ไม่ฉีกขาดง่าย ปกป้องให้สินค้าอยู่ในสภาพใหม่สด อยู่ในสภาวะแวดล้อมของตลาดได้ในวงจรรยาว โดยไม่แปรสภาพขนานแท้และดั้งเดิม

๒) การจัดจำหน่ายและการกระจาย (Distribution) เหมาะสมต่อพฤติกรรมการซื้อขาย เอื้ออำนวยการแยกขาย ส่งต่อการตั้งโชว์การกระจาย การส่งเสริมจูงใจในตัว ทนต่อการขนย้ายขนส่ง และการคลั่งสินค้าด้วยต้นทุนสมเหตุสมผล ไม่เกิดรอยขีดข่วน ชำรุด ตั้งแต่จุดผลิตและบรรจุ จนถึงมือผู้ใช้ ผู้บริโภค ทนทานต่อการเก็บไว้นานได้

๓) การส่งเสริมการจำหน่าย (Promotion) เพื่อยึดพื้นที่แสดงจุดเด่น โชว์ตัว เองได้อย่าง สะดุดตาสามารถระบุแจ้งเงื่อนไข แจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการเสนอผลประโยชน์เพิ่มเติมเพื่อจูงใจผู้บริโภค เมื่อต้องการจัดรายการเพื่อเสริมพลังการแข่งขันก็สามารถเปลี่ยนแปลงและจัดทำได้สะดวก ควบคุมได้ และประหยัด

๔) การบรรจุภัณฑ์กลมกลืนกับสินค้าและกรรมวิธีการบรรจุ (Packaging) เหมาะสมทั้งในแง่ การออกแบบ และเพื่อให้มีโครงสร้างเข้ากับขบวนการบรรจุ และเอื้ออำนวยความสะดวกในการหิวตลอดจนการใช้ได้กับเครื่องมือการบรรจุที่มีอยู่แล้ว หรือจัดทำมาได้อย่างรวดเร็ว ในการผลิตที่ต้องการ ต้นทุนการบรรจุภัณฑ์ต่ำหรือสมเหตุสมผล ส่งเสริมจรรยาบรรณและรับผิดชอบต่อสังคม ไม่ก่อให้เกิดมลพิษและอยู่ในทำนองคลองธรรมถูกต้องตามกฎหมายและพระราชบัญญัติต่างๆ

๕) เพิ่มยอดขาย เนื่องจากในตลาดมีสินค้าและคู่แข่งเพิ่มขึ้นตลอดเวลา หากบรรจุภัณฑ์ของสินค้าใดได้รับการออกแบบเป็นอย่างดีจะสามารถดึงดูดตา ดึงดูดใจผู้บริโภคและก่อให้เกิดการซื้อขาย ในที่สุด รวมทั้งการลดต้นทุนการผลิต

ประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ เพื่อการป้องกัน กันน้ำกันความชื้น กันแสง กันแก๊ส โดยไม่แปรสภาพขนานแท้และดั้งเดิม มีความเหมาะสมต่อพฤติกรรม ในการซื้อขาย แจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการเสนอผลประโยชน์เพิ่มเติมเพื่อจูงใจผู้บริโภค จัดทำได้สะดวก ควบคุมได้และประหยัด มีความเหมาะสมในการออกแบบ ส่งเสริมจรรยาบรรณและรับผิดชอบต่อสังคมไม่ก่อให้เกิดมลพิษและอยู่ในทำนองคลองธรรมถูกต้องตามกฎหมายและพระราชบัญญัติต่างๆ

๒.๙ เกณฑ์ ๕ ตามพระวินัยบัญญัติที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาได้มีการประมวลพุทธบัญญัติเกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติ ขนบธรรมเนียมประเพณีวิถีชีวิตและวิธีดำเนินกิจการต่างๆ ของภิกษุและภิกษุณี ในความสำคัญของพระวินัยซึ่งเป็นพุทธบัญญัตินี้ แบ่งออกเป็นสองส่วนคือ อาทิพรหมจริยกาสิกขาและอภิสมาจาริกาสิกขา ในส่วนของอาทิพรหมจริยกาสิกขา เป็นหลักการศึกษาอบรมในฝ่ายบัพัญญูติหรือข้อปฏิบัติอันเป็นเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ โดยพระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ เพื่อป้องกันความเสียหาย มีการปรับโทษหนัก เบาบ้าง ส่วนในอภิสมาจาริกาสิกขา หลักการศึกษาในฝ่ายขนบธรรมเนียมเกี่ยวกับมรรยาทและความเป็นอยู่ที่ดีงาม สำหรับชักนำความประพฤติ ความเป็นอยู่ของพระสงฆ์ให้ดีงามมีคุณค่า ให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธายิ่งขึ้นไป

๒.๙.๑ ต้นบัญญัติ เกสรชชิกขาบท

พระพุทธเจ้าที่ทรงบัญญัติพระวินัย ให้แก่ภิกษุและภิกษุณี ถือเป็นกฎระเบียบ ข้อบังคับที่พระพุทธเจ้าตั้งไว้เป็นพุทธอาณัติ คือระเบียบการปกครองของภิกษุและภิกษุณีที่เรียกว่า พระวินัย โดยมีพุทธบัญญัติที่เกิดขึ้นจากการที่มีความประพฤติที่ไม่เหมาะสม มีข้อตำหนิให้เกิดความเสียหายขึ้นจัดมีการประชุมสงฆ์โตสวน สอบถามความจริง แล้วทรงบัญญัติเป็นข้อห้ามไว้เป็นบัญญัติพระวินัย ในกระบวนการทางวินัย มีความสำคัญในเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับเกสร ๕ ประการ โดยมีการปรับโทษสถานเบาแก่ภิกษุผู้ล่วงละเมิด มีปรากฏในพระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ นิสสัคคยกัณฑ์ เกสรชชิกขาบท นิตานวัตถุ เกสรชชิกขาบท ว่าด้วยเกสร เรื่องพระปิลินทวัจฉะ

สมัยนั้น ท่านพระปิลินทวัจฉะเข้าไปถึงพระราชนิเวศน์ของพระเจ้าพิมพิสารจอมทัมมครุฑครั้นถึงแล้วได้นั่งบนอาสนะที่เขาจัดถวาย

ลำดับนั้น พระเจ้าพิมพิสารจอมทัมมครุฑเสด็จเข้าไปหาพระเถระจนถึงที่นั่งทรงอภิวัตแล้ว ประทับนั่ง ณ ที่สมควร ท่านพระปิลินทวัจฉะ ทูลถาม พระเจ้าพิมพิสารจอมทัมมครุฑว่า ขอถวายพระพรครอบครวัคนัตถกัจจงจำ เพราะเรื่องอะไร พระเจ้าพิมพิสารจอมทัมมครุฑตรัสว่าที่บ้านเรามีพวงดอกไม้ทองคำดงาม น่าดู น่าชม พวงดอกไม้ทองคำอย่างนี้ แม้ในวังก็ยังไม่เคยเห็นเป็นอันใดจะได้มาจากไหนจะรอยจะได้มา เพราะทำโจรกรรมเป็นแน่แท้ ที่นั่นท่านพระปิลินทวัจฉะ ได้อธิษฐานให้ปราสาทของพระเจ้าพิมพิสารจอมทัมมครุฑเป็นทองคำ ปราสาทกลายเป็นทองคำไปทั้งหลังแล้ว ท่านก็ถวายพระพรว่า ทองคำมากมาย มหาปติตรได้มาจากไหน พระเจ้าพิมพิสารจอมทัมมครุฑตรัสว่าโยมทราบแล้วนี้เป็นอุทยานาภาพของพระคุณเจ้า แล้วรับสั่งให้ปล่อยครอบครวัคนัตถกัจจงจำ ทราบข่าวว่าพระคุณเจ้าปิลินทวัจฉะ แสดงอิทธิปาฏิหาริย์อันเป็นอุตตริมนุสสธรรมในท่ามกลางราชบริพารพากันพอใจเลื่อมใสในเกสร ๕ คือเนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อยมาถวายตามปกติท่านพระปิลินทวัจฉะก็ได้เกสร ๕ อยู่เสมอ ท่านจึงแบ่งเกสรให้บริพารของท่าน แต่บริพารของท่าน มักมาก บรรจุเกสรที่ได้มาแล้วๆ ไว้ในตุ้มบ้างในหม้อน้ำบ้างจนเต็มแล้วเก็บไว้บรรจุลงในหม้อกรองน้ำบ้างในถ้อยย้อมบ้างแล้วแขวนไว้ที่หน้าต่าง เกสรเหล่านั้น ไหลเยิ้มซึม จึงมีสัตว์จำพวกหนูชุกชุมทั่ววิหาร พวกชาวบ้านเที่ยวไปวิหาร พบเข้าจึงพากันตำหนิประณาม โพนทะนาว่า พวกพระสมณะเชื้อสายศากยบุตรเหล่านี้ มีเรือนคลังเก็บของเหมือนพระเจ้าพิมพิสารจอมทัมมครุฑ พวกภิกษุได้ยืมชาวบ้านตำหนิประณาม โพนทะนาบรรดาภิกษุผู้มักน้อย ฯลฯ พากันตำหนิประณาม โพนทะนาว่าโฉนภิกษุทั้งหลาย จึงคิดเพื่อความมักมากเช่นนี้เล่า

ครั้นภิกษุทั้งหลาย ตำหนิภิกษุเหล่านั้น โดยประการต่างๆ แล้วจึงนำเรื่องนี้ ไปกราบทูล พระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบทรงประชุมสงฆ์บัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมสงฆ์ เพราะเรื่องนี้ เป็นต้นเหตุทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ภิกษุทั้งหลายทราบว่า พวกภิกษุคิดเพื่อความมักมากจริงหรือ ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริงพระพุทธเจ้าข้า พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตำหนิว่า ฯลฯ ภิกษุทั้งหลายโฉนโมฆบุรุษเหล่านั้น จึงคิดเพื่อความมักมากเล่า การกระทำอย่างนี้มีได้ทำ

คนที่ยังไม่เลื่อมใสให้เลื่อมใสหรือทำคนที่เลื่อมใสอยู่แล้วให้เลื่อมใสยิ่งขึ้นได้หลายลาฯ แล้วจึงรับสั่งให้ภิกษุทั้งหลายยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงดังนี้พระบัญญัติก็แก่สัชฌาโคตรลัมสำหรับภิกษุผู้เป็นไข้ คือเนยใส เนยข้น น้ามัน น้าผึ้ง น้าอ้อยภิกษุรับประเคนเภสัชนั้นแล้ว เก็บไว้ฉันได้ ๗ วัน เป็นอย่างมาก ให้เกินกำหนดนั้นไป ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์^{๑๘}

จากเนื้อหาเรื่องพระปิลินทวัจฉะ มีความประสงค์ที่จะทำที่ซ่อนใกล้หน้าผา พระเจ้าพิมพิสารจึงได้จัดส่งบริวารไปช่วยสร้าง พระพุทธเจ้าทรงทราบเรื่องนี้จึงไม่อนุญาต เมื่อชาวบ้านได้เห็นพระปิลินทวัจฉะแสดงอวดอุตตริมนุสสธรรม จึงเกิดความศรัทธาพากันนำเภสัช ๕ คือ เนยใส เนยข้น น้ามัน น้าผึ้ง และน้าอ้อยมาถวายมากมาย ซึ่งโดยปกติแล้วนั้นพระปิลินทวัจฉะก็มักจะได้เภสัช ๕ อยู่เป็นประจำ ท่านจึงคิดแบ่งเภสัชไปให้กับพวกคนสนิท ด้วยที่มีเภสัชมาก ผู้ที่ได้รับการแบ่งจึงพานำไปเก็บไว้ในตุ่มน้ำ หม้อ ถัง ย่อม แล้วนำไปแขวนไว้ตามหน้าต่าง ทำให้เภสัชไหลเยิ้มซึม จึงมีสัตว์เช่นหนู ชูก ชุม ชวบ้านที่ผ่านมาพบเข้าจึงได้พากันตำหนิในความมกมากในการกระทำของพระปิลินทวัจฉะที่เป็นสมณศากยบุตร มีเรือนเหมือนเป็นที่เก็บของอย่างราชวังของพระเจ้าพิมพิสารที่เป็นกษัตริย์ พระพุทธเจ้าทรงรับสั่งให้มีการประชุมในเรื่องนี้ ทรงสอบถามแล้วทรงตำหนิภิกษุเหล่านั้น และได้ทรงบัญญัตินิสสัคคียปาจิตตยสิกขา พระบัญญัติแก่สัชฌาสำหรับภิกษุผู้ป่วยไข้ คือเนยใส เนยข้น น้ามัน น้าผึ้ง น้าอ้อย ภิกษุรับประเคนเภสัชนั้นแล้วเก็บไว้ฉันได้ ๗ วัน เป็นอย่างมาก ให้เกินกว่ากำหนดนั้นไป ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์

ความสำคัญของประเด็นนี้ คือเรื่องของพระปิลินทวัจฉะเป็นต้นบัญญัติสิกขาบทในเภสัช ๕ ในการเก็บเภสัชทั้ง ๕ ไว้มากเกินไปจึงเป็นเหตุให้พระพุทธเจ้าทรงมีพระบัญญัติที่เกี่ยวกับการรับประเคนเภสัช การเก็บเภสัชไว้ และการใช้ยา สำหรับภิกษุผู้ป่วยไข้ สามารถรับประเคนเภสัชนั้นเก็บไว้ฉันได้ ๗ วัน เป็นอย่างมาก เกินกว่าที่กำหนดนั้นไป ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์ ถือเป็นบัญญัติปรับโทษสถานเบาแก่พระภิกษุผู้ล่วงละเมิด เป็นลหุกาบัติ ในการทำผิดพระวินัยคือการปรับอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์

๒.๙.๒ เกสัชชขันธกะ ทรงอนุญาตเภสัช ๕ อย่าง

จากการศึกษาที่มาของต้นบัญญัติพระวินัยในเภสัช ๕ มีกระบวนการสำคัญในการบัญญัติพระวินัย โดยเริ่มจากการทรงทราบเรื่อง เรียกประชุมสงฆ์ ทรงสอบถาม ทรงตำหนิในสิ่งที่กระทำ และทรงแสดงให้เห็นโทษและประโยชน์แห่งการบัญญัติพระวินัย จากเหตุการณ์ที่มีชาวเมืองต่างพากันติเตียนในการกระทำของพระปิลินทวัจฉะ ในการกระทำที่แบ่งน้าผึ้งนำไปเก็บในที่ต่างๆ จึงเป็นเหตุให้มีหมูมารบกวนสร้างความเดือดร้อนเป็นอย่างมาก พระพุทธเจ้าทรงทราบในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จึงทรงมีพระบัญญัติว่า ภิกษุรับเภสัช ๕ แล้ว จะเก็บไว้บริโภคได้ไม่เกิน ๗ วัน ถ้าล่วงกำหนดนั้นไปให้ปรับอาบัตินิสสัคคียปาจิตตย แต่ด้วยประโยชน์ของเภสัช เพื่อในการบรรเทาเวทนาที่เกิดจากอาพาธที่เกิดขึ้นกับพระภิกษุผู้เจ็บไข้ ในการป้องกันรักษาไม่ให้อาพาธที่จะบั่นรอนช่วยประคับประคองชีวิต เป็นเครื่องป้องกันโรค บำบัดโรคที่เกิดขึ้นทุกขเวทนา เนื่องจากธาตุกำเริบให้หายไป พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตเภสัช ๕ เพื่อให้พระภิกษุได้พิจารณาสอดคล้องกับหลักในพระธรรมวินัยนี้ มีปรากฏในพระวินยปิฎก มหาวรรค เกสัชชขันธกะ ปญจเกสัชชกถา ว่าด้วยทรงอนุญาตเภสัช ๕

สมัยนั้น พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเชตะวันอารามของอนาถบิณฑิก

^{๑๘} วิ.มหา. (ไทย) ๒/๖๑๘-๖๒๒/๑๓๙-๑๔๓.

เศรษฐี เขตกรุงสาวดี

ครั้งนั้น ภิกษุทั้งหลายป่วย ด้วยอาพาธที่เกิดในฤดูสารท แม้ข้าวมดที่ต้มเข้าไป ก็กลับอาเจียนออกมา แม้ข้าวสวดยที่ฉันแล้วก็กลับอาเจียนออกมาภิกษุเหล่านั้นชুবผอมหมองคล้ำ ชิดเหลืองเส้นเอ็นขึ้นสะพรั่ง เพราะโรคนั้น พระผู้มีพระภาคทอดพระเนตรเห็นภิกษุเหล่านั้นชুবผอมหมองคล้ำชิดเหลืองเส้นเอ็นขึ้นสะพรั่ง จึงตรัสถามท่านพระอานนท์ว่า อานนท์ทำไมเวลานี้ภิกษุทั้งหลาย จึงชুবผอมหมองคล้ำชิดเหลืองเส้นเอ็นขึ้นสะพรั่ง ท่านพระอานนท์กราบทูลว่าเวลานี้ภิกษุทั้งหลายป่วยด้วยอาพาธที่เกิดในฤดูสารท แม้ข้าวมดที่ต้มเข้าไปก็กลับอาเจียนออกมา แม้ข้าวสวดยที่ฉันแล้วก็กลับอาเจียนออกมาภิกษุเหล่านั้นจึงชুবผอมหมองคล้ำชิดเหลืองเส้นเอ็นขึ้นสะพรั่ง เพราะโรคนั้น พระพุทธเจ้าข้า ทรงอนุญาตเภสัช ๕ ในกาล ครั้งนั้นพระผู้มีพระภาคทรงหลักเณรประทับในที่สงัดได้เกิดความดำริในพระทัยอย่างนี้ว่า เวลานี้ ภิกษุทั้งหลายป่วยด้วยอาพาธที่เกิดในฤดูสารท

แม้ข้าวมดที่ต้มเข้าไปก็กลับอาเจียนออกมาแม้ข้าวสวดยที่ฉันแล้วก็กลับอาเจียนออกมาภิกษุเหล่านั้น ชুবผอมหมองคล้ำ ชิดเหลือง เส้นเอ็นขึ้นสะพรั่ง เพราะโรคนั้นเรา จะอนุญาตอะไรเป็นยาแก่ภิกษุทั้งหลายซึ่งเป็นทั้งตัวยาและชาวโลกถือกันว่าเป็นยาทั้งจะให้ประโยชน์ทางโภชนาหารและไม่เป็นอาหารหยาบ

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคได้ทรงดำริดังนี้ว่า เภสัช ๕ นี้ได้แก่นม เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย เป็นทั้งตัวยาและชาวโลก ถือกันว่าเป็นยาทั้งให้ประโยชน์ทางโภชนาหารและไม่เป็นอาหารหยาบ อย่างกระนั้นเลย เราพึงอนุญาตเภสัช ๕ นี้แก่ภิกษุทั้งหลาย ให้รับประทานในกาลแล้ว ฉะนั้นในกาล^{๑๙}

จากเนื้อหาในเภสัชขันธ์กะ เรื่องที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตเภสัช ๕ อย่าง จากเหตุการณ์ที่มีพระภิกษุหลายรูปล้มป่วยเป็นโรคที่เกิดในฤดูสารท คือโรคดีซ่านหรือไข้เหลือง เพราะร่างกายภิกษุเปียกชุ่มน้ำฝน เดินย่ำโคลนถูกแดดเผา ภูน้ำดีมีปัญห ทำให้เกิดอาเจียนชুবผอม พระพุทธเจ้าทรงทราบถึงการอาพาธของภิกษุจึงได้ทรงอนุญาตเภสัช ๕ อย่าง คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ที่คนส่วนใหญ่ถือว่าเป็นตัวยาสสำคัญ ทั้งมีประโยชน์ทางโภชนาการ ย่อยง่าย เป็นยาสมุนไพรที่ใช้ในการเยียวยา ทรงอนุญาตให้รับประทานเภสัช ๕ อย่าง ก่อนเที่ยงวัน ฉันได้ก่อนเที่ยงวัน หลังจากที่ภิกษุรับประทานเภสัชนั้นแล้ว มีทั้งสิ่งที่เป็นไขมันและไม่มีไขมัน ไม่ย่อย ได้อาหารหนักขึ้น พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ภิกษุรับประทานเภสัช ๕ อย่าง สามารถฉันได้ทั้งในเวลาก่อนเที่ยงวันและภายในหลังเที่ยงวัน โดยที่พระพุทธเจ้าทรงมีบัญญัติเภสัชแก่ภิกษุโดยมีการจำกัดในเรื่องของอาพาธ จำกัดบุคคล จำกัดเวลา จำกัดสมัย จำกัดประเทศ จำกัดมันเหลว จำกัดเภสัช

พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตเภสัช ๕ อย่าง ในประเด็นนี้พบว่า ความสำคัญของพระวินัยที่ทรงอนุญาตให้รับประทานเภสัช ๕ ได้ เพื่อความสะดวกในการเยียวยาสำหรับภิกษุที่เจ็บป่วย โดยให้ฉันเภสัชได้ทั้งในกาลและในเวลาวิกาล ให้เห็นได้ว่า พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติเรื่องเภสัชแก่ภิกษุตามหลักพระวินัยด้วยกันหลายประการคือ จำกัดอาพาธ จำกัดบุคคล จำกัดเวลา จำกัดสมัย จำกัดประเทศ จำกัดมันเหลว จำกัดเภสัช

^{๑๙} วิ.ม. (ไทย) ๕/๒๖๐/๔๓-๔๔.

๒.๙.๓ หลักธรรมที่เกี่ยวข้องเภสัช ๕ ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

๑) หลักธรรมในกาลิก เรื่องสัตตาทกาลิก เภสัช ๕ จากการศึกษาในเรื่องทรงอนุญาตเภสัช ๕ ประการ ทำให้ทราบถึงหลักการที่เกี่ยวข้องตามพระวินัยสำหรับการประเคนเภสัชให้ภิกษุผู้เจ็บป่วยด้วยเภสัช ๕ ได้ทุกเวลา ทั้งนี้ต้องอยู่ในเวลา ๗ วัน หลังจากการรับประเคนแล้ว เพื่อให้เข้าใจกฎเกณฑ์ในการตัดสินในพระวินัยบัญญัติในเรื่องของเภสัช ๕ ในกาลและในเวลาวิกาล ให้มากยิ่งขึ้น มีปรากฏในพระวินัยปิฎก มหาวรรค จตุมhapเทศกา เรื่องทรงอนุญาตกาลิกะคนกัน

สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลาย เกิดความย่ำเเกรงอยู่ในข้อบัญญัติบางอย่างว่า สิ่งใดหนอ พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตไว้ สิ่งใดหนอไม่ทรงอนุญาตไว้ ภิกษุทั้งหลาย จึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูล พระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบพระผู้มีพระภาคได้ประทานมหาปเทศไว้ ๔ ข้อ คือ ๑. ภิกษุทั้งหลาย สิ่งใดเราไม่ได้ห้ามไว้ว่า สิ่งนี้ไม่ควร ถ้าสิ่งนั้นอนุโลมเข้ากับสิ่งที่ไม่ควร ขัดกับสิ่งที่ควร สิ่งนั้นไม่ควร

๒. ภิกษุทั้งหลาย สิ่งใดเราไม่ได้ห้ามไว้ว่า สิ่งนี้ไม่ควร ถ้าสิ่งนั้น อนุโลมเข้ากับสิ่งที่ควร ขัดกับสิ่งที่ไม่ควร สิ่งนั้นควร

๓. ภิกษุทั้งหลาย สิ่งใดเราไม่ได้อนุญาตไว้ว่า สิ่งนี้ควร ถ้าสิ่งนั้น อนุโลมเข้ากับสิ่งที่ไม่ควร ขัดกับสิ่งที่ควร สิ่งนั้นไม่ควร

๔. ภิกษุทั้งหลาย สิ่งใดเราไม่ได้อนุญาตไว้ว่า สิ่งนี้ควร ถ้าสิ่งนั้นอนุโลมเข้ากับสิ่งที่ควร ขัดกับสิ่งที่ไม่ควร สิ่งนั้นควร^{๒๐}

พระพุทธเจ้าทรงวางกฎเกณฑ์ที่ทรงอนุญาตให้ภิกษุฉันเภสัชได้นั้นโดยมีความเกี่ยวข้องกับกาล เนื่องด้วยกาล ขึ้นกับเวลา เป็นชื่อของสิ่งที่จะกลืนกินลงลำคอเข้าไป ซึ่งคำว่าในกาล คือ ตั้งแต่เวลารุ่งอรุณไปถึงเที่ยงวัน ส่วนในเวลาวิกาล เมื่อเที่ยงวันไปแล้วจนถึงอรุณขึ้น และทรงอนุญาตให้ภิกษุสงฆ์ฉันเภสัช ๕ ได้ทุกเวลา ทั้งนี้ต้องอยู่ในระยะเวลา ๗ วัน หลังจากการประเคนตามข้อกำหนดว่าด้วยเภสัช ซึ่งพระวินัยให้ภิกษุรับประเคนเก็บยาไว้และฉันได้ในเวลาที่กำหนดอยู่ในสัตตาทกาลิก ได้แก่เภสัช ๕ ชนิด คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อยทรงอนุญาตภิกษุรับประเคนและฉันได้ภายในเวลา ๗ วัน ทั้งในกาลและในเวลาวิกาล ซึ่งในความหมายของคำว่า ในกาล คือให้พิจารณาถึงตั้งแต่เวลารุ่งอรุณไปถึงเที่ยงวัน ส่วนในเวลาวิกาล เมื่อเที่ยงวันไปแล้วจนถึงอรุณขึ้น และทรงอนุญาตให้ภิกษุสงฆ์ฉันเภสัช ๕ ได้ทุกเวลา ทั้งนี้ต้องอยู่ในระยะเวลา ๗ วัน หลังจากการประเคนตามข้อกำหนดว่าด้วยเภสัช

ประเด็นที่พบในการวางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับกาลิก เรื่องสัตตาทกาลิก เภสัช ๕ ประการนี้พบว่า กาลิกเป็นการวางกฎสิ่งของที่จำกัดด้วยเวลา ขึ้นอยู่กับกาล ของขบฉันที่ทรงอนุญาตให้ภิกษุรับประเคนเก็บไว้และฉันได้ภายในเวลาที่กำหนด มี ๔ อย่าง ๑) ยาวกาลิก เป็นของที่ให้บริโภคได้ตั้งแต่เช้าถึงเที่ยงวัน มีโภชนะ ๕ คือ ข้างสุก ขนมสด ขนม แห้ง ปลา เนื้อ เป็นต้น ๒) ยามกาลิก เป็นของที่ให้บริโภคได้วันหนึ่งกับคืนหนึ่ง ได้แก่ ปานะ คือ น้ำดื่มที่คั้นออกจากผลไม้ที่ไม่ใช่ธัญพืช (ข้าว ถั่ว เผือก มัน) ได้แก่ มะม่วง ชมพู ลูกหว้า กล้วย มะขาง ลูกจันทน์ องุ่น เหง้าอูบล ลิ้นจี่ เป็นต้น ปานะนี้ ให้ใช้ผลไม้สดขนาดไม่ใหญ่กว่าผลมะตูม ห้ามต้มด้วยไฟ เป็นของที่อนุสัมบัน จึงควรในวิกาล อรุณใหม่

^{๒๐} วิ.ม. (ไทย) ๕/๓๐๕/๑๔๐-๑๔๑.

ขึ้นแล้วเป็นสันนิษฐาน ถ้านำมาฉนอีก เป็นอาบัติทุกกฏ ๓) สัตตทหาลิก เป็นของที่ให้บริโภคได้ ๗ วัน ได้แก่ เกสซ์ ๕ คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ถ้าภิกษุรับประเคนล่วง ๗ วันแล้วต้องสละแก่บุคคลอื่น ถ้าได้เกสซ์ที่สละแล้วคืนมา ท่านห้ามฉนให้ใช้ในกิจภายนอกเช่น ตามไฟ ผสมสี หรือทากายได้อยู่ ๔) ยาวชีวิก เป็นของที่ให้บริโภคได้เสมอไป ไม่จำกัดกาลใช้ประกอบเป็นยาเช่น รากไม้ น้ำฝาด ใบไม้บางชนิด ผลไม้บางชนิด ยางไม้ หรือ เปลือ เป็นต้น

๒) หลักการในตัดสินพระวินัยในมหาปเทศ ๔

จากการศึกษาในการวางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับกาลิก เรื่องสัตตทหาลิก เกสซ์ ๕ ประการ ทำให้ทราบว่า เหตุที่ทรงวางกฎเกณฑ์ในกาลิก ๑) ยาวกาลิก เป็นของที่ให้บริโภคได้ตั้งแต่เช้าถึงเที่ยง วัน ๒) ยามกาลิก เป็นของที่ให้บริโภคได้วันหนึ่งกับคืนหนึ่ง ได้แก่ ปานะ คือ น้ำดื่มที่คั้นออกจากผลไม้ที่ไม่ใช่ธัญพืช ปานะนี้ ให้ใช้ผลไม้สดขนาดไม่ใหญ่กว่าผลมะตูม ห้ามต้มด้วยไฟ เป็นของที่อนุสัมบัน จึงควรในวิกาล อรุณใหม่ขึ้นแล้วเป็นสันนิษฐาน ถ้านำมาฉนอีก เป็นอาบัติทุกกฏ ๓) สัตตทหาลิก เป็นของที่ให้บริโภคได้ ๗ วัน ได้แก่ เกสซ์ ๕ คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ถ้าภิกษุรับประเคนล่วง ๗ วันแล้วต้องสละแก่บุคคลอื่น ถ้าได้เกสซ์ที่สละแล้วคืนมา ท่านห้ามฉนให้ใช้ในกิจภายนอก เช่น ทากายได้อยู่ ๔) ยาวชีวิก เป็นของที่ให้บริโภคได้เสมอไป ไม่จำกัดกาลเป็นสิ่งของที่ใช้ในการรักษาโรค พระพุทธเจ้าที่ทรงบัญญัติไว้ พระวินัย ถือเป็นพระธรรมคำสั่งสอนที่มีความสำคัญเพื่อเกื้อกูลกับพระภิกษุอันเป็นพระวินัยเป็นรากฐานในการขัดเกลากิเลสอย่างยิ่ง นอกจากนี้แล้ว เพื่อให้เห็นถึงปัจจัยที่เป็นเครื่องดำเนินชีวิตของบรรพชิตตามหลักพระวินัยบัญญัติ หมวดที่ว่าด้วยการรักษาโรค เพื่อให้เห็นถึงเกณฑ์ในการตัดสินว่าสิ่งใดเป็นพระธรรมวินัยที่ทรงสั่งสอน แม้ว่าไม่ใช่สิ่งที่ทรงสั่งสอนไว้ แต่เข้าได้กับสิ่งที่ทรงสั่งสอน สิ่งนั้นก็ถือว่าเข้าได้ เป็นสิ่งที่สามารถที่จะอนุโลมเข้าในหลักธรรมที่พระสาวกนำไปประพฤติปฏิบัติได้ ถึงบางครั้งไม่ได้นำมาแสดงทั้งหมด พระพุทธเจ้าทรงประทานมหาปเทศไว้ ๔ ข้อ เพื่อให้พระภิกษุได้นำไปเป็นข้อที่สอดคล้องกับพระวินัยหรือข้อบัญญัติ มีปรากฏในพระวินัย มหาวรรค เกสซ์ขันธกะ จตุตถมหาปเทศกา ว่าด้วยมหาปเทศ ๔ เรื่องทรงอนุญาตกาลิกระคนกัน

ครั้งนั้น ภิกษุทั้งหลายได้สนทนากันดังนี้ว่า ยามกาลิกระคนกับยาวกาลิก ควรหรือไม่ควรหนอ สัตตทหาลิกระคนกับยาวกาลิก ควรหรือไม่ควรหนอ ยาวชีวิกะคนกับยามกาลิก ควรหรือไม่ควรหนอ ยาวชีวิกะคนกับสัตตทหาลิก ควรหรือไม่ควรหนอ ภิกษุทั้งหลาย จึงนำเรื่องนี้ ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า ภิกษุทั้งหลาย ยามกาลิกระคนกับยาวกาลิกที่รับประเคนในวันนั้น ควรในกาลไม่ควรในเวลาวิกาล ภิกษุทั้งหลาย สัตตทหาลิกระคนกับยาวกาลิก ที่รับประเคน ในวันนั้น ควรในกาลไม่ควรในเวลาวิกาล ภิกษุทั้งหลาย ยาวชีวิกะคนกับยาวกาลิกที่รับประเคนในวันนั้น ควรในกาลไม่ควรในเวลาวิกาล ภิกษุทั้งหลาย สัตตทหาลิกระคนกับยามกาลิกที่รับประเคนในวันนั้น ควรในกาลไม่ควรในเวลาวิกาล ภิกษุทั้งหลาย ยาวชีวิกะคนกับยามกาลิกที่รับประเคนในวันนั้นควรชั่วยามล่วงยามแล้วไม่ควร ภิกษุทั้งหลาย ยาวชีวิกะคนกับสัตตทหาลิกที่ รับประเคนในวันนั้นควรตลอด ๗ วัน ล่วง ๗ วันแล้วไม่ควร^{๒๑}

^{๒๑} วิ.ม. (ไทย) ๕/๓๐๕/๑๓๙-๑๔๐.

เมื่อพวกรักรัษยาเกรงต่อพระพุทธบัญญัติที่ไม่รู้ชัดว่า พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตห้ามสิ่งใดไว้บ้าง จึงได้ประทานหลักอ้างอิงเรียกว่า มหาปเทศ ๔ ประการ ได้แก่ ๑) สิ่งใดที่ไม่ได้ทรงห้ามไว้ว่าไม่ควร ถ้าสิ่งนั้นอนุโลมเข้ากับสิ่งที่ไม่ควร ขัดกับสิ่งที่ควร สิ่งนั้นไม่ควร ๒) สิ่งใดที่ไม่ได้ทรงห้ามไว้ว่าไม่ควร ถ้าอนุโลมเข้ากับสิ่งที่ควร ขัดกับสิ่งที่ไม่ควร สิ่งนั้นควร ๓) สิ่งใดที่ไม่ได้ทรงอนุญาตไว้ว่า สิ่งนี้ควร ถ้าสิ่งนั้นอนุโลมเข้ากับสิ่งที่ไม่ควร ขัดกับสิ่งที่ควร สิ่งนั้นไม่ควร ๔) สิ่งใดที่ไม่ได้ทรงอนุญาตไว้ว่า สิ่งนั้นควร

กาลิก เนื่องด้วยกาล ขึ้นกับกาล ของอันจะกลืนกินให้ล่วงล้ำคองเข้าไปซึ่งพระวินัยบัญญัติ ให้ภิกษุรับเก็บไว้และฉันได้ภายในเวลาที่กำหนด จำแนกเป็น ๔ อย่าง คือ ยาวกาลิก รับประเคนไว้และฉันได้ชั่วเวลาเข้าถึงเที่ยงของวันนั้น เช่น ข้าว ปลา เนื้อ ผัก ผลไม้ ขนมต่างๆ ยามกาลิก รับประเคนไว้และฉันได้ชั่ววันหนึ่งกับคืนหนึ่ง คือ ก่อนอรุณของวันใหม่ ได้แก่ ปานะ คือ น้ำคั้นผลไม้ที่ทรงอนุญาต สัตตทากาลิก รับประเคนไว้แล้วฉันได้ภายในเวลา ๗ วัน ได้แก่ เกสัชทั้ง ๕ ยาวชีวิก รับประเคนแล้วฉันได้ตลอดไปไม่จำกัดเวลา ได้แก่ ของที่ใช้ปรุงเป็นยา นอกจากกาลิก ๓ ข้อต้น ในประเด็นของยาวชีวิก ไม่เป็นกาลิก แต่นับเข้าด้วยโดยปริยาย เพราะเป็นของเกี่ยวเนื่องกัน ได้แก่ สิ่งของที่เป็นยารักษาโรค

พระพุทธเจ้าทรงกำหนดหลักการตัดสิน เรื่องมหาปเทศ ๔ มีประเด็นที่สำคัญพอสรุปได้ดังนี้ ๑) สิ่งใดที่ไม่ได้ทรงห้ามไว้ว่า ไม่ควร ถ้าสิ่งนั้นอนุโลมเข้ากับสิ่งที่ไม่ควร ขัดกับสิ่งที่ควร สิ่งนั้นไม่ควร ๒) สิ่งใดที่ไม่ได้ทรงห้ามไว้ว่าไม่ควร ถ้าอนุโลมเข้ากับสิ่งที่ควร ขัดกับสิ่งที่ไม่ควร สิ่งนั้นควร ๓) สิ่งใดที่ไม่ได้ทรงอนุญาตไว้ว่า สิ่งนี้ควร ถ้าสิ่งนั้นอนุโลมเข้ากับสิ่งที่ไม่ควร ขัดกับสิ่งที่ควร สิ่งนั้นไม่ควร ๔) สิ่งใดที่ไม่ได้ทรงอนุญาตไว้ว่า สิ่งนั้นควร กาลิก คือ สิ่งของที่จำกัดด้วยกาล ขึ้นด้วยเวลาที่ทรงอนุญาตให้รับประเคนเก็บไว้ได้ในเวลาที่กำหนด ยาวกาลิก รับประเคนและฉันได้ชั่วเวลาเข้าถึงเที่ยงวันนั้น ยามกาลิก คือ ของที่รับประเคนและฉันได้ชั่ววันหนึ่งคืนหนึ่ง สัตตทากาลิก คือ ของที่รับประเคนแล้วฉันได้ภายใน ๗ วัน ได้แก่ เกสัช ๕ ยาวชีวิก คือ ที่รับประเคนแล้วฉันได้ตลอดเวลา ไม่จำกัดเวลา ได้แก่ สิ่งของที่เป็นยารักษาโรค

๓) วิธีการปฏิบัติในการรับประเคนเกสัช

จากการศึกษาหัวข้อหลักธรรมในมหาปเทศ ๔ คือ สิ่งใดที่ไม่ได้ทรงห้ามไว้ว่า ไม่ควร สิ่งใดที่ไม่ได้ทรงห้ามไว้ว่าไม่ควร สิ่งใดที่ไม่ได้ทรงอนุญาตไว้ว่า สิ่งนั้นไม่ควร สิ่งใดที่ไม่ได้ทรงอนุญาตไว้ว่า สิ่งนั้นควร กาลิก คือ สิ่งของที่จำกัดด้วยกาล ยาวกาลิก รับประเคนและฉันได้ชั่วเวลาเข้าถึงเที่ยงวันนั้น ยามกาลิก คือ ของที่รับประเคนและฉันได้ชั่ววันหนึ่งคืนหนึ่ง สัตตทากาลิก คือ ของที่รับประเคนแล้วฉันได้ภายใน ๗ วัน ได้แก่ เกสัช ๕ ยาวชีวิก คือ ที่รับประเคนแล้วฉันได้ตลอดเวลา ไม่จำกัดเวลา ได้แก่ สิ่งของที่เป็นยารักษาโรค ได้แก่ เกสัช ๕ คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย พิจารณาในกาลิก คือ สิ่งของที่จำกัดด้วยกาล ขึ้นด้วยเวลาที่ทรงอนุญาตให้รับประเคนเก็บไว้ได้ในเวลาที่กำหนด เพื่อให้พระภิกษุปฏิบัติได้ถูกต้องตามพระวินัยก็ยิ่งให้ศิลปบริสุทธฺิ ย่อมให้เกิดอันเป็นเหตุให้ศิลปบริสุทธฺิ เพื่อให้เห็นถึงวิธีการปฏิบัติในการรับประเคนยา ผู้วิจัยจึงได้ขอเสนอถึงวิธีการสละแก่สงฆ์ วิธีการสละแก่คณะ วิธีการสละแก่บุคคล และระดับของการต้องอาบัติ

เมื่อพิจารณาถึงน้ำผึ้ง ถือเป็นสัตตทากาลิก รับประเคนแล้วพระภิกษุเก็บไว้ได้แค่ ๗ วันเท่านั้น พ้น ๗ วันแล้วถือเป็นสันนิษิตต้องสละออก แต่ถ้าจะให้มียาวยาวนาน เวลาไปถวาย ส่วนการนำ

น้ำผึ้งมาถวายและไปเก็บในที่สมควร น้ำผึ้งขวดนั้นก็เก็บไว้ใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งมีปรากฏในมีปรากฏในพระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ เกสัชชสิกขาบท ภิกษุรูปประเคนของเหล่านั้นแล้ว ฟังเก็บไว้ฉันได้ ๗ วันเป็นอย่างมาก ภิกษุให้ล่งกำหนด เมื่ออรุณที่๘ เกสชนั้นเป็นนิสสัยคือเป็นของจำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือบุคคล^{๒๒} การต้องอาบัตินิสสัยคิยาจิตตีย์ เมื่อพิจารณาถึงเจตนาของพระวินัยนี้ เนื่องเพราะการค้าขายนั้นเป็นของชาวบ้าน เป็นที่ติเตียนของคฤหัสถ์ นิสสัยคิยะ เป็นการให้สละสิ่งของภิกษุที่ต้องอาบัตินี้จะต้องสละสิ่งของแก่คณะสงฆ์เสียก่อนจึงจะปลงอาบัติได้ คือต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะสงฆ์ และแก่บุคคล เป็นประเภทของโทษที่เกิดจากการล่วงละเมิดสิกขาบทประเภท ลหุกาบัติที่เรียกว่า อาบัตินิสสัยคิยาจิตตีย์

(๑) วิธีสละเกสัชแก่สงฆ์

ภิกษุรูปนั้น ฟังเข้าไปหาสงฆ์ ห่มอุตตราสงค์ เฉวียงบ่าข้างหนึ่ง กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษา นั่งกระโหย่งประนมมือกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านผู้เจริญเกสัชของกระผมนี้ เกินกำหนด ๗ วันเป็นนิสสัยคิยะ กระผมสละเกสชนี้แก่สงฆ์ ครั้นสละแล้วฟังแสดงอาบัติภิกษุผู้ฉลาดสามารถ ฟังรับอาบัติฟังคืนเกสชที่เธอสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจาว่าท่านผู้เจริญของสงฆ์จงฟังข้าพเจ้าเกสชของภิกษุชื่อนี้เป็นนิสสัยคิยะเธอสละแก่สงฆ์ถ้าสงฆ์ พร้อมกันแล้วก็ฟังให้เกสชนี้แก่ภิกษุชื่อนี้

(๒) วิธีการสละเกสัชแก่คณะ

ภิกษุรูปนั้น ฟังเข้าไปหาภิกษุหลายรูป ห่มอุตตราสงค์เฉวียงบ่าข้างหนึ่งกราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษา นั่งกระโหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า ท่านผู้เจริญเกสัชของกระผมนี้ เกินกำหนด ๗ วัน เป็นนิสสัยคิยะ กระผมสละเกสชนี้แก่ท่านทั้งหลาย ครั้นสละแล้วฟังแสดงอาบัติภิกษุผู้ฉลาดสามารถฟังรับอาบัติฟังคืนเกสชที่เธอสละให้ด้วยกล่าวว่า ท่านทั้งหลายจงฟังข้าพเจ้าเกสชของภิกษุชื่อนี้เป็นนิสสัยคิยะ เธอสละแก่ท่านทั้งหลายถ้าท่านทั้งหลายพร้อมกันแล้วก็ฟังให้เกสชนี้แก่ภิกษุชื่อนี้

(๓) วิธีการสละเกสัชแก่บุคคล

ภิกษุรูปนั้น ฟังเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่งห่มอุตตราสงค์เฉวียงบ่าข้างหนึ่งนั่งกระโหย่ง ประนมมือกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านขอรับเกสชของกระผมนี้เกินกำหนด ๗ วัน เป็นนิสสัยคิยะ กระผมสละเกสชนี้แก่ท่าน ครั้นสละแล้วฟังแสดงอาบัติภิกษุผู้รับสละนั้นฟังรับอาบัติแล้วคืนเกสชที่เธอสละให้ด้วยกล่าวว่า กระผมคืนเกสชนี้ให้แก่ท่าน^{๒๓}

จากการศึกษาอาบัติที่เป็นโทษเบา คืออาบัติที่พระภิกษุผู้กระทำความผิดโดยการรับหรือได้ของอย่างหนึ่งมา จะต้องทำการสละของนั้นก่อนจึงจะแสดงอาบัติได้ กล่าวคือเมื่อพระภิกษุได้ทำการครองครอบสิ่งของจตุปัจจัย เช่น เงินทอง จีวร บาตร เป็นต้นอย่างมากเกินความจำเป็นจึงถือว่ามิโทษอาบัติการจะปลงอาบัตินิสสัยคิยาจิตตีย์ได้นั้นจะต้องทำการสละสิ่งของที่มีอยู่ แล้วทำการปลงอาบัติได้

(๔) การต้องอาบัติ นิสสัยคิยาจิตตีย์

การที่ต้องอาบัติ คือการละเมิดอันยังกุศล คือความดีให้ตก ได้แก่อาบัติ บางที่จะแปลว่า วิติกมอะนักรวยำเกรงจะได้กรรมัง เป็นได้ทั้งข้ออาบัติ ทั้งข้อสิกขาบท นิสสัยคิยนั้น แปลว่าทำให้

^{๒๒} วิ.มหา (ไทย) ๒/๖๒๒/๑๔๓.

^{๒๓} วิ.มหา (ไทย) ๒/๖๒๓/๑๔๔.

สละสิ่งของ คือสิ่งใดเป็นเหตุจึงต้องอาบัติทำให้สละสิ่งนั้น แปรอย่างนี้ เป็นคุณบทแห่งปาจิตตีย์ ถ้าเป็นคุณบทแห่งสิ่งของ คือจำจะสละ ปาจิตตีย์ อันทำให้สละสิ่งของ เป็นชื่อแห่งสิกขาบทการปรับโทษ

เภสัชที่เกินกำหนด ๗ วัน ภิกษุสำคัญว่าเกินกำหนดแล้วต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์

เภสัชเกินกำหนด ๗ วัน ภิกษุไม่แน่ใจ ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์

เภสัชเกินกำหนด ๗ วัน ภิกษุสำคัญว่ายังไม่เกินกำหนด ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์

เภสัชยังไม่ได้อธิฐาน ภิกษุสำคัญว่าอธิฐานแล้ว ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์

เภสัชยังไม่ได้สละ ภิกษุสำคัญว่าได้สละแล้ว ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์

เภสัชยังไม่สูญหาย ภิกษุสำคัญว่าสูญหายแล้ว ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์

เภสัชยังไม่ฉิบหาย ภิกษุสำคัญว่าฉิบหายแล้ว ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์

เภสัชยังไม่ถูกไฟไหม้ ภิกษุสำคัญว่าถูกไฟไหม้แล้ว ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์

เภสัชยังไม่ถูกชิงไป ภิกษุสำคัญว่าถูกชิงไปแล้ว ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์

เภสัชที่สละแล้ว ภิกษุได้คืนมา ไม่พึงใช้ด้วยกิจที่เกี่ยวกับร่างกายและไม่ควรฉันท พึงน้อม

เข้าไปในการตามประทีปหรือการผสมสี ภิกษุอื่นจะใช้ด้วยกิจที่เกี่ยวกับร่างกายก็ได้ แต่ไม่ควรฉันท

ทุกทุกกฎ

เภสัชยังไม่เกินกำหนด ๗ วัน ภิกษุสำคัญว่าเกินกำหนดแล้ว ต้องอาบัติทุกกฎ

เภสัชยังไม่เกินกำหนด ๗ วัน ภิกษุไม่แน่ใจ ต้องอาบัติทุกกฎ

เภสัชยังไม่เกินกำหนด ๗ วัน ภิกษุสำคัญว่ายังไม่เกินกำหนด ไม่ต้องอาบัติ^{๒๔}

๕) อนาปัตติวาร ภิกษุต่อไปนี้ไม่ต้องอาบัติ คือ

๑. ภิกษุอธิฐานภายใน ๗ วัน

๒. ภิกษุสละให้ไป

๓. ภิกษุผู้มีเภสัชสูญหายภายใน ๗ วัน

๔. ภิกษุผู้มีเภสัชฉิบหายภายใน ๗ วัน

๕. ภิกษุผู้มีเภสัชถูกไฟไหม้ภายใน ๗ วัน

๖. ภิกษุผู้มีเภสัชถูกโจรชิงไปภายใน ๗ วัน

๗. ภิกษุผู้มีเภสัชถูกถือเอาไปโดยวิสาสะภายใน ๗ วัน

๘. ภิกษุผู้ไม่เยื่อใยให้แก่อนุปสัมบันด้วยจิตสละละวางแล้วกลับได้ของนั้นมาฉันทอีก

๙. ภิกษุวิกลจริต

๑๐. ภิกษุต้นบัญญัติ^{๒๕}

นิสสัคคียปาจิตตีย์ เป็นสิกขาบทที่ต้องสละวัตถุที่ทำให้ต้องอาบัตินั้นก่อนจึงแสดงอาบัติได้ แต่เวลาแสดงก็แสดงอาบัติปาจิตตีย์ สำหรับโทษของการก้าวล่วงสิกขาบท ถ้าต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์ ต้องสละสิ่งของถึงจะแสดงอาบัติตก สำหรับอาบัติปาจิตตีย์เมื่อล่วงละเมิดแล้ว แสดงอาบัติต่อหน้าภิกษุด้วยกันอาบัติก็ตกไป อาบัติใด ๆ ก็ตามถ้าเป็นอุกตกรรมบถสามารถนำไปเกิดในอบายถึงแม้ว่าจะแสดงอาบัติแล้ว อุกตกรรมบถข้อนี้ ถ้ามีโอกาสให้ผลก็สามารถไปเกิดในอบายภูมิได้

^{๒๔} วิ.มหา (ไทย) ๒/๖๒๔/๑๔๕.

^{๒๕} วิ.มหา (ไทย) ๒/๖๒๕/๑๔๖.

กล่าวโดยสรุปในเรื่องของเภสัช ๕ ตามพระพระวินัยบัญญัติที่ปรากฏในคัมภีร์ พระพุทธศาสนา ต้นบัญญัติเภสัชชสิกขาบท พระปิลินทวัจฉะเป็นต้นบัญญัติสิกขาบทในเภสัช ๕ พระพุทธเจ้าทรงมีพระบัญญัติที่เกี่ยวกับการรับประเคนเภสัช การเก็บเภสัชไว้ และการใช้ยาสำหรับ ภิกษุผู้ป่วยใช้สามารถรับประเคนเภสัชนั้นเก็บไว้ฉันได้ ๗ วันเป็นอย่างมาก เกินกว่าที่กำหนดนั้นไป มีการปรับโทษภิกษุผู้ล่วงละเมิด เป็นลหุกาบัติ ในการทำผิดพระวินัยคือการปรับอาบัตินิสสัคคีย ปาจิตติย เภสัชชขันธกะ พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตเภสัช ๕ อย่าง เพื่อความสะดวกในการเยียวยา สำหรับภิกษุที่เจ็บป่วย โดยให้ฉันเภสัชได้ทั้งในกาลและในเวลาวิกาลตามหลักพระวินัย ด้วยกันหลาย ประการ คือจำกัดอาหาร จำกัดบุคคล จำกัดเวลา จำกัดสมัย จำกัดประเทศ จำกัดมันเหลว จำกัด เภสัช ในการวางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับกาลิก เรื่องสัตตาทกาลิก เภสัช ๕ คือ ๑) ยาวกาลิก เป็นของที่ให้ บริโภคได้ตั้งแต่เช้าถึงเที่ยงวัน มีโภชนะอาหาร ๒) ยามกาลิก เป็นของที่ให้บริโภคได้วันหนึ่งกับคืนหนึ่ง คือน้ำปานะ ปานะนี้ ให้ใช้ผลไม้สดขนาดไม่ใหญ่กว่าผลมะตูม ห้ามต้มด้วยไฟ เป็นของที่อนุสัมบัน จึง ควรในวิกาล อรุณใหม่ขึ้นแล้วเป็นสันนิธิ ถ้านำมาฉันอีก เป็นอาบัติทุกกฏ ๓) สัตตาทกาลิก เป็นของที่ ให้บริโภคได้ ๗ วัน ได้แก่ เภสัช ๕ คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ถ้าภิกษุรับประเคนล่วง ๗ วันแล้วต้องสละแก่บุคคลอื่น ถ้าได้เภสัชที่สละแล้วคืนมา ท่านห้ามฉันให้ใช้ในภิกขาภายนอกเช่น ตามไฟ ผสมสี หรือทากาย ได้อยู่ ๔) ยาวชีวิก เป็นของที่ให้บริโภคได้เสมอไป ไม่จำกัดกาลใช้ประกอบเป็นยา เช่น รากไม้ น้ำฝาด ใบไม้บางชนิด ผลไม้บางชนิด ยางไม้ หรือ เกลือ หลักในการตัดสินในเรื่องพระ วินัย โดยใช้หลักมหาปเทศ ๔ หลักอ้างอิงเรียกว่า มหาปเทศ ๔ คือ ๑) สิ่งใดที่ไม่ได้ทรงห้ามไว้ว่า ไม่ ควร ถ้าสิ่งนั้นอนุโลมเข้ากับสิ่งที่ไม่ควร ขัดกับสิ่งที่ควร สิ่งนั้นไม่ควร ๒) สิ่งใดที่ไม่ได้ทรงห้ามไว้ว่าไม่ ควร ถ้าอนุโลมเข้ากับสิ่งที่ควร ขัดกับสิ่งที่ไม่ควร สิ่งนั้นควร ๓) สิ่งใดที่ไม่ได้ทรงอนุญาตไว้ว่า สิ่งนี้ควร ถ้าสิ่งนั้นอนุโลมเข้ากับสิ่งที่ไม่ควร ขัดกับสิ่งที่ควร สิ่งนั้นไม่ควร ๔) สิ่งใดที่ไม่ได้ทรงอนุญาตไว้ว่า สิ่ง นั้นควร ด้วยพิจารณาในกาลิก คือสิ่งของที่จำกัดด้วยกาล ขึ้นด้วยเวลาที่ทรงอนุญาตให้รับประเคนเก็บ ไว้ได้ในเวลาที่กำหนด มี ๔ อย่าง ยาวกาลิก รับประเคนและฉันได้ชั่วเวลาเช้าถึงเที่ยงวันนั้น ๒) ยาม กาลิก คือของที่รับประเคนและฉันได้ชั่ววันหนึ่งคืนหนึ่ง ๓) สัตตาทกาลิก คือของที่รับประเคนแล้วฉัน ได้ภายใน ๗ วัน ได้แก่ เภสัช ๕ คือเนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ๔) ยาวชีวิก คือที่รับประเคน แล้วฉันได้ตลอดเวลา ไม่จำกัดเวลา คือ สิ่งของที่เป็นยารักษาโรค

๒.๑๐ เภสัช ๕ ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

จากการศึกษาในหัวข้อที่ผ่านมาทำให้ได้ทราบว่า พระปิลินทวัจฉะ เป็นต้นบัญญัติ สิกขาบทในเภสัช ๕ พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตเภสัช ๕ เพื่อความสะดวกในการเยียวยาสำหรับภิกษุที่ เจ็บป่วย ตามหลักพระวินัย ในการวางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับกาลิก เรื่องสัตตาทกาลิก เภสัช ๕ คือในการ บริโภคได้ ๗ วัน ได้แก่ เภสัช ๕ คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย โดยมีหลักในการตัดสินใน เรื่องการอ้างอิงเรียกว่า มหาปเทศ ๔ พิจารณาในกาลิก คือสิ่งของที่จำกัดด้วยกาล ขึ้นด้วยเวลาที่ทรง อนุญาตให้รับประเคนเก็บไว้ได้ในเวลาที่กำหนด เพื่อให้พระภิกษุปฏิบัติได้ถูกต้องตามพระวินัยก็ยังให้ ศิลบริสุทธิ ย่อมให้เกิดอันเป็นเหตุให้ศิลปบริสุทธิ การปฏิบัติธรรมก็ย่อมก้าวหน้ายิ่งขึ้น เพื่อให้มีความ เข้าใจให้มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้วางกรอบในการศึกษาในเรื่องเภสัช ๕ ไว้ คือความหมายของเภสัช ๕

ลักษณะของเภสัช ๕ องค์ประกอบของเภสัช ๕ ความสำคัญของเภสัช ๕ วิธีการปฏิบัติต่อเภสัช ๕ ใน คัมภีร์พระพุทธศาสนา ซึ่งมีรายละเอียดเนื้อหาไว้ดังนี้

๒.๑๐.๑ ความหมายของเภสัช ๕

พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิ่งที่เป็นยา เพื่อใช้ในการรักษาบรรเทาอาการทุกข์เวทนาทาง กายและทรงอนุญาต ในการอนุเคราะห์แก่พระภิกษุสงฆ์ โดยเฉพาะผู้มีอาการอาพาธ เพื่อบำบัดความ หิวและการรักษาโรคในคัมภีร์พระพุทธศาสนามีการระบุชื่อสิ่งที่ใช้เป็นยาไว้จำนวนหนึ่ง มีปรากฏใน พระวินัยปิฎก มหาวีรังก์ เภสัชชสิกขาบท สิกขาบทวิวัฏฐ์ คำว่า เภสัชใดควรลืมหาสำหรับภิกษุผู้เป็นไข้ มีอธิบายดังนี้

ที่ชื่อว่า เนยใส ได้แก่ เนยใสทำจากน้ำมันโคบัง เนยใสทำจากน้ำมันแพะบ้าง
เนยใสทำจากน้ำมันกระบือบ้าง หรือเนยใสทำจากน้ำมันสัตว์ที่มันงะเป็นกับปิยะ
ที่ชื่อว่า เนยข้น ได้แก่ เนยข้นทำจากน้ำมันสัตว์เหล่านั้นแหละ
ที่ชื่อว่า น้ำมัน ได้แก่ น้ำมันที่สกัดจากเมล็ดงา น้ำมันที่สกัดจากเมล็ดผักกาด น้ำมันที่สกัด
จากเมล็ดมะขาง น้ำมันที่สกัดจากเมล็ดละหุ่ง หรือน้ำมันไขสัตว์
ที่ชื่อว่า น้ำผึ้ง ได้แก่ น้ำรสหวานที่แมลงผึ้งทำ
ที่ชื่อว่า น้ำอ้อย ได้แก่ น้ำรสหวานที่เกิดจากอ้อย^{๒๖}

จากการศึกษาความหมายของเภสัช ๕ เป็นยาฉันทสำหรับภิกษุอาพาธ โดยที่มาของยาทั้ง ๕ ชนิด คือเนยใสทำจากน้ำมันสัตว์ น้ำมันโค นมแพะ นมกระบือ เนยข้น คือเนยข้นทำจากน้ำมันสัตว์ น้ำมัน คือน้ำมันที่สกัดจากเมล็ดงา เมล็ดผักกาด เมล็ดมะขาง เมล็ดละหุ่ง หรือไขสัตว์ น้ำผึ้ง คือน้ำรส หวานที่แมลงผึ้งทำ น้ำอ้อย คือน้ำรสหวานที่เกิดจากอ้อย

คำว่า เภสัช หมายถึง ยารักษาโรค เภสัช หรือโอสถ ภาษาบาลีคำว่า เภสัชช ยกตัวอย่าง ประโยค ภิกษุณฺ อิทํ เภสัชชํ แปลว่า ยานี้เป็นของหมอ จึงชื่อว่า เภสัชช^{๒๗}

พจนานุกรมไทย บาลี คำว่า เภสัช เภสัชช เภสช แปลว่า ยา ยาแก้โรค ภิกษุช อิทํ เภสัชช เภสัชช หมายถึง ยานี้เป็นของหมอ^{๒๘}

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน คำว่า เภสัช หมายถึง ยาแก้โรค^{๒๙} ได้ให้ ความหมายของของเภสัช ๕ ชนิด ได้แก่ เนยใส หมายถึง น้ำมันเคี้ยวมาจากไขมันสัตว์ ที่ได้มาจากนม สัตว์^{๓๐} เนยแข็ง หรือเนยข้น หมายถึง ผลิตภัณฑ์จากนม วัว แพะ ที่ผ่านกระบวนการคัดแยกโปรตีน

^{๒๖} วิ.มทา (ไทย) ๒/๖๒๓/๑๔๓.

^{๒๗} พระมหาสมปอง มุทิโต, คัมภีร์อภิธานวรรณนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทประยูร วงศ์พันธ์ที่จัด จำกัด, ๒๕๔๗), หน้า ๔๓๒-๔๓๓.

^{๒๘} ป.หลง สมบูรณ์, พจนานุกรมไทย บาลี, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๙), หน้า ๔๖๙.

^{๒๙} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ฉบับเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๔, (กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๖), หน้า ๘๗๓.

^{๓๐} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ฉบับเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๔, (กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๖), หน้า ๖๔๑.

นำโปรตีนของนมผสมกับเชื้อรา แบคทีเรีย น้ำมัน หมายถึง ของเหลวที่มีลักษณะเป็นมัน สลื่นไม่ละลาย น้ำ สกัดจากเมล็ดพืชและไขสัตว์^{๓๑} น้ำผึ้ง หมายถึง น้ำหวานมีลักษณะข้นที่แมลงผึ้งเก็บสะสมจากดอกไม้ น้ำอ้อย หมายถึง น้ำหวานที่ได้จากการอ้อย ทำเป็นก้อนกลม เรียกว่า น้ำอ้อย เป็นผงจับก้อนเล็กๆ สีน้ำตาล เรียกว่า น้ำตาล^{๓๒}

พจนานุกรมฉบับประมวลศัพท์ คำว่า เกล็ด หมายถึง ยา ยารักษาโรค ยาแก้โรค เป็นหนึ่งในปัจจัย ๔^{๓๓}

ความหมายของเกล็ดหรือยานี้ สำหรับพระภิกษุผู้มีอาการอาพาธ หมายถึงซื้อยารักษาโรค หรือยาที่แก้โรคที่เกิดขึ้นจากทางกาย เพื่อใช้ในการบรรเทาเวทนาที่เกิดไม่ให้อาพาธ สามารถประคับประคองชีวิต เป็นเครื่องป้องกันโรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยเกล็ดทั้ง ๕ ชนิด ประกอบด้วยคือเนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย

๒.๑๐.๒ ลักษณะของเกล็ด ๕

จากการศึกษาความหมายของเกล็ดหรือยา มีความหมายถึงยารักษาโรค หรือยาที่แก้โรคที่เกิดขึ้นจากทางกาย เพื่อใช้ในการบรรเทาเวทนาที่เกิดไม่ให้อาพาธ สามารถประคับประคองชีวิต เป็นเครื่องป้องกันโรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยเกล็ดทั้ง ๕ ชนิด ประกอบด้วยคือเนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ในรายละเอียดลักษณะของส่วนประกอบของที่นำมาทำเป็นตัวยาแต่ละชนิด มีปรากฏในพระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ เกล็ดชสิกขาบท สิกขาบทวิภังค์ คำว่า เกล็ดใดควรลืมห้ามสำหรับภิกษุผู้เป็นไข้ มีอธิบายดังนี้

ที่ชื่อว่า เนยใส ได้แก่ เนยใสทำจากน้ำมันโคบัง เนยใสทำจากน้ำมันแพะบัง
เนยใสทำจากน้ำมันกระบือบัง หรือเนยใสทำจากน้ำมันสัตว์ที่มีมันสะเป็นกับปิยะ
ที่ชื่อว่า เนยข้น ได้แก่ เนยข้นทำจากน้ำมันสัตว์เหล่านั้นแหละ
ที่ชื่อว่า น้ำมัน ได้แก่ น้ำมันที่สกัดจากเมล็ดงา น้ำมันที่สกัดจากเมล็ดผักกาด น้ำมันที่สกัดจากเมล็ดมะขาง น้ำมันที่สกัดจากเมล็ดละหุ่ง หรือน้ำมันไขสัตว์
ที่ชื่อว่า น้ำผึ้ง ได้แก่ น้ำรสหวานที่แมลงผึ้งทำ
ที่ชื่อว่า น้ำอ้อย ได้แก่ น้ำรสหวานที่เกิดจากอ้อย

คำว่า ภิกษุรับประเคนเกล็ดนั้นแล้วเก็บไว้ฉันได้ ๗ วันเป็นอย่างมาก คือภิกษุพึงฉันได้ ๗ วันเป็นอย่างมาก คำว่า ให้เกินกำหนดนั้นไป ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตติย ความว่า เมื่อรุ่งอรุณวันที่ ๘ เกล็ดนั้นเป็นนิสสัคคีย คือเป็นของจำต้องสละแก่สงฆ์ แก่

^{๓๑} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ฉบับเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๔, (กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๖), หน้า ๖๒๘.

^{๓๒} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ฉบับเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๔, (กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๖), หน้า ๖๓๑.

^{๓๓} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๒๓, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส อาร์ พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๒๙๒.

คณะหรือแก่บุคคล ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุพึงสละเภสัชที่เป็นนิสสัคคียอย่างนี้^{๓๔}

จากข้อความหมายของเภสัชแต่ละชนิด โดยที่ เนยใสเน้น ทำจากน้ำมันโค นมแพะ นมกระปือ โดยที่มีส่วนทำจากน้ำมันสัตว์ ส่วนเนยข้น ทำจากน้ำมันสัตว์เช่นกัน น้ำมัน เป็นสิ่งที่สกัดมาจากเมล็ดงา เมล็ดผักกาด เมล็ดมะขาง เมล็ดตะหุ้ง และยังมีบางส่วนทำมาจากน้ำมันไขสัตว์ น้ำผึ้ง ทำมาจากน้ำที่มีรสหวานที่แมลงผึ้งทำ ส่วนน้ำอ้อย การได้น้ำรสหวานที่เกิดจากต้นอ้อยคั้น วิธีการรับประทานเภสัช เมื่อพระภิกษุได้ทำการครองครอบเก็บเภสัชไว้เกิน ๗ วัน หากเลยกำหนดเภสัชนั้นเป็นนิสสัคคียกัณฑ์ ว่าด้วยอาบัติปาจิตตีย์ที่ต้องสละสิ่งของเสียก่อน จึงแสดงอาบัตติก

ในประเด็นนี้พบว่า เภสัชทั้ง ๕ ชนิดนี้เป็นยารักษาโรค เป็นสิ่งที่มีคุณค่าที่มีอยู่ในธรรมชาติ มีสรรพคุณในการรักษาโรค ที่ส่วนประกอบไปด้วย เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย หากพิจารณาลงไปในลักษณะของยามีสวนประกอบมาจาก น้ำมันของสัตว์ รสหวานที่แมลงทำ สกัดน้ำมันพืช และน้ำที่มาจากต้นไม้มือรสหวาน ในประการต่อมาทำให้ทราบถึงวิธีการรับประทานเภสัช เมื่อพระภิกษุได้ทำการครองครอบเก็บเภสัชไว้เกิน ๗ วัน หากเลยกำหนดถึงวันที่ ๘ ขึ้นมา เภสัชนั้นเป็นนิสสัคคีย ถือว่ามีโทษอาบัติ จะต้องปลงอาบัติ เป็นของจำต้องทำการสละสิ่งของที่มีอยู่ให้กับสงฆ์ สละแก่คณะ สละแก่บุคคล แล้วทำการปลงอาบัติได้ และทรงแสดงให้เห็นถึงวิธีการไม่ต้องอาบัติ

๒.๑๐.๓ องค์ประกอบของเภสัช ๕

จากการศึกษาในลักษณะของเภสัช ประการแรกทำให้ทราบถึงวิธีการรับประทานสิ่งที่เป็นการสะสมเกินความจำเป็น จึงถือว่ามีโทษอาบัติ ทำให้เห็นถึงคุณค่าในการรักษาพระวินัยทรงแนะนำ พระภิกษุได้ทำการครองครอบเก็บเภสัชไว้เกิน ๗ วัน จะต้องทำการสละสิ่งของที่มีอยู่ให้กับผู้อื่น แล้วทำการปลงอาบัติได้ และทำให้เห็นถึงลักษณะสิ่งที่มีคุณค่าที่มีอยู่ในธรรมชาติ มีสรรพคุณในการรักษาโรค ที่ส่วนประกอบไปด้วย น้ำมันของสัตว์ รสหวานที่แมลงทำ สกัดน้ำมัน น้ำที่มีความหวานจากพืช เพื่อให้เห็นองค์ประกอบของเภสัชที่ได้มาธรรมชาติทั้ง ๓ ประการนี้ให้มากขึ้น ซึ่งเป็นองค์ประกอบในการทำเป็นตัวยาใช้ในการรักษาโรค แหล่งของแหล่งที่มาของยาที่ใช้แก้โรคที่เกิดขึ้นทางกาย สำหรับพระภิกษุผู้มีอาการอาพาธ ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาค้นคว้าในองค์ประกอบของเภสัชที่มีอยู่ในพืชและส่วนต่างๆ ที่ทำมาจากสัตว์ สามารถแบ่งออกองค์ประกอบต่างๆ มีรายละเอียดดังนี้

๒.๑๐.๔ การพืชที่ใช้ทำยารักษาโรค

พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตสิ่งที่นำมาใช้เป็นตัวยา ในการรักษาอาการเจ็บป่วยต่างๆ ที่ใช้แก้โรคที่เกิดขึ้นทางกาย สำหรับพระภิกษุผู้มีอาการอาพาธ แหล่งที่มาของยาโดยมีสรรพคุณทางยา เป็นสิ่งที่มีคุณค่าที่มีอยู่ในธรรมชาติที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาต และมีส่วนประกอบต่างๆ ที่มาจากพืช มีปรากฏในพระวินัย มหาวรรค มุลาภิเภสัชชกถา ว่าด้วยทรงอนุญาตเครื่องยามีรากไม้เป็นต้น

ก) เรื่องรากไม้ที่เป็นยา

สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายผู้เป็นไข้ต้องการรากไม้ที่เป็นยา ภิกษุทั้งหลายจึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระผู้มีพระภาครับสั่งว่าภิกษุทั้งหลายเราอนุญาต รากไม้ที่เป็นยา คือขมิ้น ขิงสด ว่านน้ำ ว่านเปราะ อดุพิต ข่า แฝก หัวหมู หรือรากไม้ที่

^{๓๔} วิ.มหา (ไทย) ๒/๖๒๓/๑๔๓.

เป็นยาชนิดอื่นที่มีอยู่ ซึ่งไม่ใช่ของเคี้ยวของฉันทรับประเคนแล้วเก็บไว้ได้จนตลอดชีพ เมื่อมีเหตุจำเป็น ภิกษุจึงฉันได้ เมื่อไม่มีเหตุจำเป็น ภิกษุฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ^{๓๕}

ข) เรื่องน้ำผาดที่เป็นยา

สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลาย ผู้เป็นไข้ต้องการน้ำผาดที่เป็นยาภิกษุทั้งหลายจึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตน้ำผาดที่เป็นยา คือน้ำผาดสะเดา น้ำผาดโมกมัน น้ำผาดขี้กา น้ำผาดบอระเพ็ด น้ำผาดกระถินพิมาน หรือน้ำผาดที่เป็นยาชนิดอื่นที่มีอยู่ซึ่งไม่ใช่ของเคี้ยวของฉันทรับประเคนแล้ว เก็บไว้ได้จนตลอดชีพ เมื่อมีเหตุจำเป็น ภิกษุจึงฉันได้ เมื่อไม่มีเหตุจำเป็น ภิกษุฉันต้องอาบัติทุกกฏ^{๓๖}

ค) เรื่องใบไม้ที่เป็นยา

สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลาย ผู้เป็นไข้ต้องการใบไม้ที่เป็นยา ภิกษุทั้งหลาย จึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูล พระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตใบไม้ที่เป็นยา คือใบสะเดา ใบโมกมัน ใบขี้กา ใบแมงลัก ใบฝ้ายหรือใบไม้ที่เป็นยาชนิดอื่นที่มีอยู่ ซึ่งไม่ใช่ของเคี้ยวของฉันทรับประเคนแล้ว เก็บไว้ได้จนตลอดชีพ เมื่อมีเหตุจำเป็นภิกษุจึงฉันได้ เมื่อไม่มีเหตุจำเป็นภิกษุฉันต้องอาบัติทุกกฏ^{๓๗}

ง) เรื่องผลไม้ที่เป็นยา

สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายผู้เป็นไข้ต้องการผลไม้ที่เป็นยา ภิกษุทั้งหลายจึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบพระผู้มีพระภาครับสั่งว่าภิกษุทั้งหลายเราอนุญาตผลไม้ที่เป็นยา คือลูกพลิงคะ ดีปลี พริก สมอไทย สมอพิเภก มะขามป้อม ผลโกศหรือผลไม้ที่เป็นยาชนิดอื่นที่มีอยู่ ซึ่งไม่ใช่ของเคี้ยวของฉันทรับประเคนแล้ว เก็บไว้ได้ จนตลอดชีพ เมื่อมีเหตุจำเป็นภิกษุจึงฉันได้ เมื่อไม่มีเหตุจำเป็น ภิกษุฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ^{๓๘}

จ) เรื่องยางไม้ที่เป็นยา

สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายผู้เป็นไข้ต้องการยางไม้ที่เป็นยาภิกษุทั้งหลายจึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูล พระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า ภิกษุทั้งหลายเราอนุญาตยางไม้ที่เป็นยา คือหิงคุยางเคี้ยวจากหิงคุยางเคี้ยวจากเปลือกหิงคุ ยางจากยอดต้นตะกอยางจากใบต้นตะกอยางเคี้ยว จากก้านต้นตะกะ กายานหรือยางที่เป็นยาชนิดอื่นที่มีอยู่ ซึ่งไม่ใช่ของเคี้ยวของฉันทรับประเคนแล้วเก็บไว้ได้จนตลอดชีพ เมื่อมีเหตุจำเป็นภิกษุจึงฉันได้ เมื่อไม่มีเหตุจำเป็นภิกษุฉันต้องอาบัติทุกกฏ^{๓๙}

ฉ) เรื่องงาบด

ภิกษุฉันต้องการงาบด ภิกษุทั้งหลายจึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบพระผู้มีพระภาครับสั่งว่า ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตงาบด^{๔๐}

^{๓๕} วิ.ม. (ไทย) ๕/๒๖๓/๔๖.

^{๓๖} วิ.ม. (ไทย) ๕/๒๖๓/๔๖.

^{๓๗} วิ.ม. (ไทย) ๕/๒๖๓/๔๘.

^{๓๘} วิ.ม. (ไทย) ๕/๒๖๓/๔๗.

^{๓๙} วิ.ม. (ไทย) ๕/๒๖๓/๔๘.

ข) เรื่องชะพลด้วยน้ำแป้งเมล็ดผักกาด

แปลค้น ภิกษุทั้งหลาย จึงนำเรื่องนี้ ไปกราบทูล พระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ชะด้วยน้ำแป้งเมล็ดผักกาด^{๔๑}

กล่าวโดยสรุป พืชที่มีอยู่ในธรรมชาติหาได้ง่ายนำส่วนต่างๆ ของพืชมาเป็นยารักษาโรค พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ใช้ในการรักษาโรคทางกายที่เกิดขึ้น มีตั้งแต่การนำรากไม้พืชที่ใช้เป็นยา น้ำฝาดที่มาจากพืชนำมาทำเป็นยา นำใบไม้ที่ทำเป็นยา ผลไม้ที่เป็นยา ยางไม้ที่เป็นยา เมล็ดงาอบ เมล็ดผักกาด เมื่อมีเหตุจำเป็นภิกษุจึงฉันได้ เมื่อไม่มีเหตุจำเป็น ภิกษุฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ

๒.๑๐.๕ การใช้แร่ธาตุทำเป็นยารักษา

จากการศึกษาในหัวข้อที่ผ่านมาพบพืชต่างต่างๆ ที่นำมาเป็นยารักษาโรค พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ใช้ในการรักษาโรคทางกายที่เกิดขึ้น มีตั้งแต่การนำรากไม้พืชที่มีอยู่ในธรรมชาติหาได้ง่ายนำส่วนต่างๆ ของพืชมาเป็นยารักษาโรค พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ใช้ในการรักษาโรคทางกายที่เกิดขึ้น มีตั้งแต่การนำรากไม้พืชที่ใช้เป็นยา น้ำฝาดที่มาจากพืชนำมาทำเป็นยา นำใบไม้ที่ทำเป็นยา ผลไม้ที่เป็นยา ยางไม้ที่เป็นยา เมล็ดงาอบ เมล็ดผักกาด นอกจากนี้แล้วทรงอนุญาตให้นำแร่ธาตุในธรรมชาติมาใช้เป็นยารักษาได้ ซึ่งมีปรากฏในพระวินัยปิฎก มหาวรรค มุลาภิเษกชกคา

ก) เรื่องเกลือที่เป็นยา

สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายผู้เป็นไข้ ต้องการเกลือที่เป็นยาภิกษุทั้งหลายจึงนำเรื่องนี้ ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า ภิกษุทั้งหลายเรา อนุญาตเกลือที่เป็นยา คือเกลือสมุทร เกลือดำ เกลือสินเธาว์ เกลือดินโป่งเกลือหุงหรือ เกลือที่เป็นยาชนิดอื่นที่มีอยู่ ซึ่งไม่ใช่ของเคี้ยวของฉันรับประทานแล้ว เกือบจะได้จนตลอดชีพ เมื่อมีเหตุจำเป็น ภิกษุจึงฉันได้ เมื่อไม่มีเหตุจำเป็น ภิกษุฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ^{๔๒}

ข) เรื่องมูลโค ดินเหนียว กากน้ำย้อมดับกลิ่นตัว

พระผู้มีพระภาคทรงแสดงธรรมมิกคาเพราะเรื่องนี้เป็นต้นเหตุรับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่า ภิกษุทั้งหลายเราอนุญาตยาผงสำหรับภิกษุผู้เป็นหิด ตุ่มพุพอง ฝีดาษ หรือมีกลิ่นตัวแรงมูลโค ดินเหนียวกากน้ำย้อมสำหรับภิกษุผู้ไม่เป็นไข้ภิกษุทั้งหลายเราอนุญาตครก และสาก^{๔๓}

ค) เรื่องภิกษุโดนยาแฝดตม้น้ำที่ละลายจากดินติดผาลไถ

สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่งอาพาธ โดนยาแฝดภิกษุทั้งหลาย จึงนำเรื่องนี้ไป กราบทูล พระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ตม้น้ำที่เขาละลายดินรอยไถติดผาล^{๔๔}

ง) เรื่องตม้น้ำต่างดิบ

^{๔๐} วิ.ม. (ไทย) ๕/๒๖๗/๕๙.

^{๔๑} วิ.ม. (ไทย) ๕/๒๖๗/๕๙.

^{๔๒} วิ.ม. (ไทย) ๕/๒๖๔/๔๘.

^{๔๓} วิ.ม. (ไทย) ๕/๒๖๔/๔๙.

^{๔๔} วิ.ม. (ไทย) ๕/๒๖๙/๖๑.

สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่งอาพาธเป็นโรคท้องผูกภิกษุทั้งหลายจึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูล พระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ดื่มน้ำต่างดื่บ^{๔๕}

กล่าวโดยสรุป พระพุทธเจ้าทรงใช้สิ่งที่มีอยู่รอบตัว โดยเน้นเป็นสิ่งที่หาได้ง่าย เป็นวัสดุที่มีราคาไม่แพง มีประโยชน์และคุณค่าทางยา อำนวยต่อความสะดวกให้ภิกษุในการดูแลรักษาตนเอง ทรงแสดงให้เห็นถึงความสำคัญในการใช้การรักษาที่มีความสอดคล้องกับในพระวินัยปิฎก เรื่องของเกลือที่เป็นยา ทรงอนุญาตเกลือที่เป็นยา คือเกลือสมุทร เกลือดำ เกลือสินเธาว์ เกลือดินโป่ง เกลือหุง หรือเกลือที่เป็นยาชนิดอื่นที่มีอยู่รับประทานแล้วเก็บไว้ได้จนตลอดชีพ ทรงอนุญาตนำมูลโค ดินเหนียว กากน้ำย้อมดับกลิ่นตัวสำหรับภิกษุผู้เป็นหิด ตุ่มพุพอง ฝีดาษ หรือมีกลิ่นตัวแรง มูลโค ดินเหนียว กากน้ำย้อมสำหรับภิกษุเป็นไข้ ดื่มน้ำที่ละลายจากดินติดผลไถรักษาได้ ดื่มน้ำต่างดื่บ มีอาการอาพาธเป็นโรคท้องผูก ความห่วงใยในสุขภาพของพระภิกษุสามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม เมื่อมีเหตุจำเป็น ภิกษุจึงฉันได้

๒.๑๐.๖ การใช้สัตว์ทำเป็นตัวยา

จากการศึกษาพระพุทธเจ้าทรงเน้นเป็นสิ่งที่หาได้ง่าย เป็นวัสดุที่มีราคาไม่แพง มีประโยชน์และคุณค่าทางยา อำนวยต่อความสะดวกให้ภิกษุในการดูแลรักษาตนเอง ทรงแสดงให้เห็นถึงความสำคัญในการใช้การรักษาที่มีความสอดคล้องกับในพระวินัยปิฎก นอกจากนี้ทรงอนุญาตให้ใช้ส่วนที่เป็นสัตว์นำมาเป็นอุปกรณ์ในการทำยาในการรักษา ทรงให้ปฏิบัติตามบัญญัติพระวินัยที่มีการเกี่ยวกับเภสัชโดยไม่มีการเบียดเบียนชีวิตสัตว์และสิ่งแวดล้อม ในการนำมาทำอุปกรณ์ที่ไม่เหมาะสมกับสมณะควรมี ทรงอนุญาตให้ใช้อุปกรณ์ตามความจำเป็น มีปรากฏในพระวินัยปิฎก มหาวรรค มุลาภิเษกชาดก

ก) เรื่องใช้เขาสัตว์กอบกระบายโลหิตออก

สมัยนั้น ท่านพระปิลินทวัจฉะอาพาธเป็นโรคลม ชัดยอกตามข้อ ภิกษุทั้งหลาย จึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูล พระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ระบายโลหิตออกท่านพระปิลินทวัจฉะก็ยังไม่หายโรคลมชัดยอกตามข้อ ภิกษุทั้งหลาย จึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูล พระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบพระผู้มีพระภาครับสั่งว่า ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ใช้เขาสัตว์กอบกระบายโลหิตออก^{๔๖}

ข) เรื่องน้ำมันเหลวไขสัตว์ที่เป็นยา

สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลาย ผู้เป็นไข้ต้องการมันเหลวที่เป็นยา ภิกษุทั้งหลาย จึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูล พระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระผู้มีพระภาครับสั่งว่าภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตมันเหลวที่เป็นยา คือมันเหลวหมี มันเหลวปลา มันเหลวปลาฉลาม มันเหลวหมู มันเหลวลาที่รับประทานในกาลเจียวในกาล กรองในกาลแล้วฉันอย่างน้ำมัน ภิกษุทั้งหลายถ้าภิกษุรับประทานมันเหลวในเวลาวิกาลเจียวในเวลาวิกาลกรองในเวลาวิกาลแล้ว

^{๔๕} วิ.ม. (ไทย) ๕/๒๖๙/๖๑.

^{๔๖} วิ.ม. (ไทย) ๕/๒๖๗/๕๘.

ถ้าภิกษุฉันมันเหลวนั้นต้องอาบัติทุกกฏ ๓ ตัว ภิกษุทั้งหลาย ถ้าภิกษุรับประทานมันเหลวในกาล เจียวในเวลาวิกาล กรองในเวลาวิกาลแล้ว ถ้าภิกษุฉันมันเหลวนั้น ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว ภิกษุทั้งหลาย ถ้าภิกษุรับประทานมันเหลวในกาล เจียวในกาลกรองในเวลาวิกาลแล้ว ถ้าภิกษุฉันมันเหลวนั้น ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว ภิกษุทั้งหลาย ถ้าภิกษุรับประทานมันเหลวในกาล เจียวในกาล กรองในกาลแล้ว ถ้าภิกษุฉันมันเหลวนั้นไม่ต้องอาบัติ^{๔๗}

ค) เรื่องเนื้อดิบและเลือดสด

สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่ง เป็นไข้เพราะถูกอมมนุษย์เข้าสิงอาจารย์และอุปัชฌาย์ช่วยกันรักษาภิกษุนั้น แต่ไม่สามารถรักษาให้หายได้ ภิกษุนั้น เดินไปที่ร้านขายหมูแล้ว กินเนื้อดิบ ต้มเลือดสดๆ โรคมมนุษย์เข้าสิงของภิกษุนั้นจึงสงบภิกษุทั้งหลายจึงนำเรื่องนี้ ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า ภิกษุทั้งหลายเราอนุญาตเนื้อดิบเลือดสด ในเมื่อมีโรคมมนุษย์เข้าสิง^{๔๘}

ง) เรื่องกลัวยาตา

สมัยนั้นพวกภิกษุผู้พาศึกษาใช้กลัวยาตาชนิดต่างๆ ทำด้วยทองคำทำด้วยเงินมนุษย์ทั้งหลายจึงตำหนิ ประณาม โพนทะนาว่า เหมือนคลุ้สผู้บริโภคกาม ภิกษุทั้งหลาย จึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูล พระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบพระผู้มีพระภาครับสั่งว่าภิกษุทั้งหลายภิกษุไม่พึงใช้กลัวยาตาชนิดต่างๆ รูปใดใช้ต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตกลัวยาตาทำด้วยกระดูก ทำด้วยงา ทำด้วยเขาทำด้วยไม้อ้อ ทำด้วยไม้ไผ่ ทำด้วยไม้ทำด้วยยางไม้ทำด้วยผลไม้ ทำด้วยโลหะ ทำด้วยเปลือกสังข์กลัวยาตาไม่มีฝาปิดผงหย้าบ้างฝุ่นบ้างปลิวลง ไปภิกษุทั้งหลายจึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า ภิกษุทั้งหลายเราอนุญาตฝาปิดฝาปิดตกจากกลัวยาตา ภิกษุทั้งหลาย จึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูล พระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ใช้ด้ายผูกพันไว้กับกลัวยาตา กลัวยาตาแตก ภิกษุทั้งหลาย จึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูล พระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ใช้ด้ายถัก^{๔๙}

กล่าวโดยสรุปในการนำส่วนที่เป็นสัตว์นำมาใช้เพื่อการรักษาอาการอาพาธของพระภิกษุ พระพุทธเจ้าทรงเน้นในส่วนของการรับพิจารณาประเด็นสิ่งของนั้นและการปรับอาบัติ แต่โดยทั่วไป พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้รับประทานและเก็บของได้ตลอดชีวิต ยังอนุโลมให้ฉันยาเภสัชบางอย่างที่ทำมาจากสัตว์ เช่น งา เขา เปลือกหอย แต่ก็ทรงมีข้อห้ามในการนำของสิ่งที่เป็นทอง หรือเงิน วัสดุมีราคาแพงเกินความจำเป็นอย่างตามสมควร เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตของพระภิกษุสงฆ์

จากการศึกษาในคัมภีร์พระพุทธศาสนามีประเด็นที่ค้นพบ ในองค์ประกอบของเภสัชเพื่อใช้ในการรักษาของพระภิกษุผู้มีอาพาธจากโรคภัยต่างๆที่เกิดขึ้น นำส่วนสำคัญที่มีประโยชน์จากพืชตั้งแต่เมล็ด ราก ต้น ใบ ผลนำมาทำการรักษา ส่วนที่มาจากแร่ธาตุในธรรมชาติ ที่หาได้ง่ายรักษาได้ดี เพื่อบรรเทาความเจ็บป่วย นอกจากนี้มีข้อค้นพบว่า ได้อธิบายถึงเรื่องยา การรักษา อุปกรณ์ที่ใช้

^{๔๗} วิ.ม. (ไทย) ๕/๒๖๒/๕๔.

^{๔๘} วิ.ม. (ไทย) ๕/๒๖๔/๔๙.

^{๔๙} วิ.ม. (ไทย) ๕/๒๖๔/๕๐.

ในการรักษา โดยเน้นถึงความห่วงใยในสุขภาพของพระภิกษุ ทรงมีบัญญัติพระวินัยที่มีการเกี่ยวกับเภสัชโดยทรงมีทั้งข้อห้าม ข้อที่ไม่อนุญาตให้ทำ ส่วนเรื่องในการนำอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำยา หากมีราคาแพงที่ทำมาจากทองคำ เงิน และวัสดุที่ไม่เหมาะสมกับสมณะควรจะมี ทรงไม่อนุญาตให้ใช้เกินตามความจำเป็น พระพุทธเจ้าบัญญัติพระวินัยมีข้อเน้นย้ำในการปฏิบัติ คือตั้งแต่การรับประทาน และการปรับอาบัติ วิธีการครอบครองเก็บเภสัชได้อย่างเหมาะสมในเวลาที่ต้องการ

นอกจากนี้ในคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามีประเด็นที่สำคัญอีกหนึ่งประการหนึ่งที่ค้นพบ คือในการสั่งสอนให้เห็นถึงความจริงของชีวิตที่จะต้องประสบกับความเจ็บป่วย ความตายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เป็นสิ่งที่ต้องพบกับความไม่เที่ยงของชีวิต ไม่น่านำมายึดถือ นำความเจ็บป่วยให้พิจารณาถึงความจริง ในการประพฤติปฏิบัติกับชีวิตที่เหลือนอยู่ได้อย่างถูกต้องดีงาม

๒.๑๑ ความสำคัญของเภสัชที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

จากการศึกษาถึงองค์ประกอบของเภสัชทำให้ได้ทราบว่า ส่วนที่นำมาประกอบในการรักษา ที่มาจากพืช ที่มาจากแร่ธาตุในธรรมชาติ ส่วนที่มาจากสัตว์ พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติพระวินัยที่มีการเกี่ยวกับเภสัชโดยทรงมีข้ออนุญาต มีข้อห้าม และไม่อนุญาต เพื่อในการอำนวยความสะดวกการรักษาพระภิกษุ มีหลักการปฏิบัติในการรับประทาน และการปรับอาบัติ วิธีการครอบครองเก็บเภสัชได้อย่างเหมาะสม ในเวลาที่ต้องการ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนามีข้อคำสั่งสอนให้ค่านึกพิจารณาเห็นถึงความจริงของชีวิตในความเจ็บป่วย และความตายถือว่าเป็นสิ่งที่ต้องพบเจอ ทรงให้ความสำคัญในด้านการประพฤติให้มีคุณธรรมมีการปฏิบัติที่ถูกต้องและมีความดีงาม ซึ่งผู้วิจัยจึงขอเสนอใน ความสำคัญของเภสัชที่ใช้ในการรักษา มีความประพฤติปฏิบัติที่ดีงามในการใช้ยารักษาอาพาธตามความจำเป็น มีความสอดคล้องกับพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงกำหนดไว้ และเป็นเรื่องควรนำมาปฏิบัติให้ถูกต้องในการทำบุญถวายเภสัชแก่พระภิกษุสงฆ์ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ให้และผู้รับ

๒.๑๑.๑ ความสำคัญประการที่ ๑ เภสัช ๕ เป็นเครื่องป้องกันบำบัดโรคต่างๆ บรรเทาความทุกข์ พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตใช้ยาในที่เกิดทุกข์เวทนาให้หายไป เพื่อบรรเทาความทุกข์ที่เกิดขึ้นกับพระภิกษุสงฆ์อาพาธ มีปรากฏในพระวินัย มหาวรรค เภสัชชขันธกะ ปัญจเภสัชชกถา ว่าด้วยทรงอนุญาตเภสัช ๕ เรื่องเภสัช ๕ ในเวลาวิกาล

สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายรับประทานเภสัช ๕ ในกาลแล้ว ฉันทในกาล โภชนาหารชนิดธรรมดาที่ฉันประจำวันของภิกษุเหล่านั้นยังไม่อาจย่อยไม่จำต้องกล่าวถึงโภชนาหารชนิดที่มีไขมัน ภิกษุเหล่านั้น จึงป่วยด้วยอาพาธที่เกิดในฤดูสารท และเปื้อกัตดาหาร เพราะเหตุ ๒ ประการนั้น จึงชুবผอม หมองคล้ำ ชิดเหลือง เส้นเอ็นขึ้นสะพรั่งมากยิ่งขึ้น พระผู้มีพระภาคทอดพระเนตรเห็น ภิกษุเหล่านั้น จึงตรัสถามท่านพระอานนทีกว่าอานนททำไมเวลานี้ภิกษุทั้งหลายจึงชুবผอม หมองคล้ำ ชิดเหลืองเส้นเอ็นขึ้นสะพรั่ง ท่านพระอานนทกราบทูลว่า เวลานี้ภิกษุทั้งหลายรับประทานเภสัช ๕ ในกาลแล้วฉันทในกาลโภชนาหารชนิดธรรมดาที่ฉันประจำวันของภิกษุเหล่านั้น ยังไม่อาจย่อย ไม่จำต้องกล่าวถึงโภชนาหารชนิดที่มีไขมัน ภิกษุทั้งหลายจึงป่วยด้วยอาพาธที่เกิดในฤดูสารท และเปื้อกัตดาหารเพราะเหตุ ๒ ประการนั้นจึงชুবผอม หมองคล้ำชิดเหลืองเส้นเอ็นขึ้นสะพรั่งมากยิ่งขึ้นพระพุทธเจ้าข้า

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงแสดงธรรมีกาเพราะเรื่องนี้เป็นต้นเหตุ รับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่า ภิกษุทั้งหลายเราอนุญาตให้รับประเคนเภสัช ๕ ฉันทันได้ทั้ง ในกาลและในเวลาวิกาล^{๕๐}

ในความสำคัญข้อนี้ คือเภสัช ๕ พระพุทธเจ้าอนุญาตให้รับประเคนฉันทันเภสัช ๕ เพื่อความสะดวกแก่พระภิกษุไข้ เป็นสิ่งมีความสำคัญกับพระภิกษุสงฆ์ผู้ป่วยใช้คอยป้องกันรักษาไม่ให้อาพาธเกิดขึ้น เพื่อบันทอนชีวิต ช่วยประคับประคองชีวิตให้ดำรงอยู่ได้ต่อไป พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตฉันทันเภสัช ๕ ได้ทุกเวลา ทั้งนี้ต้องอยู่ในระยะเวลา ๗ วัน หลังจากการรับประเคนตามข้อกำหนดว่าด้วยเภสัช เกินจาก ๗ วันไป เป็นนิสัคคิยาจิตตีย์ พระพุทธเจ้าอนุญาตให้รับประเคนเภสัช ๕ แล้ว ฉันทันได้ทั้งในกาล และทั้งในเวลาวิกาลเภสัช สิ่งเหล่านี้จัดเป็นยาที่ฉันทันได้ จัดเป็นอาหารก็ได้ เพราะฉะนั้นพระภิกษุที่อาพาธฉันทันได้ ถือเป็นการรักษาโรค พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติเภสัชแก่พระภิกษุการจำกัดอาพาธ จำกัดบุคคล จำกัดเวลา จำกัดสมัย จำกัดประเทศ จำกัดมันเหลว จำกัดเภสัช เพื่อประโยชน์ในการเยียวยารักษาในเภสัชชขันธกะ

๒.๑๑.๒ ความสำคัญประการที่ ๒ การพิจารณาคุณค่าของยาที่ใช้รักษาเท่าที่จำเป็น

ความประพฤติกุศลความเป็นอยู่ของพระภิกษุสงฆ์ เพื่อการปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักคัมภีร์ในพระพุทธศาสนา เริ่มแต่การได้มาของยา การรักษาเก็บไว้เพื่อความเรียบร้อย โดยมุ่งเน้นพิจารณาถึงคุณค่าสรรพคุณทางยาในการรักษาระงับบรรเทาอาการอาพาธที่เกิดขึ้นปราศจากโทษ ทำให้การดำเนินชีวิตมีความสุข เพื่อประโยชน์ในการประพฤติพรหมจรรย์ พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตเภสัช ๕ เพื่อเป็นหลักการดำเนินชีวิตของบรรพชิตตามหลักพระวินัยบัญญัติไว้ มีปรากฏใน พระวินัยปิฎก มหาวรรค นิสสัย ๔ บรรพชาอาศัยยา คือน้ำมูตรเน่า เธอพึงทำอุตสหะในยา คือน้ำมูตรเน่านั้นตลอดชีวิต อติเรกลาภ คือเนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย^{๕๑}

ความสำคัญประเด็นนี้ เภสัชยารักษาโรค ที่มีความจำเป็นต่อพระภิกษุผู้ป่วย มุ่งเน้นให้เห็นถึงให้พระภิกษุสงฆ์ดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายด้วยปัจจัย ๔ อย่าง ได้แก่ เภสัช มูตรเน่า บังสุกุลจีวร โกชณะ เสนาสนะรูกขมูล ในนิสสัย ๔ แต่ละข้อมีข้อผ่อนผันที่เรียกว่าอติเรกลาภ เป็นไปตามขัดเกลากและการฝึกฝนพัฒนาตน เรื่องทรงอนุญาตเภสัช ๔ ในขอบเขตของนิสสัย ๔ ที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตไว้ เพื่อให้อยู่อย่างสันโดษ เพื่อความเรียบร้อยในหมู่คณะสงฆ์ เพื่อไม่ให้มีการสะสมสิ่งที่เป็นปัจจัยมากเกินความจำเป็น มิให้เป็นการสร้างภาระให้ชีวิตของพระภิกษุ

๒.๑๑.๓ ความสำคัญประการที่ ๓ พิจารณาเทียบเคียงของยาตามหลักพระวินัย

พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ใช้ยาที่มีอยู่ในการรักษาโรคภัยที่เกิดขึ้น มีหลักการการใช้ยาให้อยู่อย่างพอดีเหมาะสมกับสมณะ เพื่อไม่ให้ก่อเกิดทุกข์ เกิดต้นเหตุ เกิดความเหมาะสมของการมียาทรงกำหนดการปฏิบัติในการใช้เภสัชรักษาให้มีความสอดคล้องกับสรรพคุณทางยา และเป็นไปตาม

^{๕๐} วิ.มท. (ไทย) ๒/๒๖๐/๔๓-๔๔.

^{๕๑} วิ.ม. (ไทย) ๔/๗๓/๑๐๒.

หลักพระวินัยที่ทรงบัญญัติไว้ มีปรากฏในพระวินัย มหาวรรค จตุมहाปเทศกา ว่าด้วยมหาปเทศ ๔ พระผู้มีพระภาคได้ประทานมหาปเทศไว้ ๔ ข้อ คือ

๑. ภิกษุทั้งหลาย สิ่งใดเราไม่ได้ห้ามไว้ว่า สิ่งนี้ไม่ควร ถ้าสิ่งนั้น อนุโลมเข้ากับสิ่งที่ไม่ควร ชัดกับสิ่งที่ควร สิ่งนั้นไม่ควร

๒. ภิกษุทั้งหลาย สิ่งใดเราไม่ได้ห้ามไว้ว่า สิ่งนี้ไม่ควร ถ้าสิ่งนั้น อนุโลมเข้ากับสิ่งที่ควรชัดกับสิ่งที่ไม่ควร สิ่งนั้นควร

๓. ภิกษุทั้งหลาย สิ่งใดเราได้อนุญาตไว้ว่า สิ่งนี้ควร ถ้าสิ่งนั้น อนุโลมเข้ากับสิ่งที่ไม่ควร ชัดกับสิ่งที่ควร สิ่งนั้นไม่ควร

๔. ภิกษุทั้งหลาย สิ่งใดเราได้อนุญาตไว้ว่า สิ่งนี้ควร ถ้าสิ่งนั้น อนุโลมเข้ากับสิ่งที่ควร ชัดกับสิ่งที่ไม่ควร สิ่งนั้นควร

เรื่องทรงอนุญาตกาลิกระคนกัน

ครั้งนั้น ภิกษุทั้งหลายได้สนทนากันดังนี้ว่า ยามกาลิกระคนกับยามกาลิกควรหรือไม่ควรหนอ สัตตหาลิกระคนกับยามกาลิกควรหรือไม่ควรหนอ ยาวชีวิก ระคนกับยามกาลิกควรหรือไม่ควรหนอ ยาวชีวิก ระคนกับสัตตหาลิกระคนกับยามกาลิกควรหรือไม่ควรหนอ ภิกษุทั้งหลายจึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูล พระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า ภิกษุทั้งหลาย ยามกาลิกระคนกับยามกาลิกที่รับประเคนในวันนั้นควรในกาลไม่ควร ในเวลาวิกาล ภิกษุทั้งหลาย สัตตหาลิกระคนกับยามกาลิกที่รับประเคนในวันนั้น ควรในกาลไม่ควร ในเวลาวิกาล ภิกษุทั้งหลาย ยาวชีวิก ระคนกับยามกาลิกที่รับประเคนในวันนั้นควรในกาลไม่ควร ในเวลาวิกาล ภิกษุทั้งหลาย สัตตหาลิกระคนกับยามกาลิก ที่รับประเคนในวันนั้นควรในกาล ไม่ควรในเวลาวิกาล ภิกษุทั้งหลาย ยาวชีวิก ระคนกับยามกาลิกที่รับประเคนในวันนั้นควรชั่วยามล่วงยามแล้วไม่ควร ภิกษุทั้งหลาย ยาวชีวิก ระคนกับสัตตหาลิกระคนกับยามกาลิกที่รับประเคนในวันนั้น ควรตลอด ๗ วัน ล่วง ๗ วันแล้วไม่ควร^{๕๒}

พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติเรื่องเกสัช ๕ เพื่อเป็นการบำบัดและการป้องกันรักษาโรคทางกาย ในประเด็นนี้มีหลักการมหาปเทศ คือ ข้อสำหรับอ้างใหญ่ แม้ได้ทรงอนุญาตโดยตรงให้ภิกษุฉันได้ก็จริง แต่มีระบุไว้ในมหาปเทศ ๔ ข้อว่าสิ่งใดไม่ได้ทรงอนุญาตไว้ว่าควร แต่เข้ากันกับสิ่งเป็นกบปียะ ชัดกับสิ่งเป็นอกบปียะ สิ่งนั้นควร ในทางพระวินัย ๑. สิ่งใดไม่ได้ทรงห้ามไว้ว่าไม่ควร แต่เข้ากันกับสิ่งที่ไม่ควร (อกบปียะ) ชัดกับสิ่งที่ควร (กบปียะ) สิ่งนั้นไม่ควร ๒. สิ่งใดไม่ได้ทรงห้ามไว้ว่าไม่ควร แต่เข้ากันกับสิ่งที่ควร (กบปียะ) ชัดกับสิ่งที่ไม่ควร (อกบปียะ) สิ่งนั้นควร ๓. สิ่งใดไม่ได้ทรงอนุญาตไว้ว่าควร แต่เข้ากันกับสิ่งที่ไม่ควร (อกบปียะ) ชัดกับสิ่งที่ควร (กบปียะ) สิ่งนั้นไม่ควร ๔. สิ่งใดไม่ได้ทรงอนุญาตไว้ว่าควร แต่เข้ากันกับสิ่งที่ควร (กบปียะ) ชัดกับสิ่งที่ไม่ควร (อกบปียะ) สิ่งนั้นควร นอกจากนี้ พระพุทธเจ้าอนุญาตน้ำอัฐฐบาน ๘ ชนิด แม้ไม่ได้ทรงอนุญาตไว้แต่อนุโลมเข้ากับน้ำอัฐฐบาน จึงเป็นการอนุญาตด้วย ส่วนใน กาลิก เวลาขึ้นกับกาล เป็นชื่อของสิ่งที่จะกลืนกินให้ล่วงลำคอเข้าไปซึ่งพระวินัยบัญญัติให้ภิกษุรับประเคนเก็บไว้ และฉันได้ภายในเวลาที่กำหนด แบ่งเป็น ๔ อย่าง คือ ๑. ยามกาลิก ของรับประเคนไว้และฉันได้ชั่วเวลาเช้าถึงเที่ยงของวันนั้น ๒. ยามกาลิก ของรับประเคนไว้และฉันได้ชั่ววันหนึ่งกับคืนหนึ่ง คือ ปานะ ๓. สัตตหาลิก ของรับประเคนไว้แล้ว ฉันได้ภายในเวลา

^{๕๒} วิ.ม. (ไทย) ๕/๓๐๕/๑๓๙-๑๔๑.

๗ วัน คือ เกสรทั้ง ๕ ได้แก่ (๑) เนยใส (๒) เนยข้น (๓) น้ำมัน (๔) น้ำผึ้ง (๕) น้ำอ้อย ๔. ยาวชีวิก
ของรับประเคนแล้วฉันได้ตลอด ไม่จำกัดเวลา คือ สิ่งของที่เป็นยารักษาโรค

ความสำคัญในประเด็นนี้จากการศึกษาพบว่า มหาปเทศ ๔ ได้อธิบายในเกณฑ์ทั่วไปใน
การตัดสินใจในการพิจารณาเรื่องต่างๆ ไปที่เกิดขึ้นกับการส่งผลกระทบต่อตัดสินความเกี่ยวกับพระ
ธรรมวินัย ที่จะนำเรื่องการใช้ยาในการรักษาเพื่อใช้อ้างอิงในการตรวจสอบว่าสิ่งใดเป็นไปเพื่อความ
ขัดแย้งกับวินัย ประเด็นที่สำคัญที่สุดในการตรวจสอบพระวินัยให้บริสุทธิ์ เริ่มแต่การได้มาของยาที่จะ
ใช้ในการรักษา เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิต ในการประพัตติพรหมจรรย์ทรงให้เน้นการพิจารณา
การฉันทยาทุกครั้ง เพื่อการดำรงอยู่ได้ต่อไป เพื่อการระงับความเจ็บป่วยจากการอาพาธ พิจารณาคุณ
สรรพคุณทางการวิธีใช้ปราศจากโทษ

กล่าวโดยสรุป ความสำคัญของเกสรที่มีปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้า
ทรงบัญญัติพระวินัยที่มีการเกี่ยวกับเกสรโดยทรงมีขออนุญาต มีข้อห้าม และไม่อนุญาต เพื่อในการ
อำนวยความสะดวก การรักษาพระภิกษุ มีหลักการปฏิบัติในการรับประเคนยา และการปรับอบัติ
วิธีการครอบครองเก็บเกสรได้อย่างเหมาะสม ในเวลาที่ถูกต้อง ในด้านการประพัตติให้มีคุณธรรมมี
การปฏิบัติที่ถูกต้องและมีความดีงาม

ความสำคัญประการที่ ๑ พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตฉันเกสร ๕ ได้ตลอดเวลา ทั้งนี้ต้องอยู่ใน
ระยะเวลา ๗ วัน หลังจากการรับประเคนตามหลักข้อกำหนดว่าด้วยเกสร เก็บเกินจาก ๗ วันไปเป็นนิ
สัคคียปาจิตตีย์ พระพุทธเจ้าอนุญาตให้รับประเคนเกสร ๕ แล้ว ฉันได้ทั้งในกาล และทั้งในเวลาวิกาล
เกสร สิ่งเหล่านี้จัดเป็นยากฉันได้ จัดเป็นอาหารก็ได้ เพราะฉะนั้นพระภิกษุที่อาพาธฉันได้ ถือเป็นยา
รักษาโรค พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติเกสรแก่พระภิกษุการจำกัดอาพาธ จำกัดบุคคล จำกัดเวลา จำกัด
สมัย จำกัดประเทศ จำกัดมันเหลว จำกัดเกสร เพื่อประโยชน์ในการเยียวยา รักษาในเกสรชงชั้นกะ

ความสำคัญประการที่ ๒ เพื่อความประพัตติความเป็นอยู่ของพระภิกษุสงฆ์ เริ่มแต่การ
ได้มาของยา การรักษาเก็บไว้เพื่อความเรียบร้อย โดยมุ่งเน้นพิจารณาถึงคุณค่าสรรพคุณทางยาในการ
รักษาระงับบรรเทาอาการอาพาธที่เกิดขึ้นปราศจากโทษ ทำให้การดำเนินชีวิตผาสุก มุ่งเน้นให้เห็นถึง
ให้พระภิกษุสงฆ์ดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายด้วยข้อมีข้อผ่อนผันที่เรียกว่าอดิเรกลาภ เป็นไปตามขัด
เกลา และการฝึกฝนพัฒนาตน เรื่องทรงอนุญาตเกสร ๔ ในขอบเขตของนิสสัย ๔ ที่พระพุทธเจ้าทรง
อนุญาตไว้ เพื่อให้อยู่อย่างสันโดษ เพื่อความเรียบร้อยในหมู่คณะสงฆ์ เพื่อไม่ให้มีการสะสมสิ่งที่เป็น
ปัจจัยมากเกินความจำเป็น มิให้เป็นการสร้างภาระให้ชีวิตของพระภิกษุ

ความสำคัญประการที่ ๓ พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ใช้ยาที่มีอยู่ในการรักษาโรคร้ายที่
เกิดขึ้น เพื่อไม่ให้ก่อเกิดทุกข์ เกิดตันทา ในการพิจารณาเรื่องต่างๆ ไปที่เกิดขึ้นกับการส่งผลกระทบต่อ
การตัดสินความเกี่ยวกับพระธรรมวินัย ที่จะนำเรื่องการใช้ยาในการรักษาเพื่อใช้อ้างอิงในการ
ตรวจสอบว่าสิ่งใดเป็นไปเพื่อความขัดแย้งกับวินัย เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิต ในการประพัตติ
พรหมจรรย์ทรงให้เน้นการพิจารณาการฉันทยาทุกครั้ง เพื่อการดำรงอยู่ได้ต่อไป เพื่อการระงับความ
เจ็บป่วยจากการอาพาธ พิจารณาคุณสรรพคุณทางการวิธีใช้ปราศจากโทษ เพื่อประโยชน์การรักษา
มาตาราฐานแห่งความดีงามในสงฆ์สร้างความเป็นสิริ เพื่อความสอดคล้องกับพระวินัย ป้องกัน
อันตรายที่จะเกิดขึ้นกับพระวินัย เพื่อประโยชน์แก่การตั้งมั่นในพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดประโยชน์
สูงสุดแก่ผู้ให้และผู้รับนำไปถวายพระสงฆ์ให้ขัดกับพระวินัยบัญญัติ การประเคนได้อย่างถูกต้องช่วย

ป้องกันไม่ให้อาบัติเกิดขึ้น ช่วยในการเผยแผ่คำสอนที่ถูกต้องให้ได้มีความเข้าใจ เป็นการรักษาพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ต่อไป

๒.๑๒ วิธีการปฏิบัติในการรับประเคนน้ำผึ้งและเนยข้น

จากการศึกษาความสำคัญของน้ำผึ้งและเนยข้นที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ทำให้ได้ทราบว่า พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติพระวินัยโดยทรงมีข้ออนุญาต มีข้อห้าม และไม่อนุญาต เพื่อในการอำนวยความสะดวก การรักษาพระภิกษุ มีหลักการปฏิบัติในการรับประเคนยา และการปรับอาบัติ วิธีการครอบครองเก็บเกสรได้อย่างเหมาะสมในเวลาที่ต้อง ในด้านความสำคัญประการแรกคือทรงอนุญาตฉันเกสร ๕ ได้ตลอดเวลา ทั้งนี้ต้องอยู่ในระยะเวลา ๗ วัน หลังจากการรับประเคนประการที่สอง คือเพื่อความประพฤติกายเป็นอยู่ของพระภิกษุสงฆ์ เริ่มแต่การได้มาของยา การรักษาเก็บไว้เพื่อความเรียบร้อย โดยมุ่งเน้นพิจารณาถึงคุณค่าสรรพคุณทางยาในการรักษาเจ็บบรรเทาอาการอาพาธที่เกิดขึ้นปราศจากโทษ ในความสำคัญประการที่สาม คือทรงอนุญาตให้ใช้ยาที่มีอยู่ในการรักษาโรคภัยที่เกิดขึ้น เพื่อไม่ให้ก่อเกิดทุกข์ เกิดตันทา ในการพิจารณาเรื่องต่างๆ ไปที่ติดขึ้นกับการส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับพระธรรมวินัย ที่จะนำเรื่องของการใช้ยาในการรักษาเพื่อใช้อ้างอิงในการตรวจสอบว่าสิ่งใดเป็นไปเพื่อความขัดแย้งกับวินัย เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิต ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาได้กล่าวอธิบายถึงในการปฏิบัติการรับประเคนเกสรชนิดต่างๆ ซึ่งมีปรากฏในสมันตปาสาทิกอารรธกถา

๒.๑๒.๑ วิธีการปฏิบัติว่าด้วยน้ำผึ้ง

น้ำหวานที่พวกผึ้งใหญ่ แมลงผึ้งตัวเล็กและจำพวกแมลงภู่ ซึ่งมีชื่อว่า แมลงทำน้ำหวาน (น้ำผึ้ง) ทำแล้ว น้ำผึ้งนั้นภิกษุรับประเคนก่อนฉัน แม้จะบริโภคเจืออาภิสในก่อนภัตก็ควร แต่หลังภัตไปควรบริโภคปราศจากอาภิสอย่างเดียวตลอด ๗ วัน ล่วง ๗ วันไปแล้ว ถ้าน้ำผึ้งชนิดนามากเป็นเช่นกับยาง (เคี้ยวให้แข็ง) ทำเป็นชิ้นเล็กชิ้นใหญ่เก็บไว้ หรือน้ำผึ้งชนิดบาง นอกนี้เก็บไว้ในภาชนะต่างๆ กัน เป็นนิสสัคคียมากตามจำนวนวัตถุ ถ้าเป็นเพียงชิ้นเดียวเท่านั้น หรือน้ำผึ้งบาง นอกจากนั้นก็เก็บรวมกันไว้ในภาชนะเดียว เป็นนิสสัคคียเพียงตัวเดียว น้ำผึ้งที่เป็นอุคคหิตตยพึงทราบตามที่กล่าวแล้ว พึงน้อมไปในกิมิทาผลเป็นต้นรังผึ้งหรือขี้ผึ้ง ถ้าน้ำผึ้งไม่ติด บริสุทธ์ เป็นยาวชีวก แต่ที่มิ้น้ำผึ้งติดอยู่เป็นดั่งน้ำ ในรังผึ้งของแมลงผึ้งมีน้ำผึ้งคล้ายยาง น้ำผึ้งนั้นเป็นยาวชีวก^{๕๓}

โดยภิกษุรับประเคนแล้ว พึงบริโภคได้ในวันนั้น ตั้งแต่ปัจฉาภัตไป เมื่อมีเหตุพึงบริโภคได้ตลอด ๗ วัน ภิกษุอย่าพึงเอาเกสรที่เป็นนิสสัคคียทำร่างกายหรือทาผลที่ร่างกาย หากถูกเกสรนั้นแล้ว เป็นของไม่ควรบริโภคใช้สอย แม้จะน้ำผึ้งไม่มี หรือติดติดอยู่เล็กน้อย ในรังผึ้งมีน้ำผึ้งคล้ายยางก็ไม่ควรนำมาทำร่างกาย

๒.๑๒.๒ วิธีการปฏิบัติในเนยข้น

ถ้อนุสสัมบันทำเนยใสด้วยเนยข้นที่รับประเคนไว้ในเวลาก่อนฉันถวายเป็นฉันกับอาภิส ในเวลาก่อนฉันควรอยู่ ถ้าภิกษุทำเองฉันไม่เจืออาภิสเลย ย่อมควรแม้ตลอด ๗ วัน แต่เนยใสที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งทำด้วยเนยข้นที่รับประเคนในเวลาหลังฉัน ควรฉันได้ไม่เจืออาภิสตลอด ๗ วัน เหมือนกัน

^{๕๓} วิ.ม.อ. (ไทย) ๑/๑๐๔๓-๑๐๕๕.

เนยใสที่ทำด้วยนมสดที่ภิกษุรับประทานไว้ก่อนฉันก็ดี ด้วยนมสัสมก็ดี ที่อนุสัมบันทำควรฉันได้ แม้เจ้าอาวาสในเวลาก่อนฉันวันนั้นที่ภิกษุทำเองควรฉันปราศจากอาภิสอย่างเดียว ในภายหลังฉันไม่ควร ตั้งแต่หลังฉันไปก็ไม่ควรเหมือนกันไม่เป็นอาบัติแม้ในเพราะล่วง ๗ วันไป เพราะรับประทานในเวลาฉัน ควรน้อมไปใช้ในงานมีการทาตัวเป็นต้น เนยใสที่ทำด้วยนมสด ซึ่งเป็นอุคคหิตถ์ (ภิกษุจับต้องของนั้น ก่อนที่ทายกยกประเคน) แม้ในเวลาก่อนฉัน ไม่เป็นอาบัติ แม้เนยใสทั้งสองจะล่วง ๗ วัน ในเนยใสของพวกสัตว์ที่มีมังสะเป็นอกกับปิยะ ก็มีนัยอย่างนี้เหมือนกัน^{๕๔}

อาภิสด้วยเนยชั้นนั้นที่เป็นสามปักกะย่อมไม่ควร ตั้งแต่หลังฉันไปก็ไม่ควรเหมือนกัน ไม่เป็นอาบัติ แม้ในเพราะล่วง ๗ วันไป เพราะ รับประทานทั้งวัตถุ สมจริงดังที่ตรัสไว้ว่ารับประทานเภสัชเหล่านั้นแล้ว เป็นต้น แต่เนยใสที่ทำด้วยนมสดและนมสัสมที่ภิกษุรับประทานในเวลาฉัน ควรน้อมไปใช้ในงานมีการทาตัวเป็นต้น เนยใสที่ทำด้วยนมสดนมสัสม ซึ่งเป็นอุคคหิตถ์ แม้ในเวลาก่อนฉัน (ก็ควรน้อมเข้าไปใช้ในงานมีการทาตัว เป็นต้น) ไม่เป็นอาบัติ แม้เพราะเนยใสทั้งสองอย่าง ๗ วันไป ในเนยใสของพวกสัตว์ที่มีมังสะเป็นอกกับปิยะ ก็มีนัยอย่างนี้เหมือนกัน

ในอรรถกถากล่าวไว้โดยสรุปว่า เนยชั้นของมนุษย์ไว้ทำให้ควรนำมาพิจารณาก่อน โดยการวินิจฉัยของภิกษุรับประทานในเวลาก่อนฉันจะฉันแม้เจ้าอาภิสในเวลาก่อนฉันในวันนั้น ควรอยู่ตั้งแต่ภายหลังฉันไป ไม่เจ้าอาภิสเลย จึงควรเพราะล่วง ๗ วันไปในเนยชั้นที่เก็บไว้ในภาชนะต่าง ๆ ก็เป็นนิสสัคคีย์ตามจำนวนภาชนะนั้นๆ

๒.๑๓ อานิสงส์ของการถวายน้ำผึ้งและเนยชั้น

จากการศึกษาความสำคัญของน้ำผึ้งและเนยชั้น ทำให้ทราบถึงในทางพระพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญส่วนนี้ไม่น้อย ในพระวินัยพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระภิกษุที่อาพาธได้ใช้น้ำผึ้งในการรักษาเพราะน้ำผึ้งมีคุณสมบัติพิเศษในการทำยารักษาในความเจ็บป่วยทางกาย ได้โดยตรง นอกจากนี้ น้ำผึ้งมีบทบาทสำคัญในสมัยพุทธกาล โดยถือว่าการนำน้ำผึ้งและเนยชั้นมาถวายเป็นความมีจิตศรัทธา และยังได้รับผลในอานิสงส์จากการถวายน้ำผึ้ง ซึ่งมีปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาที่ได้กล่าวถึงอานิสงส์ของการถวายน้ำผึ้ง ในส่วนนี้ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอไว้เป็นตัวอย่างบางส่วนดังนี้

๒.๑๓.๑ อานิสงส์ของการถวายน้ำผึ้งได้บรรลุพระอรหันต์

การสร้างบุญด้วยใจที่ผ่องใสที่สะอาดบริสุทธิ์เต็มเปี่ยมด้วยศรัทธาความเชื่อมั่นอย่างเต็มที่ อานิสงส์ต่างๆ ก็ส่งผลให้บุคคลนั้นประสบแต่ความสุขความเจริญทุกภพทุกชาติ แล้วยังช่วยปิดประตูบาปภูมิ เปิดประตูสวรรค์และนิพพานอย่างแท้จริง เหมือนประวัติการสร้างบารมีของพระอรหันต์ที่ได้ทำบุญด้วยใจที่ผ่องใส และเป็นผู้ที่ฉลาดในการตามระลึกนึกถึงบุญที่ตนเองได้กระทำเอาไว้อย่างดีแล้ว ผลบุญจึงตามสนับสนุนท่าน จนกระทั่งได้เข้าถึงความเต็มเปี่ยมของชีวิต มีปรากฏในพระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย อปทาน มรุตทายกเถราปทาน ประวัติในอดีตชาติของพระมรุตทายกเถระ

ภาพที่ข้าพเจ้ากล่าวถึงมีในท่ามกลาง ในวันนี้อาสวะทั้งหลายของข้าพเจ้าสิ้นไปแล้ว

^{๕๔} วิ.ม.อ. (ไทย) ๑/๑๐๓๖-๑๐๔๒.

บัดนี้ภพใหม่ไม่มีอีก จึงไม่รู้จักทุกข์เลยนี้ เป็นผลแห่งการถวายน้ำผึ้ง กิเลสทั้งหลาย ข้าพเจ้าก็เผาได้แล้ว ภพทั้งปวงข้าพเจ้าก็ถอนได้แล้วอาสวะทั้งปวงก็สิ้นไปแล้ว

บัดนี้ภพใหม่ไม่มีอีก การที่ข้าพเจ้าได้มาในสำนักของพระพุทธเจ้าเป็นการมาดี แล้วโดยแท้ วิชา ๓ ข้าพเจ้าได้บรรลุแล้วโดยลำดับคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ข้าพเจ้าก็ได้ทำสำเร็จแล้วคุณวิเศษเหล่านี้ คือปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ อภิญญา ๖ ข้าพเจ้าได้ทำให้แจ้งแล้วคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าข้าพเจ้าก็ได้ทำสำเร็จแล้ว ดังนี้แล ได้ทราบวาท่านพระมรุตทายกเถระได้ภาสิตคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้^{๕๕}

จากอานิสงส์ของการถวายน้ำผึ้งของพระมรุตทายกเถระ ในการสร้างบารมีของ พระมรุตสรเถระที่ได้สร้างบุญด้วยใจที่เลื่อมใส และรู้จักทำใจให้ผ่องใสตลอดเวลา ท่านเคยสร้างบุญกับพระพุทธเจ้าด้วยการถวายน้ำผึ้ง ท่านได้ระลึกถึงบุญกรรมของตน จึงเกิดความปิติในอานุภาพแห่งถวายน้ำผึ้งกับพระพุทธเจ้า อานิสงส์แห่งการบำรุงรักษารักษา ได้เสวยไปเกิดในสวรรค์ในชั้นทิพยดนตรี และต่อมาได้ไปเกิดเป็นพระเจ้าจักรพรรดิเป็นผู้ที่มีเสียงไพเราะในกำลังอันเกิดจากบุญ ในภพชาติสุดท้ายได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ มีปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ ตามความปรารถนาที่ตั้งใจไว้เป็นผลแห่งการบูชาถวายน้ำผึ้งกับพระพุทธองค์ด้วยจิตอันเลื่อมใส

๒.๑๓.๒ ประวัติในอดีตชาติของพระหริตกทายกเถระ

จากการสร้างบารมีของพระมรุตสรเถระที่ได้สร้างบุญด้วยใจที่เลื่อมใสในการถวายน้ำผึ้งด้วยใจให้ผ่องใส ด้วยในอานุภาพอานิสงส์แห่งถวายน้ำผึ้งกับพระพุทธเจ้า ในภพชาติสุดท้ายได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ จากอานิสงส์ผลแห่งการบูชาถวายน้ำผึ้งกับพระพุทธองค์ด้วยจิตอันเลื่อมใสนั่นเอง นอกจากอานิสงส์ของการถวายน้ำผึ้งและเนยข้น มีปรากฏในพระสูตรต้นตปิฎก ขุททกนิกาย อปทาน หริตกทายกเถราปทาน ประวัติในอดีตชาติของพระหริตกทายกเถระ

ข้าพเจ้ากำลังนำผลสมอ ผลมะขามป้อม ผลมะม่วง ผลหว่า ผลสมอพิเภก ผลกระเบา ผลรูกฟ้าและผลมะตูมมาด้วยตนเอง ข้าพเจ้าได้พบพระมหามณีผู้มีปิตุชาธิมา ยินดีในมาน เป็นมุนีถูกอาพาธเปียดเบียน ทรงเดินทางไกลประทับอยู่ที่เงื่อมภูเขาศาพเจ้า จึงนำผลสมอมาถวายพระสยัมภูเพียงข้าพเจ้าปรุงเภสัชเสร็จแล้ว ความเจ็บป่วยก็หายไป ในทันใดนั้นเอง พระพุทธเจ้าผู้ละความกระวนกระวายได้แล้วได้ทรงอนุโมทนาว่ากัด้วยการถวายเภสัชซึ่งเป็นเครื่องระงับความเจ็บป่วยนี้ ท่านจะเกิดเป็นเทวดา เป็นมนุษย์หรือเกิดในชาติอื่นๆ ก็ตามขอจงเป็นผู้มีความสุขในที่ทุกสถานและอย่าได้มีความเจ็บป่วยเลย^{๕๖}

จากในอดีตชาติของพระหริตกทายกเถระ ท่านได้เล่าถึงอดีตชาติของพระพุทธเจ้า ครั้นเสวยในพระชาติเป็นพระหริตกทายกเถระ ซึ่งท่านได้กล่าวถึงผลแห่งการถวายลูกสมอกับพระพุทธเจ้า ทำให้ทรงบรรเทาพยาธิทั้งปวง และได้ทรงทำการอนุโมทนาว่า ด้วยการถวายเภสัชอันเป็นเครื่องระงับพยาธินี้ ท่านจึงได้เกิดเป็นเทวดา เป็นมนุษย์ หรือจะเกิดในชาติอื่น จงเป็นผู้มีความสุขในที่ทุกแห่ง เพราะการถวายสมอนี้เอง ความป่วยไข้จึงมิได้เกิดแก่ท่านเลย นี่เป็นผลแห่งเภสัชทาน

^{๕๕} พ.อ. (ไทย) ๓๒/๓๓๖-๓๕๒/๖๒๘-๖๒๙.

^{๕๖} พ.อ. (ไทย) ๓๓/๖๐-๖๔/๖๙.

๒.๑๓.๓ ประวัติในอดีตชาติของพระอัมพทายกเถระ

พระหริตกทายกเถระได้เล่าถึงอดีตชาติของพระพุทธเจ้าครั้งเสวยในพระชาติเป็นพระหริตกทายกเถระ ซึ่งผลแห่งการถวายเภสัชกับพระพุทธเจ้าทำให้ทรงบรรเทาพยาธิทั้งปวง และได้ทรงทำการอนุโมทนาในการถวายเภสัชท่านจะเกิดในชาติใดจะเป็นผู้ถึงความสุขในที่ทุกแห่ง เพราะการถวายเภสัชนี้เป็นผลแห่งเภสัชทาน นอกจากนี้อานิสงส์ของถวายน้ำผึ้งมีปรากฏในพระสูตรต้นตปิฎก ขุททกนิกาย อปทาน อัมพทายกเถราปทาน ประวัติในอดีตชาติของพระอัมพทายกเถระ

ครั้งนั้น ข้าพเจ้าเป็นวานรอยู่ที่ภูเขามิพานต์ที่สูงที่สุด ได้เห็นพระพุทธเจ้าผู้มีพระคุณอันยิ่งใหญ่ไม่ต่ำทราม จึงทำจิตให้เลื่อมใส ในพระพุทธเจ้าเวลานั้น ต้นมะม่วงกำลังผลัดผล มีอยู่ไม่ไกลภูเขามิพานต์ข้าพเจ้าได้ไปเก็บผลมะม่วงสุกจากต้นมะม่วงนั้นมาถวายพร้อมน้ำผึ้งพระพุทธเจ้าผู้มหาเมตตาทรงถามว่าโนมที่สืบทอดการถวายนั้นของข้าพเจ้าว่าด้วยการถวายน้ำผึ้งและน้ำมะม่วงทั้ง ๒ นี้ ผู้นี้จักมีกรรมอยู่ในเทวโลก ๕๗ กัป ในกัปทั้งหลาย ที่เหลือจักเวียนว่ายตายเกิดสลับกันไป เมื่อความเจริญเต็มที่แล้วเขาทำบาปกรรมให้สิ้นไปแล้วจักไม่ไปตกวินิบาตนรกเผาไหม้อดโหดไปได้ข้าพเจ้าเป็นผู้ที่พระผู้มีพระภาคผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ทรงฝึกแล้ว ด้วยการฝึกอย่างสูงสุด ข้าพเจ้าผู้ละความชนะ และความแพ้ได้แล้ว บรรลุนิพพานะ ที่ไม่หวั่นไหว ในกัปที่ ๑๓๗ นับจากกัปนี้ไปได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๑๔ ชาติ มีพระนามว่าอัมพัฏฐชัยมีพละมากคุณวิเศษเหล่านี้คือปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ ข้าพเจ้า ได้ทำให้แจ้งแล้ว คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ข้าพเจ้าก็ได้ทำสำเร็จแล้ว ดังนั้นแล้วได้ทราบว่าคุณพระอัมพทายกเถระได้ภาสิตคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้^{๕๗}

ครั้งนั้น พระพุทธเจ้าทรงประทับนั่งอยู่ระหว่างภูเขา ได้ทรงแผ่เมตตาไปในโลกอันมีสัตว์หากประมาณมิได้ ในเวลาพระอัมพทายกเถระเป็นพระยาวานร อยู่ภูเขามิพานต์อันสูงสุด ได้เห็นพระพุทธเจ้าทรงประทับ มีจิตให้เลื่อมใสในพระพุทธเจ้า จึงได้นำมะม่วงสุกพร้อมด้วยน้ำผึ้ง มาถวายกับพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าทรงอนุโมทนาว่าด้วยการถวายน้ำผึ้ง และด้วยการถวายน้ำมะม่วงทั้งสองอย่างนี้ ในอานิสงส์ของถวายยาน้ำผึ้งพระอัมพทายกเถระในชาติสุดท้ายจะได้เป็นพระอรหันต์

กล่าวโดยสรุป ในอานิสงส์ที่ได้กล่าวมาทั้งหมดเห็นได้ว่า ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญและความจำเป็นในการที่พระภิกษุต้องมียาไว้ เมื่อเกิดอาการเจ็บป่วย เพื่อนำยาที่ได้มารักษาให้หายจากโรค ยาที่ภิกษุได้รับส่วนใหญ่นำมาจากการถวายจากผู้ที่มีจิตศรัทธาที่ประสงค์จะนำมาถวายเภสัช ย่อมเกิดอานิสงส์แก่การถวาย อานิสงส์ได้ถวายน้ำผึ้งผลแห่งการสร้างบุญนั้นทำให้ได้เป็นพระอรหันต์ ได้ไปเกิดเป็นผู้มีบุญของบ้านเมือง จะได้เกิดที่ใดจะเป็นเทวดาเป็นมนุษย์ก็จะเป็นผู้ถึงความสุขในที่ทุกแห่ง เพราะการถวายยารักษานี้เป็นผลแห่งเภสัชทาน และเป็นผู้ที่มีสุขภาพร่างกายที่ปราศจากความทุกข์ทางกายโรคภัยเบียดเบียน นอกจากนี้คัมภีร์ในพระพุทธศาสนาได้มีการกล่าวถึงพุทธวจนะตรัสในเรื่องอานิสงส์ของการนำยาถวายไว้โดยตรง และเป็นภาสิตของพระสาวกองค์สำคัญ

^{๕๗} ขุ.อ (ไทย) ๒๔/๕๓-๖๑/๒๑๐-๒๑๑.

ที่ได้เคยถวายยาให้พระภิกษุและผลของการนำยามาถวาย ในการประสงค์ที่ถวายเภสัชที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยพุทธศาสนิกชนก็สามารถปฏิบัติตนให้เป็นไปตามพระวินัย เพื่อประโยชน์ของบุญกุศลที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้ให้และผู้รับ

๒.๑๔ สรุป

จากแนวคิดทฤษฎีและการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น มีประเด็นที่น่าสนใจ คือบทบาทสำคัญในฐานะของสิ่งที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น เพื่อให้ความปลอดภัยจากความเสียหาย อันเนื่องมาจากการกระทบกระเทือนและป้องกันสิ่งปนเปื้อนในระหว่างการขนส่งผลิตภัณฑ์ ในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ ด้านศิลปศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้เกิดการพัฒนารูปแบบของบรรจุภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพ สามารถสนองความต้องการจากแนวคิดในการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นให้มีคุณภาพ มีการพัฒนากรรมวิธีการผลิตบรรจุภัณฑ์หรือภาชนะบรรจุ มีความเข้าใจด้านศิลปะในการออกแบบดีไซน์ ในการพัฒนาของผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์ในครั้งนี้ จึงจำเป็นจะต้องเริ่มมีการคิดค้นและประดิษฐ์บรรจุภัณฑ์สร้างหีบห่อขึ้น เพื่อป้องกันและรักษาผลผลิตทางธรรมชาติได้ให้มีความเหมาะสมกับตามหลักพระธรรมวินัยของพระสงฆ์เป็นสำคัญ โดยได้คิดนำวัสดุที่มีตามธรรมชาติมาประดิษฐ์เป็นบรรจุภัณฑ์ ถือเป็นความพยายามในความคิดสร้างสรรค์ ผลิตภัณฑ์แบบใหม่ๆ ตลอดจนปรับปรุงหาวัสดุที่ใช้ในการบรรจุให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

จากประเภทของผลิตภัณฑ์ทั้ง ๓ ประเภท ผู้วิจัยมีประเด็นที่ค้นพบคือหากนำหลักการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการถนอมอาหารผสมผสานกับการนำน้ำผึ้งและเนยชั้น และการนำหลักวิทยาการสมัยใหม่ที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับการบรรจุภัณฑ์ นำมาสร้างเทคนิควิธีการป้องกันรักษาผลิตภัณฑ์จากน้ำ ความชื้น ความร้อน แสง แรงกระทบกระเทือน และอำนวยความสะดวกแก่การนำถวายพระภิกษุสงฆ์ได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมเพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของน้ำผึ้งและเนยชั้น ดังที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตถวายพระภิกษุผู้ป่วยให้มีอาการอาพาธได้ตามพระวินัย เพื่อเป็นประโยชน์ทั้งสองฝ่ายแก่ผู้ถวายและผู้รับพระเคน โดยยังมีการพิจารณาความมีประสิทธิภาพของรูปลักษณ์บรรจุภัณฑ์ให้ออกมาได้อย่างเหมาะสม

หลักเภสัชทั้ง ๕ ชนิดนี้ มีคุณสมบัติเป็นยา เป็นสิ่งที่มีคุณค่าที่มีอยู่ในธรรมชาติ มีสรรพคุณในการรักษาโรค ที่ส่วนประกอบไปด้วย เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย หากพิจารณาลงไปในลักษณะของยามีสวนประกอบมาจาก น้ำมันของสัตว์ รสหวานที่แมลงทำ สกตน้ำมันพืช และน้ำที่มาจากต้นไม่มีรสหวาน ในประการต่อมาทำให้ทราบถึงวิธีการรับพระเคนเภสัช เมื่อพระภิกษุได้ทำการครองครอบเก็บเภสัชไว้เกิน ๗ วัน หากเลยกำหนดถึงวันที่ ๘ ขึ้นมา เภสัชนั้นเป็นนิคัสคีย์ ถือว่ามีโทษอาบัติ จะต้องปลงอาบัติ เป็นของจำต้องทำการสละสิ่งของที่มีอยู่ให้กับสงฆ์ สละแก่คณะ สละแก่บุคคล แล้วทำการปลงอาบัติได้ และทรงแสดงให้เห็นถึงวิธีการไม่ต้องอาบัติ

การนำส่วนที่เป็นสัตว์มาใช้เพื่อการรักษาอาการอาพาธของพระภิกษุ พระพุทธเจ้าทรงเน้นในส่วนของการรับพิจารณาพระเคนสิ่งของนั้นและการปรับอาบัติ แต่โดยทั่วไปพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้รับพระเคนและเก็บของได้ตลอดชีวิต ยังอนุโลมให้ฉันยาเภสัชบางอย่างที่ทำมาจากสัตว์

เช่น งา เขา เปลือกหอย แต่ก็ทรงมีข้อห้ามในการนำของสิ่งที่เป็นทอง หรือเงิน วัสดุมีราคาแพงเกินความจำเป็นอย่างตามสมณะ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตของพระภิกษุสงฆ์

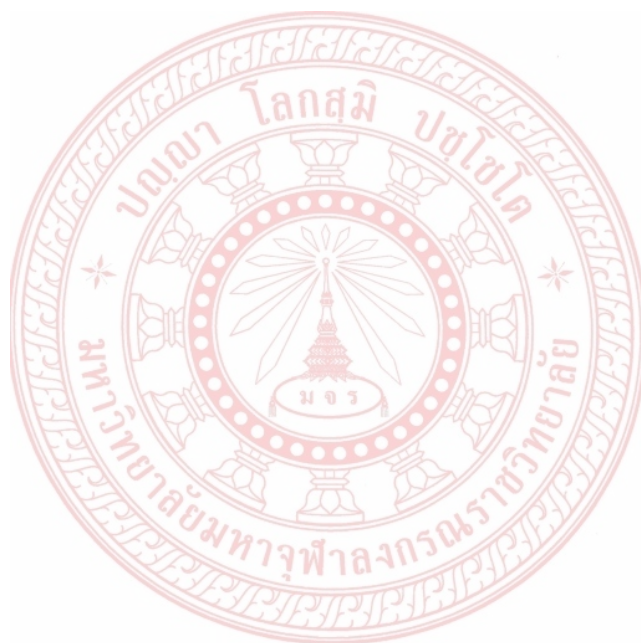
จากการศึกษาในคัมภีร์พระพุทธศาสนามีประเด็นที่ค้นพบว่า องค์ประกอบของเภสัช เพื่อใช้ในการรักษาของพระภิกษุผู้ที่มีอาพาธจากโรคร้ายต่างๆที่เกิดขึ้น นำส่วนสำคัญที่มีประโยชน์จากพืช ตั้งแต่เมล็ด ราก ต้น ใบ ผลนำมาทำการรักษา ส่วนที่มาจากแร่ธาตุในธรรมชาติ ที่หาได้ง่ายรักษาได้ดี เพื่อบรรเทาความเจ็บป่วย นอกจากนี้ ค้นพบว่า ได้อธิบายถึงเรื่องยา การรักษา อุปกรณ์ที่ใช้ในการรักษา โดยเน้นถึงความห่วงใยในสุขภาพของพระภิกษุ ทรงมีบัญญัติพระวินัยที่มีการเกี่ยวกับเภสัชโดยทรงมีทั้งข้อห้าม ข้อที่ไม่อนุญาตให้ทำ ส่วนเรื่องในการนำอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำยา หากมีราคาแพงที่ทำมาจากทองคำ เงิน และวัสดุที่ไม่เหมาะสมกับสมณะควรมี ทรงไม่อนุญาตให้ใช้เกินตามความจำเป็น พระพุทธเจ้าบัญญัติพระวินัยมีข้อเน้นย้ำในการปฏิบัติ คือตั้งแต่การรับประเคนยา และการปรับอาบัติ วิธีการครอบงอบเก็บเภสัชได้อย่างเหมาะสมในเวลาที่ถูกต้อง

นอกจากนี้ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามีประเด็นที่สำคัญอีกหนึ่งประการหนึ่งที่ค้นพบ คือการสั่งสอนให้เห็นถึงความจริงของชีวิตที่จะต้องประสบกับความเจ็บป่วย ความตายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เป็นสิ่งที่ต้องพบกับความไม่เที่ยงของชีวิต ไม่นานมายืดถือนำความเจ็บป่วยให้พิจารณาถึงความจริง ในการประพฤติปฏิบัติกับชีวิตที่เหลืออยู่ได้อย่างถูกต้องดีงาม

ความสำคัญของเภสัชที่มีปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติพระวินัยที่มีการเกี่ยวกับเภสัชโดยทรงมีข้ออนุญาต มีข้อห้าม และไม่อนุญาต เพื่อในการอำนวยความสะดวก การรักษาพระภิกษุ มีหลักการปฏิบัติในการรับประเคนยา และการปรับอาบัติ วิธีการครอบงอบเก็บเภสัชได้อย่างเหมาะสม ในเวลาที่ถูกต้อง ในด้านการประพฤตินี้ให้มีคุณธรรมมีการปฏิบัติที่ถูกต้องและมีความดีงาม

ในอรรถกถากล่าวไว้โดยสรุปว่า เนยชั้นของมนุษย์ไว้ทำให้ควรนำมาพิจารณาก่อน โดยการวินิจฉัยของภิกษุรับประเคนในเวลาก่อนฉันจะฉันแม่เจือกับอามิสในเวลาก่อนฉันในวันนั้น ควรอยู่ตั้งแต่ภายหลังฉันไป ไม่เจืออามิสเลย จึงควรเพราะล่วง ๗ วันไป ในเนยชั้นที่เก็บไว้ในภาชนะต่างๆ กัน ก็เป็นนิสัคคีย์ตามจำนวนภาชนะนั้นๆ

จากที่กล่าวมาเห็นได้ว่า ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญและความจำเป็นในการที่พระภิกษุต้องมียาไว้ เมื่อเกิดอาการเจ็บป่วย เพื่อนำยาที่ได้มารักษาให้หายจากโรค เภสัชที่ภิกษุได้รับส่วนใหญ่ได้มาจากการถวายจากผู้ที่มีจิตศรัทธาที่ประสงค์จะนำมาถวายเภสัช ย่อมเกิดอานิสงส์แก่การถวาย อานิสงส์ได้ถวายน้ำผึ้งผลแห่งการสร้างบุญนั้นทำให้ได้เป็นพระอรหันต์ ได้ไปเกิดเป็นผู้มีบุญของบ้านเมือง จะได้เกิดที่ใดจะเป็นเทวดาเป็นมนุษย์ก็จะเป็นผู้ถึงความสุขในทุกแห่ง เพราะการถวายยารักษานี้เป็นผลแห่งเภสัชทาน และเป็นผู้ที่มีสุขภาพร่างกายที่ปราศจากความทุกข์ทางกาย โรคร้ายเบียดเบียน นอกจากนี้ คัมภีร์ในพระพุทธศาสนาได้มีการกล่าวถึงพุทธวจนะตรัสในเรื่องอานิสงส์ของการนำยาถวายไว้โดยตรง และเป็นภาษิตของพระสาวกองค์สำคัญที่ได้เคยถวายยาให้พระภิกษุและผลของการนำยามาถวาย ในการประสงคที่ถวายเภสัชที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย พุทธศาสนิกชนก็สามารถปฏิบัติตนให้เป็นไปตามพระวินัย เพื่อประโยชน์ของบุญกุศลที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้ให้และผู้รับ

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการตามโครงการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนา ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัย (methodology) โดยเป็นกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ประกอบด้วย ๑) การวิจัยเอกสาร (documentary research) และ ๒) การวิจัยภาคสนาม ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) การสนทนากลุ่ม (Interview group) และการสังเกตการณ์ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบและขอบเขตของระเบียบวิธีการวิจัยมาใช้ในการดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

๓.๑ ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

๓.๑.๑ การวิจัยเชิงเอกสาร

สำหรับการกำหนดในระเบียบวิธีการวิจัย โดยการใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) โดยการศึกษาทบทวนแนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมาย โดยเริ่มต้นจากการศึกษาข้อความคิดเบื้องต้นเกี่ยวข้องกับแนวความคิดในรูปแบบผลิตภัณฑ์และกระบวนการเกี่ยวกับการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามคัมภีร์พระพุทธศาสนา ดังต่อไปนี้

๑) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามแนวทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอาหารและยา

๒) ศึกษาหลักการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามคัมภีร์พระพุทธศาสนา

๓) ศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเก็บรักษาสรรพคุณของน้ำผึ้งและเนยชั้น ตลอดจนถึงวิธีการรับประทาน การเก็บรักษาตามคัมภีร์พระพุทธศาสนา

๔) ศึกษากระบวนการและสรุปประมวลผลรูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นเพื่ออำนวยความสะดวก การรักษา การปฏิบัติในการรับประทานยา วิธีการครอบงำเก็บเกสรได้เหมาะสมในเวลาที่ถูกต้องตามหลักในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

ส่วนของรูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น โดยมีรูปแบบให้มีความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอาหารและยา เพื่อพัฒนารูปแบบของบรรจุภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพสามารถสนองความต้องการในการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นให้มีคุณภาพ มีกรรมวิธีการผลิตบรรจุภัณฑ์หรือภาชนะบรรจุ มีความเข้าใจด้านศิลปะในการออกแบบดีไซน์ ในการพัฒนาของรูปแบบผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์ในครั้งนี้ได้จากทั้งเอกสารทางวิชาการประเภทต่างๆ ภายในประเทศและเอกสารทางวิชาการประเภทต่างๆ จากต่างประเทศรวมทั้งข้อมูลทางวิชาการที่ได้จากการสืบค้นทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือทางเว็บไซต์ต่างๆ อันประกอบไปด้วยข้อมูลทางวิชาการอันมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

(๑) แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อความสะดวก มีรูปแบบผลิตภัณฑ์จะต้องมีหน้าที่ป้องกันคุ้มครองสิ่งที่ยังบรรจุอยู่ในไม่ให้บูบหรือสลายเสียรูปและเสียหายอันเกิดจากสภาพสิ่งแวดล้อม ด้วยสภาพดินฟ้าอากาศ ระยะเวลาในการเก็บรักษา สภาพการขนส่ง มีรูปแบบที่สร้างความมั่นใจเป็นอย่างดี ในผลิตภัณฑ์สร้างความเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับจากผู้บริโภค มีความเหมาะสมต่อพฤติกรรม ทนทานต่อการเก็บไว้ได้ ในรูปแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นให้คงมีสภาพในระยะเวลาหนึ่งตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวกับการเก็บยา เพื่อความสะดวกในการนำไปใช้ ผลิตภัณฑ์มีลักษณะที่ช่วยเสริมต่อความมีศรัทธา มีความทันสมัย พร้อมกับมีการป้องกันคุ้มครองผลิตภัณฑ์ไม่ให้บูบหรือสลายเสียรูป และเห็นประโยชน์จากการนำน้ำผึ้งเนยชั้นถวายต่อพระภิกษุผู้อาพาธ รวมทั้งสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับน้ำผึ้งและเนยชั้น มีความเหมาะสมและทันสมัยกับปัจจุบัน

(๒) แนวคิดรูปแบบและผลิตภัณฑ์ เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ น้ำผึ้งและเนยชั้น ถือว่าจำเป็นต้องใช้กระบวนการสร้างสรรค์ให้มีความสวยงามโดดเด่น โดยใช้องค์ประกอบของทฤษฎีต่างๆ และใช้วัสดุนานาชาติเป็นวัตถุดิบในการสร้างสรรค์ผลงาน เพื่อสนองความต้องการในการดำรงชีวิตประจำวันให้มีความสะดวกสบายขึ้น โดยเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นทางกายภาพ หรือเพื่อพัฒนาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ให้มีคุณภาพสูงขึ้นกว่าในปัจจุบันที่มีอยู่เดิม โดยมีการวางแผนเป็นขั้นตอนเลือกใช้วัสดุให้สอดคล้องกับลักษณะตามพระวินัยบัญญัติ ทั้งรูปแบบและคุณสมบัติ มีความคิดสร้างสรรค์การถ่ายทอดรูปแบบจากความคิดออกมาเป็นผลงานที่ผู้อื่นสามารถมองเห็นรับรู้หรือสัมผัสได้ มีความเข้าใจในผลงานร่วมกัน ที่ทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นๆ มีความสวยงามโดดเด่น การออกแบบผลิตภัณฑ์ต้องใช้การวางแผน ตามความคิดสร้างสรรค์ที่จะทำให้ผลิตภัณฑ์สวยงามยิ่งขึ้น

(๓) แนวคิดของรูปแบบผลิตภัณฑ์นวัตกรรมใหม่ที่ยังไม่มีผู้นำเสนอในตลาดมาก่อน หรือเป็นแนวคิดใหม่ที่ผู้บริโภคอาจยังคาดไม่ถึง โดยมีการปรับเปลี่ยนปรุงจากผลิตภัณฑ์เดิมที่ขายอยู่ในตลาดสามารถตอบสนองความต้องการ และสร้างความพึงพอใจแก่ผู้บริโภคได้มากขึ้นกว่าเดิมโดยรูปแบบผลิตภัณฑ์ได้รับการยอมรับและเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคหรือลูกค้าเป็นหลักทำให้กิจการมีโอกาสทำกำไรสูง จึงเสนอผลิตภัณฑ์สินค้า และบริการเพื่อเข้าสู่ท้องตลาดโดยมีส่วนแบ่งทางการตลาดขององค์กรหรือบริษัท

(๔) กระบวนการและสรุปประมวผลเกี่ยวกับเภสัชที่ทรงบัญญัติพระวินัยเกี่ยวกับเภสัช โดยทรงมีข้ออนุญาตความสำคัญของการใช้ยาในการรักษาอาการเจ็บป่วย มีหลักการปฏิบัติในการรับประทาน และวิธีการเก็บเภสัชได้อย่างเหมาะสม ในเวลาที่ถูกต้อง ในด้านการประพดีให้มีคุณธรรม มีการปฏิบัติที่ถูกต้องและมีความดีงาม อธิบายได้ดังนี้

ก) กระบวนการและสรุปประมวผล เริ่มแต่การได้มาของยาที่จะใช้ในการรักษา เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิต ในการพิจารณาการฉินยาทุกครั้ง เพื่อการระงับความเจ็บป่วยจากการอาพาธ พิจารณาคุณสรรพคุณทางการวิธีใช้ปราศจากโทษ

ข) สรุปประมวผลการมีจิตศรัทธาที่ประสงค์จะถวายน้ำผึ้งและเนยชั้น เพื่อการสร้างบุญให้เกิดความสุข และไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย พุทธศาสนิกชนก็สามารถปฏิบัติตนให้เป็นไปตามพระวินัย เพื่อประโยชน์ของบุญกุศลที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้ให้และผู้รับ

๓.๑.๒ การวิจัยภาคสนาม

ด้วยวิธีการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) การสนทนากลุ่ม โดยมีการออกแบบ แนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึกที่สามารถนำไปใช้ในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบชี้นำ (guided interview) กล่าวคือเป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างหรือเป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัย (methodology) ที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้างหรือมีการนำคำสำคัญ (keywords) มาใช้ประกอบในการชี้นำคำสัมภาษณ์ กล่าวคือ มีการร่างข้อคำถามที่มีลักษณะปลายเปิดที่มีคำสำคัญพร้อมกับลักษณะของข้อคำถามที่มีความยืดหยุ่นและพร้อมที่จะมีการปรับเปลี่ยนถ้อยคำของข้อคำถามให้มีความสอดคล้องกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยหรือผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนในแต่ละสถานการณ์ที่มีเหตุการณ์หรือมีสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒินักวิชาการ ตลอดจนบุคคลที่มีความสำคัญหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่อยู่ในภาครัฐ ภาคพลเมือง หรือภาคประชาชน รวมทั้ง บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีความสำคัญในกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตอบแนวคำถามจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ทำให้ได้ซึ่งข้อมูลที่มีความหลากหลายในมิติต่างๆ และข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติที่มีทั้งมิติของความความลึกและมิติของความกว้างในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) นั้น

๓.๑.๒.๑ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant)

สำหรับระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ครั้งนี้ได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก จากผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ตลอดจนบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีความสำคัญในกระบวนการส่งเสริมการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นทางหลักการ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอาหารและยา รวมถึงหลักการเก็บรักษาตามคัมภีร์พระพุทธศาสนา

การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มไว้ดังต่อไปนี้

๑) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการ จากสาขาเทคโนโลยีทางด้านอาหารและยา สาขาเทคนิคการออกแบบผลิตภัณฑ์ และสาขาพระพุทธศาสนา

๒) กลุ่มผู้มีประสบการณ์ ได้แก่ พระภิกษุต้องมียาไว้ พระภิกษุผู้ได้รับพระเคนยาไว้

๓) กลุ่มพุทธศาสนิกชน ได้แก่ ผู้ที่เคยมีประสบการณ์ที่ได้เคยถวายยา การกำหนดกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายจากกลุ่มผู้มีจิตศรัทธา

โดยผู้วิจัยได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก นำมาใช้ในการกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in depth interview) อันมีหลักเกณฑ์ประการสำคัญในการพิจารณาคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายดังต่อไปนี้

๑) กลุ่มเป้าหมายที่มีคุณลักษณะเป็นบุคคลที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับ รูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น ตามหลักการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทางอาหาร และยาในปัจจุบัน

๒) กลุ่มเป้าหมายจากพระภิกษุที่ต้องรับประเคนยาไว้ เพื่อในการรักษาอาการอาพาธ โดยที่มีพรรษาตั้งแต่ ๑๐ พรรษาขึ้นไป

๓) กลุ่มเป้าหมายที่มีคุณลักษณะในการเป็นผู้จิตศรัทธาที่ประสงค์จะนำมาถวายน้ำผึ้ง และเนยชั้น โดยที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยพุทธศาสนิกชนสามารถปฏิบัติตนให้เป็นไปตามพระวินัย เพื่อประโยชน์ของบุญกุศลที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้ให้และผู้รับ

๓.๑.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับเครื่องมือที่มีความเหมาะสมในการนำมาใช้มาสำหรับกำหนดระเบียบวิธีการวิจัย ครั้งนี้ เป็นการใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น ประกอบไปด้วย การวิจัยเชิงเอกสาร ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบในการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้แนวทางหนึ่ง โดยการศึกษาและค้นคว้าจากคัมภีร์พระพุทธศาสนา เอกสารทางวิชาการ ตำรา ตลอดจนผลงานวิจัยประเภทต่างๆ รวมทั้งข้อมูลจากการค้นคว้าทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือข้อมูลที่ได้มาจากเว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ต เพื่อนำมาใช้ในการกระบวนการสร้างพื้นฐานขององค์ความรู้อย่างบูรณาการในทางวิชาการเกี่ยวกับรูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามในคัมภีร์พระพุทธศาสนา อันเป็นแนวทางประการสำคัญในการนำไปสู่การสร้างเครื่องมือที่สามารถนำไปใช้ในกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพต่อไป ส่วนการออกแบบในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) อีกแนวทางหนึ่งนั้น ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) โดยมีการออกแบบโครงสร้างของข้อคำถามที่สามารถนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างหรือการสัมภาษณ์แบบชี้นำ (guided interview) อันเป็น แบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดโครงสร้างของข้อคำถามที่มีความชัดเจนตายตัว โดยเป็นแต่เพียงการกำหนดแนวข้อคำถามแบบเปิดกว้างหรือเป็นการใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัยที่มีผลทำให้ข้อคำถามมีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง โดยเทคนิคของการสัมภาษณ์เจาะลึกนั้นเป็นเทคนิคและกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการนำมาที่ใช้ในการสัมภาษณ์ส่วนบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่เป็นผู้ที่มีความรู้และความชำนาญหรือมีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่กำลังดำเนินกระบวนการวิจัย โดยกระบวนการวิจัยในลักษณะเช่นนี้จะ เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความรู้และความชำนาญหรือมีความผู้เชี่ยวชาญสามารถแสดงความคิดเห็นหรือ ทรรศนะได้อย่างหลากหลายในทุกแง่มุม โดยผู้วิจัยหรือผู้สัมภาษณ์สามารถที่จะดำเนินการ สัมภาษณ์ และสามารถที่จะสอบถามติดตามเจาะลึกข้อมูลข้อเท็จจริงหรือรายละเอียดปลีกย่อยที่สำคัญและมีความน่าสนใจในแต่ละประเด็นของคำตอบ จากผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยหรือผู้ให้สัมภาษณ์ อันทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความหลากหลายในมิติต่างๆ และข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติที่มีความหลากหลายในมิติต่างๆ ที่มีทั้งมิติของความลึกและมิติของความกว้างในเรื่องที่ดำเนินกระบวนการวิจัยนั้น

๓.๑.๒.๓ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับกระบวนการในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการวิจัยนั้น เนื่องจากระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (methodology) ครั้งนี้ ได้กำหนดให้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) โดยกระบวนการสัมภาษณ์แบบชี้นำ (guided interview) อันเป็นกระบวนการสัมภาษณ์ที่ไม่มีรูปแบบข้อคำถามที่ตายตัว หรือกระบวนการสัมภาษณ์ที่มีลักษณะที่ไม่มีข้อคำถามที่เป็นมาตรฐาน (unstructured or unstandardized interview) กล่าวคือเป็นการกระบวนการวิธี สัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดโครงสร้างของข้อคำถามที่นำมาใช้ในการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) อย่างชัดเจน เพียงแต่มีการกำหนดลักษณะของข้อคำถามที่มีลักษณะเปิดกว้าง มีความยืดหยุ่น และมีการนำคำสำคัญ (keywords) มาใช้ประกอบในการชี้นำในกระบวนการสัมภาษณ์ โดยที่ลักษณะของข้อคำถามเช่นว่านี้ สามารถที่จะปรับเปลี่ยนถ้อยคำหรือให้คำตอบคล่องกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยหรือผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนตามสถานการณ์ที่มีการขับเคลื่อนหรือเปลี่ยนแปลงไปได้ตลอดเวลา

๓.๑.๒.๔ การกำหนดกระบวนการและการออกแบบการวิจัย (research design)

หรือการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดกระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินกระบวนการวิจัย อันมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

๑) การศึกษาวิจัยข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นในคัมภีร์พระพุทธานุชา

๒) การดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากคัมภีร์ชั้นปฐมภูมิ คือพระไตรปิฎก คัมภีร์ในทุติยภูมิ คืออรรถกถา ตลอดจนถึงเอกสารทางวิชาการและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นในคัมภีร์พระพุทธานุชา

๓) การดำเนินการเพื่อกำหนดกระบวนการ ขั้นตอนและแนวทางในการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยหรือผู้ให้สัมภาษณ์อันประกอบไปด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ตลอดจนบุคคลที่มีส่วนสำคัญซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับรูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นในคัมภีร์พระพุทธานุชา

๔) การออกแบบการวิจัย (research design) หรือการสร้างแบบสัมภาษณ์ สำหรับนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึก โดยการออกแบบหรือสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างหรือการสัมภาษณ์แบบชี้นำ ซึ่งมีลักษณะเป็นกระบวนการสัมภาษณ์ที่มีแบบหรือลักษณะที่ไม่เป็นมาตรฐานทั้งนี้ได้มีการกำหนดให้นำแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวมาดำเนินการกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนในเชิงเนื้อหาให้สอดคล้องกับประเด็นปัญหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการโดยเบื้องต้นก่อนเพื่อที่จะนำแนวความคิดหรือข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ที่ได้รับจากผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการมาใช้ในการปรับปรุงแนวคำถามของแบบสัมภาษณ์ รวมทั้งจะได้มีการนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับปรุงแล้วไปดำเนินการสัมภาษณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ หรือบุคคลที่มีส่วนสำคัญกับรูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นในคัมภีร์พระพุทธานุชา ซึ่งเป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยหรือผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อที่จะนำสภาพปัญหาหรือข้อบกพร่องของแบบสัมภาษณ์ไปดำเนินการปรับปรุงครั้งสุดท้ายก่อนที่

จะนำไปใช้ในการดำเนินกระบวนการสัมภาษณ์จริง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความถูกต้องสมบูรณ์ อันมีผลต่อการนำข้อมูลที่ไดจากการสัมภาษณ์ไปใช้ในกระบวนการประมวลผลข้อมูลต่อไป

โดยแนวคำถามสำหรับนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) นั้น ได้ดำเนินการออกแบบการวิจัย (research design) หรือการสร้างแบบสัมภาษณ์ สำหรับนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) โดยการออกแบบหรือสร้างแบบสัมภาษณ์แบบ กึ่งโครงสร้างหรือเป็นกระบวนการวิธีการสัมภาษณ์ที่มีรูปแบบหรือมีลักษณะที่ไม่เป็นมาตรฐาน (unstructured or unstandardized interview) หรือการสัมภาษณ์แบบชี้แนะ (guided interview) ในการกำหนดโครงสร้างของข้อคำถาม สำหรับนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) นั้น ประกอบไปด้วย แนวคำถามจำนวน ๔ ตอน อันได้แก่

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ รูปแบบผลิตภัณฑ์ในการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักการทางเทคโนโลยีวิทยาศาสตร์อาหารและยา

ตอนที่ ๓ การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น วิธีการรับประเคน วิธีการปฏิบัติต่อการเก็บยา ในเวลาที่เหมาะสม วิธีการสละยาในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

ตอนที่ ๔ แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขรูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

โดยมีสาระสำคัญในการกำหนดโครงสร้างของแนวคำถาม สำหรับนำไปใช้ในกระบวนการ สัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) โดยสรุปดังต่อไปนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์

(ชื่อ-สกุล).....

ตำแหน่ง.....

สถานที่ทำงาน.....

ประสบการณ์ในการทำงาน.....

วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์.....

สถานที่สัมภาษณ์.....

ตอนที่ ๒ รูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บน้ำผึ้งและเนยชั้นในคัมภีร์พระพุทธศาสนา โดยภาพรวมท่านมีความคิดเห็นอย่างไร เกี่ยวกับแนวทางในรูปแบบของผลิตภัณฑ์ กระบวนการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น เพื่อความสะดวก ความปลอดภัย และคุณค่าสรรพคุณทางยา และสอดคล้องกับพระวินัยบัญญัติ ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

๑. รูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น

ประเด็นเกี่ยวกับการกำหนดเทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์โดยมีรูปแบบของผลิตภัณฑ์ ดังนี้

๑) เพื่อช่วยในคุ้มครองสินค้า รักษาสรรพคุณทางยา เพื่อปกป้องสิ่งที่บรรจุอยู่ภายในมิให้เกิดความเสียหาย อันมีสาเหตุจากสภาพแวดล้อมรวมทั้งไม่ทำปฏิกิริยาทางเคมีจนเกิดการเปลี่ยนแปลงคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ยังต้องทำหน้าที่เป็นสิ่งที่ห่อหุ้มคุ้มครองสินค้าจนกว่าสินค้านั้นจะถูกบริโภคหมดไป

๒) เพื่อให้ความปลอดภัย ความสำคัญอีกประการหนึ่งของรูปแบบผลิตภัณฑ์ คือให้ความปลอดภัยแก่ผู้บริโภค การคิดค้นในกรรมวิธีการบรรจุในรูปแบบของผลิตภัณฑ์จะทำให้ได้รับความปลอดภัยยิ่งขึ้น

๓) เพื่อสื่อข้อความในการรับประเคน (Self-Service) ในลักษณะของรูปแบบผลิตภัณฑ์ จะต้องช่วยดึงดูดและบ่งชี้ถึงสรรพคุณทางยา เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับการถวายน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อช่วยให้ผู้ซื้อตัดสินใจในการเลือกซื้อด้วยบรรจุภัณฑ์สื่อข้อความต่างๆ เช่น วิธีการถวายนกเส้ช หลักการถวายนกเส้ช ปริมาณของนกเส้ช ในวิธีการใช้หรือเปิดใช้ ข้อมูลที่มีความสอดคล้องและมีความจำเป็นอื่นๆ ในกรณีของรูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น มีข้อเสนอแนะต่างๆ ด้วย นอกจากนี้ ยังมีข้อมูลตามที่กฎหมายกำหนด เช่น วันที่ผลิต หรือวันหมดอายุ ส่วนผสมคุณค่าสรรพคุณทางยา คำเตือน ชื่อ และที่อยู่ของผู้ผลิต

๔) เพื่อความสะดวก ในรูปแบบของผลิตภัณฑ์จะให้ความสะดวกกับผู้รับประเคน และให้ความเข้าใจกับผู้มีจิตศรัทธาในการนำมาถวาย

๒. การเก็บการรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนา

ในประเด็นเกี่ยวกับพระพุทธบัญญัติพระวินัยที่มีข้ออนุญาต มีข้อห้าม และไม่อนุญาต เพื่อในการอำนวยความสะดวก การรักษาพระภิกษุผู้มีอาพาธ หลักการปฏิบัติในการรับประเคนยา และการปรับอบัติ วิธีการครอบครองน้ำผึ้งและเนยชั้นได้อย่างเหมาะสม ในเวลาที่ถูกต้อง มีความประพฤติที่มีคุณธรรม มีการปฏิบัติที่ถูกต้องและมีความดีงาม โดยผู้วิจัยได้สรุปไว้ ๕ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ความสำคัญสามารถฉันนกเส้ชได้ทุกเวลาทั้งนี้ต้องอยู่ในระยะเวลา ๗ วัน หลังจากการรับประเคนตามหลักข้อกำหนดว่าด้วยนกเส้ช เก็บเกินจาก ๗ วันไปเป็นนิสัคคิยาปาจิตตีย์ พระพุทธเจ้าอนุญาตให้รับประเคนนกเส้ช ๕ แล้ว ฉันได้ทั้งในกาล และทั้งในเวลาวิกาลนกเส้ช สิ่งเหล่านี้ จัดเป็นยากี่ฉันได้ จัดเป็นอาหารก็ได้ เพราะฉะนั้นพระภิกษุที่อาพาธฉันได้ ถือเป็นยารักษาโรคของพระภิกษุการจำกัดอาพาธ จำกัดบุคคล จำกัดเวลา จำกัดสมัย จำกัดประเทศ จำกัดมันเหลว จำกัดนกเส้ช เพื่อประโยชน์ในการเยียวยา รักษาในนกเส้ชชั้นธกะ

ตอนที่ ๒ เพื่อความประพฤติกุศลความเป็นอยู่ของพระภิกษุสงฆ์ เริ่มแต่การได้มาของยา การรักษาเก็บไว้เพื่อความเรียบร้อย โดยมุ่งเน้นพิจารณาถึงคุณค่าสรรพคุณทางยาในการรักษาระงับบรรเทาอาการอาพาธที่เกิดขึ้นปราศจากโทษ ทำให้การดำเนินชีวิตผาสุก มุ่งเน้นให้เห็นถึงให้พระภิกษุสงฆ์ดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายด้วยข้อมีข้อผ่อนผันที่เรียกว่าอดิเรกกลาก เป็นไปตามขัดเกลา และการฝึกฝนพัฒนาตน ในขอบเขตของนิสัย ๔ เพื่อให้อยู่อย่างสันโดษ เพื่อความเรียบร้อยในหมู่คณะสงฆ์ เพื่อไม่ให้มีการสะสมสิ่งที่เป็นปัจจัยมากเกินความจำเป็น มิให้เป็นการสร้างภาระให้ชีวิตของพระภิกษุ

ตอนที่ ๓ ความสำคัญของการใช้ยาที่มีอยู่ในการรักษาโรครภัยที่เกิดขึ้น เพื่อไม่ให้ก่อเกิดทุกข์ เกิดตันทา ในการพิจารณาเรื่องทั่วๆไปที่เกิดขึ้นกับการส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับพระธรรมวินัย ที่จะนำเรื่องของการใช้ยาในการรักษาเพื่อใช้อ้างอิงในการตรวจสอบว่าสิ่งใดเป็นไปเพื่อความขัดแย้งกับวินัย เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิต ในการประพฤติพรหมจรรย์ทรงให้เน้นการพิจารณาการฉันยาทุกครั้ง เพื่อการดำรงอยู่ได้ต่อไป เพื่อการระงับความเจ็บป่วยจากการอาพาธพิจารณาคุณค่าสรรพคุณทางการวิธีใช้ปราศจากโทษ เพื่อประโยชน์การรักษามาตรฐานแห่งความดีงาม

ในสงฆ์สร้างเสริมความบริสุทธิ์ เพื่อความสอดคล้องกับพระวินัย ป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับพระวินัย เพื่อประโยชน์แก่การตั้งมั่นในพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ให้และผู้รับนำไปถวาย พระสงฆ์มิให้ขัดกับพระวินัยบัญญัติ การประเคนได้อย่างถูกต้องช่วยป้องกันไม่ให้อาบัติเกิดขึ้น ช่วยในการเผยแผ่คำสอนที่ถูกต้องให้ได้มีความเข้าใจ เป็นการรักษาพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ต่อไป

ตอนที่ ๔ สภาพปัญหาหรืออุปสรรคเกี่ยวกับรูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนา

โดยภาพรวมท่านมีความคิดเห็นอย่างไร เกี่ยวกับรูปแบบผลิตภัณฑ์หรืออุปสรรคเกี่ยวกับกระบวนการเก็บรักษา การรับประเคน วิธีการปฏิบัติต่อน้ำผึ้งและเนยชั้นมีผลทำให้เกิดสภาพปัญหาหรืออุปสรรค เกี่ยวกับหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพระวินัยบัญญัติอย่างไร วิธีการเก็บน้ำผึ้ง และเนยชั้นมีความสอดคล้องกับพระวินัยอย่างไร หรือสภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการรับประเคน หรือการครอบครองยาในเวลาที่เหมาะสม รวมทั้งสภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลในการอำนวยความสะดวกพระภิกษุ ตลอดจนกระบวนการผลิตที่ปลอดภัย ในการส่งเสริมและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์/ระดับความเข้าใจของการมียาเพื่อใช้ในการบรรเทาอาการอาพาธที่เกิดขึ้นจากโรคทางกาย

ตอนที่ ๕ แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสภาพปัญหาของรูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมและการพัฒนาการให้มีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติต่อพระสงฆ์

โดยภาพรวมในรูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น/ระดับการเก็บรักษาที่เหมาะสมในระยะเวลา ในรูปแบบของผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นส่งเสริมและการพัฒนากระบวนการ/ระดับการพิจารณาการได้มาของยา ในรูปแบบของผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นส่งเสริมและการพัฒนากระบวนการ/ระดับการในการพิจารณาในหลักคำสอนให้เห็นถึงความเจ็บป่วยให้พิจารณาถึงความจริง

๓.๑.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับรูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น กระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่น่ามาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้ กำหนดกระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลใน ๓ ลักษณะ อันได้แก่ รูปแบบหรือผลิตภัณฑ์ในกระบวนการแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูล จากเอกสารทางวิชาการและข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และกระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสัมภาษณ์เจาะลึก โดยกระบวนการเก็บ รวบรวมข้อมูลดังกล่าว เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแนวทางของกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

๑) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ทางวิชาและข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากทางสถาบันอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งแหล่งข้อมูลจากส่วนราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะแหล่งข้อมูลทางเว็บไซต์ที่ปรากฏบนอินเทอร์เน็ต เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในระดับทุติยภูมิ (secondary data) ประเภทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลจากเอกสารทาง

วิชาการ รายงานการศึกษาวิจัยและผลงานวิจัยประเภทต่างๆ เป็นต้น เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบหรือสร้างแบบสัมภาษณ์เจาะลึกรวมทั้งเพื่อนำมาใช้เป็นส่วนประกอบในกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลในการวิจัยในส่วนต่อไป

๒) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก สำหรับแนวทางประการสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) นั้น ทางผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางประการสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการขอความร่วมมือจากพระภิกษุ บุคคลผู้มีจิตศรัทธาในการถวายน้ำผึ้งหรือเนยชั้นเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยครั้งนี้ เพื่อขอสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ไม่ว่าจะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ตลอดจน บุคคลที่มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมรูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์หรือนักวิชาการที่ปฏิบัติงานทางวิชาการอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ เคยดำรงตำแหน่งทางการเมืองในอดีตและในปัจจุบัน รวมทั้ง บุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ในภาครัฐ ตลอดจน บุคคลที่เป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นพระภิกษุที่มีพรรษาตั้งแต่ ๑๐ พรรษาขึ้นไป และบุคคลผู้มีความเลื่อมใสมีจิตศรัทธาในการถวายยาแก่พระภิกษุ

นอกจากนี้ ในกระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการกระบวนการ บันทึกข้อมูล โดยวิธีการจดบันทึกข้อมูลและการบันทึกเสียงของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยหรือผู้ให้สัมภาษณ์ โดยการขออนุญาตจากผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยหรือผู้ให้สัมภาษณ์ก่อนทำการบันทึกเสียง หากได้รับอนุญาตเพื่อนำมาใช้ในกระบวนการตรวจสอบและตรวจทานความถูกต้องย้อนกลับในภายหลังได้

๓.๑.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) นั้น คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) นั้น มาใช้ในกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล โดยดำเนินการร่วมกับกระบวนการรวบรวมข้อมูล จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร (documentary research) โดยกระบวนการและวิธีการวิเคราะห์อันจะได้ดำเนินการกระบวนการตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ อันได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูล โดยพิจารณาประเด็นหลัก (major themes) หรือแบบแผนหลัก (major pattern) ที่พบในข้อมูล ที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ทั้งหมด

จากนั้นจึงนำประเด็นหลัก (major themes) มาพิจารณาแบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อย (sub-themes) และหัวข้อย่อย (categories) อันเป็นกระบวนการวิเคราะห์ โดยการเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ภาพรวมไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นย่อยของกระบวนการวิเคราะห์ตาม แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ นอกจากนี้ ในระหว่างการดำเนินการกระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้น ทางผู้วิจัยได้ดำเนินการกระบวนการสะท้อน (reflecting) ควบคู่ไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การดำเนินการ กระบวนการสะท้อน (reflecting) ในแต่ละช่วงหรือในแต่ละขั้นตอนควบคู่ไปกับการดำเนินการกระบวนการวิจัยเพื่อเสริมสร้างให้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการใช้กระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ที่นำมาใช้ใน การวิจัยครั้งนี้มีความแกร่งและแม่นยำ (rigor) เพื่อให้กระบวนการวิจัยครั้งนี้ มีความเข้มข้น (intensive process) มากยิ่งขึ้น รวมทั้ง ผู้วิจัยจะได้ดำเนินการกระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก

(in-depth interview) โดยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ข้อมูลตามปรากฏการณ์ร่วมด้วย เพื่อแสวงหาหรือให้ได้มาซึ่งข้อค้นพบ จากกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ อันเป็นแนวทางประการสำคัญที่สามารถนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนะในการกำหนดสาระสำคัญของรูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษา น้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนา

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนา มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษารูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น ๒) เพื่อศึกษาการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และ ๓) เพื่อสร้างนวัตกรรมพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูล จัดลำดับความสำคัญของเนื้อหา เรียบเรียง วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลทั้งข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนาม ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานภาคสนาม ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ และสรุปผลการวิเคราะห์วิจัยตามลำดับดังนี้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานภาคสนาม

ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานภาคสนามที่เป็นนวัตกรรมที่ได้จากการวิจัย ที่เป็นรูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งในแคปซูลนิม และเนยชั้นอัดเม็ด บรรจุกล่อง ดังนี้

๔.๑.๑ ส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์

๑) ส่วนประกอบทางเคมีของผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งสกัดในแคปซูลนิม

(สูตรลดความหวาน)

ข้อมูลโภชนาการหนึ่งหน่วยบริโภค : 1 แคปซูล (1.5 g) มีของว่างกันขึ้น

พลังงาน	304 kcal
คาร์โบไฮเดรต	82.4 g
น้ำตาล	82.12 g
ใยอาหาร	0.2 g
ไขมัน	0 g
โปรตีน	0.3 g
ไรโบเฟลวิน (บี2) (3%)	0.038 mg
ไนอาซิน (บี3) (1%)	0.121 mg
กรดแพนโทเทนิค (บี5) (1%)	0.068 mg
วิตามินบี 6 (2%)	0.024 mg
โฟเลต (บี9) (1%)	2 ug
วิตามินซี (1%)	0.5 mg
แร่ธาตุ แคลเซียม (1%)	6 mg
เหล็ก (3%)	0.42 mg
แมกนีเซียม (1%)	2 mg
ฟอสฟอรัส (1%)	4 mg

โพแทสเซียม (1%)	52 mg
โซเดียม (0%)	4 mg
สังกะสี (2%)	0.22 mg

องค์ประกอบอื่นๆ

น้ำ 17.10 g Shown is for 100 g, roughly 5 tbsp.

หน่วย

Ug = ไมโครกรัม

Mg = มิลลิกรัม

IU = หน่วยสากล

ประมาณร้อยละคร่าวๆ โดยการใช้การแนะนำของสหรัฐอเมริกาสำหรับผู้ใหญ่

แหล่งที่มา : USDA Nutrient Database

ผู้วิจัยอธิบายได้ว่า น้ำผึ้งมีส่วนผสมของน้ำตาลผสมเจือปนกับสารประกอบอื่นๆ เนื่องจากน้ำผึ้งส่วนใหญ่เป็นฟรุกโทส (ราว 38.5%) และกลูโคส (ราว 31.0%) [1] ทำให้น้ำผึ้งคล้ายกับน้ำเชื่อม น้ำตาลอินเวิร์ท (inverted suger syrup) ที่ผลิตเชิงสังเคราะห์ ซึ่งมีปริมาณฟรุกโทส 48% กลูโคส 47% และซูโครส 5% คาร์โบไฮเดรตที่เหลือในน้ำผึ้งมีมอลโทสและคาร์โบไฮเดรตซับซ้อนอื่นๆ เช่นเดียวกับสารให้ความหวานที่บำรุงสุขภาพทุกชนิดนั่นเอง

ทั้งนี้ น้ำผึ้งส่วนใหญ่เป็นน้ำตาลและมีวิตามินหรือแร่ธาตุอยู่เพียงเล็กน้อย นอกจากนี้ น้ำผึ้งยังมีสารประกอบหลายชนิดในปริมาณเล็กน้อย ซึ่งคาดกันว่าทำหน้าที่เป็นสารต้านอนุมูลอิสระ รวมถึงไครซิน ฟิโนแบคซิน วิตามินซี คาตาเลสและฟิโนเซมบริน องค์ประกอบที่เจาะจงของน้ำผึ้งแต่ละกลุ่มนั้นขึ้นอยู่กับดอกไม้ที่ผึ้งใช้ผลิตน้ำผึ้ง

ผลการวิเคราะห์

ผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งสกัดในแคปซูลนิม (สูตรลดความหวาน) มีสารอาหารดังต่อไปนี้

ฟรุกโทส	38.2%
กลูโคส	31.3%
มอลโทส	7.1%
ซูโครส	1.3%
น้ำ	17.2%
น้ำตาลที่สูงกว่า	1.5%
เถ้า	0.2%
อื่นๆ/ไม่กำหนด	3.2%

ทั้งนี้ มีค่าดัชนีน้ำตาลอยู่ระหว่าง 31 ถึง 78 แล้วแต่ชนิดน้ำผึ้งมีความหนาแน่นราว 1.36 กิโลกรัมต่อลิตร (หนาแน่นกว่าน้ำราว 36%) สารทำให้เกิดเจล (เจลาตินชนิดรับประทานได้)

๒) ส่วนประกอบทางเคมีของผลิตภัณฑ์เนยชั้นสกัดอัดเม็ด สูตรเนยวัวแท้ (บรรจุกล่อง)

ข้อมูลโภชนาการหนึ่งหน่วยบริโภค : 1 เม็ด ปริมาณ 21 g

มีพลังงานทั้งหมด	70 kcal
โปรตีน	4 g
คาร์โบไฮเดรต	1 g
ไขมัน	5 g

สามารถดูรายละเอียดข้อมูลอื่นๆ เช่น เกลือโซเดียม, คอเลสเตอรอล, วิตามิน, ไขมันอิ่มตัว, ไขมันไม่อิ่มตัว, น้ำตาล, ใยอาหาร ฯลฯ

ผลการวิเคราะห์

ผลิตภัณฑ์เนยข้นสกัดอัดเม็ด สูตรเนยวัวแท้ มีสารอาหารดังต่อไปนี้

คุณค่าทางโภชนาการต่อหนึ่งหน่วยบริโภค 21g

พลังงานทั้งหมด	70 kcal
พลังงานจากไขมัน	45% ของปริมาณที่แนะนำต่อวัน
ไขมันทั้งหมด 5g	8%
ไขมันอิ่มตัว_g	0%
ไขมันไม่อิ่มตัวเชิงซ้อน_g	
ไขมันไม่อิ่มตัวเชิงเดี่ยว_g	
ไขมันทราน Fat	0g
คอเลสเตอรอล_mg	0%
โพแทสเซียม_mg	0%
คาร์โบไฮเดรตทั้งหมด 1g	0%
ใยอาหาร_g	0%
น้ำตาล_g	
โปรตีน 4g	8%
แคลเซียม	10%

*ร้อยละของปริมาณสารอาหารที่แนะนำให้บริโภคต่อวันสำหรับคนไทยอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป โดยคิดจากความต้องการพลังงานวันละ 2,000 กิโลแคลอรี

๔.๑.๒ ผลผลิตที่ได้จากการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลผลิตที่ได้จากการวิจัยที่เป็นนวัตกรรมรูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้ง และเนยข้นตามหลักพระพุทธศาสนา โดยแสดงภาพผลิตภัณฑ์ผลผลิตที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

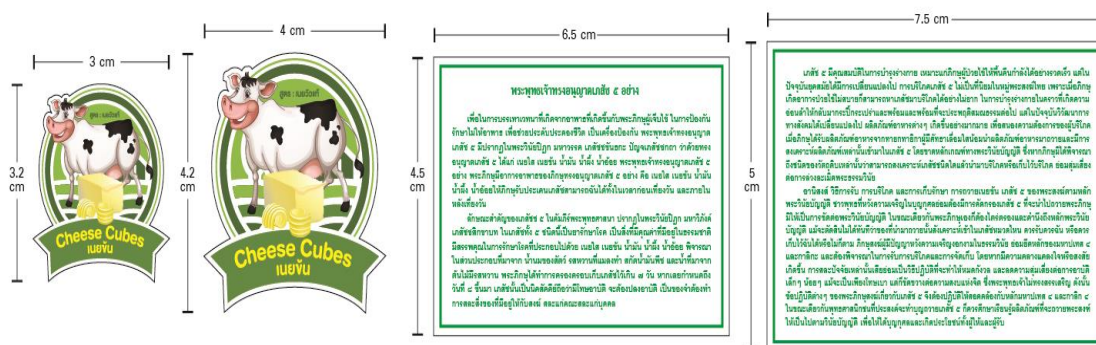
ภาพที่ ๔.๑ แสดงสลากผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งสกัดในแคปซูล สูตรลดความหวาน สลากที่ ๑

ภาพที่ ๔.๒ แสดงสลากผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งสกัดในแคปซูล สูตรลดความหวาน สลากที่ ๒

ภาพที่ ๔.๔ แสดงสลากผลิตภัณฑ์เนยจืดสกัดอัดเม็ด สูตรเนยจืดแท้ สลากที่ ๒

ภาพที่ ๔.๕ แสดงผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งสกัดในแคปซูลและเนยขุ่นสกัดอัดเม็ดบรรจุกล่อง

ด้านสาขาเทคโนโลยีทางด้านอาหารและยา ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบและผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยขุ่นในด้านเทคโนโลยีอาหารและยา ตามหลักการทางวิทยาศาสตร์

ซึ่งแต่เดิมในสมัยพุทธกาลที่นานนมสัตว์ชนิดต่างๆ มาทำเป็นชีสหรือเนยขุ่น เนยเหลว โดยวิธีการโบราณคือการนำนมมาใส่ในกระเพาะของสัตว์ที่เป็นสัตว์สี่กระเพาะ โดยวิธีการก็คือ การย้อมโปรตีนที่อยู่ในน้ำนมทำให้เกิดเป็นแคลเซียม ก็ทำให้เกิดเป็นฟองลอยขึ้นมาด้านบน ในส่วนที่เป็นเนยขุ่นก็จะตกตะกอนอยู่ด้านล่าง ในอินเดียการบริโภคเนยขุ่นต่างๆ โดยเฉพาะเนยหรือชีสที่ได้มาจากการหมักจะมีรสชาติเปรี้ยวมาก ซึ่งโยเกิร์ตก็ได้มาจากในส่วนนี้เช่นกัน ในลักษณะการบริโภคก็คือการใส่กระถางเอาผลไม้จิ้มกิน ซึ่งเป็นเนยขุ่นที่เป็นธรรมชาติมากๆ ได้จากการหมักที่ใช้เวลาไม่นานมาก ในการทำเนยขุ่นแบบนี้ก็จะมีกรรมวิธีตามแบบอย่างให้เกิดเป็นโยเกิร์ต หลักการทำชีสส่วนมากในยุโรปนำนมมาหมักในกระเพาะลูกวัวที่มีเอนไซม์อยู่ในกระเพาะลูกวัวนั้น จะมีรสชาติกระด้างมาก เป็นการ

ตกตะกอนของนมจนเป็นเนยแข็ง ซึ่งในประเทศเราอาจจะหาแหล่งผลิตในรูปแบบนี้ยากมาก ชีสบางประเภทได้หลายแบบ ที่ง่ายที่สุดคือแบ่งตามชนิดของนม ว่าเป็นนมวัว นมแกะ หรือนมแพะ (cow, sheep or goat's milk) นมแต่ละชนิด มีรสและกลิ่นที่แตกต่างกัน อย่างนมแพะกลิ่นจะค่อนข้างแรง พอทำชีสก็จะได้ชีสรสและกลิ่นเข้มข้นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว หรือแบ่งว่ามีเชื้อรามากหรือน้อยก็จะเป็น soft ripened, washed rind และ blue ชีสเกิดจากการจับตัวเป็นกลุ่มก้อน (coagulation) ของโปรตีนเคซีนในนม บ้างก็ใช้กรดอย่างน้ำมะนาวหรือน้ำส้มสายชูในการทำให้โปรตีนจับตัว แต่ที่ใช้เยอะจะเป็นการใช้แบคทีเรียที่ทำให้เกิดกรดแลคติกอีกทีหนึ่ง พอชีสจับตัวเป็นก้อนจึงทำการดองน้ำออก อันนี้ทำให้ได้หลายวิธี ซึ่งลักษณะการดองน้ำออกมากหรือน้อยก็เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้รสชาติและรสสัมผัสของชีสแตกต่างกันไป ชีสบางชนิดจะมีการทำไปล้าง (wash) หรือ ดึง (stretch) ด้วย บางทีก็จะมี การนำไปบ่ม (aging or ripening) และเติมราหรือแบคทีเรีย ซึ่งกรรมวิธีเหล่านี้แหละที่จะทำให้ทั้ง กลิ่น รสชาติและรสสัมผัสของชีสแต่ละชนิดแตกต่างกัน ในปัจจุบันก็มีวิธีทางเลือกในการทำเนยชั้น ด้วยการเติมจุลทรีย์ลงไป แต่คุณค่าของเนยที่ได้อาจจะแตกต่างกัน ซึ่งต้องไปเทียบกับเคียวกับในหลัก พระวินัยว่ามีความสอดคล้องใกล้เคียงอย่างไร แต่ต้องมีกรรมวิธีในการผสมกับเวิร์กเพอร์เตอร์เพื่อให้ได้ การตกตะกอนแอตติคัสกับตัวบัตเตอร์เข้าไป

ประเด็นทางโภชนาการ เมื่อเทียบกับการเก็บรักษาอาหารในสมัยอดีตกับปัจจุบัน ถือๆ ได้ว่าในปัจจุบันมีวิธีการรักษาการถนอมอาหารได้ดีกว่าในอดีต น้ำผึ้งที่เคยอยู่ในขวดใสแล้ว จะเห็นได้ว่ารูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บน้ำผึ้งแบบนี้ มีความปลอดภัย มีความน่าเชื่อถือถึงแหล่งที่มาของการผลิต ในพระวินัยในเรื่องของเภสัชเพื่อถวายพระสงฆ์เพื่อให้พอเหมาะสมแก่ร่างกาย เมื่อถวายพระแล้วก็ควร ฉันทได้ไม่เกิน ๗ วัน ซึ่งในกระบวนการผลิตก็ต้องผ่านการทดสอบ เพื่อหาค่าความคงที่ที่อยู่ในปริมาณ ตามความต้องการของร่างกาย ก็คือว่ารูปแบบในการผลิตผลิตภัณฑ์ การเก็บการรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น ควรเพิ่มคุณค่าที่อยู่ภายในให้เหมาะสม โดยผ่านกระบวนการผลิตในทางวิทยาศาสตร์ในโภชนาการ แต่ยืนยันให้เห็นถึงวิธีการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามพระวินัยด้วยเช่นกัน โดยอาจจะมีการพัฒนา ในรูปแบบอื่นๆ สำหรับการนำน้ำผึ้งจัดทำโดยการนำไปเคียวให้แห้งรีดให้เป็นแผ่นบาง จากนั้นทำการ อบให้แห้งบรรจุลงในหีบห่อที่ป้องกันการแตกหัก หรือในบรรจุด้วยวัสดุที่ทันสมัย มีความปลอดภัย สามารถบริโภคได้สะดวกและง่าย สำหรับเนยชั้นอาจจะจัดทำให้เป็นการผสมผสานกับเภสัชที่อยู่มีอยู่ รวมกันเป็นเนื้อเดียวกันในรูปแบบแท่ง ก้อนอัดเม็ด ที่สามารถผลิตในระดับโรงงานขนาดเล็ก มี ขั้นตอนที่น้อยและไม่ยุ่งยากเกินไป เพราะด้วยวัตถุดิบในเภสัช ๕ นี้ ถือว่าเป็นวัสดุที่เป็นธรรมชาติ สามารถควบคุมได้ง่าย มีความคงที่ในโภชนาการทางด้านคุณค่าอยู่แล้ว จึงเหมาะสมที่นำมาผลิตได้ใน ทุกระดับของการผลิตตั้งแต่โรงงานระดับขนาดเล็กจนกระทั่งไปถึงโรงงานการผลิตในอุตสาหกรรม ขนาดใหญ่ได้

ในกระบวนการทำชีสตามหลักการวิทยาศาสตร์ ในตัวเนยชั้นหรือเนยแข็ง คือ กระบวนการตกตะกอนของชั้นนม มีประเด็น ๒ อย่าง คือ KC เป็นตัวที่เป็นโปรตีนหลักของนม และ ตัว Way ที่ถูกแยกตัวออกมาเป็นตัวบัสเตอร์มิด ในตอนที่ทำเนยกระบวนการทำชีสมันก็มีส่วนต้องมี ไขมันอยู่บ้าง และมีทั้งตัวที่บัตเตอร์ก็คือตัวที่เป็นไขมันเป็นส่วนในการทำชีส ส่วนตัวเนยเหลวไขมันนม ที่มีโปรตีนนมผสมอยู่ คล้ายกับนมผง ส่วนตัวเนยชั้นในวัฒนธรรมแบบชาวพุทธในอินเดียโบราณ การ ทำเนยที่เป็นลักษณะของการทำชีส ในส่วนที่เป็นเนยเหลวที่เป็นเนยหมักจะมีรสชาติเปรี้ยวจะเป็นบัต

เตอร์มิก มีรสชาติเปรี้ยวมาก แต่ในขณะที่เป็นตัวเนยก็นำไปทำเป็นเนยแข็งไป คล้ายกับเกาดาชีสเป็นเนยแข็งสดที่หมักจนแห้งมีรสชาติเปรี้ยว ในแง่เนยชั้นที่เห็นจากตัวอย่างก็คือการทำเนยชั้นแบบเชดดาร์ชีสมาทำ ซึ่งในประเทศไทยการนำเนยชั้นมาทำเป็นแบบเชดดาร์ชีสจะทำให้ยากมีราคาแพง ต้นทุนการผลิตสูง ในส่วนเนยชั้นอีกลักษณะหนึ่งที่สามารถนำมาทำได้เช่นเดียวกันคือ เนยสำเร็จรูปที่มีส่วนประกอบอื่นๆ ใส่เข้าไปในเนย เพื่อต้องการให้เกิดการแบ่งตัวของความเข้มข้นของนม ซึ่งมีความใกล้เคียงกับเนยที่เรียกว่า บัตเตอร์สก็อต ก็คือการนำเนยชั้นผสมกับน้ำเชื่อม หรืออาจใช้น้ำผึ้งแทนได้ นอกจากนี้ยังสามารถใส่เนยเหลวลงไปได้อีกด้วย ซึ่งมีลักษณะการสร้างโครงสร้างเป็นแบบแท่ง เป็นก้อนในรูปร่างต่างๆ ได้ แต่หากนำมาผสมก็ต้องสามารถสร้างความสมดุลระหว่างความหวานและเนยชั้นให้ได้ ควบคุมปริมาณ ซึ่งในประเด็นนี้อาจจะทำได้ยากกว่า หรืออาจจะทำในรูปแบบเป็นของเหลวขึ้นเพื่อผสมน้ำเพื่อชงดื่มก็ได้ ถ้าใช้ชีสที่เป็นชีสดั้งเดิมที่ทำกันมาในสมัยโบราณ ก็อาจจะมีความแข็งเป็นก้อน การแบ่งการตัดในการนำมาใช้ก็จะทำได้ยากมากขึ้น

ประเด็นนี้ หากพิจารณาถึงส่วนผสมอื่นๆ เข้ามาร่วมในกระบวนการผสมที่ไม่ใช่เนยบริสุทธิ์แท้ๆ จะขัดกับหลักพระวินัยหรือไม่คงต้องดูในรายละเอียดอีกครั้ง ในกระบวนการของชีสปัจจุบันมี ๒ ลักษณะ ถ้าเป็นในสมัยโบราณที่ทำชีสแบบโบราณก็จะมีส่วนอื่นใดๆ มาผสมเลย แต่ในประเทศไทยยังไม่มีผู้ผลิตแบบด้วยความชำนาญในด้านนี้เลย ส่วนเนยชั้นที่เราเห็นกันอยู่ทุกวันนี้เป็นเนยที่มีการผ่านกระบวนการผลิตที่สลับซับซ้อนโดยมีสารบางอย่างผสมให้เกิดการเป็นเนยชั้นในรูปแบบยุคปัจจุบันให้สามารถสอดคล้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งในประเด็นนี้การผลิตที่ทันสมัยก็ย่อมสามารถทำให้เนยเก็บรักษาได้นานยิ่งขึ้น แต่จะสอดคล้องกับหลักพระธรรมวินัยหรือไม่ ต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบของสารที่ไม่ผิดกับหลักพระวินัยอีกครั้ง ซึ่งในการผลิตแบบสมัยพุทธกาลที่ไม่ได้มีเทคโนโลยีอื่น เป็นการผลิตตามวิถีวัฒนธรรมแบบอินเดียจะเป็นกระบวนการที่ย่างยากมาก

จากตัวอย่างการนำรูปแบบของผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งและเนยชั้น ถือว่าเป็นการพัฒนาปรับเปลี่ยนไปจากเดิมที่เคยเห็น มีความน่าสนใจในรูปลักษณะ และในลักษณะของตัวผลิตภัณฑ์มีความแปลกใหม่น่าสนใจ จากการนำน้ำผึ้ง ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอยู่จากรูปร่างเดิมเป็นของเหลวบรรจุอยู่ในขวดแก้วนำมาพัฒนารูปแบบใหม่ให้เป็นรูปแบบเม็ดแคปซูลยา สามารถมองเห็นวัตถุของเหลวที่อยู่ภายใน เห็นถึงตัววัตถุดิบต้นแบบได้ ก็ถือว่าการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพรูปทรงของน้ำผึ้งได้มีความชัดเจน ส่วนเนยชั้นถือว่าจากของนมเหลว สามารถเลือกรูปแบบที่แปลกใหม่เก็บบรรจุในวัสดุที่เหมาะสมกับการเป็นเนยชั้น เป็นการเลือกวัสดุการเก็บรักษาได้ดี มีความปลอดภัยตามหลักการโภชนาการในการรักษาคุณค่าของเนยชั้นได้เป็นอย่างดี การสร้างผลิตภัณฑ์มีความมุ่งมั่นให้สารอาหารที่อยู่ภายในกับปริมาณการควบคุมความหวานของน้ำผึ้ง สัดส่วนของเนยชั้นกับขนาดให้เหมาะสมกับการบริโภคควรแบ่งสัดส่วนให้เหมาะสม ถือว่าการนำรูปแบบการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น ด้วยการนำวิธีการผลิตแนวทางวิทยาศาสตร์ทางด้านโภชนาการก็ต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบ ผ่านการทดลอง ในความเห็นในแง่การผลิต หากจะให้ได้ดีมีความสะดวก ปลอดภัยเห็นว่า หากการผลิตที่ไม่มีความซับซ้อนมากก็จะทำให้มีประสิทธิภาพทางด้านโภชนาการอาหารมีความสมบูรณ์ ปราศจากสารปรุงแต่ง รสชาติ สี กลิ่นต่างก็ยิ่งทำให้มีความสอดคล้องกับหลักทางพระวินัยได้ เลือกใช้วิธีการดั้งเดิมนำมาผลิตเป็นทางเลือกแรก

การพัฒนาแบบการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นเป็นการต่อยอดสร้างนวัตกรรมใหม่ โดยนำหลักการทางโภชนาการ หลักของเนยชั้นก็คือบัตเตอร์ที่มีน้ำมัน น้ำผึ้งก็เป็นน้ำตาล เพื่อให้สะดวกในการนำไปบริโภค ควรทำในรูปแบบแคนดี้ มีความแข็งแรงสามารถสร้างในรูปแบบลักษณะลูกอมเป็นเม็ด สามารถนำไปผสมกับเครื่องดื่มต่างๆ ได้ ซึ่งทำให้ผลิตภัณฑ์มีทั้งโปรตีนและไขมัน ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นกับร่างกายของมนุษย์ในยามที่เกิดอาการอ่อนเพลียน่าจะมีความสอดคล้องกับหลักการปฏิบัติในการรักษาพระภิกษุที่อาพาธ โดยมีส่วนของผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งและเนยชั้น ก็ทำให้เกิดความน่าสนใจในการสร้างรูปแบบใหม่ของผลิตภัณฑ์ โดยที่ไม่ต้องผ่านกระบวนการที่ซับซ้อนเกินไป ก็ถือว่าเป็นสะดวกในการบริโภคและการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ที่สร้างขึ้นมานี้

ประเด็นการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นจากรูปแบบผลิตภัณฑ์นี้ ถือว่าเป็นรูปแบบที่มีมาตรฐานสากลในการเก็บรักษา เป็นวิธีการผลิตที่สามารถผลิตได้แต่อาจมีต้นทุนการผลิตที่สูงมาก ซึ่งวัตถุดิบที่นำมาเป็นตัวยาคือเป็นสิ่งที่มีความมาตรฐานไม่ต้องผ่านการดัดแปลงมากนัก ก็ถือว่าน้ำผึ้งและเนยชั้นนี้เป็นสิ่งที่ได้มาจากธรรมชาติ การนำมาผลิตก็สามารถทำให้ได้ผลดี แต่โดยหลักการเก็บควรเน้นในเรื่องการป้องกันความชื้นของวัตถุดิบให้มาก และการไล่ความชื้นออกจากวัตถุดิบได้

อย่างไรก็ตามเรื่องนี้ก็สำคัญ น้ำผึ้งและเนยชั้น ก็ถือได้ว่าการปรุงแต่งน้อยเป็นวัตถุดิบที่มาจากธรรมชาติมากๆ ทำให้สามารถควบคุมขึ้นได้ อาจจะผลิตแล้วนำมาใส่กระป๋อง กล่อง โดยไม่จำเป็นต้องใช้ความเย็นจากเครื่องแช่ ก็สามารถนำไปใช้ได้ทุกที่ ทำให้สะดวกในการนำไปใช้ โดยอาจจะนำไปใส่กระป๋องเป็นของเหลวคล้ายนมข้นก็ได้เพื่อเทในเวลานำไปใช้บริโภค หรืออาจจะทำเป็นลักษณะแบบแข็งเป็นพิมพ์ในก้อนกลมเหมือนลูกอม หรือลูกกลอนเพื่อใช้ในการอมหรือเคี้ยวในการบริโภค ด้วยการใช้เทคโนโลยีที่มีกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการทำให้เกิดการป้องกันความชื้น ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ไม่ยากเกินไปนัก อาจจะนำวัตถุดิบทั้งสองอย่างมาผสมกันดีให้เนียนแล้วนำมาสร้างเป็นรูปแบบใหม่เพื่อใช้ในการบริโภคเป็นการอมหรือเคี้ยวก็ได้

ประเด็นของวัตถุดิบที่ใช้ในการสร้างผลิตภัณฑ์อาจจะเลือกใช้วัตถุดิบที่สามารถรวมกันได้ อย่างเช่น น้ำผึ้ง เนยใส เนยข้น อาจจะนำมารวมอยู่ในเม็ดเดียวกัน ซึ่งมองว่าทั้งสามสิ่งนี้มีความสัมพันธ์กันไปด้วยกันได้ โดยให้เนยเป็นตัวเชื่อมผสมกับน้ำผึ้งและเนยใสทำให้เกิดการผสมผสานที่เป็นเนื้อเดียวกันได้ และอาจจะนำน้ำอ้อยผสมกับน้ำมันงาก็น่าจะเป็นสิ่งที่สามารถเข้ากันได้ผลดีทำให้เกิดความเนียนจัดทำลงในพิมพ์ให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ก็ยังสามารถทำได้เช่นกัน สามารถได้สองสูตรในการผลิต ในทางโภชนาการด้วยจำนวนของน้ำผึ้งที่บรรจุอยู่ในแคปซูลอาจจะมีความน้อยอาจจะไม่เพียงพอต่อร่างกาย ซึ่งหากทำเป็นขนาดหรือสามารถบรรจุให้อยู่ในกระป๋องขวดแก้วเพื่อใช้ในการตักเทก็น่าพอกับความต้องการของร่างกาย หรืออาจจะทำเป็นในรูปแบบแท่งก้อนเหนียวคล้ายเลดี้บาร์ ก็สามารถทำได้หลากหลายรูปแบบ เมื่อพิจารณาแล้วเห็นได้ว่าวัตถุดิบที่นำมาใช้เป็นสิ่งที่มียอยู่ในธรรมชาติ นำมาสร้างให้เกิดความหลากหลายรูปแบบ ให้เหมาะสมกับหลักโภชนาการทางด้านอาหาร

นอกจากนี้ยังสามารถต่อยอดเป็นในรูปแบบการนำน้ำผึ้งทำให้เป็นแผ่นบางๆ นำไปอบให้แห้ง จนเกิดเป็นแผ่นๆ บางๆ ก็ยังสามารถทำได้ โดยรูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่ทำนั้นก็ขึ้นอยู่กับกระบวนการผลิตในระดับต่างๆ อีกด้วย หากต้องการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในการผลิต โรงงานที่ใช้ก็อาจจะมาจากโรงงานผลิตอาหารในการผลิตก็ได้ แต่ก็จะมีทุนที่สูงตาม และอาจจะใช้สรุปประกอบ

บางอย่างในการผลิต หากใช้เทคโนโลยีขั้นพื้นฐานก็สามารถทำได้ในการปรับวิธีการผลิตแบบภูมิปัญญาชาวบ้านก็สามารถทำได้เช่นกัน

ส่วนการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักการทางเทคโนโลยีวิทยาศาสตร์อาหารและยา เพื่อการทำหน้าที่คุ้มครองรักษา ให้ผลิตภัณฑ์มีความคงสภาพก่อนนำไปใช้ในการเก็บรักษา เพื่อป้องกันการเปลี่ยนสภาพไปจากเดิม เพื่อป้องกันความเสียหายจากสภาพแวดล้อม ชำรุด เพื่อความปลอดภัยแก่การนำไปเพื่อสื่อข้อความสำคัญในการรักษา วิธีการนำไปใช้ ช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจในผลิตภัณฑ์ สอดคล้องตามหลักพระพุทธศาสนาได้อย่างเหมาะสมถูกต้อง ในการสร้างผลิตภัณฑ์อาจจะเลือกใช้วัตถุดิบที่สามารถรวมกันได้อย่างเช่น น้ำผึ้ง เนยใส เนยข้น อาจจะนำมารวมอยู่ในเม็ดเดียวกัน ซึ่งมองว่าทั้งสามสิ่งนี้มีความสัมพันธ์กันไปด้วยกันได้ โดยให้เนยเป็นตัวเชื่อมผสานกับน้ำผึ้งและเนยใสทำให้เกิดการผสมผสานที่เป็นเนื้อเดียวกันได้ และอาจจะนำน้ำอ้อยผสมกับน้ำมันงา สามารถสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เป็น ๒ - ๓ สูตรได้ ในทางโภชนาการ โดยต้องคำนึงถึงจำนวนและปริมาณของน้ำผึ้งที่บรรจุอยู่ในแคปซูลให้มีความเหมาะสมเพียงพอต่อร่างกาย ซึ่งสามารถได้ในหลากหลายรูปแบบ เป็นลักษณะของเหลวบรรจุลงกระป๋อง หรือเป็นรูปแบบแท่งก้อนเหนียวคล้ายเจลลี่บาร์ หรืออาจจะทำลักษณะเป็นลูกกวาดเพื่อใช้ในการอมบรรเทาการเจ็บคอ และอาจจะทำในลักษณะแผ่นอบแห้งสามารถเก็บไว้ฉันเมื่อมีอาการอาพาธ จะเห็นได้ว่าการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นนี้สามารถทำได้หลากหลายรูปแบบ เพื่อให้มีความสอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ ส่วนในด้านโภชนาการให้เน้นถึงการเก็บรักษาเพื่อป้องกันความชื้นที่จะเกิดขึ้นกับวัตถุดิบ แต่เมื่อพิจารณาถึงวัตถุดิบที่นำมาใช้เป็นสิ่งที่มียอยู่ในธรรมชาติปราศจากการปรุงแต่งจากสารเคมีถือว่ามีความปลอดภัยและเป็นสิ่งที่มียอยู่ในธรรมชาติเป็นสิ่งที่มีความคุณค่าทางโภชนาการ และยังสามารถนำมาสร้างให้เกิดความหลากหลายรูปแบบ ให้เหมาะสมกับหลักโภชนาการทางด้านอาหาร

อย่างไรก็ตาม รูปแบบผลิตภัณฑ์ในการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นนี้ เป็นสิ่งที่มีคุณค่าในการเก็บรักษาน้ำผึ้งในรูปแบบใหม่ มีความสะอาด ปลอดภัย และเพื่อป้องกันความเสียหายจากสภาพแวดล้อม การแตกหัก การหกเลอะเทอะ การไหลเยิ้ม สะดวกกับการเดินทาง สะดวกกับการนำไปใช้ และยังมีความเห็นว่าในหลักการปฏิบัติต่อการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนา น่าจะมีความเหมาะสมอย่างยิ่ง ในรูปแบบผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งและเนยชั้น มีการพัฒนาในวิธีการเก็บรักษา การครอบครองเภสัชต่อการนำไปถวายพระภิกษุสงฆ์มีความสอดคล้องกับหลักการปฏิบัติในพระพุทธศาสนา

ในการพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ สามารถสร้างแรงจูงใจให้เกิดต้องการของผู้บริโภคได้มากกว่าเดิม เพราะมีรูปแบบที่พัฒนาจากรูปแบบเดิมๆ ที่เคยเห็น สามารถพัฒนาต่อยอดให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ได้อย่างคาดไม่ถึง การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น ยังทำให้เกิดการส่งเสริมต่อการสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนา ในการที่จะนำไปถวายพระภิกษุสงฆ์ มีข้อความสื่อถึงเรื่องราวในสมัยพุทธกาล ทราบถึงประโยชน์ของการถวายเภสัช สรรพคุณของเภสัชที่นำมาพัฒนา ในความเห็นนี้เป็นการนำมามีอยู่มาประยุกต์ให้เข้ากับยุคสมัยในปัจจุบัน ได้อย่างน่าสนใจ การนำเสนอถึงเรื่องราวในการถวายเภสัช เป็นการสื่อภาพลักษณ์ การออกแบบ รูปแบบสร้างความมั่นใจและมีความคุ้มค่าต่อผู้บริโภค เพื่อเป็นนำไปถวายพระภิกษุสงฆ์ที่อาพาธ สามารถนำไปต่อยอดได้อีกหลากหลาย อย่าง เช่น น้ำผึ้งในแคปซูลอาจจะนำไปพัฒนาในรูปแบบเป็นชิ้นสี่เหลี่ยม เป็นรูปแบบแบนกลม หรืออา

จะเป็นรูปทรงกลม ผลิตภัณฑ์นี้สามารถพัฒนาต่อยอดได้หลายรูปแบบ อาจจะเพิ่มรสชาติที่มีส่วนผสมสมุนไพรเข้ามาผสม เช่น น้ำผสมกลิ้งขิง เพื่อเป็นการรักษาอาการเกี่ยวกับความเจ็บป่วยได้ ถือได้ว่าผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นสร้างความน่าสนใจให้กับผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี

ทั้งนี้ ผลิตภัณฑ์ควรคำนึงถึงวิธีการนำไปใช้ เสนอด้วยข้อความ มีรูปแบบที่ทันสมัยแปลกใหม่ รูปแบบในการเก็บรักษาสร้างความสะดวกต่อผู้นำไปบริโภค ในรูปแบบผลิตภัณฑ์ได้นำความก้าวหน้าจากเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ในการเก็บรักษา ถือได้นำหลักการทางวิทยาศาสตร์ผสมผสานกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้อย่างสอดคล้องกัน ด้วยรูปแบบของผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นนี้ ทางกายภาพถือว่ามีความน่าเชื่อถือเหมาะสมในการนำไปบริโภค มีศักยภาพในด้านส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจในผลิตภัณฑ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นรูปแบบที่ช่วยดึงดูดเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ได้เป็นอย่างดี เป็นการตอบสนองความต้องการของคนในยุคปัจจุบันได้เป็นอย่างดี มีหลักการประชาสัมพันธ์ในตัวผลิตภัณฑ์ได้อย่างเหมาะสม เห็นคุณค่าในการใช้สอย นำเสนอด้วยการบ่งชี้ และแจกแจงข้อมูล ในรายละเอียดของผลิตภัณฑ์ แหล่งที่มาของการผลิต มีปริมาณ ส่วนประกอบ วันเวลาที่ผลิต การระบุข้อความสำคัญ รูปแบบหีบห่อช่วยชักจูงในการซื้อสินค้า ให้เกิดความพึงพอใจ หลังจากที่น่าไปใช้แล้วเกิดความพอใจที่จะกลับมาซื้อใช้ได้อีก รูปแบบที่ใช้วิธีการนำหีบห่อ ฉลากข้างขวดเพื่อให้ทำหน้าที่ในการนำเสนอ หลักการวิธีการ การเก็บ การรักษา วิธีการนำไปบริโภค นำเสนอเรื่องราวในพุทธประวัติที่เกี่ยวกับการถวายน้ำผึ้งและเนยชั้น ถือว่ากลยุทธ์วิธีการตลาดที่นำหลักการปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนา ดึงดูดผู้บริโภค สร้างความเชื่อถือและการเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคได้เหมาะสม

ส่วนของการปรับปรุงรูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นนี้ เป็นปรับปรุงจากเดิมที่เคยเห็นเคยมีอยู่ในท้องตลาดให้ดีขึ้น ในเรื่องของลักษณะและคุณค่าของผลิตภัณฑ์เป็นการสร้างรูปลักษณ์ใหม่ เพิ่มกลุ่มเป้าหมายใหม่และเก่าที่เคยบริโภคอยู่ เป็นการประยุกต์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ซึ่งต้องใช้กระบวนการ พัฒนาการผลิต มีการวางแผนสร้างนวัตกรรม เป็นการพัฒนาแนวคิดผลิตภัณฑ์ เพื่อสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค เพื่อให้เกิดการยอมรับเข้าสู่ท้องตลาดใหม่ มีความแปลกใหม่ที่แตกต่างและที่เป็นมีความสำคัญของผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค โดยประโยชน์ของรูปแบบผลิตภัณฑ์นี้ มีการบรรจุภัณฑ์ เพื่อช่วยถนอมการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นไม่ให้เกิดความเสียหาย การเปิดการปิดใช้ยา เป็นการป้องกันความเสียหายจากการไหลหกเยิ้มของน้ำผึ้ง ป้องกันแสงแดด ป้องกันแมลงต่างๆ ได้มากขึ้น มีความเอื้ออำนวยเหมาะสมกับพฤติกรรมของผู้บริโภค

อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมจิตใจในตัวของผู้บริโภคได้อีกด้วย ในรูปแบบเป็นการแสดงให้เห็นถึงจุดเด่น มีความสะอาดตาเพิ่มเติมให้เกิดแรงจูงใจผู้บริโภค และมีรูปแบบที่กลมกลืนกับสินค้าและการบรรจุหีบห่อ มีความสะดวกในการบริโภค สร้างการดึงดูดให้เกิดการซื้อขายได้ดีเหมาะสม

รูปแบบและพัฒนาของผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นนี้ ถือว่าเป็นแนวความคิดใหม่ของผลิตภัณฑ์ที่ยังไม่มีผู้ใดนำเสนอมาก่อน โดยส่วนใหญ่ยังใช้วัตถุดิบที่เป็นน้ำผึ้งบรรจุในขวดต่างๆ ซึ่งยังไม่ได้มีการพัฒนา ได้เหมือนผลิตภัณฑ์ครั้งนี้ และยังนำในหลักพระพุทธศาสนาเป็นหลักที่สำคัญ จากรูปแบบของผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งและเนยชั้น ผลิตออกมาเพื่อความสะดวกในการบริโภค ในการรับพระเคนของพระภิกษุ เพื่อให้ฆราวาส ญาติโยม ได้นำหลักการปฏิบัติในพระพุทธศาสนาให้

เกิดความเข้าใจได้ถูกต้อง เกิดความเลื่อมใสศรัทธายิ่งขึ้นสืบไป ตลอดจนกระบวนการผลิต แนวคิด รูปแบบผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่นที่สามารถนำความรู้ในศาสตร์ต่างๆ มาผสมผสานได้อย่างลงตัวมีทั้ง การทางวิทยาศาสตร์ด้านโภชนาการอาหารและยา นำหลักการออกแบบศิลปะ มีหลักการทาง พระพุทธศาสนาในด้านที่เกี่ยวกับพระวินัย ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการปฏิบัติวิธีการเก็บ การรักษา การดูแลการใช้ยาในการรักษา มีความน่าสนใจด้วยการนำเสนอข้อมูลที่หลากหลายด้านทั้ง สรรพคุณทางยาในการรักษาอาการเจ็บป่วย สรรพคุณตัวยาที่นำมาใช้ในการรักษา แหล่งของการผลิต บ่งชี้ข้อจำกัดในการบริโภคของยา นำเสนอประวัติความเป็นมาในทางพระพุทธศาสนา เป็นข้อมูลที่มี ประโยชน์ มีความเหมาะสมที่จะนำไปถวายเภสัชต่อพระภิกษุสงฆ์ได้เป็นอย่างดี ผลิตภัณฑ์มีความ ทันสมัยแปลกใหม่ ในผลิตภัณฑ์มีรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีคุณลักษณะที่ดีพร้อม มีความต้องการของ ผู้บริโภค

จากการศึกษาวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ แบ่งได้เป็น ๓ ประการ ดังนี้

ประการที่หนึ่ง เพื่อแก้ไขปัญหาของผลิตภัณฑ์จากเดิม เพื่ออำนวยความสะดวกในการ เก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น เพื่อให้มีความปลอดภัยจากความเสียหาย เพื่อป้องกันสิ่งปนเปื้อน ป้องกัน ความชื้นที่จะเกิดได้

ประการที่สอง มีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความก้าวหน้าเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ โดยมีรูปแบบที่ตอบสนองความต้องการ มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงให้เป็นระบบมากยิ่งขึ้น โดยนำ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และความรู้ด้านศิลปศาสตร์ในการพัฒนากรรมวิธีการผลิตบรรจุผลิตภัณฑ์ การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นให้มีความแตกต่าง มีความโดดเด่นมีความทันสมัย มีความปลอดภัย มี การพัฒนารูปแบบของขนาดของเนยชั้นด้วยวัสดุห่อหุ้มให้มีความสะดวก การจัดเก็บที่มีมาตรฐาน เพื่อให้เกิดการพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ใหม่ให้มีประสิทธิภาพในการเก็บรักษา

ประการที่สาม การพัฒนารูปแบบที่ยังมีความสอดคล้องกับหลักปฏิบัติในการเก็บรักษา น้ำผึ้งและเนยชั้นตามพระวินัย เพื่อให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธา และยังเป็นประโยชน์ในบุญกุศลทั้งแก่ ผู้ให้และผู้รับ ถือเป็นการพัฒนาให้แตกต่างจากแบบเดิม พัฒนาให้มีรูปแบบที่เหมาะสม เป็นผลิตภัณฑ์ ที่มีคุณภาพมีความคิดสร้างสรรค์ เป็นการสร้างนวัตกรรมการผลิตแบบใหม่ๆ ให้ดียิ่งขึ้นไป

ด้วยเหตุนี้ การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลัก พระพุทธศาสนา คือการพัฒนารูปแบบภายนอกของการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นให้มีความแตกต่าง มีความโดดเด่น มีความทันสมัย พัฒนาการเก็บรักษาให้มีความปลอดภัยในเรื่องความชื้นที่จะเกิดขึ้น มี ความสะดวก มีมาตรฐานในการเก็บรักษา มีความเหมาะสมกับหลักการปฏิบัติในพระธรรมวินัย เพื่อให้เกิดประโยชน์ในบุญกุศลทั้งแก่ผู้ให้และผู้รับ การพัฒนาผลิตภัณฑ์เก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นเป็น ผลิตภัณฑ์ที่อยู่ภายในให้มีการควบคุมความหวานของน้ำผึ้ง มีการควบคุมปริมาณของเนยชั้นให้มีความเหมาะสมด้วยหลักการทางเทคโนโลยีในด้านการโภชนาการ เพื่อให้น้ำผึ้งและเนยชั้นยังคงมี คุณภาพ มีประสิทธิภาพในการรักษาอาการอาหารของพระภิกษุปฏิบัติ ได้ปฏิบัติถูกต้องตามพระวินัย ก็นำให้ศัลยสิทธิ์ เพื่อให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธา เพื่อประโยชน์ของบุญกุศลที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้ให้

๔.๒.๒ การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

การเก็บรักษาเภสัชที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา พระปิลินทวัจจะ เป็นต้นบัญญัติสิกขาบทในเภสัช ๕ ในการเก็บเภสัชทั้ง ๕ ไว้มากเกินไป จึงเป็นเหตุให้พระพุทธรูปเจ้าทรงมีพระบัญญัติที่เกี่ยวกับเภสัชโดยทรงอนุญาตเภสัช ๕ แก่ภิกษุสงฆ์ให้ใช้เป็นยารักษาโรค และบำบัดความหิวโดยภิกษุสาวกต้องปฏิบัติตามพระวินัยบัญญัติ เพื่อในการอำนวยความสะดวกในการรักษาพระภิกษุ โดยมีหลักการปฏิบัติในการรับประเคนยา การฉัน และวิธีการครอบครอบเก็บรักษาเภสัช ๕ ตามหลักกาลิกหรือของที่พระภิกษุสามารถเก็บไว้ฉันได้ ภายในระยะเวลา ๗ วัน มีปรากฏในพระวินัยปิฎก มหาวิภังค นิสสัคคียกัณฑ์ เภสัชชสิกขาบท นิทานวัตถุ เภสัชชสิกขาบท ว่าด้วยเภสัช เรื่องพระปิลินทวัจจะ

พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมสงฆ์ เพราะเรื่องนี้ เป็นต้นเหตุ ทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ภิกษุทั้งหลายทราบว่ พวกภิกษุคิดเพื่อความมกมากจริงหรือ ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่าจริง พระพุทธรูปเจ้าข้า พระผู้มีพระภาค พุทธรูปเจ้าทรงดำนิว่าฯลฯ ภิกษุทั้งหลายไหน โมฆบุรุษเหล่านั้น จึงคิดเพื่อความมกมากเล่า การกระทำอย่างนี้ มิได้ทำคนที่ยังไม่เลื่อมใสให้เลื่อมใสหรือทำคนที่เลื่อมใสอยู่แล้วให้เลื่อมใสยิ่งขึ้นได้เลยฯลฯ แล้ว จึงรับสั่งให้ภิกษุทั้งหลายยกสิกขาบทขึ้นแสดงดังนี้ พระบัญญัติก็เภสัชใดควรลื้ม สำหรับภิกษุผู้เป็นไข้ คือ เนยใส เนยข้น น้ามัน น้าผึ้ง น้าอ้อย ภิกษุรับประเคนเภสัชนั้นแล้วเก็บไว้ฉันได้ ๗ วัน เป็นอย่างมากให้เกินกำหนดนั้นไป ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์^๑

จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยพระปิลินทวัจจะ เป็นต้นบัญญัติสิกขาบทในเภสัช ๕ ท่านมักจะได้เภสัช ๕ อยู่เป็นประจำจึงพานำไปเก็บไว้ในตุ่มน้ำ หม้อ ถุงยาม แล้วนำไปแขวนไว้ตามหน้าต่าง ทำให้เภสัชไหลเยิ้มซึม จึงมีสัตว์เช่นหนูชุกชุม ชาวบ้านที่ผ่านมาพบเข้า จึงได้พากันตำหนิในความมกมากในการกระทำของพระปิลินทวัจจะ พระพุทธรูปเจ้าทรงรับสั่งให้มีการประชุมในเรื่องนี้ ทรงสอบถามแล้วทรงดำนิภิกษุเหล่านั้น และได้ทรงบัญญัตินิสสัคคียปาจิตตียสิกขา พระบัญญัติเภสัชสำหรับภิกษุผู้ป่วยไข้ คือเนยใส เนยข้น น้ามัน น้าผึ้ง น้าอ้อย ภิกษุรับประเคนเภสัชนั้นแล้ว พระพุทธรูปเจ้าทรงอนุญาตฉันเภสัช ๕ ได้ทุกเวลา ทั้งนี้ต้องอยู่ในระยะเวลา ๗ วัน หลังจากการรับประเคนตามหลักข้อกำหนดว่าด้วยเภสัช เก็บเกินจาก ๗ วันเป็นอย่างมาก ให้เกินกว่ากำหนดนั้นไป ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์พระพุทธเจ้าอนุญาตให้รับประเคนเภสัช ๕ แล้ว ฉันได้ทั้งในกาล และทั้งในเวลาวิกาลเภสัช สิ่งเหล่านี้จัดเป็นยากี่ฉันได้ จัดเป็นอาหารก็ได้ เพราะฉะนั้นพระภิกษุที่อาพาธฉันได้ ถือเป็นยารักษาโรค พระพุทธรูปเจ้าทรงบัญญัติเภสัชแก่พระภิกษุการจำกัดอาพาธ จำกัดบุคคล จำกัดเวลา จำกัดสมัย จำกัดประเทศ จำกัดมันเหลว จำกัดเภสัช เพื่อประโยชน์ในการเยียวยา ในการรักษาจากเภสัชชขันธกะ

เมื่อพระภิกษุผู้มีอาพาธจากโรคภัยต่างๆที่เกิดขึ้น เพื่อในการบรรเทาเวทนาที่เกิดจากอาพาธที่เกิดขึ้นกับพระภิกษุผู้เจ็บไข้ ในการป้องกันรักษาไม่ให้อาพาธที่จะบั่นรอนช่วยประคับประคองชีวิต เป็นเครื่องป้องกันโรค บำบัดโรคที่เกิดทุกขเวทนา เนื่องจากธาตุกำเริบให้หายไป ในประเด็นนี้แสดงให้เห็นถึงที่พระพุทธรูปเจ้าทรงอนุญาตเภสัช ๕ เพื่อให้พระภิกษุได้พิจารณาสอดคล้องกับหลักในพระธรรมวินัย พระพุทธรูปเจ้าทรงมีความห่วงใยในสุขภาพของพระภิกษุ ทรงมีบัญญัติพระวินัยที่มีการเกี่ยวกับเภสัชโดยทรงมีทั้งข้อห้าม ข้อที่ไม่อนุญาตให้ทำ พระพุทธรูปเจ้าบัญญัติพระวินัยมีข้อเน้นย้ำใน

^๑ วิ.มหา. (ไทย) ๒/๖๑๘-๖๒๒/๑๓๙-๑๔๓.

การปฏิบัติ คือตั้งแต่การรับประเคนยา และการปรับอาบัติ วิธีการครอบเก็บเภสัชได้อย่างเหมาะสม ในเวลาที่ถูกต้อง และยังป้องกันไม่ให้อาบัติเกิดขึ้น ช่วยในการเผยแผ่คำสอนที่ถูกต้องให้ได้ มีความเข้าใจ เป็นการรักษาพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ต่อไป

พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติเภสัช ๕ เพื่อใช้ในการรักษาบรรเทาอาการทุกข์เวทนาทางกาย และทรงอนุญาต ในการอนุเคราะห์แก่พระภิกษุสงฆ์ โดยเฉพาะผู้มีอาการอาพาธ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนามีการระบุชื่อสิ่งที่ใช้เป็นยาไว้จำนวนหนึ่ง โดยเภสัชทั้ง ๕ ชนิด ประกอบด้วยคือเนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ในรายละเอียดลักษณะของส่วนประกอบของที่นำมาทำเป็นตัวยาแต่ละชนิด มีปรากฏในพระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ เภสัชชสิกขาบท สิกขาบทวิภังค์ คำว่า เภสัชใดควรลืมสำหรับภิกษุผู้เป็นไข้ มีอธิบายดังนี้

ที่ชื่อว่า เนยใส ได้แก่ เนยใสทำจากน้ำมันโคบ้าง เนยใสทำจากน้ำมันแพะบ้าง

เนยใสทำจากน้ำมันกระบือบ้าง หรือเนยใสทำจากน้ำมันสัตว์ที่มีมันสะเป็นกับปิยะที่ชื่อว่า เนยข้น ได้แก่ เนยข้นทำจากน้ำมันสัตว์เหล่านั้นแหละ

ที่ชื่อว่า น้ำมัน ได้แก่ น้ำมันที่สกัดจากเมล็ดงา น้ำมันที่สกัดจากเมล็ดผักกาด น้ำมันที่สกัดจากเมล็ดมะขาง น้ำมันที่สกัดจากเมล็ดละหุ่ง หรือน้ำมันไขสัตว์

ที่ชื่อว่า น้ำผึ้ง ได้แก่ น้ำรสหวานที่แมลงผึ้งทำ

ที่ชื่อว่า น้ำอ้อย ได้แก่ น้ำรสหวานที่เกิดจากอ้อย

คำว่า ภิกษุรับประเคนเภสัชนั้นแล้วเก็บไว้ฉันได้ ๗ วันเป็นอย่างมาก คือภิกษุพึง

ฉันได้ ๗ วันเป็นอย่างมาก คำว่า ให้เกินกำหนดนั้นไป ต้องอาบัตินิสัคคียปาจิตติย

ความว่า เมื่อรุ่งอรุณวันที่ ๘ เภสัชนั้นเป็นนิสัคคีย คือเป็นของจำต้องสละแก่สงฆ์ แก่

คณะหรือแก่บุคคล ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุพึงสละเภสัชที่เป็นนิสัคคียอย่างนี้^๒

จากลักษณะของเภสัชทั้ง ๕ ชนิดนี้เป็นยารักษาโรค เป็นสิ่งที่มีคุณค่าที่มีอยู่ในธรรมชาติมีสรรพคุณในการรักษาโรคที่ส่วนประกอบไปด้วย เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อยหากพิจารณาถึงไปในลักษณะของยามีสวนประกอบมาจาก น้ำมันของสัตว์ รสหวานที่แมลงทำ สกัดน้ำมันพืช และน้ำที่มาจากต้นไม้มีรสหวาน ในประการต่อมาทำให้ทราบถึงวิธีการรับประเคนเภสัช เมื่อพระภิกษุได้ทำการครอบเก็บเภสัชไว้เกิน ๗ วัน หากเลยกำหนดถึงวันที่ ๘ ขึ้นมา เภสัชนั้นเป็นนิสัคคีย ถือว่ามีโทษอาบัติ จะต้องปลงอาบัติ เป็นของจำต้องทำการสละสิ่งของที่มีอยู่ให้กับสงฆ์ สละแก่คณะ สละแก่บุคคล แล้วทำการปลงอาบัติได้ และทรงแสดงให้เห็นถึงวิธีการไม่ต้องอาบัติ

ในสมัยพุทธกาล การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยข้น ยังคงใช้สิ่งที่เป็นวสุธรรมาชาติในการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยข้น เช่น หม้อดิน กระบอกไม้ไผ่ นำน้ำผึ้งที่ได้รับการประเคนไว้มาแล้วก่อนฉัน แต่หลังถัดไปควรปราศจากอามิสอย่างเดียว ๗ วัน ล่วงไป ๗ วัน ถ้าน้ำผึ้งยังมีอยู่มาก ถ้าเป็นผึ้งป่าชนิดหนาเป็นยางเหนียว นำไปเคี้ยวให้แข็ง ทำเป็นชิ้นเล็กชิ้นใหญ่เก็บไว้ หรือถ้าเป็นผึ้งชนิดบาง รวมเก็บไว้เป็นภาชนะเดียวกัน หากมีแผลสามารถนำไปทาแผลได้ หากเป็นรังผึ้งหรือขี้ผึ้ง และน้ำผึ้งไม่ติด มีความบริสุทธิ์ เป็นยาวกชีวก นอกจากนั้นแล้ว ถ้าน้ำผึ้งติดอยู่ที่ตั้ง ในรังผึ้งมีน้ำผึ้งคล้ายยาง น้ำผึ้งนั้นเป็นยาวชีวก แสดงให้เห็นว่า น้ำผึ้งในพระวินัยบัญญัติเป็นสิ่งที่มีความละเอียด และมีความสำคัญมาก เพื่อป้องกันมิให้ผิดพระวินัยเภสัชสิกขาบท เพื่อความสะอาด ปลอดภัยจากสิ่งที่มีมารบกวนต่างๆ

^๒ วิ.มหา (ไทย) ๒/๖๒๓/๑๔๓.

พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้มีการเก็บเภสัช ๕ ไว้เพื่อมิให้เก็บไว้เกินความจำเป็น พิจารณาในการนำมารักษาการบำบัดร่างกายในการอาพาธเจ็บป่วย ให้พิจารณาเป็นสำคัญ นอกจากนี้ น้ำผึ้งและเนยขึ้นเป็นสิ่งมีค่าในสมัยพุทธกาล หากการพัฒนาารูปแบบของผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับเรื่องสุขภาพในปัจจุบัน ถือว่ารูปแบบผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งในแคปซูลและเนยขึ้นในรูปแบบนี้ มีความสอดคล้องกับพระวินัยในการนำไปถวายพระสงฆ์ให้ขัดกับพระวินัยบัญญัติ มีความทันสมัยเหมาะสม^๓

ตามคัมภีร์พระพุทธศาสนาได้มีการกล่าวถึงเภสัช ๕ คือเป็นยาฉันทสำหรับภิกษุอาพาธ โดยที่มาของยาทั้ง ๕ ชนิด คือเนยใสทำจากนํ้านมสัตว์ นํ้านมโค นมแพะ นมกระบือ เนยขึ้น คือเนยขึ้นทำจากนํ้านมสัตว์ ส่วนน้ำผึ้ง คือนํ้ารสหวานที่แมลงผึ้งผลิตขึ้น ในพระวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้นั้น ยารักษาโรค หรือยาที่แก้โรคที่เกิดขึ้นจากทางกาย เพื่อใช้ในการบรรเทาเวทนาที่เกิดขึ้นไม่ให้อาพาธสามารถประคับประคองชีวิต เป็นเครื่องป้องกันโรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น ในลักษณะของเภสัช ประการแรก ทำให้ทราบถึงวิธีการรับประทาน การสะสมเกินความจำเป็นมิโทษอาบัติ คุณค่าในการรักษาพระวินัยทรงแนะนำพระภิกษุได้ทำการครองครอบเก็บเภสัชไว้เกิน ๗ วัน จะต้องทำการสลัดสิ่งของที่มีอยู่ให้กับผู้อื่น แล้วทำการปลงอาบัติได้ ส่วนในสรรพคุณในการรักษาโรคที่ส่วนประกอบไปด้วย นํ้านมของสัตว์ รสหวานที่แมลงทำ ซึ่งเป็นองค์ประกอบในการทำเป็นตัวยายใช้ในการรักษาโรค แหล่งของแหล่งที่มาของยาที่ใช้แก้โรคที่เกิดขึ้นทางกาย สำหรับพระภิกษุผู้มีอาการอาพาธ^๔

ในเภสัช ๕ อย่าง ที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตไว้นั้น เพื่อให้พระภิกษุสงฆ์นำไปบำบัดรักษาอาการอาพาธที่เกิดขึ้น โดยทําน้ำผึ้งและเนยขึ้น หากยังไม่ได้บรรจุลงในแคปซูลหรือนำมาอัดเม็ดก่อน อาจมองได้ว่าเป็นอาหาร ในงานวิจัยตัวอย่างของการพัฒนารูปแบบนี้เป็นการบ่งบอกถึงการเน้นให้เห็นในรูปแบบของยาได้ชัดเจน เพื่อใช้ในการนำไปรักษาการเจ็บป่วยได้ มีการบอกถึงวิธีการนำไปใช้ สรรพคุณทางยาในการรักษา มีการบอกถึงแหล่งที่มา และประโยชน์ของผู้ให้และผู้รับได้ชัดเจนดี เป็นการสร้างความน่าเชื่อถือในผลิตภัณฑ์มากยิ่งขึ้น พระสงฆ์สามารถประเคนได้อย่างถูกต้องช่วยป้องกันมิให้อาบัติเกิดขึ้น มีความสอดคล้องกับพระธรรมวินัย^๕

ทั้งนี้ รูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยขึ้นขึ้นนี้ มีความแตกต่างจากในท้องตลาดที่เคยเห็น โดยส่วนมากน้ำผึ้งจะบรรจุลงในขวดแก้วใสในขนาดต่างๆ แบบหลอดชนิดบีบ หากมองแล้วเห็นว่าการบรรจุลงในขวดแก้วและหลอดบีบอาจจะไม่ปลอดภัยในการจัดเก็บ การนำติดตัวไปในที่ต่างๆ ระหว่างการเดินทาง ไม่สะดวกอาจจะได้รับความเสียหายระหว่างการเดินทาง มีขนาดใหญ่เกินไปในการพกพา แต่จากในรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่สร้างมานี้ มีความเห็นว่า ดูแตกต่างจากที่มีขายในท้องตลาด มีความสะดวกต่อการพกพา มีความเหมาะสมกับการนำไปใช้ในการรักษาพระสงฆ์มีอาการอาพาธเจ็บป่วยได้ ผู้ป่วยสามารถเพิ่มหรือลดขนาดความต้องการได้ และที่สำคัญของผลิตภัณฑ์ขึ้นนี้ สามารถฉันทเภสัชได้ตลอดเวลาในระหว่างการรักษา ซึ่งมีความเห็นว่ามีประสิทธิภาพสอดคล้องกับพระธรรมวินัยในการปฏิบัติของพระภิกษุที่อาพาธสามารถฉันทได้ เพื่อรักษาโรคของพระภิกษุ เพื่อประโยชน์ใน

^๓ พระมหาอุทัย พลเทโว , ผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติธรรมมหาจุฬาลงกรณ จ.นครราชสีมา, สัมภาษณ์เมื่อ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^๔ พระเจริญ วุฒโน, พระอาจารย์คณะพุทธศาสตร์ มจร, สัมภาษณ์เมื่อ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^๕ พระปลัดสมภาร สมภาโร, ผศ., พระวิปัสสนาจารย์คณะพุทธศาสตร์ มจร, สัมภาษณ์เมื่อ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

การเยียวยารักษาตามในเภสัชชันธกะ ความสำคัญของพระวินัยที่ทรงอนุญาตให้รับประทานเภสัช ๕ ได้ เพื่อความสะดวกในการเยียวยาสำหรับภิกษุที่เจ็บป่วย โดยให้ฉันเภสัชได้ทั้งในกาลและในเวลาวิกาล พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติเรื่องเภสัชแก่ภิกษุ ในหลักพระวินัยด้วยกันหลายประการคือ จำกัดอาหาร จำกัดบุคคล จำกัดเวลา จำกัดเภสัช ตามที่ได้ทรงพุทธบัญญัติไว้ นอกจากนี้มีสิ่งที่น่าสนใจประการหนึ่งของผลิตภัณฑ์ขึ้นนี้ คือข้อความรายละเอียดที่เกี่ยวกับการนำเสนอถึงเหตุที่มาของการพุทธบัญญัติ สถานที่ บุคคลที่เป็นต้นพุทธบัญญัติในเรื่องการเภสัช ๕ ได้น่าสนใจ เป็นการสื่อถึงเรื่องราวความเป็นมาในพระพุทธศาสนาได้สอดคล้องกับในพระไตรปิฎก เป็นกาสดแทรกข้อมูลที่ประโยชน์ที่มีอยู่ในพระพุทธศาสนา ทำให้เห็นถึงคุณค่าในด้านการรักษาด้วยน้ำผึ้งและเนยชั้น^๖

คุณสมบัติของการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ว่าด้วยเรื่องพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตเภสัช ๕ อย่าง จากเหตุการณ์ที่มีพระภิกษุหลายรูปล้มป่วยเป็นโรคที่เกิดในฤดูสารท คือโรคดีซ่านหรือไข้เหลือง เพราะร่างกายภิกษุเปียกชุ่มน้ำฝน เดินย่ำโคลนถูกแดดเผา ภูงน้ำดีมีปัญห ทำให้เกิดอาเจียนชুবวม พระพุทธเจ้าทรงทราบถึงการอาพาธของภิกษุจึงได้ทรงอนุญาตเภสัช ๕ อย่าง คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อยที่คนส่วนใหญ่ถือว่าใช้เป็นตัวยาสสำคัญทั้งมีประโยชน์ทางโภชนาการ ย่อยง่ายเป็นยาสมุนไพรที่ใช้ในการเยียวยา ทรงอนุญาตให้รับประทานเภสัช ๕ อย่าง ก่อนเที่ยงวัน ฉันได้ก่อนเที่ยงวัน หลังจากที่ภิกษุรับประทานเภสัชนั้นแล้ว มีทั้งสิ่งที่เป็นไขมันและไม่มีไขมัน ไม่ย่อย ได้อาพาธหนักขึ้น พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ภิกษุรับประทานเภสัช ๕ อย่าง สามารถฉันได้ทั้งในเวลาก่อนเที่ยงวันและภายในหลังเที่ยงวัน โดยที่พระพุทธเจ้าทรงมีบัญญัติเภสัชแก่ภิกษุ พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตสิ่งที่น่าสนใจมาใช้เป็นตัวยา ในการรักษาอาการเจ็บป่วยต่างๆ ที่ใช้แก้โรคที่เกิดขึ้นทางกาย สำหรับพระภิกษุผู้มีอาการอาพาธ แหล่งที่มาของยาโดยมีสรรพคุณทางยาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่มีอยู่ในธรรมชาติที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาต พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ใช้ในการรักษาโรคทางกายที่เกิดขึ้น มีตั้งแต่การนำรากไม้พืชที่มีอยู่ในธรรมชาติหาได้ง่ายนำมาการรักษาโรคทางกายที่เกิดขึ้นใช้เป็นยา^๗

ความสำคัญของน้ำผึ้งและเนยชั้น พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติพระวินัยที่มีการเกี่ยวกับเภสัช โดยทรงมีข้ออนุญาต มีข้อห้าม และไม่อนุญาต เพื่อในการอำนวยความสะดวก การรักษาพระภิกษุ มีหลักการปฏิบัติในการรับประทาน และการปรับอาบัติ วิธีการครอบงำเภสัชได้อย่างเหมาะสม ในเวลาที่ถูกต้อง ในด้านการประพฤติกุศลธรรมมีการปฏิบัติที่ถูกต้องความดีงาม พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตฉันเภสัช ๕ ได้ตลอดเวลา ทั้งนี้ต้องอยู่ในระยะเวลา ๗ วัน หลังจากการรับประทานหลักข้อกำหนดว่าด้วยเภสัช ในการรับประทานเภสัช ๕ แล้ว ฉันได้ทั้งในกาล และทั้งในเวลาวิกาลเภสัช สิ่งเหล่านี้จัดเป็นยากี่ฉันได้ จัดเป็นอาหารก็ได้ เพราะฉะนั้นพระภิกษุที่อาพาธฉันได้ ถือเป็นการรักษาโรค พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติเภสัชแก่พระภิกษุการจำกัดอาหาร จำกัดบุคคล จำกัดเวลา จำกัดสมัย จำกัดประเทศ จำกัดมันเหลว จำกัดเภสัช เพื่อประโยชน์ในการเยียวยา รักษาในเภสัชชันธกะ

^๖ พระเจริญ วฑฒโน, พระอาจารย์คณะพุทธศาสตร์ มจร, สัมภาษณ์เมื่อ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^๗ พระปลัดสมภาร สมภาโร,ผศ.,พระวิปัสสนาจารย์คณะพุทธศาสตร์ มจร, สัมภาษณ์เมื่อ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

โดยความสำคัญเริ่มแต่การได้มาของยา การรักษาเก็บไว้เพื่อความเรียบร้อย โดยมุ่งเน้นพิจารณาถึงคุณค่าสรรพคุณทางยาในการรักษาระงับบรรเทาอาการอาพาธที่เกิดขึ้นปราศจากโทษ ทำให้การดำเนินชีวิตมีความสุข มุ่งเน้นให้เห็นถึงให้พระภิกษุสงฆ์ดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายด้วยข้อมีข้อผ่อนผันที่เรียกว่าอดิเรกลาภ เป็นไปตามขัดเกลา และการฝึกฝนพัฒนาตน เรื่องทรงอนุญาตเภสัช ๔ ในขอบเขตของนิสสัย ๔ ที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตไว้ เพื่อให้อยู่อย่างสันโดษ เพื่อความเรียบร้อยในหมู่คณะสงฆ์ เพื่อไม่ให้เกิดการสะสมสิ่งที่เป็นปัจจัยมากเกินความจำเป็น มิให้เป็นการสร้างภาระให้ชีวิตของพระภิกษุ พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ใช้ยาที่มีอยู่ในการรักษาโรคร้ายที่เกิดขึ้น เพื่อไม่ให้ก่อเกิดทุกข์ เกิดต้นเหตุ ในการพิจารณาเรื่องต่างๆ ไปที่เกิดขึ้นกับการส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับพระธรรมวินัย ที่จะนำเรื่องการการใช้ยาในการรักษา ในคุณสรรพคุณทางการใช้ปราศจากโทษ เพื่อประโยชน์การรักษามาตราฐานแห่งความดีงามในสงฆ์สร้างความเป็นสิริ เพื่อความสอดคล้องกับพระวินัย ป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับพระวินัย เพื่อประโยชน์แก่การตั้งมั่นในพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ให้และผู้รับนำไปถวายพระสงฆ์มิให้ขัดกับพระวินัยบัญญัติ การประเคนได้อย่างถูกต้องช่วยป้องกันไม่ให้อาบัติเกิดขึ้น ช่วยในการเผยแผ่คำสอนที่ถูกต้องให้มีความเข้าใจ เป็นการรักษพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ต่อไป

อย่างไรก็ตาม ในเภสัช ๕ พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตเภสัช ๕ เพื่อความสะดวกในการเยียวยาสำหรับภิกษุที่เจ็บป่วย ตามหลักพระวินัย ในการวางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับกาลิก เรื่องสัตตาทกาลิก เภสัช ๕ คือในการบริโภคได้ ๗ วัน ได้แก่ เภสัช ๕ คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ในการพิจารณาในกาลิก คือสิ่งของที่จำกัดด้วยกาล ขึ้นด้วยเวลาที่ทรงอนุญาตให้รับประเคนเก็บไว้ได้ในเวลาที่กำหนด เพื่อให้พระภิกษุปฏิบัติได้ถูกต้องตามพระวินัยก็ยังให้ศีลบริสุทธิ์ ย่อมไม่ให้เกิดอันเป็นเหตุให้ศีลบริสุทธิ์ ผลิตภณณ์ในรูปแบบน้ำผึ้งและเนยข้นนี้ เพื่อความผาสุกและเกื้อหนุนต่อความเป็นอยู่ของพระภิกษุสงฆ์ เริ่มแต่การได้มาของยา การรักษาเก็บไว้เพื่อความเรียบร้อย ถือได้ผลิตภณณ์ชนิดนี้เป็น การอนุเคราะห์แก่พระสงฆ์ เพื่อป้องกันอาพาธต่างๆ ที่เกิดกับร่างกายในยามที่เจ็บป่วย และยังบำรุงสุขภาพในสภาวะร่างกายปกติได้คอยป้องกันรักษาไม่ให้อาพาธที่บั่นทอนชีวิต ช่วยประคับประคองชีวิตให้ดำรงอยู่ต่อไป เป็นเครื่องป้องกันโรคที่จะก่อให้เกิดทุกข์เวทนา เนื่องมาจากธาตุกำเริบให้หายไป ในผลิตภณณ์มีคุณค่าสรรพคุณทางยาในการรักษาระงับบรรเทาอาการอาพาธที่เกิดขึ้นปราศจากโทษ ทำให้การดำเนินชีวิตมีความสุข โดยมีความสอดคล้องกับเมื่อพระภิกษุสงฆ์เกิดอาพาธ ต้องแสวงหาเภสัช มารักษาและให้เป็นไปตามอาการอาพาธของโรค ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญของภิกษุด้วยความมุ่งหวังให้มีสุขภาพดีปราศจากโรคร้ายไข้เจ็บได้ป่วย เมื่อมีสุขภาพดีแล้วจะเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติธรรม พระพุทธเจ้าทรงเน้นในการรักษาสุขภาพให้แข็งแรงทั้งกายและใจ พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตเภสัช ๕ เป็นทั้งตัวยาก็ให้ประโยชน์ทางโภชนาการ และไม่เป็นอาหารหยาบเพื่อบรรเทาทุกข์ที่เกิดขึ้นแก่พระภิกษุสงฆ์ผู้มีอาพาธ^๔

จะเห็นได้ว่า เรื่องการบริโภคเภสัช ๕ สำหรับพระภิกษุมีความละเอียดลึกซึ้งและมีขั้นตอน วิธีการต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติให้มีความถูกต้องไม่ว่าจะเป็นเรื่องการรับประเคน การฉัน การบริโภค และการเก็บรักษา ซึ่งต้องยึดหลักการในพระวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตไว้เกี่ยวกับเรื่องกา

^๔ พระมหาอุทัย พลเทโว, ผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติธรรมมหาจุฬาลงกรณ จ.นครราชสีมา, สัมภาษณ์เมื่อ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ลิกะ ๔ ที่เป็นข้อกำหนดว่าด้วยการบริโภคนเภสัชให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของข้อบัญญัติ โดยทรงมุ่งเน้นให้ภิกษุมีความมกน้อย สันโดษด้วยปัจจัยตามิตามได้ ไม่เกิดความกังวลและความละโมภในเภสัช สามารถเข้าถึงคุณค่าแท้จริงของการบริโภคนเภสัช ๕ และหลีกเลี่ยงจากการสะสมเภสัชต่างๆ ไว้ เพื่อให้เห็นถึงการอยู่อย่างสันโดษ เพื่อความเรียบง่ายในหมู่คณะสงฆ์ เพื่อไม่ให้มีการสะสมสิ่งที่เป็นปัจจัยมากเกินไปจนความจำเป็น มิให้เป็นภาระสร้างภาระให้ชีวิตของพระภิกษุ พระพุทธเจ้าทรงเน้นใน ความสำคัญคุณประโยชน์ต่อร่างกายและความสัมพันธ์กับการบริโภคในหมวดของเภสัช ๕ ของพระภิกษุ การมีพระวินัยบัญญัติเรื่องเภสัช ๕ จึงมีความสำคัญมีประโยชน์ต่อพระภิกษุอย่างมาก และเกื้อหนุนต่อการบำบัดรักษาโรค^๙

จากผลิถกัณฑ์น้ำผึ้งและเนยข้นที่เป็นผลิถกัณฑ์ที่ได้จากการวิจัยนี้ จะเห็นว่าน่าสนใจ ตรงที่ผลิถกัณฑ์นี้ มีความโดดเด่น โดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญในข้อบัญญัติต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเก็บรักษาเภสัช ซึ่งสอดคล้องกับพระพุทธเจ้าได้อนุโลมเรื่องการเก็บรักษาอย่างเหมาะสม ป้องกัน อาบัติที่จะเกิดขึ้นจากสันนิธิ การสะสม อาหารหรือยารักษาโรคเกินความจำเป็น และเป็นการตัด ปลิโพธ คือความกังวลใจในวัตถุนั้นได้อีกด้วย รูปแบบของผลิถกัณฑ์น้ำผึ้งและเนยข้น ถือว่าออกแบบ มาเพื่อประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา เป็นประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ให้และผู้รับเป็นอย่างมาก นอกจากนี้แล้วยังทำให้เห็นถึงการนำสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติ พัฒนาให้เกิดเป็นภูมิปัญญาในปัจจุบัน สิ่งที่มีอยู่ใน ท้องถิ่นหาได้ง่าย และเป็นยาที่ชาวบ้านทั่วไปในท้องถิ่นส่งเสริมเพื่อให้บำรุงสุขภาพตั้งสมัยพุทธกาล แม้ในปัจจุบันยังมีใช้กันทั่วไป สามารถนำมาพัฒนารูปแบบให้มีความทันสมัย นำมาใช้ในการรักษาที่ เหมาะสม รวมถึงทำให้เห็นถึงการปฏิบัติที่ถูกต้องดีงามในการเก็บรักษา ในพระวินัยบัญญัติที่ เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวกให้พระภิกษุในการดูแลรักษาตนเอง ซึ่งเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน แสดงให้เห็นว่าผลิถกัณฑ์มีความเอาใจใส่ต่อพระวินัยและสุขภาพของพระภิกษุเป็นอย่างมาก และยัง สอดคล้องต่อการปฏิบัติแก่ญาติโยม ในส่วนของการประเคน ในด้านการรักษาการรับประเคนในเวลา ที่ถูกต้อง และการป้องกันอาบัติที่จะเกิดขึ้นได้ รวมถึงผลิถกัณฑ์น้ำผึ้งและเนยข้นนี้ ส่งเสริมให้ความรู้ที่ ถูกต้องตามหลักพระวินัยได้อย่างเหมาะสม

ในเรื่องของการพัฒนารูปแบบผลิถกัณฑ์น้ำผึ้งและเนยข้นนี้ ถือว่าเป็นเครื่องสนับสนุนต่อ การดำรงชีพของพระภิกษุ ช่วยบรรเทาความทุกข์ความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้น ในการที่ชาวบ้านนำเภสัช ๕ ไปทำบุญถวายสังฆทาน เป็นการมองในแง่เป็นปัจจัยที่ส่งเสริม ช่วยในการเผยแผ่คำสอนที่ถูกต้องให้ ได้มีความเข้าใจต่อการปฏิบัติกับพระสงฆ์ในวิธีการรับ การบริโภค การเก็บรักษาเภสัช ๕ ของ พระสงฆ์ตามหลักพระวินัยบัญญัติ ชาวพุทธที่หวังความเจริญในบุญกุศล ก็สามารถคิดสิ่งที่จะนำไป ทำบุญถวายพระภิกษุมิให้เป็นภาระขัดกับหลักในพระวินัยบัญญัติ โดยพิจารณาคำนึงถึงความสำคัญมาก ขึ้นในการนำผลิถกัณฑ์มาถวาย รูปแบบผลิถกัณฑ์น้ำผึ้งและเนยข้นนี้สามารถสังเคราะห์เข้าในเภสัช คือสิ่งที่ควรรับ สิ่งที่ดีควรฉัน หรือควรเก็บไว้ฉันได้ เป็นการพิจารณาให้เห็นถึงผู้รับข้อปฏิบัติต่างๆ ของ พระภิกษุสงฆ์ที่เกี่ยวกับเภสัช ๕ ได้เป็นอย่างดี ถือว่าเป็นการรักษาพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ ต่อไป^{๑๐}

^๙ พระปลัดสมภาร สมภาโร,ผศ.,พระวิปัสสนาจารย์คณะพุทธศาสตร์ มจร, สัมภาษณ์เมื่อ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐} พระเจริญ วฑฒโน, พระอาจารย์คณะพุทธศาสตร์ มจร, สัมภาษณ์เมื่อ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

อานิสงส์ของการถวายเภสัช เมื่อเกิดอาการเจ็บป่วย เพื่อนำยาที่ได้มารักษาให้หายจากโรค ยาที่ภิกษุได้รับส่วนใหญ่ได้มาจากการถวายจากผู้ที่มีจิตศรัทธาที่ประสงค์จะนำมาถวายเภสัช ย่อมเกิดอานิสงส์แก่การถวาย อานิสงส์ได้ถวายน้ำผึ้งผลแห่งการสร้างบุญนั้นทำให้ได้เป็นพระอรหันต์ ได้ไปเกิดเป็นผู้มีบุญของบ้านเมือง จะได้เกิดที่ใดจะเป็นเทวดาเป็นมนุษย์ก็จะเป็นผู้ถึงความสุขในที่ทุกแห่ง เพราะการถวายยารักษานี้เป็นผลแห่งเภสัชทาน และเป็นผู้ที่มีสุขภาพร่างกายที่ปราศจากความทุกข์ทางกายโรคร้ายเบียดเบียน นอกจากนี้คัมภีร์ในพระพุทธศาสนาได้มีการกล่าวถึงพุทธวจนะตรัสในเรื่องอานิสงส์ของการนำยาถวายไว้โดยตรง และเป็นภาชิตของพระสาวกองค์สำคัญที่ได้เคยถวายยาให้พระภิกษุและผลของการนำยามาถวาย ในการประสงค์ที่ถวายเภสัชที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย พุทธศาสนิกชนก็สามารถปฏิบัติตนให้เป็นไปตามพระวินัย เพื่อประโยชน์ของบุญกุศลที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้ให้และผู้รับ^{๑๑}

นอกจากนี้จะเห็นว่าอานิสงส์ของการถวายมีอยู่หลายประการด้วยกัน การสร้างบุญด้วยใจที่ผ่องใสที่สะอาดบริสุทธิ์เต็มเปี่ยมด้วยศรัทธาความเชื่อมั่นอย่างเต็มที่ อานิสงส์ต่างๆ ก็จะส่งผลให้บุคคลนั้นประสบแต่ความสุขความเจริญทุกภพทุกชาติ การสร้างบารมีของพระอรหันต์ที่ได้ทำบุญด้วยใจที่ผ่องใสเป็นผู้ที่ฉลาดในการตามระลึกนึกถึงบุญที่ตนเองได้กระทำเอาไว้อย่างดีแล้ว ผลบุญจึงตามสนับสนุนท่าน จนกระทั่งได้เข้าถึงความเต็มเปี่ยมของชีวิต มีตัวอย่าง เช่นในพระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย อปทาน มรุตายกเถราปทาน ประวัติในอดีตชาติของพระมรุตายกเถระ การถวายน้ำผึ้งของพระมรุตายกเถระ ในการสร้างบารมีของ พระมรุตสเถระที่ได้สร้างบุญด้วยใจที่เลื่อมใส และรู้จักทำใจให้ผ่องใสตลอดเวลา ท่านเคยสร้างบุญกับพระพุทธเจ้าด้วยการถวายน้ำผึ้ง ท่านได้ระลึกถึงบุญกรรมของตน จึงเกิดความปิติในอานาภาพแห่งถวายน้ำผึ้งกับพระพุทธเจ้า อานิสงส์แห่งการบำรุงยารักษา ได้เสวยไปเกิดในสวรรค์ และต่อมาได้ไปเกิดเป็นพระราชามีเสียงไพเราะในชาติสุดท้ายได้บรรลุมรรคเป็นพระอรหันต์ เพราะด้วยการบูชาถวายน้ำผึ้งกับพระพุทธเจ้าด้วยจิตเลื่อมใส^{๑๒}

ทั้งนี้ มีอีกตัวอย่างหนึ่งที่ปรากฏในพระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๓ ในพระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย ในอานิสงส์ในเรื่องประวัติของพระอัมพทายกเถระ พระพุทธเจ้าทรงประทับนั่งอยู่ระหว่างภูเขาคิชฌกูฏได้ทรงแผ่เมตตาไปในโลกอันมีสัตว์ หากประมาณมิได้ ในเวลาพระอัมพทายกเถระเป็นพระยาวานรอยู่ภูเขาคิชฌกูฏอันสูงสุด ได้เห็นพระพุทธเจ้าทรงประทับ มีจิตให้เลื่อมใสในพระพุทธเจ้า จึงได้นำมะม่วงสุกพร้อมด้วยน้ำผึ้ง มาถวายกับพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าทรงอนุโมทนาว่าด้วยการถวายน้ำผึ้งและด้วยการถวายน้ำมะม่วงทั้งสองอย่างนี้ ในอานิสงส์ของถวายยาน้ำผึ้งพระอัมพทายกเถระในชาติสุดท้ายจะได้เป็นพระอรหันต์^{๑๓}

พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้มีการเก็บเภสัช ๕ ไว้เพื่อมิให้เก็บไว้เกินความจำเป็นพิจารณาในการนำมารักษากายการบำบัดร่างกายในการอาพาธเจ็บป่วย ให้พิจารณาคุณค่าของน้ำผึ้งและ

^{๑๑} พระมหาอุทัย พลเทโว, ผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติธรรมมหาจุฬาลงกรณ จ.นครราชสีมา, สัมภาษณ์เมื่อ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒} พระปลัดสมภาร สมภาโร, ผศ., พระวิปัสสนาจารย์คณะพุทธศาสตร์ มจร, สัมภาษณ์เมื่อ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓} พระเจริญ วฑฒโน, พระอาจารย์คณะพุทธศาสตร์ มจร, สัมภาษณ์เมื่อ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑..

เนยชั้นเป็นสิ่งมีค่า หากได้มีการพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับเรื่องสุขภาพในปัจจุบัน ถือว่ารูปแบบผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งในแคปซูลและเนยชั้นในรูปแบบนี้ มีความสอดคล้องกับพระวินัยในการนำไปถวายพระสงฆ์ให้ขัดกับพระวินัยบัญญัติ มีความทันสมัยเหมาะสม ในตัวอย่างของการนำน้ำผึ้งมาบรรจุลงในแคปซูลนมและเนยชั้น ถือว่ามีความสอดคล้องกับหลักการปฏิบัติต่อการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนา ในหลักการปฏิบัติในการรับประทาน และการปรับอบัติวิธีการครอบครองน้ำผึ้งและเนยชั้นได้อย่างเหมาะสมและถูกต้อง พิจารณาให้เห็นถึงความสำคัญเป็นเครื่องป้องกันการบำบัดโรคต่างๆ เพื่อพิจารณาคำนี้ถึงวิธีการเก็บรักษาครอบครองเภสัช เพื่อความสะดวกในการรับประทานเภสัช เพื่อให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธา เพื่อประโยชน์ของบุญกุศลที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้ให้และผู้รับ

โดยภาพรวมของการพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งและเนยชั้น ถือว่าออกแบบมาเพื่อประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา เป็นประโยชน์แก่ผู้ให้และผู้รับเป็นอย่างมาก นอกจากนี้แล้วยังทำให้เห็นถึงการพัฒนาให้เกิดเป็นภูมิปัญญาในปัจจุบัน สิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นหาได้ง่าย และเป็นยาที่ชาวบ้านทั่วไปในท้องถิ่นส่งเสริมเพื่อให้บำรุงสุขภาพตั้งสมัยพุทธกาล แม้ในปัจจุบันยังมีใช้กันทั่วไป สามารถนำมาพัฒนารูปแบบให้มีความทันสมัย นำมาใช้ในการรักษาที่เหมาะสม รวมถึงทำให้เห็นถึงการปฏิบัติที่ถูกต้องดีงามในการเก็บรักษา ในพระวินัยบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวกให้พระภิกษุในการดูแลรักษาตนเอง ซึ่งเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน แสดงให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์มีความเอาใจใส่ต่อพระวินัยและสุขภาพของพระภิกษุเป็นอย่างมาก

กล่าวได้ว่าตามพระวินัยบัญญัติที่พระพุทธเจ้าทรงมีพุทธบัญญัติในเรื่องนี้ พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตเภสัช ๕ อย่าง จากเหตุการณ์ที่มีพระภิกษุหลายรูปล้มป่วยเป็นโรคที่เกิดในฤดูสารท คือ โรคดีซ่านหรือไข้เหลือง เพราะร่างกายภิกษุเปียกชุ่มน้ำฝน เดินย่ำโคลนถูกแดดเผา อุณหภูมิมีปัญหาทำให้เกิดอาเจียนซบผอม พระพุทธเจ้าทรงทราบถึงการอาพาธของภิกษุจึงได้ทรงอนุญาตเภสัช ๕ อย่าง คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อยที่คนส่วนใหญ่ถือว่าใช้เป็นตัวยาสาคัญ ทั้งมีประโยชน์ทางโภชนาการ ย่อยง่ายเป็นยาสมุนไพรที่ใช้ในการเยียวยา ทรงอนุญาตให้รับประทานเภสัช ๕ อย่างก่อนเที่ยงวัน ฉ้นได้ก่อนเที่ยงวัน หลังจากภิกษุรับประทานนั้นแล้ว^{๑๔}

นอกจากนี้ การเก็บรักษาน้ำผึ้งหรือเนยชั้น ยังมีหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกันคือ พระพุทธเจ้าทรงวางกฎเกณฑ์ทรงอนุญาตให้ภิกษุฉันเภสัชได้นั้น มีความเกี่ยวข้องกับกาล เนื่องด้วย กาล ขึ้นกับเวลา เป็นชื่อของสิ่งที่จะกลืนกินลงลำคอเข้าไป ซึ่งคำว่าในกาล คือตั้งแต่เวลารุ่งอรุณไปถึงเที่ยงวัน ส่วนในเวลาวิกาล เมื่อเที่ยงวันไปแล้วจนถึงอรุณขึ้น และทรงอนุญาตให้ภิกษุสงฆ์ฉันเภสัช ๕ ได้ทุกเวลา ทั้งนี้ต้องอยู่ในระยะเวลา ๗ วัน หลังจากการประเคนตามข้อกำหนดว่าด้วยเภสัช ซึ่งพระวินัยให้ภิกษุรับประทานเภสัชแล้วและฉันได้ในเวลาที่กำหนดอยู่ในสัตตาคาลิก ได้แก่เภสัช ๕ ชนิด คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อยทรงอนุญาตภิกษุรับประทานและฉันได้ภายในเวลา ๗ วัน ทั้งในกาลและในเวลาวิกาล ซึ่งในความหมายของคำว่า ในกาล คือให้พิจารณาถึงตั้งแต่เวลารุ่งอรุณไปถึงเที่ยงวัน ส่วนในเวลาวิกาล เมื่อเที่ยงวันไปแล้วจนถึงอรุณขึ้น และทรงอนุญาตให้ภิกษุสงฆ์ฉันเภสัช ๕ ได้ทุกเวลา ทั้งนี้ต้องอยู่ในระยะเวลา ๗ วัน หลังจากการประเคนตามข้อกำหนดว่าด้วยเภสัช

^{๑๔} พระคณศร์ สุเมธ, วัดเวฬุราชิน กรุงเทพมหานคร, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๖๑.

เรื่องสัตตมหาลิก เกสซ์ ๕ ประการนี้ ในสิ่งของที่จำกัดด้วยเวลา ขึ้นอยู่กับกาล ของขบฉันที่ทรงอนุญาตให้ภิกษุรับประเคนเก็บไว้และฉันได้ภายในเวลาที่กำหนด มี ๔ อย่าง ๑) ยาวกาลิก เป็นของที่ให้ภริโกได้ตั้งแต่เช้าถึงเที่ยงวัน มิโทษะ ๕ คือ ข้างสุก ขนมสด ขนมแห้ง ปลา เนื้อ ๒) ยามกาลิก เป็นของที่ให้ภริโกได้วันหนึ่งกับคืนหนึ่ง ได้แก่ ปานะ คือ น้ำดื่มที่คั้นออกจากผลไม้ที่ไม่ใช่ธัญพืช (ข้าว ถั่ว เผือก มัน) ได้แก่ มะม่วง ชมพู ลูกหว้า กล้วย มะขาง ลูกจัน องุ่น เหง้าอุบล ลิ้นจี่ เป็นต้น ปานะนี้ ให้ใช้ผลไม้สดขนาดไม่ใหญ่กว่าผลมะตูม ห้ามต้มด้วยไฟ เป็นของที่อนุสัมบัน จึงควรในวิกาล อรุณใหม่ขึ้นแล้วเป็นสันนิธิ ถ้านำมาฉันอีก เป็นอาบัติทุกกฏ ๓) สัตตมหาลิก เป็นของที่ให้ภริโกได้ ๗ วัน ได้แก่ เกสซ์ ๕ คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ถ้าภิกษุรับประเคนล่วง ๗ วันแล้วต้องสละแก่บุคคลอื่น ถ้าได้เกสซ์ที่สละแล้วคืนมา ท่านห้ามฉัน ให้ใช้ในกิจภายนอก เช่นทาร่างกายได้ ๔) ยาวชีวิก เป็นของที่ให้ภริโกได้เสมอไป ไม่จำกัดกาลใช้ประกอบเป็นยาได้

ส่วนในความเห็นของการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์นี้ ถือว่าเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดที่ดี เป็นการส่งเสริมกลุ่มผู้ที่ต้องนำไปบริโภค นำไปถวายให้แก่พระภิกษุสงฆ์โดยสร้างรูปแบบที่มีความทันสมัยกับกลุ่มวัยรุ่น และผู้มีความสนใจในการทำบุญได้เป็นอย่างดี พร้อมมีการนำเสนอสื่อถึงเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเกสซ์ ๕ ที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา ถือเป็นกานาคความรู้ใหม่ที่ยังไม่มีใครนำเสนอมาก่อน เป็นการส่งเสริมให้ผู้บริโภคได้นำไปถวายพระภิกษุให้เกิดความเป็นบุญกุศล เป็นความสุขทางใจแก่ผู้ให้ สร้างประโยชน์แก่ผู้รับได้เป็นอย่างดี รูปแบบที่พัฒนาในเนยขี้ผึ้งนี้สร้างมาตรฐานให้เกิดการนำมาสู่การบริโภค มีการนำเทคโนโลยีทางการผลิต ที่สามารถสร้างปริมาณและคุณภาพ มีการบ่งชี้แหล่งผลิต ส่วนในวัตถุดิบเลือกในสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นการส่งเสริมผลผลิตทางการเกษตร สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรคนเลี้ยงสัตว์เพื่อนำนมมาบริโภคได้อีกด้วย

กล่าวได้ว่า ถือเป็นการส่งเสริมทางธุรกิจ ด้วยเทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์ ไม่ว่าผลิตภัณฑ์ชนิดใดก็ตามที่สามารถตอบสนองความต้องการ มีความจำเป็นต่อผู้บริโภค ยังสามารถจับต้องได้ ผู้ซื้อสามารถสร้างการตอบสนองการยอมรับผลิตภัณฑ์นั้นได้ ผลิตภัณฑ์มีความสะดวกในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์นั้นเพื่อผู้บริโภค ตอบสนองความพึงพอใจได้ เลือกที่จะตัดสินใจซื้อ ความถี่ในการเลือกบริโภค คุณสมบัติของผลิตภัณฑ์นั้น อย่างเนยขี้ผึ้ง ถือว่าเป็นผลิตภัณฑ์ เจาะจง เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณลักษณะพิเศษ มีลักษณะที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ ทำให้มีกลุ่มผู้เลือกบริโภคเฉพาะ มีความพยายามที่จะเลือกเป็นพิเศษ เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีประโยชน์ ผลิตภัณฑ์สามารถจับต้องได้ สามารถมีการรับรู้ได้เชิงชวนให้ใช้ยิ่งขึ้น ซึ่งมีความเห็นโดยรวมว่าเป็นรูปแบบที่มีขัดกับพระวินัยในเรื่องเกสซ์ แต่อย่างไร โดยมีการพัฒนาให้มีความสอดคล้องพระวินัยบัญญัติ ก็เห็นว่ามีเหมาะสมที่ควรนำมาต่อยอดในสิ่งที่มีอยู่ในพระพุทธศาสนา เป็นการเผยแผ่ความรู้ที่เป็นประโยชน์

จากการสังเกตจะเห็นถึงรูปแบบผลิตภัณฑ์นี้ ถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบจากเดิมที่เคยเห็นมีความแตกต่างจากการเก็บรักษาน้ำผึ้งโดยทั่วไปที่มีการแบ่งเป็นขวดแก้วใส มีการรักษาคุณภาพภายในตัวผลิตภัณฑ์ มีจุดเด่นจากผลิตภัณฑ์ในการบรรจุอยู่ในรูปแบบแคปซูล ถือว่าเป็นการควบคุมการเก็บรักษาให้มีคุณภาพที่คงที่ โดยให้ความสำคัญในการรักษามาตรฐานของการเก็บรักษาแตกต่างไปจากเดิมที่เป็นเพียงแค่การเก็บน้ำผึ้งใส่ขวดแก้วในขนาดต่างๆ กันไป ส่วนเนยขี้ผึ้งเป็นการรักษาในรูปแบบที่น่าสนใจ มีขนาดที่เหมาะสม ขณะเดียวกันในแง่ของการเก็บและคุณสมบัติทางด้านรสชาติ ความพึงพอใจในรูปแบบของผลิตภัณฑ์เนยขี้ผึ้งที่แตกต่างจากที่เป็นแบบแผ่นแบน ก้อน

สามเหลี่ยมชั้นใหญ่ นำมาสร้างเป็นรูปแบบชั้นสี่เหลี่ยมเล็กในกล่องที่เก็บอย่างปลอดภัย สะดวกในการพกพาในระหว่างการเดินทางเป็นการปรับปรุงรูปแบบผลิตภัณฑ์ในการถนอมคุณภาพของอาหารได้ดี ป้องกันอันตรายจากสิ่งแวดล้อมภายนอก รักษาคุณภาพของสิ่งที่อยู่ภายใน ผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่นในการนำเสนอในรูปแบบใหม่ที่แตกต่างจากเดิมเป็นการพัฒนากระบวนการผลิตแปรรูปใหม่ๆ

หากจะกล่าวถึงในเรื่องนี้โดยรวมให้สรุปเข้าใจได้ง่ายๆ ตามพระพระวินัยบัญญัติ โดยต้นบัญญัติเภสัชชสิกขาบท จากเหตุการณ์ในเรื่องของพระปิลินทวัจฉะเป็นต้นบัญญัติ ในเภสัช ๕ คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย เป็นยาฉันทสำหรับรักษาอาพาธ โดยที่มาของยาทั้ง ๕ ชนิด คือเนยใส ทำจากน้ำมันสัตว์ น้ำมันโค นมแพะ นมกระป๋อง เนยข้น คือเนยข้นทำจากน้ำมันสัตว์น้ำมัน คือน้ำมันที่สกัดจากเมล็ดงา เมล็ดผักกาด เมล็ดมะขาง เมล็ดละหุ่ง หรือไขสัตว์ น้ำผึ้ง คือน้ำรสหวานที่แมลงผึ้งทำ น้ำอ้อย คือน้ำรสหวานที่เกิดจากอ้อย พระพุทธเจ้าทรงมีพระบัญญัติเกี่ยวกับการรับประทานเภสัช การเก็บเภสัชไว้ และการใช้ยาสำหรับภิกษุผู้ป่วยใช้สามารถรับประทานเภสัชนั้นเก็บไว้ฉันได้ ๗ วัน ในเภสัชชวินัยที่พระพุทธรเจ้าทรงอนุญาตเภสัช ๕ อย่าง เพื่อความสะดวกในการเยียวยาสำหรับภิกษุที่เจ็บป่วย โดยให้ฉันเภสัชได้ทั้งในกาลและในเวลาวิกาลตามหลักพระวินัยในเภสัชทั้ง ๕ ชนิดนี้เป็นยารักษาโรค เป็นสิ่งที่มีคุณค่าที่มีอยู่ในธรรมชาติมีสรรพคุณในการรักษาโรคที่ส่วนประกอบไปด้วย เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อยหากพิจารณาลงไปในลักษณะของยามีส่วนประกอบมาจาก น้ำมันของสัตว์ รสหวานที่แมลงทำ สกตน้ำมันพืช และน้ำที่มาจากต้นไม่มีรสหวาน ในประการต่อมาทำให้ทราบถึงวิธีการรับประทานเภสัช เมื่อพระภิกษุได้ทำการครอบครองเก็บเภสัชไว้เกิน ๗ วัน^{๑๕}

ความสำคัญของเภสัช ๕ เป็นเครื่องป้องกันบำบัดโรคต่างๆ บรรเทาความทุกข์ พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตใช้ยาในที่เกิดทุกขเวทนาให้หายไป เพื่อบรรเทาความทุกข์ที่เกิดขึ้นกับพระภิกษุสงฆ์ผิอาพาธ เรื่องทรงอนุญาตเภสัช ๔ ในขอบเขตของนิสัย ๔ ที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตไว้เพื่อให้อยู่อย่างสันโดษ เพื่อความเรียบร้อยในหมู่คณะสงฆ์ เพื่อไม่ให้มีการสะสมสิ่งที่เป็นปัจจัยมากเกินความจำเป็น และมีให้เป็นการสร้างภาระให้ชีวิตของพระภิกษุ ในยาที่จะใช้ในการรักษา เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิต ในการประพาสพรหมจรรย์ทรงให้เน้นการพิจารณาการฉันทยาทุกครั้ง เพื่อการดำรงอยู่ได้ต่อไป เพื่อการระงับความเจ็บป่วยจากการอาพาธ พิจารณาคุณสรรพคุณทางการวิธีใช้ปราศจากโทษ

รูปแบบของผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยข้น เป็นรูปแบบใหม่ที่น่าสนใจเพื่อการเข้าใจปัญหาอย่างชัดเจน และนำไปสู่การแก้ปัญหา โดยมาจากการจินตนาการนำไปสู่แนวคิดสร้างสรรค์ เปลี่ยนมุมมองเป็นแนวทางใหม่มีความสัมพันธ์กับการใช้สอย โดยมีกรอบที่ต้องสอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สร้างให้เกิดความคุณค่า เกิดความศรัทธา เกิดบุญกุศลที่ในอันสงส์ของความดีงาม ซึ่งในรูปแบบของผลิตภัณฑ์คำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยทั้งผู้ให้ผู้รับในการบริโภค ให้เกิดความพึงพอใจ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาในข้อจำกัดบางประการในพระวินัยในพระพุทธศาสนา โดยการใช้สอยของรูปแบบผลิตภัณฑ์ มีความปลอดภัยในการใช้งาน มีหลักการออกแบบเพื่อเป็นการสื่อสารสอดคล้องกับหลักธรรมและประโยชน์ใช้สอยในตัวเองแก่ผู้บริโภคด้วย

^{๑๕} พระมหาปัญญาวัฒน์ ปญญวฑฒโน, ดร., วัดจักรวรรดิราชาวาส กรุงเทพมหานคร, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๖๑.

รูปแบบทรงสี่เหลี่ยม มีความเหมาะสมกับผู้ใช้ก่อให้เกิดความพึงพอใจ โดยมุ่งให้ผู้บริโภคในทุกระดับสามารถเห็นประโยชน์ที่คุณสมบัติ เห็นประโยชน์ในการรักษาพระวินัยของพระสงฆ์ให้สมบูรณ์ถูกต้อง

ในการพัฒนารูปแบบมีหลักการผสมผสานทั้งในส่วนที่เป็นวิทยาศาสตร์ ความเป็นพระพุทธรูป และหลักการออกแบบโดยความเป็นศิลปะ เพื่อให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถใช้ในการบริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ รูปแบบผลิตภัณฑ์สร้างรูปแบบให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยมุ่งแก้ไข ปัญหา เพื่อตอบสนองประโยชน์ทั้งผู้ให้และผู้รับ สื่อสารข้อมูลอันจะเป็นคุณสมบัติ คุณสมบัติประโยชน์ ที่มาของผลิตภัณฑ์ให้เกิดความรู้ในหลักพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี โดยมีความสัมพันธ์กับผู้ต้องการบริโภคได้พิจารณาถึงความสอดคล้องความต้องการ ความเป็นไปที่เหมาะสมกับสภาพวัฒนธรรมสังคมไทย เพื่อตระหนักถึงความเหมาะสมความสวยงามที่เด่นชัด มีความร่วมสมัย มีความสร้างสรรค์ ในรูปแบบของผลิตภัณฑ์ เพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ในการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น ที่สอดคล้องกับในสมัยพุทธกาล

การพัฒนาผลิตภัณฑ์จำเป็นต้องอาศัยบุคลากรที่มีหน้าที่แตกต่างกัน เพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการผลิต อีกทั้งยังต้องเติมการเก็บรักษาคุณภาพด้านต่างๆ ข้อกำหนดของหลักธรรมวินัยของการผลิตและความต้องการของผู้บริโภค การพัฒนาของผลิตภัณฑ์เป็นกระบวนการที่ซับซ้อน และเกี่ยวกับตัวแปรต่างๆ มีเทคนิคและวิธีการต่างๆ เพื่อเปลี่ยนแนวความคิดไปเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีเทคโนโลยีต่างๆ ซึ่งซับซ้อนจึงไม่ใช่เรื่องง่าย เพื่อบูรณาการทั้งหมดเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในรูปแบบการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีความสอดคล้องกับพระวินัยสงฆ์ที่เกี่ยวกับการใช้ยา และในความต้องการของผู้บริโภค โดยมีขั้นตอนกระบวนการผลิตวัตถุดิบที่นำมาใช้ การแปรรูปของผลิตภัณฑ์ที่ต้องอาศัยภูมิปัญญาในพระพุทธศาสนา ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่มีคุณภาพ

ทางพระพุทธศาสนาถือว่าการถวายน้ำผึ้งและเนยชั้น สิ่งเป็นหนึ่งในเภสัช ๕ ได้รับอานิสงส์อย่างมากมายพระภิกษุต้องมียาไว้ เมื่อเกิดอาการเจ็บป่วย เพื่อนำยาที่ได้มารักษาให้หายจากโรค ยาที่ภิกษุได้รับส่วนใหญ่ได้มาจากการถวายจากผู้ที่มีจิตศรัทธาที่ประสงค์จะนำมาถวายเภสัช ย่อมเกิดอานิสงส์แก่การถวาย อานิสงส์ได้ถวายน้ำผึ้งผลแห่งการสร้างบุญนั้นทำให้ได้เป็นพระอรหันต์ ได้ไปเกิดเป็นผู้มีบุญของบ้านเมือง จะได้เกิดที่ใดจะเป็นเทวดาเป็นมนุษย์ก็จะเป็นผู้ถึงความสุขในทุกแห่ง เพราะการถวายยารักษานี้เป็นผลแห่งเภสัชทาน และเป็นผู้ที่มีสุขภาพร่างกายที่ปราศจากความทุกข์ทางกายโรคร้ายเบียดเบียน นอกจากนี้คัมภีร์ในพระพุทธศาสนาได้มีการกล่าวถึงพุทธวจนะตรัสในเรื่องอานิสงส์ของการนำยาถวายไว้โดยตรง และเป็นภาชิตของพระสาวกองค์สำคัญที่ได้เคยถวายยาให้พระภิกษุและผลของการนำยามาถวาย ในการประสงค์ที่ถวายเภสัชที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย สำหรับพุทธศาสนิกชนก็สามารถนำไปปฏิบัติ เพื่อประโยชน์ของบุญกุศลที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้ให้และผู้รับ

จากที่กล่าวมานี้ มีประเด็นค้นพบที่น่าสนใจว่า การพัฒนารูปแบบและผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นนี้ ถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบจากเดิม และมีความแตกต่างจากการเก็บรักษาน้ำผึ้งโดยทั่วไป มีลักษณะที่มีจุดเด่นในการบรรจุอยู่ในรูปแบบแคปซูล ถือว่าเป็นการควบคุมการเก็บรักษาให้มีคุณภาพ ส่วนเนยชั้นเป็นการรักษาในรูปแบบที่น่าสนใจ มีขนาดที่เหมาะสม ขณะเดียวกันในแง่ของการเก็บและคุณสมบัติมีรูปแบบที่ความน่าพึงพอใจในรูปแบบของเนยชั้นที่แตกต่างจากที่เป็นแบบแผ่นแบน ก้อนสามเหลี่ยมชิ้นใหญ่ นำมาสร้างเป็นรูปแบบชิ้นสี่เหลี่ยมเล็กใน

กล่องที่เก็บอย่างปลอดภัย สะดวกในการพกพาในระหว่างการเดินทาง เป็นการปรับปรุงรูปแบบการถนอมคุณภาพของอาหารได้ดี ป้องกันอันตรายจากสิ่งแวดล้อมภายนอก รักษาคุณภาพของสิ่งที่อยู่ภายใน เห็นว่ารูปแบบของผลิตภัณฑ์นี้ มีความโดดเด่นแปลกและแตกต่างจากเดิม ถือว่ามีกลยุทธ์ทางการตลาดได้ดี เป็นการส่งเสริมกลุ่มผู้ที่ต้องนำไปบริโภค นำไปถวายให้แก่พระภิกษุสงฆ์ โดยสร้างรูปแบบที่มีความทันสมัยและผู้มีความสนใจในการทำบุญได้เป็นอย่างดี พร้อมมีการนำเสนอสื่อถึงเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเภสัช ๕ ที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา ถือเป็นกานำความรู้ใหม่ที่ยังไม่เคยมีใครนำเสนอมาก่อน เป็นการส่งเสริมให้ความสุขทางใจแก่ผู้ให้ สร้างประโยชน์แก่ผู้รับได้เป็นอย่างดี และยังสามารถตอบสนองความต้องการ มีความจำเป็นต่อผู้บริโภค ยังสามารถจับต้องได้ และสามารถสร้างการตอบสนองการยอมรับผลิตภัณฑ์ได้ ผลิตภัณฑ์มีความสะดวก ถือว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณลักษณะพิเศษ มีลักษณะที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ ทำให้ผู้เลือกบริโภคเฉพาะ มีความพยายามที่จะเลือกเป็นพิเศษ ในความเห็นว่าเป็นรูปแบบที่มีขัดกับพระวินัยในเรื่องเภสัชแต่อย่างใด โดยมีการพัฒนาให้มีความสอดคล้องพระวินัยบัญญัติ ก็เห็นว่าเป็นความเหมาะสมที่ควรนำมาต่อยอดในสิ่งที่มีอยู่ในพระพุทธศาสนา เป็นการเผยแผ่ความรู้ที่เป็นประโยชน์

ประเด็นที่ค้นพบ การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นในเรื่องของเภสัช ๕ ตามพระวินัยบัญญัติที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงมีพระบัญญัติเกี่ยวกับการรับประเคนเภสัช การเก็บเภสัชไว้ และการใช้ยาสำหรับภิกษุผู้ป่วยใช้สามารถรับประเคนเภสัชนั้นเก็บไว้ฉันได้ ๗ วัน พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตเภสัช ๕ อย่าง เพื่อความสะดวกในการเยียวยาสำหรับภิกษุที่เจ็บป่วย โดยให้ฉันเภสัชได้ทั้งในกาลและในเวลาวิกาลตามหลักพระวินัย ซึ่งจัดอยู่ในสัตตมหาลิกที่เป็นของใช้ในการบริโภคเป็นยาเพื่อการรักษาโรค ที่เป็นเครื่องประกอบการรักษาโรค จัดเป็นยาวชีวิก คือที่รับประเคนแล้วฉันได้ตลอดเวลา ไม่จำกัดเวลา ได้แก่สิ่งของที่เป็นยารักษาโรค ได้แก่ เภสัช ๕ คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย พิจารณาในกาลิก คือสิ่งของที่จำกัดด้วยกาล ขึ้นด้วยเวลาที่ทรงอนุญาตให้รับประเคนเก็บไว้ในเวลาที่กำหนด เพื่อให้พระภิกษุปฏิบัติได้ถูกต้องตามพระวินัยก็ยังให้ศีลบริสุทธิย่อมไม่ให้เกิดอันเป็นเหตุให้ศีลบริสุทธิ เพื่อให้เห็นถึงวิธีการปฏิบัติในการรับประเคนยาที่ใช้การรักษามีความสอดคล้องกับในพระวินัยปิฎก

ทั้งนี้ รวมถึงการพัฒนาในรูปแบบที่มีหลักการผสมผสานกันอย่างลงตัว ระหว่างศาสตร์ทางวิทยาศาสตร์กับหลักพระพุทธศาสนาและหลักการออกแบบโดยความเป็นศิลปะ เพื่อให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถใช้ในการบริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ รูปแบบผลิตภัณฑ์สร้างรูปแบบให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยมุ่งเพื่อตอบสนองประโยชน์ทั้งผู้ให้และผู้รับ มีการสื่อสารข้อมูลอันเป็นที่มาของผลิตภัณฑ์ให้เกิดความรู้ในหลักพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี โดยมีกรอบที่ต้องสอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สร้างให้เกิดความคุณค่า ความศรัทธา เกิดบุญกุศลที่ในอันสงส์ของความดีงาม ซึ่งในรูปแบบของผลิตภัณฑ์คำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยทั้งผู้ให้และผู้รับในการบริโภค ให้เกิดความพึงพอใจ สอดคล้องกับในพระวินัยในพระพุทธศาสนา โดยการใช้สอยของรูปแบบผลิตภัณฑ์ มีความปลอดภัยในการใช้งาน มีหลักการออกแบบเพื่อเป็นการสื่อสารสอดคล้องกับหลักธรรมและประโยชน์ใช้สอยในตัวเองแก่ผู้บริโภคด้วย เพื่อในการรักษาพระวินัยของพระสงฆ์ให้สมบูรณ์ถูกต้อง

ประเด็นที่ค้นพบ การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นในเรื่องของเภสัช ๕ ตามพระวินัยบัญญัติที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงมีพระบัญญัติเกี่ยวกับการรับประเคนเภสัช การ

เก็บเกสรไว้ และการใช้ยาสำหรับภิกษุผู้ป่วยสามารถใช้สามารถรับประทานเกสรนั้นเก็บไว้ฉันได้ ๗ วัน พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตเกสร ๕ อย่าง เพื่อความสะดวกในการเยียวยาสำหรับภิกษุที่เจ็บป่วย โดยให้ฉันเกสรได้ทั้งในกาลและในเวลาวิกาลตามหลักพระวินัย ซึ่งจัดอยู่ในสัตตาทกาทิกที่เป็นของใช้ในการบริโภคเป็นยาเพื่อการรักษาโรค ที่เป็นเครื่องประกอบการรักษาโรค จัดเป็นยาวชีวิก คือที่รับประทานแล้วฉันได้ตลอดเวลา ไม่จำกัดเวลา ได้แก่สิ่งของที่เป็นยารักษาโรค ได้แก่ เกสร ๕ คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย พิจารณาในกาลิก คือสิ่งของที่จำกัดด้วยกาล ขึ้นด้วยเวลาที่ทรงอนุญาตให้รับประทานเก็บไว้ได้ในเวลาที่กำหนด เพื่อให้พระภิกษุปฏิบัติได้ถูกต้องตามพระวินัยก็ยังไม่ให้ศีลบริสุทธิยอมให้เกิดอันเป็นเหตุให้ศีลบริสุทธิ เพื่อให้เห็นถึงวิธีการปฏิบัติในการรับประทานที่ใช้การรักษามีความสอดคล้องกับในพระวินัยปิฎก

๔.๓.๓ วิเคราะห์การสร้างนวัตกรรมการพัฒนาารูปแบบและผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยข้นตามหลักพระพุทธศาสนา

เป็นการพัฒนารูปแบบของการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยข้นตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อให้การเก็บรักษาให้มีความยาวนานมากยิ่งขึ้น มีความปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมรอบข้าง เป็นการรักษาให้การเก็บรักษามีการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด โดยรูปแบบมีการพัฒนารูปลักษณะการบรรจุภัณฑ์ทั้งภายนอกที่เป็นตัวขวด ในการเก็บเพื่อป้องกันความชื้น ป้องกันการแตกเสียหาย การเปิดปิดใช้ผลิตภัณฑ์ มีการบอกถึงสรรพคุณ อานิสงส์ของประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ เป็นการออกแบบเพื่อสร้างความอำนวยความสะดวก ส่วนบรรจุภัณฑ์ภายในขวดที่เป็นการเก็บรักษาในตัวน้ำผึ้งด้วยในรูปแบบแคปซูลเป็นการเก็บรักษาคุณภาพของน้ำผึ้งและเนยได้เพื่อป้องกันความชื้น มีการลดความหวานในน้ำผึ้งเพื่อให้เหมาะสมกับผู้บริโภคบางกลุ่มที่ต้องการลดความหวานในการบริโภคบริโภค ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ยังไม่เคยเห็นในท้องตลาดมีวางขายทั่วไป เป็นรูปแบบการเก็บรักษาที่สะดวกสร้างความปลอดภัยให้กับผู้บริโภครักษาคคุณค่าทางยาไว้ให้มีการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด มีการนำเสนอสื่อสารถึงข้อมูลข้างขวดที่ชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ได้มากขึ้น ถือได้ว่าการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ในการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยข้นเป็นกระบวนการที่มีความสร้างสรรค์ มีความน่าสนใจ แฝงด้วยคติธรรม สร้างคุณค่าประโยชน์ในการนำไปบริโภค สามารถนำภูมิปัญญาในสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติพัฒนาต่อยอดจากวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น และที่สำคัญคือเป็นผลิตภัณฑ์ที่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย สำหรับพระสงฆ์นักบวช ตลอดจนผู้ปฏิบัติธรรมถือศีล ๘ และศีล ๑๐ ที่เป็นการสร้างสรรค์นวัตกรรมขึ้นใหม่

จากแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบและผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยข้นในด้านเทคโนโลยีอาหารและยาตามหลักทางวิทยาศาสตร์ ในการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยข้นเพื่อการทำหน้าที่คุ้มครองรักษา ให้ผลิตภัณฑ์มีความคงสภาพก่อนนำไปใช้ การป้องกันการเปลี่ยนสภาพไปจากเดิม เพื่อป้องกันความเสียหายจากสภาพแวดล้อม การแตกเสียหาย เพื่อความปลอดภัยแก่การนำไป ในการสร้างผลิตภัณฑ์อาจจะเลือกใช้วัตถุดิบที่สามารถรวมกันได้อย่างเช่น น้ำผึ้ง เนยใส เนยข้น อาจจะนำมารวมอยู่ในเม็ดเดียวกัน โดยวัตถุดิบทั้งสามสิ่งนี้ มีความสัมพันธ์กันไปด้วยกันได้ โดยให้เนยเป็นตัวเชื่อมผสานกับน้ำผึ้งและเนยใสทำให้เกิดการผสมผสานที่เป็นเนื้อเดียวกันได้ และอาจจะนำน้ำอ้อยผสมกับน้ำมันงา สามารถสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เป็น ๒ - ๓ สูตรได้ ในทางโภชนาการ โดยต้องคำนึงถึงจำนวนและปริมาณของน้ำผึ้งที่บรรจุอยู่ในแคปซูลให้มีความเหมาะสมเพียงพอต่อร่างกาย ซึ่งสามารถ

ได้ในหลากหลายรูปแบบ เป็นลักษณะของเหลวบรรจุลงกระป๋อง หรือเป็นรูปแบบแท่งก้อนเหนียว คล้ายเจลลี่บาร์ หรืออาจจะทำลักษณะเป็นลูกกวาด และอาจจะทำในลักษณะแผ่นอบแห้งสามารถเก็บไว้ฉ่ำเมื่อมีอาหารอาพาธ ในการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นนี้สามารถทำได้หลากหลายรูปแบบ

ข้อที่ต้องพิจารณาเป็นพิเศษในส่วนของสารประกอบในการผลิตจะต้องมีความสอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ ในด้านหลักการโภชนาการ ควรเน้นถึงการเก็บรักษาในประเด็นเกี่ยวกับการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักการทางเทคโนโลยีวิทยาศาสตร์อาหารและยา เพื่อการทำหน้าที่คุ้มครองรักษา ให้ผลิตภัณฑ์มีความคงสภาพก่อนนำไปใช้ในการเก็บรักษา เพื่อป้องกันการเปลี่ยนสภาพไปจากเดิม เพื่อป้องกันความเสียหายจากสภาพแวดล้อม การแตกหัก เพื่อความปลอดภัยแก่การนำไป เพื่อสื่อข้อความสำคัญในการรักษา วิธีการนำไปใช้ ช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจในผลิตภัณฑ์ สอดคล้องตามหลักพระพุทธศาสนาได้อย่างเหมาะสมถูกต้อง ในการสร้างผลิตภัณฑ์อาจจะเลือกใช้วัตถุดิบที่สามารถรวมกันได้อย่างเช่น น้ำผึ้ง เนยใส เนยชั้น อาจจะนำมารวมอยู่ในเม็ดเดียวกัน ซึ่งมองว่าทั้งสามสิ่งนี้มีความสัมพันธ์กันไปด้วยกันได้ โดยให้เนยเป็นตัวเชื่อมผสานกับน้ำผึ้งและเนยใสทำให้เกิดการผสมผสานที่เป็นเนื้อเดียวกันได้ และอาจจะนำน้ำอ้อยผสมกับน้ำมันงา ซึ่งสามารถได้ในหลากหลายรูปแบบ เป็นลักษณะของเหลวบรรจุลงกระป๋อง หรือเป็นรูปแบบแท่งก้อนเหนียวคล้ายเจลลี่บาร์ หรืออาจจะทำลักษณะเป็นลูกกวาดเพื่อใช้ในการอมบรรเทาการเจ็บคอ และอาจจะทำในลักษณะแผ่นอบแห้งสามารถเก็บไว้ฉ่ำเมื่อมีอาหารอาพาธ จะเห็นได้ว่าการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นนี้สามารถทำได้หลากหลายรูปแบบ เพื่อให้มีความสอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ ส่วนในด้านโภชนาการให้เน้นถึงการเก็บรักษาเพื่อป้องกันความชื้นที่จะเกิดขึ้นกับวัตถุดิบ แต่เมื่อพิจารณาถึงวัตถุดิบที่นำมาใช้เป็นสิ่งที่มียอยู่ในธรรมชาติปราศจากการปรุงแต่งจากสารเคมีถือว่ามีความปลอดภัยและเป็นสิ่งที่มียอยู่ในธรรมชาติเป็นสิ่งที่มีความคุณค่าทางโภชนาการและยังนำมาสร้างให้เกิดความหลากหลายรูปแบบ ให้เหมาะสมกับหลักโภชนาการทางด้านอาหารเพื่อป้องกันความชื้นที่จะเกิดขึ้นกับวัตถุดิบ

ในความเห็นเพิ่มเติม เมื่อพิจารณาถึงวัตถุดิบที่นำมาใช้นี้ ถือว่าเป็นสิ่งที่มียอยู่ในธรรมชาติปราศจากการปรุงแต่ง เป็นสิ่งที่มียอยู่ในธรรมชาติเป็นสิ่งที่มีความคุณค่าทางโภชนาการโดยสมบูรณ์ และยังมีโอกาสสร้างความหลากหลายรูปแบบของการผลิตให้เหมาะสมกับหลักโภชนาการ

ภาพรวมของการพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งและเนยชั้น ถือว่าออกแบบมาเพื่อประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา เป็นประโยชน์แก่ผู้ให้และผู้รับเป็นอย่างมาก นอกจากนี้แล้วยังทำให้เห็นถึงการพัฒนาให้เกิดเป็นภูมิปัญญาในปัจจุบัน สิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นหาได้ง่าย และเป็นยาที่ชาวบ้านทั่วไปในท้องถิ่นส่งเสริมเพื่อให้บำรุงสุขภาพตั้งสมัยพุทธกาล มีความสอดคล้องกับในพระวินัยบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวกให้พระภิกษุในการดูแลรักษาตนเอง ซึ่งเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนแสดงให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์มีความเอาใจใส่ต่อพระวินัยและสุขภาพของพระภิกษุเป็นอย่างมาก ถือว่ารูปแบบผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งในแคปซูลและเนยชั้นอัดเม็ดในรูปแบบนี้ มีให้ชัดกับพระวินัยบัญญัติ มีความทันสมัยเหมาะสม มีความสะดวกกับหลักการปฏิบัติในการรับประทาน วิธีการครอบครองน้ำผึ้งและเนยชั้นได้อย่างเหมาะสมและถูกต้อง พิจารณาให้เห็นถึงความสำคัญเป็นเครื่องป้องกันการบำบัดโรคต่างๆ เพื่อพิจารณาคำนี้ถึงวิธีการเก็บรักษาครอบครองเภสัช เพื่อความปลอดภัยจากสิ่งเจือปน

ภายนอก ในการรับประเคนเภสัชเพื่อให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธา เพื่อประโยชน์ของบุญกุศลที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้ให้และผู้รับ

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ควรพิจารณาถึงสารประกอบร่วมที่ผสมอยู่ในชั้นกระบวนการผลิตภัณฑของน้ำผึ้งและเนยชั้นให้ศึกษาอย่างละเอียดในการนำมาผลิต เพื่อให้สอดคล้องกับพระวินัยที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้ให้เหมาะสมกับการปฏิบัติต่อการฉัน ประเคน การเก็บรักษาให้ถูกต้อง

๔.๓ บทสรุปการวิเคราะห์

กล่าวโดยสรุป จากรูปแบบของน้ำผึ้งที่บรรจุอยู่ในแคปซูลเม็ดสีลักษณะนี้เป็นการพัฒนารูปแบบให้มีความก้าวหน้าจากเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ในการเก็บรักษา ผลิตภัณฑส่งเริ่มต่อการสร้างศรัทธาเพื่อการนำไปถวายพระภิกษุสงฆ์ รูปแบบผลิตภัณฑมีความโดดเด่น และมีความน่าสนใจ ในการนำสิ่งที่มีอยู่พระพุทธศาสนาเพิ่มการพัฒนาให้เข้ายุคสมัยได้น่าสนใจ เป็นการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑเป็นการสร้างสรรค์ ส่วนในการพัฒนาเทคโนโลยีทางโภชนาการกับความรู้ในพระพุทธศาสนา โดยผสมผสานกับหลักธรรมให้เกิดปัญญาและความรู้สู่ผู้บริโภคนำมาประยุกต์ในการสร้างผลิตภัณฑให้เกิดขึ้นใหม่ ส่งเสริมในการถวายเภสัชต่อพระภิกษุสงฆ์ได้เป็นอย่างดี รูปแบบผลิตภัณฑนี้มีการบรรจุภัณฑ เพื่อช่วยถนอมการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นไม่ให้เกิดความเสียหาย การเปิดการปิดใช้ยา เป็นการป้องกันความเสียหายจากการไหลหกเยิ้มของน้ำผึ้ง ป้องกันแสงแดด ยังจุดเด่นให้เกิดแรงจูงใจผู้บริโภค และมีรูปแบบที่กลมกลืนกับสินค้าและการบรรจุหีบห่อ มีความสะดวกในการบริโภค สร้างการดึงดูดให้เกิดการซื้อขายได้ดีเหมาะสม ข้อควรนำไปปรับปรุงในส่วนข้อความควรเพิ่มการมองเห็นให้ชัดเจนมากกว่าเดิม การมีความหลากหลายในรูปแบบผลิตภัณฑในโอกาสต่อไป เพื่อสร้างการจดจำแพร่หลายได้มากขึ้น

ทั้งนี้ การพัฒนารูปแบบได้มีหลักการผสมผสานทั้งในส่วนที่เป็นวิทยาศาสตร์กับพระพุทธศาสนา และหลักการออกแบบโดยความเป็นศิลปะ โดยมีกรอบแนวทางที่ต้องสอดคล้องกับหลักธรรมวินัย เพื่อให้เกิดความคุณค่า มีความศรัทธา เกิดเป็นบุญกุศลที่ในอันสงส์ของความดีงามซึ่งในรูปแบบของผลิตภัณฑคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยทั้งผู้ให้และผู้รับในการบริโภค โดยการใช้สอยของรูปแบบผลิตภัณฑ มีความปลอดภัยในการใช้งาน มีหลักการออกแบบเพื่อเป็นการสื่อสารในประโยชน์ใช้สอยกับผู้บริโภคด้วย เพื่อในการรักษาพระวินัยของพระสงฆ์ให้สมบูรณ์ถูกต้อง

กล่าวคือรูปแบบมีการพัฒนารูปลักษณะการบรรจุภัณฑ เพื่อสร้างความอำนวยความสะดวกในการเก็บรักษาในตัวน้ำผึ้งและเนยชั้นซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ยังไม่เคยเห็นในท้องตลาดมีวางขายทั่วไป มีการนำเสนอสื่อสารถึงข้อมูลข้างขวดที่ชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของผลิตภัณฑได้มากขึ้น ถือได้ว่าการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑในการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นเป็นกระบวนการที่มีความสร้างสรรค์ มีความน่าสนใจ แฝงด้วยคติธรรม สร้างคุณค่าประโยชน์ในการนำไปบริโภค สามารถนำภูมิปัญญาในสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติพัฒนาต่อยอดจากวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น สร้างสรรค์นวัตกรรมชิ้นใหม่

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลเชิงเอกสารและภาคสนาม ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ สาขาเทคโนโลยีทางด้านอาหารและยา, สาขาพระพุทธศาสนา และสาขาเทคนิคการออกแบบผลิตภัณฑ์ จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ และวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเสนอผลการวิจัยในบทที่ ๔ แล้วนั้น ในบทนี้จะเป็นการนำเสนอสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ การพัฒนารูปแบบและผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบและผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น คือ การพัฒนารูปแบบภายนอกของการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นให้มีความแตกต่างจากเดิม เพิ่มความโดดเด่น ให้มีความทันสมัย ด้วยการพัฒนาการเก็บรักษาในรูปแบบบรรจุลงในแคปซูลไซชนิดนี้ม ให้มีความปลอดภัย มีความสะดวก พัฒนาการเก็บรักษาเนยชั้นให้มีมาตรฐานในการเก็บรักษา เพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ผู้ให้และผู้รับ การพัฒนาผลิตภัณฑ์เก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น เป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์สิ่งที่อยู่ภายในให้มีการควบคุมความหวานของน้ำผึ้ง มีการควบคุมความชื้นของผลิตภัณฑ์ มีการจำกัดขนาดปริมาณของเนยชั้นให้มีความเหมาะสมด้วยหลักการทางเทคโนโลยีในด้านการโภชนาการ เพื่อให้ น้ำผึ้งและเนยชั้นยังคงมีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ มีในทางการรักษา มีความทันสมัยเหมาะสม ในการพัฒนารูปแบบของขนาดเนยชั้นก่อนให้มีการเก็บรักษาเนยชั้นให้มีความแตกต่างจากเดิม ส่งเสริมให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพในการรักษา ตลอดจนมีความสอดคล้องกับหลักการปฏิบัติในการรับพระเคนยาพระสงฆ์ วิธีการครอบครองน้ำผึ้งและเนยชั้นได้อย่างเหมาะสมและถูกต้อง พิจารณาให้เห็นถึงความสำคัญเป็นเครื่องป้องกันและบำบัดโรคต่างๆ เพื่อพิจารณาคำนี้ถึงวิธีการเก็บรักษาครอบครองเภสัช เพื่อความปลอดภัยจากสิ่งเจือปนภายนอก มีให้ชัดกับพระวินัยบัญญัติของพระสงฆ์ เพื่อให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธา เพื่อประโยชน์ของบุคคลที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้ให้และผู้รับ และเป็นผลิตภัณฑ์ในการส่งเสริมกับการปฏิบัติต่อการถวายน้ำผึ้งและเนยชั้น

๕.๑.๒ การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามคัมภีร์พระพุทธศาสนา

ผลการวิจัยพบว่า จากการสืบค้นหลักฐานในพระไตรปิฎกพบข้อมูลที่แสดงให้เห็นว่า ในการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นมีปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ในพระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ นิสสัคคิยกัณฑ์ เภสัชชสิกขาบท นิทานวัตถุ เภสัชชสิกขาบท ว่าด้วยเภสัช เรื่องพระปิลินทวัจฉะ โดยมีพระปิลินทวัจฉะ เป็นต้นบัญญัติสิกขาบท พระพุทธเจ้าทรงมีพระบัญญัติเกี่ยวกับโดยทรงอนุญาต

เภสัช ๕ คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย เพื่อให้เป็นประโยชน์ของเภสัช ๕ ในการใช้เป็นยา รักษาโรค บำรุงร่างกาย เพื่ออำนวยความสะดวกในการรักษาพระภิกษุ โดยพระบัญญัติที่เป็นแม่บท ทรงอนุญาต และทรงมีอนุบัญญัติ โดยมีหลักการปฏิบัติในการรับประเคนยา การฉัน และการครอบ ครอบเก็บรักษาเภสัช ๕ ภายใน ๗ วัน ตามหลักกาลิก หากให้ล่วงเลยระยะเวลาที่กำหนดนั้นไป ต้อง อาบัติเป็นนิสัคคียปาจิตตีย์ พระพุทธเจ้าอนุญาตให้รับประเคนเภสัช ๕ แล้ว ฉันได้ทั้งในกาลและทั้งใน เวลาวิกาลเภสัช สิ่งเหล่านี้จัดเป็นยากี่ฉันได้ จัดเป็นอาหารก็ได้ เพราะฉะนั้นพระภิกษุที่อาพาธฉันได้ ถือเป็นการรักษาโรค พระพุทธเจ้าทรงมีพุทธวิธีในการรักษาเมื่อพระภิกษุผู้มีอาพาธจากโรคร้ายต่างๆ ที่ เกิดขึ้น เพื่อในการบรรเทาเวทนาที่เกิดจากอาพาธที่เกิดขึ้นกับพระภิกษุผู้เจ็บไข้ ในการป้องกันรักษา ไม่ให้อาพาธที่จะบั่นทอนช่วยประคับประคองชีวิต เป็นเครื่องป้องกันและบำบัดโรคที่เกิดขึ้น ทุกขเวทนา เนื่องจากธาตุกำเริบให้หายไป

จากที่กล่าวมานี้แสดงให้เห็นว่า พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตน้ำผึ้งและเนยข้นที่เป็นหนึ่งใน เภสัช ๕ เพื่อให้พระภิกษุมีไว้รักษาการอาพาธที่เกิดจากโรคร้ายต่างๆ พระพุทธเจ้าทรงมีความห่วงใยใน สุขภาพของพระภิกษุ โดยทรงมีทั้งข้อห้ามและข้อที่ไม่อนุญาตให้ทำ ทรงบัญญัติพระวินัยมีข้อเน้นย้ำ ในการปฏิบัติ คือตั้งแต่การรับประเคนยา การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยข้นในระยะเวลาที่เหมาะสม สอดคล้องกับพระวินัยในส่วนวิธีการเก็บรักษาในการครอบครอบเภสัชได้อย่างเหมาะสมที่ถูกต้อง ใน คัมภีร์พระพุทธศาสนามีการระบุชื่อสิ่งที่ใช้เป็นยาไว้ โดยเภสัชทั้ง ๕ ชนิด ประกอบด้วยคือเนยใส เนย ข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย เมื่อพระภิกษุได้ทำการครอบครอบเก็บเภสัชไว้เกิน ๗ วัน หากเลยกำหนดถึง วันที่ ๘ ขึ้นมา เภสัชนั้นเป็นนิสัคคีย ถือว่ามีโทษอาบัติ จะต้องปลงอาบัติ เป็นของจำต้องทำการสละ สิ่งของที่มีอยู่ให้กับสงฆ์ สละแก่คณะ สละแก่บุคคล แล้วทำการปลงอาบัติได้ โดยพิจารณาในการเก็บ รักษา น้ำผึ้งและเนยข้นเพื่อความสอดคล้องกับหลักในพระธรรมวินัยเป็นสำคัญ และยังเป็นการช่วยให้ เผยแผ่คำสอนให้ได้รับความเข้าใจ จึงเป็นการรักษาพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ต่อไป

๕.๑.๓ การพัฒนารูปแบบการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยข้นตามหลักพระพุทธศาสนา

จากการศึกษาคัมภีร์พระพุทธศาสนาพบว่า พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้มีการเก็บเภสัช ๕ ไว้เพื่อมิให้เก็บไว้เกินความจำเป็น พิจารณาในการนำมารักษาการบำบัดร่างกายในการอาพาธ เจ็บป่วย ให้พิจารณาคุณค่าของน้ำผึ้งและเนยข้นถือว่าเป็นสิ่งมีคุณค่า เมื่อได้นำมาพัฒนารูปแบบของ ผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับเรื่องสุขภาพในปัจจุบัน ถือว่าเป็นการส่งเสริมให้เห็นถึงวิถีชีวิตพระสงฆ์ ในการ พัฒนาน้ำผึ้งในแคปซูลชนิดนิ่มใสและเนยข้นก้อนในรูปแบบการอัดเม็ด เพื่อนำไปถวายพระสงฆ์ให้ ขัดกับพระวินัยบัญญัติ โดยรูปแบบของผลิตภัณฑ์มีความทันสมัยเหมาะสม สอดคล้องกับหลักการ ปฏิบัติต่อการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยข้น ในการรับประเคนยา และการปรับอาบัติ วิธีการครอบครอบ น้ำผึ้งและเนยข้น โดยเพื่อพิจารณาให้เห็นถึงความสำคัญเป็นเครื่องป้องกันการบำบัดโรคต่างๆ เพื่อ พิจารณาคำนี้ถึงวิธีการเก็บรักษาครอบครอบเภสัช เพื่อความสะดวกในการรับประเคนเภสัชเพื่อให้

เกิดความเลื่อมใสศรัทธา ความน่าสนใจประการหนึ่งของผลิตภัณฑ์ชิ้นนี้ คือการนำเสนอเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเหตุที่มาของการพุทธบัญญัติ สถานที่ บุคคลที่เป็นต้นพุทธบัญญัติในเรื่องการเภสัช ๕ ได้น่าสนใจ ถือว่าเป็นการสื่อถึงเรื่องราวความเป็นมาในพระพุทธศาสนาได้สอดคล้องกับพระไตรปิฎก เป็นการสอดแทรกข้อมูลที่เป็นประโยชน์ที่มีอยู่ในพระพุทธศาสนา ทำให้เห็นคุณค่าด้านการรักษาด้วยน้ำผึ้งและเนยข้นได้มากขึ้น

นอกจากสรรพคุณของน้ำผึ้งและเนยข้นที่มีอยู่ ยังได้เห็นถึงอันิสงส์ของผู้นำมาถวายอีกด้วย ถือเป็นการส่งเสริมให้เกิดกุศลต่อผู้นำมาถวาย การพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งและเนยข้น ถือว่าเป็นรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่เป็นประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา ทั้งเป็นประโยชน์แก่ผู้ให้และผู้รับเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาภูมิปัญญาในสิ่งที่มีอยู่ในสมัยพุทธกาล แม้ในปัจจุบันยังมีใช้กันทั่วไป สามารถนำมาพัฒนารูปแบบให้มีความทันสมัย รูปแบบของผลิตภัณฑ์สร้างความสะดวกในการนำมาใช้ที่เหมาะสม อีกทั้งยังสะดวกในการพกพาระหว่างการเดินทางสามารถหยิบใช้ได้ จึงทำให้เห็นถึงการปฏิบัติที่ถูกต้องดีงามในการเก็บรักษา การอำนวยความสะดวกให้พระภิกษุในการดูแลรักษาตนเอง ซึ่งเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน แสดงให้เห็นว่ารูปแบบของผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งและเนยข้นนี้ มีความเอาใจใส่ต่อพระวินัยและสุขภาพของพระภิกษุเป็นอย่างมาก

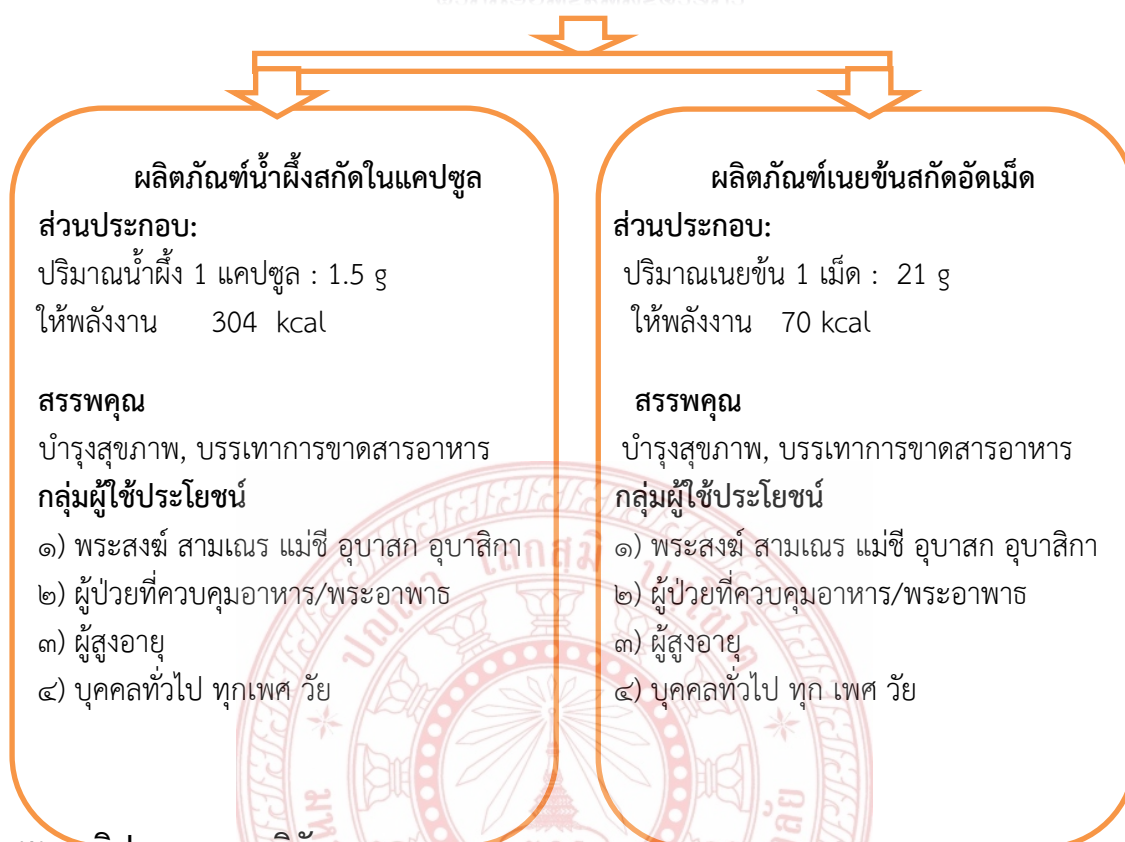
นอกจากนี้ประเด็นที่ค้นพบ คือความสำคัญของน้ำผึ้งและเนยข้น ในด้านการประพบัติปฏิบัติมีคุณธรรมมีที่ถูกต้อง พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตฉันเภสัช ๕ ได้ตลอดเวลา ทั้งนี้ ต้องอยู่ในระยะเวลา ๗ วัน หลังจากการรับประทานหลักข้อกำหนดว่าด้วยเภสัช ในการรับประทานเภสัช ๕ แล้ว ฉันได้ทั้งในกาล และทั้งในเวลาวิกาลเภสัช สิ่งเหล่านี้จัดเป็นยากฉันได้ จัดเป็นอาหารก็ได้ เพราะฉะนั้นพระภิกษุที่อาพาธ สามารถฉันได้ ถือเป็นการรักษาโรค โดยมุ่งเน้นพิจารณาถึงคุณค่าสรรพคุณทางยาในการรักษาระงับบรรเทาอาการอาพาธที่เกิดขึ้นปราศจากโทษ ทำให้การดำเนินชีวิตราบรื่นมีความสุข มุ่งเน้นให้พระภิกษุสงฆ์ดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย เพื่อให้อยู่อย่างสันโดษ เพื่อไม่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ให้และผู้รับนำไปถวายพระสงฆ์ให้ขัดกับพระวินัยบัญญัติ การประเคนได้อย่างถูกต้องช่วยป้องกันไม่ให้อาบัติเกิดขึ้น ช่วยในการเผยแพร่คำสอนที่ถูกต้องให้ได้รับความเข้าใจ เป็นการรักษาพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ต่อไป

จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยเป็นแผนภาพที่ ๕.๑ แสดงการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยข้นตามหลักพระพุทธศาสนาที่เป็นนวัตกรรมที่ได้จากการวิจัยดังนี้

แผนภาพที่ ๕.๑ แสดงการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยข้นตามหลักพระพุทธศาสนา

นวัตกรรมที่ได้จากการวิจัย
รูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยข้น

ตามหลักพระพุทธศาสนา

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยสรุปวิเคราะห์ด้วยการอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

การพัฒนารูปแบบและผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นการสร้างนวัตกรรมใหม่ ในรูปแบบการบรรจุอาหารและยาลงในแคปซูลใสชนิดนิ่ม ให้มีความปลอดภัย มีความสะดวกในการเก็บรักษาให้มีมาตรฐานในการเก็บรักษาที่ดีขึ้น เพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ผู้ให้และผู้รับ มีกระบวนการผลิตทางเทคโนโลยีด้านโภชนาการด้วยการควบคุมความหวานของน้ำผึ้งโดยการสกัดความหวานให้มีปริมาณที่เหมาะสม มีการควบคุมความชื้นของผลิตภัณฑ์ มีการจำกัดขนาดปริมาณของเนยชั้นให้มีความเหมาะสมด้วยหลักการทางเทคโนโลยีด้านโภชนาการ เพื่อให้ น้ำผึ้งและเนยชั้นยังคงมีคุณภาพ มีสรรพคุณทางอาหารและยา มีความทันสมัยเหมาะสม ในการพัฒนารูปแบบของขนาดเนยก้อนให้มีการเก็บรักษาเนยชั้นให้มีความแตกต่างจากเดิม ตลอดจนมีความสะดวกตามหลักการปฏิบัติในการรับประเคนยาพระสงฆ์ วิธีการครอบครองน้ำผึ้งและเนยชั้นได้อย่างเหมาะสมและถูกต้อง พิจารณาให้เห็นถึงความสำคัญเป็นเครื่องป้องกันและบำบัดโรคต่างๆ เพื่อพิจารณาวิธีการเก็บรักษาครอบครองเภสัช เพื่อความปลอดภัยจากสิ่งเจือปนภายนอก มิให้ขัดกับพระวินัยบัญญัติของพระสงฆ์ เพื่อให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธา เพื่อประโยชน์ของบุญกุศลที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้ให้และผู้รับ และเป็นผลิตภัณฑ์ในการส่งเสริมกับการปฏิบัติต่อการถวายน้ำผึ้งและเนยชั้น

การพัฒนารูปแบบและผลิตภัณฑ์เป็นการสร้างนวัตกรรมใหม่ของผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาที่มีความก้าวหน้าจากเทคโนโลยี ให้เกิดประโยชน์ในการเก็บรักษา มีรูปแบบ

ผลิตภัณฑ์ที่มีความโดดเด่น และมีความน่าสนใจ ถือเป็นการพัฒนาที่มีความสำคัญในจุดมุ่งหมายแรกของการพัฒนา คือการนำสิ่งที่สัมพันธ์กับพระพุทธศาสนา โดยการเพิ่มการพัฒนาให้เข้ายุคสมัยไว้ได้อย่างน่าสนใจ เป็นการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ รูปแบบของผลิตภัณฑ์มีความคิดสร้างสรรค์ โดยการนำเทคโนโลยีทางโภชนาการอาหารสัมพันธ์กับทางพระพุทธศาสนา ถือเป็นการสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบโดยผสมผสานกับหลักธรรมให้เกิดปัญญาและความรู้สู่ผู้บริโภค นำมาประยุกต์สร้างผลิตภัณฑ์ให้เกิดเป็นนวัตกรรมใหม่ที่ได้จากการวิจัยเชิงพุทธอย่างเป็นรูปธรรม

ทั้งนี้ การบรรจุน้ำผึ้งสกัดลงในแคปซูลนิ่มใส ได้มีการพัฒนาถึงการเก็บรักษาที่มีความสัมพันธ์กับตัววัตถุดิบสอดคล้องกับหลักการออกแบบให้เป็นผลิตภัณฑ์ขึ้นมาใหม่ ยังเป็นการส่งเสริมจิตใจต่อตัวของผลิตภัณฑ์ได้อีกด้วยเป็นการแสดงให้เห็นถึงจุดเด่น มีความสะอาดตาเพิ่มเติมให้เกิดแรงจูงใจให้ผู้บริโภค และมีรูปแบบที่กลมกลืนกับสินค้าและการบรรจุหีบห่อ มีความหลากหลายในรูปแบบผลิตภัณฑ์ ทำให้เกิดการจดจำและแพร่หลายได้มากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม พระภิกษุสงฆ์ผู้มีประสบการณ์ที่จะต้องมียาไว้ ได้ให้ทัศนะน่าสนใจว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบจากเดิม และมีความแตกต่างจากการเก็บรักษาน้ำผึ้งโดยทั่วไป มีลักษณะที่มีจุดเด่นของการบรรจุในรูปแบบแคปซูล ถือว่าเป็นการควบคุมการเก็บรักษาให้มีคุณภาพ ส่วนเนยชั้นเป็นการเก็บรักษาในรูปแบบที่น่าสนใจ มีขนาดที่เหมาะสม ขณะเดียวกันในแง่ของการเก็บรักษาและคุณสมบัติที่ความน่าพึงพอใจในรูปแบบของเนยชั้นที่แตกต่างจากที่เป็นแบบแผ่นแบน ก้อนสามเหลี่ยมชิ้นใหญ่ นำมาสร้างเป็นรูปแบบชิ้นสี่เหลี่ยมเล็กในกล่องที่เก็บอย่างปลอดภัย สะดวกในการพกพาในระหว่างการเดินทาง เป็นการปรับปรุงรูปแบบการถนอมคุณภาพของอาหารได้ดี ป้องกันอันตรายจากสิ่งแวดล้อมภายนอก รักษาคุณภาพของสิ่งที่อยู่ภายใน เห็นว่ารูปแบบของผลิตภัณฑ์นี้ มีการสร้างรูปแบบที่มีความทันสมัย สู่ถึงเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเภสัช ๕ ที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณลักษณะพิเศษ มีลักษณะที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ โดยมีการพัฒนาให้มีความสอดคล้องพระวินัยบัญญัติ เห็นว่ามีความเหมาะสมที่ควรนำมาต่อยอดในสิ่งที่มีอยู่ในพระพุทธศาสนา เป็นการเผยแผ่ความรู้ที่เป็นประโยชน์ ส่งเสริมคุณค่าให้เกิดความศรัทธาเกิดบุญกุศลที่ในอานิสงส์ของความดีงาม

จากความเห็นของนักออกแบบและการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ ได้ให้ทัศนะเชิงวิชาการว่า รูปแบบของน้ำผึ้งที่บรรจุอยู่ในแคปซูลเม็ดสี่เหลี่ยมนี้เป็นการพัฒนารูปแบบให้มีความก้าวหน้าจากเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ในการเก็บรักษา ผลิตภัณฑ์ส่งเสริมต่อการสร้างศรัทธาเพื่อการนำไปถวายพระภิกษุสงฆ์ รูปแบบผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่น และมีความน่าสนใจ เพิ่มการพัฒนาให้เข้ายุคสมัยได้น่าสนใจ เป็นการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์เป็นการสร้างสรรค์ ของการพัฒนาเทคโนโลยีทางโภชนาการกับความรู้ในพระพุทธศาสนา โดยผสมผสานกับหลักธรรมให้เกิดปัญญาและความรู้สู่ผู้บริโภค นำมาประยุกต์ในการสร้างผลิตภัณฑ์ให้เกิดขึ้นใหม่ ส่งเสริมในการถวายเภสัชต่อพระภิกษุสงฆ์ได้เป็นอย่างดี รูปแบบผลิตภัณฑ์นี้ มีการบรรจุภัณฑ์ในการช่วยถนอมอาหาร การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นไม่ให้เกิดความเสียหาย การเปิด - ปิดใช้ยา เป็นการป้องกันความเสียหายจากการไหลหกเยิ้มของน้ำผึ้ง ป้องกันแสงแดด ยังจุดเด่นให้เกิดแรงจูงใจผู้บริโภค และมีรูปแบบที่กลมกลืนกับสินค้าและการบรรจุหีบห่อ มีความสะดวกในการบริโภค สร้างการดึงดูดให้เกิดการซื้อขายได้อย่างเหมาะสม

ในส่วนของผู้พุทธศาสนิกชนที่เป็นตัวแทนของกลุ่มผู้มีจิตศรัทธาได้ให้ทัศนะว่า เป็นการเก็บรักษาให้มีความยาวนานมากยิ่งขึ้น มีความปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมรอบข้าง การเก็บรักษามีการเปลี่ยนแปลงสภาพน้อยที่สุด มีการพัฒนารูปลักษณะการบรรจุภัณฑ์ทั้งภายนอกที่เป็นตัวบรรจุภัณฑ์ มีการบอกถึงสรรพคุณ อานิสงส์ของประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ เป็นการออกแบบเพื่ออำนวยความสะดวกในการเก็บรักษาในตัวน้ำผึ้งในรูปแบบแคปซูล เป็นการเก็บรักษาคุณภาพของน้ำผึ้งและเนยชั้นที่น่าสนใจ คือมีการลดความหวานในน้ำผึ้งเพื่อให้เหมาะสมกับผู้บริโภคบางกลุ่มที่ต้องการลดความหวานในการบริโภค ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ยังไม่เคยเห็นในท้องตลาดมีวางขายทั่วไป เป็นรูปแบบการเก็บรักษาที่สะดวกสร้างความปลอดภัยให้กับผู้บริโภค การนำเสนอสื่อสารถึงข้อมูลข้างขวดที่ชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ได้มากขึ้น

นอกจากนี้ ยังเป็นกระบวนการผลิตที่มีความคิดสร้างสรรค์ มีความน่าสนใจ ส่งเสริมในสร้างความมีศรัทธาการนำไปถวายพระภิกษุสงฆ์ รูปแบบผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่น และมีความน่าสนใจ ในการนำสิ่งที่มีอยู่พระพุทธศาสนาเพิ่มการพัฒนาให้เข้ายุคสมัยได้น่าสนใจ เป็นการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ ให้ความรู้ทางพระพุทธศาสนา ในรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีการบรรจุภัณฑ์ เพื่อช่วยถนอมการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นไม่ให้เกิดความเสียหาย มีรูปแบบที่กลมกลืนกับสินค้าและการบรรจุหีบห่อ มีความสะดวกในการบริโภค สร้างการดึงดูดให้เกิดการซื้อขายได้ดีเหมาะสม ในความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ก็จะสร้างโอกาสต่อไป ในการสร้างการจดจำของผลิตภัณฑ์ให้แพร่หลายได้มากขึ้นไป รูปแบบมีการพัฒนารูปลักษณะการบรรจุภัณฑ์ สะดวกในการเก็บรักษาในตัวน้ำผึ้งและเนยชั้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ยังไม่เคยเห็นในท้องตลาดมีวางขายทั่วไป มีการนำเสนอสื่อสารถึงข้อมูลข้างขวดที่ชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ได้มากขึ้น ถือได้ว่าการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ในการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นเป็นกระบวนการที่มีความสร้างสรรค์ มีความน่าสนใจ แฝงด้วยคติธรรม สร้างคุณค่าประโยชน์ในการนำไปใช้บริโภค เป็นภูมิปัญญาในสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติพัฒนาต่อยอดจากวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น สร้างสรรค์ นวัตกรรมขึ้นใหม่

๕.๓ ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑) การพัฒนารูปแบบการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น ด้านเทคโนโลยีและการโฆษณาการ โดยนำหลักการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น นำมาพัฒนาให้มีรูปแบบที่หลากหลายในการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นได้ถึง ๓-๔ รูปแบบในการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น ควรเน้นถึงรูปแบบในการเก็บรักษาที่สามารถทำขึ้นได้ง่าย ผ่านกระบวนการผลิตที่ปราศจากการปรุงแต่ง ในการสร้างผลิตภัณฑ์ที่มาจากทางเลือกใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในธรรมชาติ สามารถนำมารวมกันได้ เช่น น้ำผึ้ง เนยใส เนยชั้น ผสมผสานให้เป็นเนื้อเดียวกันเป็นการสร้างผลิตภัณฑ์ในการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น ในการพัฒนา เพื่อตอบสนองในความสะดวกต่อการเก็บและการรักษา การควบคุมปริมาณ

ขนาดที่เหมาะสม ป้องกันความชื้น ป้องกันสิ่งสกปรกที่จะเข้าสู่เนยชั้น เพื่อให้พอเหมาะสม และยังมี ความสอดคล้องตามหลักพระพุทธศาสนาได้อย่างเหมาะสม

๒) ควรนำผลการวิจัยไปเผยแพร่ ในรูปแบบของการจัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม หนังสือ ตำรา จัดพิมพ์ตามสื่อต่างๆ อาทิ เว็บไซต์ เฟสบุ๊ก อีเมล หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร สถานีวิทยุ สถานีโทรทัศน์เพื่อการศึกษา

๓) ควรจัดอบรม บรรยายให้ความรู้กับผู้สนใจศึกษาโดยเฉพาะ นักเรียน นักศึกษา นิสิต บุคคลทั่วไป พระสงฆ์ สามเณร แม่ชี อุบาสก อุบาสิกา และบุคคลทั่วไปให้เข้าใจและสามารถนำไปใช้ ประโยชน์ให้แพร่หลายในวงกว้าง

๔) ควรจัดตั้งหน่วยงานที่ส่งเสริมและสุขภาพเกี่ยวกับการบริโภคเภสัช, ปานะ สำหรับ พระสงฆ์ สามเณร แม่ชี อุบาสก อุบาสิกา ผู้ปฏิบัติธรรม รักษาศีล ๘ และศีล ๑๐ เพื่อการปฏิบัติตาม พุทธบัญญัติพระวินัยอย่างถูกต้องเคร่งครัด

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑) ผลการวิจัยนี้ สามารถนำไปต่อยอดงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ การเก็บรักษาเภสัช ๕ ตามหลักพระพุทธศาสนาและสังคมไทย เพื่อการพัฒนาและทำนุบำรุงรักษา ข้อบัญญัติพระวินัยไว้สืบต่อไป

๒) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาประเด็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารและยา เพื่อ ใช้ประโยชน์ทางพระพุทธศาสนาและสังคมไทย ตลอดจนศึกษาให้ได้ข้อค้นพบที่จะนำไปสู่แนวทางการส่งเสริม และพัฒนาที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรม การเจ็บป่วย และการรักษาสุขภาพที่ดีอย่างเป็น รูปธรรม

๓) สามารถศึกษาเปรียบเทียบวิธีการสร้างรูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาอาหารและยา อาทิ น้ำปานะ, สมุนไพรร เป็นต้น ให้ได้ข้อค้นพบที่เป็นประโยชน์ในการดูแลรักษาสุขภาพที่ดีของ พระสงฆ์ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ตลอดจน บุคคลทั่วไป

๔) สามารถนำผลการวิจัยมาศึกษาต่อยอดในประเด็นวิจัย ดังนี้

- การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาเนยใสและน้ำอ้อยตามหลัก พระพุทธศาสนา

- การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาเภสัช ๕ ตามหลักพระพุทธศาสนา

- การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำมันงาชนิดแคปซูลนิ่มใสตามหลัก พระพุทธศาสนา เป็นต้น

บรรณานุกรม

๑.ภาษาไทย:

ก.ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐.กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.๒๕๓๕.

_____พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.๒๕๓๙.

ข.ข้อมูลทุติยภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์.มูลนิธิ.พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด ๙๑ เล่ม. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์.๒๕๓๕.

(๑) หนังสือ:

คณาจารย์ ภาควิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร. กระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์นม. คณะ-

อุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๐.

ชุมพล ศฤงคารศิริ. การวางแผนและควบคุมการผลิต. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพมหานคร: สมาคมส่งเสริม-

เทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น, ๒๕๔๗.

ชูศักดิ์ เดชเกรียงไกรกุล และนิทัศน์ คณะวรรณะ. ผลิตภัณฑ์และธุรกิจ SME. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดดู-

เคชั่น จำกัด, ๒๕๔๙.

ต่อวงศ์ ปุ้ยพันธุ์วงศ์. ความคิดสร้างสรรค์เพื่อการออกแบบ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพัฒนา-

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, ๒๕๕๓.

ธีระชัย สุขสด. การออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๔.

ประชิด ทิณบุตร. การพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๘.

พงศ์เทพ อัครธนกุล. ว่าด้วยผังและการเลี้ยงผัง. กรุงเทพมหานคร: บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช,

๒๕๓๔.

โพธิ์ทอง แก้วสุทธิ. นวัตกรรมผลิตภัณฑ์กับการพัฒนาอุตสาหกรรม. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์-

มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

วิไล รัสาดทอง. เทคโนโลยีการแปรรูปอาหาร. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนคร-

เหนือ, ๒๕๔๗.

สิริวัฒน์ วงษ์ศิริ และเพ็ญศรี ตั้งคณะสิงห์. ชีวิตวิทยาของผึ้ง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลง-

กรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

ยงยุทธ ไวกุล และแสนนัด หงส์ทรงเกียรติ. หลักการเลี้ยงและขยายพันธุ์ผึ้งในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร:

พันธุ์พืชพิชชิง, ๒๕๓๙.

สุริรัตน์ เตียววานิชย์. ชีวิตวิทยาของผึ้ง. สำนักพิมพ์ต้นอ้อ: กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๓.

สุวิทย์ วิทยาจักร. **การสร้างสรรค์แม่พิมพ์เพื่องานหล่อ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี วิทยาลัยเพาะช่าง, ๒๕๔๙.

เนื่อทอง วนานวัช และคณะคณาจารย์. **กระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์นม**. คณะอุตสาหกรรมเกษตรมหา-
วิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๐.

นภาศรี ไชยชนะนันท์. **น้ำมัน ไขมันและผลิตภัณฑ์**. กรุงเทพมหานคร: การพิมพ์พระนคร, ๒๕๔๒.

สุรีย์ นานาสมบัติ. **เทคโนโลยีของนมและผลิตภัณฑ์นม**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๓๙.

(๒) บทความ

กระทรวงสาธารณสุข. เรื่อง เนยแข็ง. **ประกาศกระทรวงสาธารณสุข** ปีที่ ๒๓ ฉบับที่ ๒๐๙

(มกราคม - มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๓). ๔๒-๔๗.

ภิญญา จูฑากูร. น้ำผึ้ง. **วารสารอาหาร**. ปีที่ ๔๖. ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม-กันยายน) ๒๕๕๙. หน้า ๓๐.

อาชานานภาพ สุรเกียรติ. น้ำผึ้ง น้ำเชื่อมรักษาแผล. **หมอชาวบ้าน**. ปีที่ ๓๖ ฉบับที่ ๔๓๓

(กุมภาพันธ์ - มีนาคม ๒๕๕๗). ๒๗-๒๘.

(๓) งานวิจัย

กนกกานต์ วีระกุล นางสาวสุธิดา โสตา. ผลของกระบวนการผลิตต่อคุณภาพเนยคั้นรูป: กรณีศึกษาเนยสวน-
ดุสิต. **รายงานวิจัย**. หลักสูตรเทคโนโลยีการแปรรูปอาหาร มหาวิทยาลัยสวนดุสิต. ๒๕๕๙.

ดวงจันทร์ เฮงสวัสดิ์ และคณะ. การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ. **รายงานการวิจัย**.

สถาบันค้นคว้าและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์พฤษภาคม. ๒๕๕๔.

พระคมสัน จิตเมธโส. นายเดช ชูจันทร์. ปวยวรรณ หอมจันทร์. หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมพฤติกรรมกา-
บริโภคอาหารของผู้สูงอายุ ในเขตกรุงเทพมหานคร. **รายงานวิจัย**. สถาบันวิจัยพุทธ-
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พ.ศ. ๒๕๕๗.

ดวงเพชร สมศรี. ดร. วิถีวัฒนธรรมการเอื้ออาทรของชาวพุทธในสังคมไทย. **รายงานการวิจัย**. (บัณฑิต
วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๙.

วีระพงศ์ วิรุฬห์ธนภุชณ และดร. วราภรณ์ วิทยาภรณ์. การศึกษาผลของชนิดเนยสดสวนดุสิตและปริมาณ-
แซนแทนที่มีต่อคุณภาพของเค้กเนยสดปราศจากกลูเตนจากแป้งข้าวหอมมะลิ. **รายงานวิจัย**.

หลักสูตรเทคโนโลยีการแปรรูปอาหาร โรงเรียนการเรือนมหาวิทยาลัยสวนดุสิต. ๒๕๕๙.

ปณณธร ชัยรัตน์. **ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพของพระสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา**.

รายงานวิจัย. (สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข: พะเยา. ๒๕๕๓.

ไพบรมา อิศรเสนา ณ อยุธยา ดร.. กลยุทธ์การวางแผนผลิตภัณฑ์นวัตกรรมแห่งคุณค่า. **รายงานวิจัย**.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๕๘.

ศิรินันท์ ตริมมงคลพิทย์ ดร. และอรทัย สารกุล. การศึกษาภูมิปัญญาไทยการใช้ผ้าฝ้ายเพื่อสุขภาพ. **รายงาน
วิจัย**. จังหวัดปทุมธานี: วิทยาลัยการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

๒๕๕๖.

(๔) บทสัมภาษณ์

จิราวัฒน์ ปรีดถกรกุล, อาจารย์ประจำสถาบันโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล , สัมภาษณ์เมื่อ ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑,

จิตพิมาน กรองแก้ว, พนักงานบริษัททั่วไป, สัมภาษณ์เมื่อ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๑.

ธวัชชัย เปรมเสถียร, พุทธศาสนิกชน, สัมภาษณ์เมื่อ ๑๕ กันยายน ๒๕๖๑

เทวินนท์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา, พนักงานบริษัททั่วไป ผู้เคยมีประสบการณ์ที่ได้เคยถวายเภสัช, สัมภาษณ์เมื่อ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๑.

พระมหาอุทัย พลเทโว , ผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติธรรม มหาจุฬาลงกรณ จ.นครราชสีมา, สัมภาษณ์เมื่อ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

พระเจริญ วฑฒโน, พระอาจารย์คณะพุทธศาสตร์ มจร, สัมภาษณ์เมื่อ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

พระปลัดสมภาร สมภาโร,พศ.,พระวิปัสสนาจารย์คณะพุทธศาสตร์ มจร, สัมภาษณ์เมื่อ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

พระคณิศร สุเมธ, วัดเวฬุราชิน กรุงเทพมหานคร, สัมภาษณ์เมื่อ ๔ กันยายน ๒๕๖๑.

พระมหาปัญญาวุฒิ ปญญวฑฒโน, ดร., วัดจักรวรรดิราชาวาส กรุงเทพมหานคร, สัมภาษณ์เมื่อ ๔ กันยายน ๒๕๖๑.

วิสิฐ จະวะสิต,ศ.ดร., ผู้อำนวยการสถาบันโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล, สัมภาษณ์เมื่อ ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

สิทธิ จริยวิชัย, ผู้กำกับภาพยนตร์โฆษณา และนักการออกแบบผลิตภัณฑ์, สัมภาษณ์เมื่อ ๒๘ กันยายน ๒๕๖๑.

ภาคผนวก ก.
บทความวิจัย
การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนา

ผศ.ดร.ตวงเพชร สมศรี

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนา มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น ๒) เพื่อศึกษาหลักการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และ ๓) เพื่อสร้างนวัตกรรมการพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาเอกสารและภาคสนาม วิเคราะห์ สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ มีดังนี้ ๑) เป็นการแก้ไขปัญหาผลิตภัณฑ์จากเดิม ให้สะดวกในการเก็บรักษา ป้องกันสิ่งปนเปื้อน ป้องกันความชื้น ๒) มีการพัฒนาการจัดเก็บที่ได้มาตรฐาน มีคุณภาพ สรรพคุณทางยา และ ๓) เป็นศาสตร์และศิลป์ของนวัตกรรมที่ใช้กระบวนการผลิตทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้านอาหารและยาอย่างเป็นระบบ

ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาพบว่า ตามพระวินัยมีข้อปฏิบัติไว้ดังนี้ เริ่มจากการรับประเคน และการนำมาเก็บรักษาในระยะเวลาที่เหมาะสม ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระภิกษุมีน้ำผึ้งและเนยชั้นที่เป็นหนึ่งในเภสัช ๕ ไว้รักษาการอาพาธได้ โดยให้ถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นการสร้างนวัตกรรมในรูปแบบผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ที่บรรจุน้ำผึ้งในแคปซูลไซชนิดนึ่ง และผลิตภัณฑ์เนยชั้นอัดเม็ดด้วยการใช้วัสดุห่อหุ้มเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยม มีความโดดเด่น ทันสมัย ถูกหลักอนามัย มีการควบคุมความหวานของน้ำผึ้งและควบคุมปริมาณเนยชั้นต่อหน่วยตามหลักโภชนาการที่จำเป็นต่อร่างกาย เป็นการพัฒนารูปแบบการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นให้มีคุณภาพดี ด้วยกระบวนการผลิตทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีผสมผสานกับหลักทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกหลักโภชนาการและสอดคล้องกับหลักพระธรรมวินัยที่มีความแตกต่างจากผลิตภัณฑ์เดิมอย่างชัดเจน

คำสำคัญ : การพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์ การเก็บรักษา น้ำผึ้ง เนยชั้น หลักพระพุทธศาสนา

Research Title: The Development of model products for preservation of
honey and cheese according to Buddhist principles

Researchers: Asst.Prof.Dr.Toungpetch Somsri

Department: Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Fiscal Year: 2561/2018

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

This research entitled The Development of model products for preservation of honey and cheese according to Buddhist percepts has three objectives: 1) to study the ideas and theories on the product forms in preserving honey and cheese, 2) to study the preservation of honey and cheese in the Buddhist scriptures, and 3) to create the development innovation of the product forms in preserving honey and cheese based on the Buddhist principles. This is qualitative research done by studying documentaries and field research and then the analysis and conclusion were made respectively.

In the research, it was clearly found that the development of the forms of product are of the following levels: 1) it is about how the previous product problem is considerably solved so as to create the certain convenience for preservation where the contamination and humidity can be alternatively prevented, 2) the preservation technique is explicitly standardized where its quality and medical quality are maintained, and 3) the science and art of such innovation are systematically made by the process of science and technology of food and medicine.

In the Buddhist scriptures, it was found that according to the rules of discipline certain practices were prescribed as follows: it began by offering and the preservation in the suitable place was made and in the particular case the honey and cheese were allowed by the Buddha to members of Sangha among five types of medicine which were used while facing with sickness and they must be strictly observed.

As far as the development of the product forms in preserving honey and cheese based on Buddhist principles is concerned, it clearly showed that such an act is regarded as the product forms of innovation, to wit, its product is used contain the honey through a crystal capsule and the product tablet of cheese through encompassed material in the form of rectangle and this style is remarkable and updated where its hygiene and controlling sweetness of honey are done. In this, the unit of ghee is quantitatively controlled in accordance with nutrition principles needed by body. It can be said that this becomes the development of preservative forms of product on honey and cheese in the good quality based on the process of

science and technology together with the Buddhist principles wherein the nutrition and the rules of discipline are properly and distinguishably followed.

Keywords: Development, forms of product, Preservation, Honey, Cheese, Buddhist principles

บทนำ

พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญในเรื่องสุขภาพทั้งทางกายและทางจิตใจ ในอาการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นกับร่างกายที่ต้องเน้นการรักษา เพื่อแก้ไขความผิดปกตินั้นให้กลับมาดีเหมือนเดิม และมีมิติในการรักษาควบคู่กับการรักษาทางใจของผู้ป่วยด้วยพร้อมกัน เป็นวิธีการจัดการที่ไม่ให้ใจป่วยตามร่างกาย เป็นการดูแลจิตใจผู้ป่วย และชี้ให้เห็นประโยชน์จากการเจ็บป่วย มีแหล่งที่ปรากฏในพระสูตรตันตปิฎก สังยุตตนิกาย ชนธวารวรรค อนึ่ง บุคคลผู้บริหารกายนี้อยู่ พึงรับรองความไม่มีโรคได้แม้เพียงครู่เดียว จะมีอะไรเล่า นอกจากความโง่เขลา เพราะเหตุนั้น ท่านพึงสำเหนียกอย่างนี้ว่า เมื่อเรามีกายกระสับกระส่ายอยู่ จิตจักไม่กระสับกระส่าย ท่านพึงสำเหนียกอย่างนี้^๑ พระพุทธเจ้าทรงอธิบายแนะนำการระงับทำด้วยความเพียร มีสติปัญญาพิจารณาให้เห็นถึงความเป็นจริงของกายนี้ แม้จะอยู่กับทุกขเวทนาที่เกิดขึ้น ก็สามารถใช้ออกาสในความเจ็บป่วยนี้ให้เห็นถึงสัจธรรมของชีวิต เห็นร่างกายนี้มีความบอบบาง มีความไม่เที่ยงแท้แปรเปลี่ยนไปตามเหตุตามปัจจัยที่เราต้องการได้ ไม่ใช่ตัวตนที่

^๑ ส.ช. (ไทย) ๑๗/๑/๒.

แท้จริงของเรา เพราะเราไม่สามารถบังคับให้หายป่วยได้ และเป็นการชี้ให้เห็นความเจ็บป่วย ความแก่ ความตาย เป็นสิ่งธรรมดาของชีวิต

การดูแลสุขภาพของพระภิกษุที่อาพาธในครั้งพุทธกาล ได้สะท้อนภาพของการนำความรู้พื้นฐานของทางพระพุทธศาสนาสู่การใช้ในชีวิตจริง ถึงอย่างไรก็ตาม การนำมาประยุกต์เรื่องนี้มาใช้ในสภาพของสังคมปัจจุบันเป็นสิ่งที่ควรคำนึงถึง โดยเฉพาะพระภิกษุต้องมีการพิจารณาโดยแยกคางก่อนแล้วจึงบริโภคน้ำ เพื่อมิให้กิเลสเกิดขึ้นในระหว่างการใช้สอยปัจจัยต่างๆ ถือเป็นหนึ่งในปัจจัย ๔ ที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับภิกษุในยามป่วย ช่วยในการบรรเทาความทุกข์ที่เกิดขึ้นจากอาการทางกายที่ถูกโรคภัยเบียดเบียนให้สงบระงับลดลง หายขาดได้ ในการบริโภคน้ำ ๕ ของพระภิกษุสงฆ์เป็นไปเพื่อการรักษาโรคที่สำคัญในด้านพระวินัยบัญญัติ พระภิกษุหากมีการละเมิดข้อบัญญัติ เรื่องเภสัชย่อมมีโทษในการฉนน้ำ ๕ ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน มีโอกาสอาจมีความเสี่ยงต่อการล่วงละเมิดพระวินัยที่มีในพระพุทธบัญญัติไว้ พระภิกษุจึงต้องคำนึงข้อวัตรว่าด้วย การพิจารณาการอาศัยปัจจัยเหล่านั้นเป็นเครื่องสนับสนุนต่อการดำรงชีพของอภิปุญญเพื่อประโยชน์สูงสุดคือการบำเพ็ญเพียรฝึกฝนอบรมจิตและเจริญปัญญาเพื่อเป้าหมายสูงสุดคือความพ้นทุกข์ เข้าถึงแห่งพระนิพพานในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีแนวความคิดเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยในเรื่องการพัฒนา รูปแบบเพื่อการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น ตามพุทธบัญญัติพระวินัยปิฎก สำหรับเหตุผลที่เลือกน้ำผึ้งและเนยชั้น ซึ่งเป็นหนึ่งในเภสัช ๕ ที่จะนำมาพัฒนาศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ด้วยเหตุผลที่สำคัญของเภสัชนี้ มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับภิกษุในยามเจ็บป่วย บรรเทาความทุกข์ของโรคภัย เพื่อให้สงบระงับอาการและการหายขาดลดลงได้ เมื่อพิจารณารายละเอียดในพระวินัยบัญญัติ ได้มีการแจกแจงหลักการปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน ในแต่ละข้อตามลำดับ ทั้งในการรับประเคน การฉน และการเก็บรักษาเภสัช ๕ ในหลักสัตตาทกาทิกหรือของที่ภิกษุสามารถเก็บไว้ฉนได้ภายในระยะเวลา ๗ วัน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าจากองค์ความรู้เหล่านี้เป็นโอกาสแห่งการเรียนรู้เพื่อเกิดการพัฒนา รูปแบบของผลิตภัณฑ์งานวิจัยที่มีทั้งหลักการทางวิทยาศาสตร์ และองค์ความรู้ในพระพุทธศาสนา ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อมุ่งสู่การเป็นงานวิจัยเชิงนวัตกรรม โดยมีรูปแบบที่ทันสมัย สะดวกต่อการใช้งาน และยังคงคุณค่าในการเก็บดูแลและรักษา ยังสามารถปฏิบัติตามหลักในพระวินัยที่ได้บัญญัติได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญของชาวพุทธทุกคนที่ต้องมีความรู้ความเข้าใจ ก่อให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาเป็นสิ่งที่ยิ่งทำให้พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองมากขึ้น เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดเป็นบุญทั้งแก่ผู้ให้และผู้รับ และเป็นการรักษาสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ยืนยาวต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการตามโครงการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนา ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัย (methodology) โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) อันประกอบไปด้วย ๑) การวิจัยเอกสาร (documentary research) ๒) การวิจัยภาคสนาม ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) การสนทนากลุ่ม (Interview group) และการสังเกตการณ์ รวบรวมข้อมูล เรียงลำดับเนื้อหา วิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบและผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น คือ การพัฒนารูปแบบภายนอกของการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นให้มีความแตกต่างจากเดิม เพิ่มความโดดเด่น ให้มีความทันสมัย ด้วยการพัฒนาการเก็บรักษาในรูปแบบบรรจุลงในแคปซูลไซชนิดนัม ให้มีความปลอดภัย มีความสะดวก พัฒนาการเก็บรักษาเนยชั้นให้มีมาตรฐานในการเก็บรักษา เพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ผู้ให้และผู้รับ การพัฒนาผลิตภัณฑ์เก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น เป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์สิ่งที่อยู่ภายในให้มีการควบคุมความหวานของน้ำผึ้ง มีการควบคุมความชื้นของผลิตภัณฑ์ มีการจำกัดขนาดปริมาณของเนยชั้นให้มีความเหมาะสมด้วยหลักการทางเทคโนโลยีในด้านการโภชนาการ เพื่อให้เนยชั้นและเนยชั้นยังคงมีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ มีในทางการรักษา มีความทันสมัยเหมาะสม ในการพัฒนารูปแบบของขนาดเนยชั้นให้มีการเก็บรักษาเนยชั้นให้มีความแตกต่างจากเดิม ส่งเสริมให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพในการรักษา ตลอดจนมีความสะดวกกับหลักการปฏิบัติในการรับประทานพระสงฆ์ วิธีการครอบครองน้ำผึ้งและเนยชั้นได้อย่างเหมาะสมและถูกต้อง พิจารณาให้เห็นถึงความสำคัญเป็นเครื่องป้องกันและบำบัดโรคต่างๆ เพื่อพิจารณาคำนิ่งถึงวิธีการเก็บรักษาครอบครองเภสัช เพื่อความปลอดภัยจากสิ่งเจือปนภายนอก มีให้ชัดกับพระวินัยบัญญัติของพระสงฆ์ เพื่อให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธา เพื่อประโยชน์ของบุคคลที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้ให้และผู้รับ และเป็นผลิตภัณฑ์ในการส่งเสริมกับการปฏิบัติต่อการถวายน้ำผึ้งและเนยชั้น

พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตน้ำผึ้งและเนยชั้นที่เป็นหนึ่งในเภสัช ๕ เพื่อให้พระภิกษุมีไว้รักษาอาการอาพาธที่เกิดจากโรคภัยต่างๆ พระพุทธเจ้าทรงมีความห่วงใยในสุขภาพของพระภิกษุ โดยทรงมีทั้งข้อห้ามและข้อที่ไม่อนุญาตให้ทำ ทรงบัญญัติพระวินัยมีข้อเน้นย้ำในการปฏิบัติ คือตั้งแต่การรับประทาน การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นในระยะเวลาที่เหมาะสมสอดคล้องกับพระวินัยในส่วนวิธีการเก็บรักษาในการครอบครองเภสัชได้อย่างเหมาะสมที่ถูกต้อง ในคัมภีร์พระพุทธศาสนามีการระบุชื่อสิ่งที่ใช้เป็นยาไว้ โดยเภสัชทั้ง ๕ ชนิด ประกอบด้วยคือเนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย เมื่อพระภิกษุได้ทำการครอบครองเก็บเภสัชไว้เกิน ๗ วัน หากเลยกำหนดถึงวันที่ ๘ ขึ้นมา เภสัชนั้นเป็นนิคฺคํศํคิยฺย ถือว่ามีโทษอาบัติ จะต้องปลงอาบัติ เป็นของจำต้องทำการสลละสิ่งของที่มีอยู่ให้กับสงฆ์ สละแก่คณะ สละแก่บุคคล แล้วทำการปลงอาบัติได้ โดยพิจารณาในการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นเพื่อความสอดคล้องกับหลักในพระธรรมวินัยเป็นสำคัญ และยังเป็นการช่วยให้เผยแผ่คำสอนให้ได้มีความเข้าใจ จึงเป็นการรักษาพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ต่อไป

จากการศึกษาคัมภีร์พระพุทธศาสนาพบว่า พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้มีการเก็บเภสัช ๕ ไว้เพื่อมิให้เก็บไว้เกินความจำเป็น พิจารณาในการนำมารักษาการบำบัดร่างกายในการอาพาธเจ็บป่วย ให้พิจารณาคคุณค่าของน้ำผึ้งและเนยชั้นถือว่าเป็นสิ่งมีคุณค่า เมื่อนำมาพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับเรื่องสุขภาพในปัจจุบัน ถือว่าเป็นการส่งเสริมให้เห็นถึงวิถีชีวิตพระสงฆ์ ในการพัฒนาน้ำผึ้งในแคปซูลไซชนิดนัมและเนยชั้นก่อน เพื่อนำไปถวายพระสงฆ์ให้ชัดกับพระวินัยบัญญัติ โดยรูปแบบของผลิตภัณฑ์มีความทันสมัยเหมาะสม สอดคล้องกับหลักการปฏิบัติต่อการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น ในการรับประทาน และการปรับอาบัติ วิธีการครอบครองน้ำผึ้งและเนยชั้น โดยเพื่อพิจารณาให้เห็นถึงความสำคัญเป็นเครื่องป้องกันการบำบัดโรคต่างๆ เพื่อพิจารณาคำนิ่งถึงวิธีการ

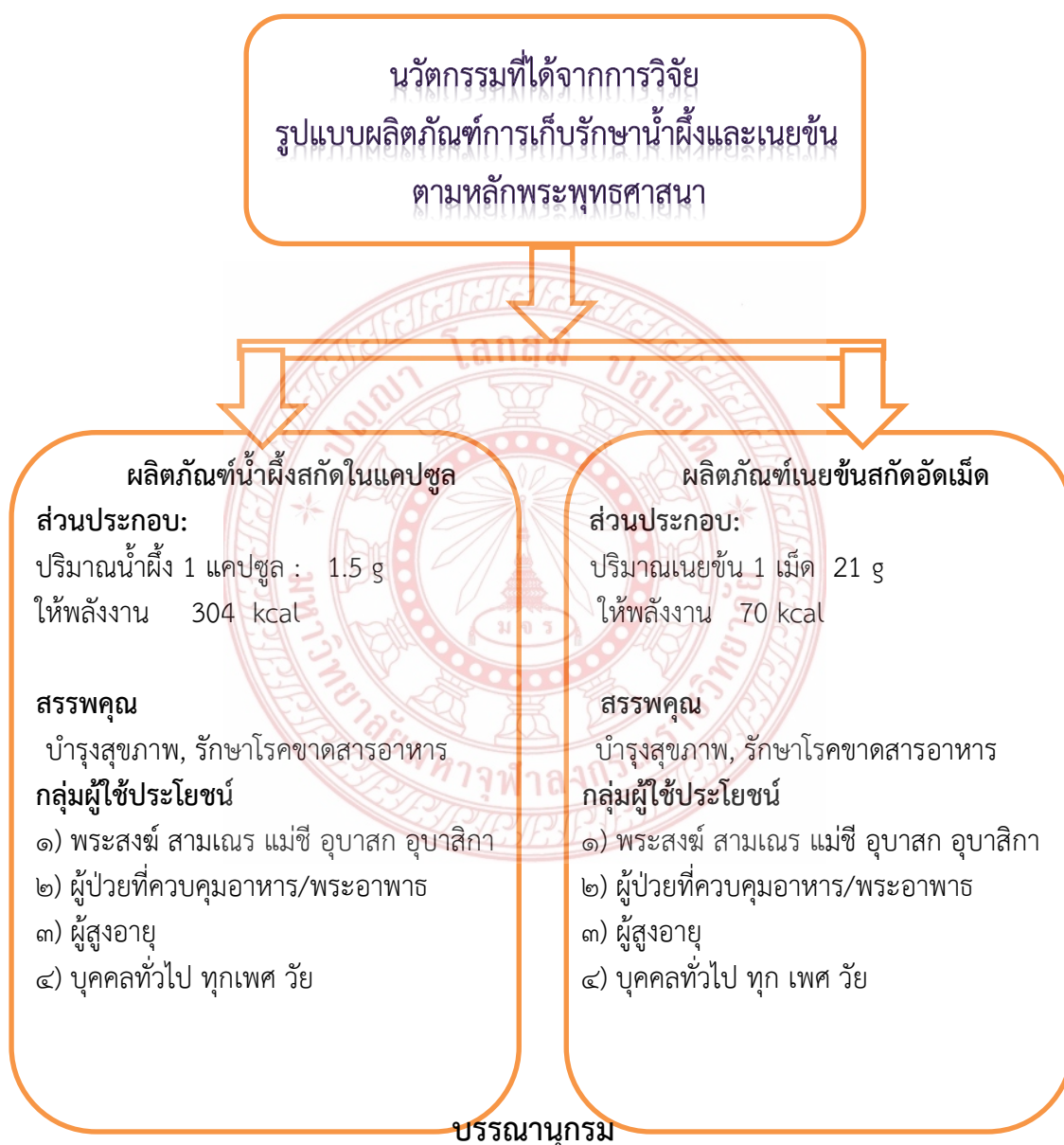
เก็บรักษาครอบครองเภสัช เพื่อความสะดวกในการรับประทานเภสัชเพื่อให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธา ความน่าสนใจประการหนึ่งของผลิตภัณฑ์ขึ้นนี้ คือการนำเสนอเรื่องราวที่เกี่ยวกับเหตุที่มาของการ พุทธบัญญัติ สถานที่ บุคคลที่เป็นต้นพุทธบัญญัติในเรื่องการเภสัช ๕ ได้น่าสนใจ ถือว่าเป็นการสื่อถึง เรื่องราวความเป็นมาในพระพุทธศาสนาได้สอดคล้องกับพระไตรปิฎก เป็นการสอดแทรกข้อมูลที่เป็น ประโยชน์ที่มีอยู่ในพระพุทธศาสนา ทำให้เห็นคุณค่าด้านการรักษาด้วยน้ำผึ้งและเนยข้นได้มากขึ้น

นอกจากสรรพคุณของน้ำผึ้งและเนยข้นที่มีอยู่ ยังได้เห็นถึงอันสงส์ของผู้นำมาถวายอีก ด้วย ถือเป็นการส่งเสริมให้เกิดกุศลต่อผู้นำมาถวาย การพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งและเนยข้น ถือว่าเป็นรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่เป็นประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา ทั้งเป็นประโยชน์แก่ผู้ให้และผู้รับเป็น อย่างมาก นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาภูมิปัญญาในสิ่งที่มีอยู่ในสมัยพุทธกาล แม้ในปัจจุบัน ยังมีใช้กันทั่วไป สามารถนำมาพัฒนารูปแบบให้มีความทันสมัย รูปแบบของผลิตภัณฑ์สร้างความ สะดวกในการนำมาใช้ที่เหมาะสม อีกทั้งยังสะดวกในการพกพาระหว่างการเดินทางสามารถหยิบใช้ได้ จึงทำให้เห็นถึงการปฏิบัติที่ถูกต้องดีงามในการเก็บรักษา การอำนวยความสะดวกให้พระภิกษุใน การดูแลรักษาตนเอง ซึ่งเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน แสดงให้เห็นว่ารูปแบบของผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งและเนย ข้นนี้ มีความเอาใจใส่ต่อพระวินัยและสุขภาพของพระภิกษุเป็นอย่างมาก

นอกจากนี้ประเด็นที่ค้นพบ คือความสำคัญของน้ำผึ้งและเนยข้น ในด้านการประพาส ปฏิบัติมีคุณธรรมมีที่ถูกต้อง พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตฉันเภสัช ๕ ได้ตลอดเวลา ทั้งนี้ ต้องอยู่ใน ระยะเวลา ๗ วัน หลังจากการรับประทานหลักข้อกำหนดว่าด้วยเภสัช ในการรับประทานเภสัช ๕ แล้ว ฉันได้ทั้งในกาล และทั้งในเวลาวิกาลเภสัช สิ่งเหล่านี้จัดเป็นยากฉันได้ จัดเป็นอาหารก็ได้ เพราะฉะนั้นพระภิกษุที่อาพาธ สามารถฉันได้ ถือเป็นการรักษาโรค โดยมุ่งเน้นพิจารณาถึงคุณค่า สรรพคุณทางยาในการรักษาระบบบรรเทาอาการอาพาธที่เกิดขึ้นปราศจากโทษ ทำให้การดำเนินชีวิต ราบรื่นมีความสุข มุ่งเน้นให้พระภิกษุสงฆ์ดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย เพื่อให้อยู่อย่างสันโดษ เพื่อไม่ให้เกิด ประโยชน์สิ่งที่เป็นปัจจัยมากเกินความจำเป็น มิให้เป็นการสร้างภาระให้ชีวิตของพระภิกษุ เพื่อ ประโยชน์การรักษามาตรฐานแห่งความดีงามในสงฆ์สร้างความเป็นสิริ เพื่อความสอดคล้องกับพระ วินัย ป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับพระวินัย เพื่อประโยชน์แก่การตั้งมั่นในพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ให้และผู้รับนำไปถวายพระสงฆ์ให้ขัดกับพระวินัยบัญญัติ การประเคนได้ อย่างถูกต้องช่วยป้องกันไม่ให้อาบัติเกิดขึ้น ช่วยในการเผยแพร่คำสอนที่ถูกต้องให้ได้รับความเข้าใจ เป็น การรักษาพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ต่อไป

จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยเป็นแผนภาพแสดงการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยข้นตามหลักพระพุทธศาสนาที่เป็นนวัตกรรมที่ได้จากการวิจัยดังนี้

แผนภาพ แสดงการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนา

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.๒๕๓๙.

ภาคผนวก ข.

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑. ได้นำไปใช้ประโยชน์ในระดับนโยบาย

โดยการนำไปขยายผลสู่หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น สามารถนำไปเป็นแนวทางในการทำงานวิจัยเรื่องที่เกี่ยวข้อง อาทิ เกสซ์ ๕ สมุนไพรไทย น้ำปานะ ในพื้นที่ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคอีสาน ในวิถีการบริโภคแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้ได้เห็นผลเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

๒. ได้นำไปใช้ประโยชน์ในมิติการพัฒนาสังคม/ชุมชน/ท้องถิ่น

โดยรัฐบาลให้ความสำคัญในการจัดสรรงบประมาณการทำโครงการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาวิเคราะห์การนำหลักพระพุทธศาสนามาใช้กับการบริโภคเกสซ์ สมุนไพรไทย น้ำปานะ ที่ถูกต้องตามพระธรรมวินัยสำหรับพระสงฆ์ สามเณร อุบาสก อุบาสิกาในท้องถิ่น ทำให้การดำเนินชีวิตมีความสุขกาย สบายใจ สุขภาพดี ไม่มีโรคภัยเบียดเบียนของคนในชุมชนและท้องถิ่นได้ โดยอาจขยายการพัฒนาด้วยการเผยแพร่สู่สังคมในระดับชาติ อาเซียน นานาชาติ และระดับโลก เพื่อนำผลที่ได้ส่งเสริมสุขภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชนในท้องถิ่น ให้เข้าใจการบริโภคเกสซ์อย่างถูกวิธี

๓. ได้นำไปใช้ประโยชน์ด้านวิชาการ

โดยการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำหลักพระพุทธศาสนาใช้ในบริบทของการส่งเสริมการบริโภคเกสซ์เพื่อดูแลรักษาสุขภาพให้ปราศจากโรคภัยของคนในชุมชนในสังคมไทย โดยมีการศึกษาเปรียบเทียบกับบริโภคสมุนไพร น้ำปานะของพระสงฆ์ในชุมชนท้องถิ่นอื่นๆ เพื่อให้เข้าใจความเหมือนและความแตกต่างกันของสัดส่วนปริมาณการบริโภคแต่ละบุคคล และจัดทำเป็นเอกสารวิชาการเพื่อการศึกษาค้นคว้าอ้างอิง และจัดทำคู่มือเผยแพร่

๔. ได้นำไปเผยแพร่/การประชาสัมพันธ์/การให้บริการวิชาการ

โดยการนำผลการวิจัยในรูปแบบของบทความงานวิจัยลงตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ในFacebook กลุ่มต่างๆ ได้แก่ กลุ่มหลักสูตรพุทธศาสนตรุขภูมิบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ภาคพิเศษ, กลุ่มนิสิตกับการประกันคุณภาพการศึกษา, กลุ่มบัณฑิตนิเวศ, กลุ่ม MCU The Thesis, เอกสารประกอบการสอนรายวิชาสัมมนาพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม เป็นต้น

ภาคผนวก ค.

แนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เรื่อง การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนา

การวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนา มีการลงภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่เป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

๑. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น
๒. เพื่อศึกษาหลักการเก็บรักษาเนยชั้นและน้ำผึ้งในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
๓. เพื่อสร้างนวัตกรรมการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนา

โดยผู้ตอบแบบสัมภาษณ์สามารถแสดงความรู้ ความคิดเห็นที่เป็นข้อเท็จจริง โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์เพื่อประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น

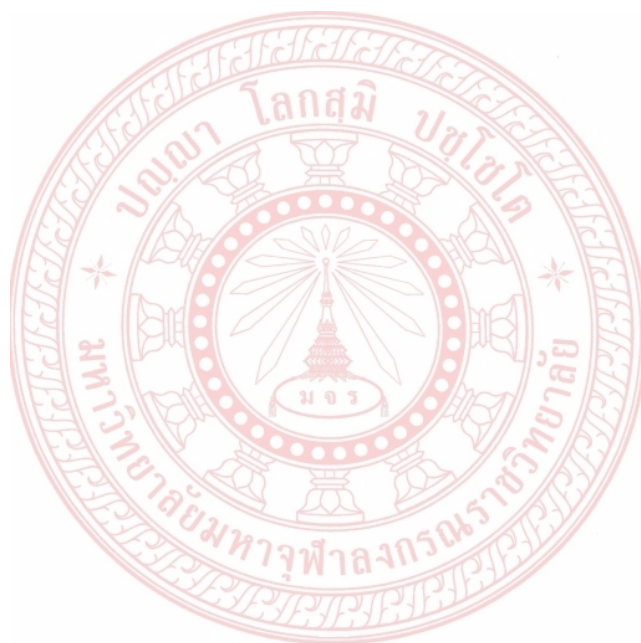
ผศ.ดร.ดวงเพชร สมศรี
หัวหน้าโครงการวิจัย

แนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการ สาขาเทคโนโลยีทางด้านอาหารและยา สรूपพอสังเขป

- ๑) การเก็บรักษาผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักเทคโนโลยีทางด้านอาหารและยาเป็นอย่างไร

- ๒) การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยข้นตามหลักเทคโนโลยีทางด้านอาหารและยามีความสำคัญหรือไม่อย่างไร
- ๓) ปัญหา/อุปสรรคการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยข้นในปัจจุบันมีอะไรบ้าง และมีแนวทางแก้ไขอย่างไร
- ๔) การสร้างรูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยข้นตามหลักพระพุทธศาสนา มีความจำเป็นหรือสำคัญต่อพระสงฆ์และผู้ปฏิบัติธรรมหรือไม่ อย่างไร
- ๕) รูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยข้นตามหลักพระพุทธศาสนาควรมีลักษณะเป็นอย่างไร?

แนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการ สาขาเทคนิคการออกแบบผลิตภัณฑ์ สรพพอสังเขป

- ๑) การออกแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยข้นตามหลักเทคนิคการออกแบบผลิตภัณฑ์มีลักษณะอย่างไร
- ๒) การออกแบบผลิตภัณฑ์ในการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยข้นมีความสำคัญหรือไม่อย่างไร?
- ๓) ปัญหา/อุปสรรคการออกแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยข้นมีอะไรบ้าง และมีแนวทางแก้ไขอย่างไร

- ๔) การออกแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนา มีความจำเป็นหรือสำคัญต่อพระสงฆ์และผู้ปฏิบัติธรรมหรือไม่ อย่างไร
- ๕) การออกแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนาควรมีลักษณะอย่างไร

แนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการ สาขาพระพุทธศาสนา สรูปพอสังเขป

- ๑) ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงวิธีการเก็บรักษาเนยชั้นและน้ำผึ้งตามหลักพระธรรมวินัยไว้อย่างไรบ้าง?
- ๒) การออกแบบผลิตภัณฑ์ในการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นมีความสำคัญหรือไม่ อย่างไร
- ๓) ปัญหา/อุปสรรคการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นในทางพระพุทธศาสนาและทางเทคโนโลยีตะวันตกมีอะไรบ้าง
- ๔) การออกแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนา มีความจำเป็นหรือสำคัญต่อพระสงฆ์และผู้ปฏิบัติธรรมหรือไม่ อย่างไร
- ๕) รูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนาควรเป็นอย่างไร

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ต.ลำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา

๑๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อทำวิจัย

เรียน คณบดี วิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬา มหาวิทยาลัยมหิดล

ด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงเพชร สมศรี อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้รับการอนุมัติให้จัดทำโครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนา” ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รหัสโครงการ MCU RS 610761264 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ/ภาคสนาม ด้วยการศึกษาค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) ต่อ key informants ซึ่งอยู่ในขั้นตอนดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการนี้ คณะผู้วิจัยได้เล็งเห็นว่าท่าน อาจารย์ ดร.จิราวัฒน์ ปรัตถกรกุล เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีองค์ความรู้ สามารถให้ข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อใช้ประกอบการศึกษาวิเคราะห์ที่จะเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยนี้ และสามารถให้คำแนะนำแก่คณะผู้วิจัยได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ คุณโสภณ เทียนศรี ผู้ร่วมวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนา” ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ อาจารย์ ดร.จิราวัฒน์ ปรัตถกรกุล เพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ส่วนวัน เวลา และสถานที่ให้สัมภาษณ์แล้วแต่ท่านจะกำหนด และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงเพชร สมศรี)

หัวหน้าโครงการวิจัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ประสานงาน : คุณโสภณ เทียนศรี : โทร. 0819336306

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ต.ลำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา

๑๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อทำวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล

ด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงเพชร สมศรี อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้รับการอนุมัติให้จัดทำโครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษา น้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนา” ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รหัสโครงการ MCU RS 610761264 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ/ภาคสนาม ด้วยการศึกษาค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) ต่อ key informants ซึ่งอยู่ในขั้นตอนดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการนี้ คณะผู้วิจัยได้เล็งเห็นว่าท่าน ศาสตราจารย์ ดร. วิสิฐ จະวะลิต เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีองค์ความรู้สามารถให้ข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อใช้ประกอบการศึกษาวิเคราะห์ที่จะเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยนี้ และสามารถให้คำแนะนำแก่คณะผู้วิจัยได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ คุณโสภณ เทียนศรี ผู้ร่วมวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษา น้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนา” ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ ศาสตราจารย์ ดร. วิสิฐ จະวะลิต เพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ส่วนวัน เวลา และสถานที่ให้สัมภาษณ์แล้วแต่ท่านจะกำหนด และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงเพชร สมศรี)

หัวหน้าโครงการวิจัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ประสานงาน : คุณโสภณ เทียนศรี : โทร. 0819336306

วิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬา
มหาวิทยาลัยมหิดล
๔๔๔ หมู่ ๕ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล
จังหวัดนครปฐม ๗๓๑๗๐

ที่ ศธ. ๐๕๑๗.๑๗ / ๐๐๕๓๕

วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ยินดีให้บุคลากรให้สัมภาษณ์เพื่อทำวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงเพชร สมศรี หัวหน้าโครงการวิจัย

ตามหนังสือบันทึกวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ลงวันที่ ๑๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑ เรื่องขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อทำวิจัย ความละเอียดแจ้งแล้วนั้น

วิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬา มหาวิทยาลัยมหิดล ได้พิจารณาแล้วยินยอมให้ อาจารย์ ดร.จิราวัฒน์ ปรีดถกรกุล บุคลากรในสังกัดให้สัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนา”

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์นายแพทย์ชนินทร์ ลำคำ)

คณบดีวิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬา
มหาวิทยาลัยมหิดล

งานบริหารและทรัพยากรบุคคล

นางจันทร์เพ็ญ รัตมี

โทรศัพท์ ๐-๒๔๔๑-๔๒๔๕-๘ ต่อ ๑๑๓

โทรสาร ๐-๒๔๔๕-๓๖๔๓

ภาคผนวก ง
กิจกรรมการดำเนินการวิจัย
ลงภาคสนามด้วยวิธีการเก็บข้อมูลแบบการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเจาะจง

๑) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการ สาขาเทคโนโลยีทางด้านอาหารและยา

๒) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการ สาขาเทคนิคการออกแบบผลิตภัณฑ์

๓) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการ สาขาพระพุทธศาสนา

๔) กลุ่มพระภิกษุสงฆ์ ที่จะต้องมีเอาไว้ เมื่อเกิดอาการอาพาธ

๕) กลุ่มพุทธศาสนิกชน ผู้มีจิตศรัทธาที่เคยถวายเภสัชกับพระภิกษุสงฆ์

นำเสนอนวัตกรรมที่ได้จากการวิจัยต่อพระสุธีรัตนบัณฑิต,รศ.ดร. ผอ.สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มจร

นวัตกรรมที่ได้จากการวิจัย
ผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งสกัดในแคปซูล และ ผลิตภัณฑ์เนยชั้นสกัดอัดเม็ด

แบบสรุปรูปโครงการวิจัย

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

၇.၂၁၄/၂၆၁၁

การพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตาม
หลักพระพุทธศาสนา

ผศ.ดร.ตวงเพชร สมศรี

บัณฑิตวิทยาลัย

ଠିକଣା : nameaw43@hotmail.com

๔. ความสำคัญ/ความเป็นมา/ประเด็นปัญหาก่อนการวิจัย

พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญในเรื่องสุขภาพทั้งทางกายและทางจิตใจ อาการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นกับร่างกายที่ต้องเน้นการรักษา เพื่อแก้ไขความผิดปกตินั้นให้กลับมาดีเหมือนเดิม และมีมิติในการรักษาควบคู่กับการรักษาทางใจของผู้ป่วยด้วยพร้อมกัน เป็นวิธีการจัดการที่ไม่ให้ใจป่วยตามร่างกาย เป็นการดูแลจิตใจผู้ป่วย และชี้ให้เห็นประโยชน์จากการเจ็บป่วย มีแหล่งที่ปรากฏในพระสูตรตันตปิฎกสังยุตตนิกาย ชันธวารวรรค อนึ่ง บุคคลผู้บริหารกายนี้อยู่ พึงรับรองความไม่มีโรคได้แม้เพียงครู่เดียวจะมีอะไรเล่า นอกจากความโง่เขลา เพราะเหตุนี้ ท่านพึงสำเหนียกอย่างนี้ว่า เมื่อเรามีกาย กระสับกระส่ายอยู่ จิตจักไม่กระสับกระส่าย ท่านพึงสำเหนียกอย่างนี้ พระพุทธเจ้าทรงอธิบายแนะนำการระงับทำด้วยความเพียร มีสติปัญญาพิจารณาให้เห็นถึงความเป็นจริงของกายนี้ แม้จะอยู่กับทุกขเวทนาที่เกิดขึ้น ก็สามารถใช้ออกาสในความเจ็บป่วยนี้ให้เห็นถึงสัจธรรมของชีวิต เห็นร่างกายนี้มีความบอบบาง มีความไม่เที่ยงแท้แปรเปลี่ยนไปตามเหตุตามปัจจัยที่เราต้องการได้ ไม่ใช่ตัวตนที่แท้จริงของเรา เพราะเราไม่สามารถบังคับให้หายป่วยได้ และเป็นการชี้ให้เห็นความเจ็บป่วย ความแก่ ความตาย เป็นสิ่งธรรมดาของชีวิต

จากความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นนั้น ส่วนหนึ่งสามารถกำจัดให้หมดไปด้วยหลักธรรมในหมวดต่างๆ นอกจากนี้ ยังมีหลักการจัดการในการดูแลสุขภาพ พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติข้อวัตรปฏิบัติที่เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ การดูแลที่พักพำนักรักษา และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนพร้อมถึงในเรื่องอาหาร ยา และครูบาอาจารย์ เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสนใจใส่ใจกับการดูแลสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ ยังช่วยให้พระภิกษุมีการน้อย ให้ใช้ชีวิตเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ช่วยระงับหรือบรรเทาความเจ็บป่วยที่มีอยู่ให้เบาบางลง และป้องกันมิให้เกิดขึ้นอีกทั้งช่วยสร้างความศรัทธาให้เกิดขึ้นกับผู้คน เพื่อให้พระพุทธศาสนาได้รับการอุปถัมภ์ดูแลโดยสังคมต่อไป

^๑ ส.บ. (ไทย) ๑๗/๑/๒.

การเก็บรักษาและการใช้ยา เป็นการดำรงชีวิตของพระภิกษุอย่างเรียบง่าย ไม่เสียคุณค่าทางยา และเป็นข้อครหาหนีทาจากชาวบ้าน เป็นการแสดงให้เห็นถึงการใช้ยาในการรักษา และการเก็บยาเพื่ออายุของยา นอกจากนี้ในส่วนของการประเคนรับปวารณาจากอุบาสกอุบาสิกา พระพุทธเจ้าทรงพุทธานุญาตกำหนดระยะเวลาไว้ มีปรากฏในพระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ พระบัญญัติ ก็เภสัชใดควรลิ้มสำหรับภิกษุผู้เป็นไข้คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ภิกษุรับประเคนเภสัชนั้นแล้วเก็บไว้ฉันได้ ๗ วันเป็นอย่างมากให้เกินกำหนดนั้นไป ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตติย^๒ พระพุทธเจ้าทรงวางหลักการวิธีการใช้ยาอย่างระมัดระวังที่ภิกษุต้องมีเภสัชไว้ใช้การดูแลเมื่อเกิดอาการเจ็บป่วยขึ้น ให้ความสำคัญในการรักษา การใช้ยา ในขณะเดียวกันก็ทรงจำกัดการครอบครอง หรือการใช้นั้นให้อยู่ในความพอดีเหมาะสม ไม่เป็นภาระ เป็นการก่อให้เกิดตณหา ก่อทุกข์ตามมาในภายหลัง รวมทั้งอาจเป็นการทำให้เกิดความไม่งามไม่น่าดู ถูกตำหนิจากผู้คนที่พบเห็น หรือสร้างความเดือดร้อนให้กับผู้ดูแลผู้ป่วย จึงเป็นจุดกำกับให้เกิดความเหมาะสมของการมียา การรักษา และการครอบครอง ไว้ อย่างน่าสนใจ

ความสำคัญของปัญหานี้ ในการดูแลเก็บรักษาเภสัชในปัจจุบัน เป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ สุขภาพสำหรับพระภิกษุสงฆ์ที่เฝ้าเพื่อต่อพระธรรมวินัยของพระภิกษุสงฆ์ ที่มีความเหมาะสมคุณค่าทางยาที่ยังคงสภาพเป็นยาอยู่ ความสะดวกสมควรแก่การบริโภค พุทธศาสนิกชนที่ประสงค์จะทำบุญถวายเภสัชนำไปถวาย หากเภสัชที่เป็นของเหลวไหลเยิ้มเลอะเทอะ ก็เป็นอุปสรรคต่อการเก็บรักษาดูแล ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอเภสัช ในรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่สะดวกสมควรแก่การบริโภค และยังคงเป็นไปตามพระวินัยบัญญัติ เพื่อให้ได้บุญกุศลและเกิดประโยชน์ทั้งผู้ให้และผู้รับ มีความสะดวกในการนำไปทำบุญถวาย ซึ่งจะเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมต่อพระสงฆ์การบริโภค และการเก็บรักษาเภสัช โดยมีให้เป็นการขัดต่อพระวินัยที่บัญญัติไว้

ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีแนวความคิดเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยในเรื่องการพัฒนา รูปแบบเพื่อการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยข้น ตามพุทธบัญญัติพระวินัยปิฎก สำหรับเหตุผลที่เลือกน้ำผึ้งและเนยข้น ซึ่งเป็นหนึ่งในเภสัช ๕ ที่จะนำมาพัฒนาศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ด้วยเหตุผลที่สำคัญของเภสัชนี้ มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับภิกษุในยามเจ็บป่วย บรรเทาความทุกข์ของโรคภัย เพื่อให้สงบรับอาการและการหายขาดลดลงได้ เมื่อพิจารณารายละเอียดในพระวินัยบัญญัติ ได้มีการแจกแจงหลักการปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน ในแต่ละข้อตามลำดับ ทั้งในการรับประเคน การฉัน และการเก็บรักษาเภสัช ๕ ในหลักสัตทาหาลิกหรือของที่ภิกษุสามารถเก็บไว้ฉันได้ภายในระยะเวลา ๗ วัน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าจากองค์ความรู้เหล่านี้เป็นโอกาสแห่งการเรียนรู้เพื่อเกิดการพัฒนาแบบของผลิตภัณฑ์

^๒ วิ.มหา. (ไทย) ๒/๖๒๒/๔๔๐.

งานวิจัยที่มีทั้งหลักการทางวิทยาศาสตร์ และองค์ความรู้ในพระพุทธศาสนา ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อมุ่งสู่การเป็นงานวิจัยเชิงนวัตกรรม โดยมีรูปแบบที่ทันสมัย สะดวกต่อการใช้งาน และยังคงคุณค่าในการเก็บดูแลและรักษา ยังสามารถปฏิบัติตามหลักในพระวินัยที่ได้บัญญัติได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญของชาวพุทธทุกคนที่ต้องมีความรู้ความเข้าใจ ก่อให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาเป็นสิ่งที่ยิ่งทำให้พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองมากขึ้น เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดเป็นบุญทั้งแก่ผู้ให้และผู้รับ และเป็นการรักษาสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ยืนยาวต่อไป

๕. วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๕.๑ เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้น

๑.๕.๒ เพื่อศึกษาหลักการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

๑.๕.๓ เพื่อสร้างรูปแบบผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนา

๖. ผลการวิจัย/ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย

การพัฒนารูปแบบและผลิตภัณฑ์การเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นนวัตกรรมที่ได้จากการวิจัยที่เป็นการพัฒนารูปแบบภายนอกของการเก็บรักษาน้ำผึ้งและเนยชั้นให้มีคุณภาพดี ถือเป็นการเก็บรักษาน้ำผึ้งที่เป็นด้านกายภาพภายใน คือการควบคุมความจำกัดหวานของน้ำผึ้งที่จำเป็นกับร่างกาย ในรูปแบบของการบรรจุน้ำผึ้งลงในแคปซูลนิ่มใส สามารถสร้างความน่าเชื่อถือ ด้านกายภาพภายนอก มีการพัฒนารูปแบบการเก็บรักษาน้ำผึ้งในการบรรจุในลงในส่วนของขวดใสป้องกันแสงแดด เพื่อป้องกันความเสียหายจากสภาพแวดล้อม ในการเก็บรักษาเนยชั้น ถือว่ามีรูปแบบที่แปลกใหม่ที่มีความแตกต่างจากที่ของเดิม ในการเลือกวัสดุการเก็บรักษาเนยชั้นได้เหมาะสมเป็นอย่างดี มีวัสดุห่อหุ้มเนยชั้นตามหลักการทางโภชนาการ มีความสอดคล้องกับหลักทางพระวินัย เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ให้และผู้รับนำไปถวาย

๗. การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

๗.๑ การใช้ประโยชน์ในระดับนโยบาย

นำไปขยายผลสู่หน่วยงานอื่นๆ ที่เห็นว่าเป็นประโยชน์เพื่อการพัฒนาและการส่งเสริมสุขภาพของคนในชุมชนท้องถิ่นให้มีสุขภาพร่างกายที่ปราศจากโรคภัยได้

๗.๒ การใช้ประโยชน์มิติการพัฒนาสังคม/ชุมชน/ท้องถิ่น

สนับสนุนให้รัฐบาลเห็นความสำคัญในการจัดสรรงบประมาณการทำโครงการพัฒนาสังคมเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพที่ดีตามแนวพุทธของคนในแต่ละชุมชนท้องถิ่นอย่างเหมาะสม

๗.๓ การใช้ประโยชน์มิติวิชาการ

ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำหลักพระพุทธศาสนาใช้ในการบริโภคเภสัชอย่างถูกหลักก่อนามัย ในกรณีพระสงฆ์ก็สามารถบริโภคได้ไม่ผิดพระธรรมวินัยของพระสงฆ์ ตลอดจนเป็นการส่งเสริมสภาพชีวิตความเป็นอยู่ในการบริโภคตามวิถีพุทธ ด้านความเหมือนและแตกต่างกันในลักษณะของอาหาร

และยา อาทิ สมุนไพร น้ำปานะต่างๆ และจัดทำเป็นเอกสารวิชาการรายวิชาสัมมนาพระพุทธศาสนา เพื่อสังคม เพื่อการศึกษาค้นคว้า ใช้อ้างอิง และจัดทำคู่มือเผยแพร่

๘. การเผยแพร่/การประชาสัมพันธ์

ลงตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ลงเว็บไซต์ mcu.ac.th, Facebook กลุ่มต่างๆ อาทิ กลุ่มนิสิตกับการประกันคุณภาพทางการศึกษากลุ่มโพชนงค์ กลุ่มนิสิต พธ.ด. พระพุทธศาสนา ภาคพิเศษ, กลุ่มหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา ภาคพิเศษ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กลุ่มบัณฑิตนิวส์ เอกสารประกอบการสอนรายวิชาสัมมนาพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม เป็นต้น

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ ภาษาไทย ผศ.ดร.ตวงเพชร สมศรี
 ภาษาอังกฤษ Asst.Prof.Dr. Toungetch Somsri
 ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ
 เลขานุการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ภาควิเศษ
 สังกัด บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๑๕๗๕ หมู่ ๖ ซ.พหลโยธิน ๕๑ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน
 กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๒๐

ประวัติการศึกษา

๑. วิทยาศาสตรบัณฑิต (วท.บ.) สาขาคหกรรมศาสตร์ทั่วไป
 จากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
๒. ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) สาขาภาษาอังกฤษ
 จากมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
๓. พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พธ.ม.) สาขาพุทธศาสตร์และศิลปะแห่งชีวิต
 จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔. พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พธ.ด.) สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
 จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิชาที่สอน

การเขียนบทความทางพระพุทธศาสนา, จิตวิทยาแนวพุทธ, สัมมนาพระพุทธศาสนา
 กับวิทยาการสมัยใหม่, สัมมนาพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม, สัมมนาพระพุทธศาสนา
 กับประชาคมอาเซียน, สัมมนาพระพุทธศาสนากับวิชาชีพ, สัมมนางานวิจัยและ
 วิทยานิพนธ์, ระเบียบวิธีวิจัยขั้นสูง

ประสบการณ์งานวิจัย

๑. วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิตเรื่องการศึกษาการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการ
 ปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยาสำเร็จปีพ.ศ. ๒๕๕๒
๒. สารนิพนธ์ระดับปริญญาเอก เรื่องศึกษาวิเคราะห์หลักการครองงานทาง
 พระพุทธศาสนา สำเร็จปีพ.ศ. ๒๕๕๖
๓. สารนิพนธ์ระดับปริญญาเอกเรื่อง พัฒนาการทางจริยธรรมของข้าราชการตำรวจ
 ตามแนวพุทธสำเร็จปีพ.ศ. ๒๕๕๖
๔. สารนิพนธ์ระดับปริญญาเอกเรื่องศึกษาการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ส่งเสริม
 ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจ สำเร็จปีพ.ศ. ๒๕๕๖
๕. งานวิจัยเรื่องกระบวนการพัฒนาจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนาได้ทุนอุดหนุน
 จากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ปีงบประมาณ ๒๕๕๔

๖. วิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิตเรื่อง วิธีการพัฒนาจริยธรรมของข้าราชการตำรวจเชิงพุทธบูรณาการ สำเร็จในปีพ.ศ. ๒๕๕๗

๗. งานวิจัยเรื่องระบบการทำงานของบุคคลต้นแบบเชิงพุทธบูรณาการ ได้ทุนอุดหนุนจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ปีงบประมาณ ๒๕๕๘

๘. งานวิจัยเรื่องวิถีวัฒนธรรมการเอื้ออาทรของชาวพุทธในสังคมไทย ได้ทุนอุดหนุนจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ปีงบประมาณ ๒๕๕๙

๙. งานวิจัยโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาบัณฑิตเรื่อง การประเมินหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทุนอุดหนุนจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประสบการณ์การเขียนหนังสือ/ผลงานทางวิชาการ

เอกสารประกอบการสอน

๑. เอกสารประกอบการสอนวิชาสุขภาพจิต (Mental Health) ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ ๓ ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. เอกสารประกอบการสอนวิชาเทคนิคมนุษยสัมพันธ์ (ฉบับปรับปรุง) ระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ ๔ ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓. เอกสารประกอบการสอนวิชาจิตวิทยาแนวพุทธ ระดับปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทความวิชาการ/บทความวิจัย

๑. บทความวิจัยเรื่อง “การศึกษาการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ได้รับการตีพิมพ์ในนิตยสารสาวิกาวิทยาลัย เสถียรธรรมสถาน ในปี พ.ศ. ๒๕๕๒

๒. บทความวิจัยเรื่อง วิธีการพัฒนาจริยธรรมของข้าราชการตำรวจเชิงพุทธบูรณาการ ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารพุทธศาสนศึกษา ของศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฉบับปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – เมษายน ๒๕๕๘)

๓. บทความวิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนาจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนา” ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ มกราคม – เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๘

๔. บทความวิจัยเรื่อง “ระบบการทำงานของบุคคลต้นแบบเชิงพุทธบูรณาการ” ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม – สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๙

๕. บทความวิจัยเรื่อง “วิถีวัฒนธรรมการเอื้ออาทรของชาวพุทธในสังคมไทย” ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ ปีที่ ๑๓ ฉบับพิเศษ ตีพิมพ์ในงานสัมมนาวิชาการระดับนานาชาติ ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๙

๖. บทความหนึ่งสัวารสารปัญญา เรื่อง “พระพรหมคุณาภรณ์ในทัศนะของผม” ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ ปีที่ ๑๓ ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๐

๗. บทความวิชาการเรื่อง “ทิศ ๖ กับการเอื้ออาทรตามวิถีชีวิตของชาวพุทธ” ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการงานสัมมนาวิชาการระดับชาติ จัดโดยบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๑

ประสบการณ์การทำงาน

๑. อาจารย์ประจำหน่วยวิทยบริการสาวิภาสิกขาลัยเป็นผู้ช่วยสอนระดับปริญญาโท วิชาชีวิตและความตายในทัศนะของชาวพุทธ
๒. อาจารย์พิเศษ ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นอาจารย์บรรยายประจำวิชาสุขภาพจิต สาขาวิชาจิตวิทยา ชั้นปีที่ ๓ และวิชาเทคนิคมนุษย์สัมพันธ์ สาขาวิชาจิตวิทยาชั้นปีที่ ๔
๓. วิทยากรบรรยายพิเศษ ให้กับประชาชนทั่วไป องค์กรของรัฐ ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนตำบลสถาบันศึกษาระดับอุดมศึกษา, ประถม – มัธยม และชุมชนต่างๆ
๔. นักวิชาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/บทความวิชาการ/บทความหนึ่งสัวารสารระดับปริญญาโท – เอก
๖. กรรมการสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/บทความวิชาการ/บทความหนึ่งสัวารสารระดับปริญญาโท – เอก
๗. เป็นวิทยากรอบรมพัฒนานักวิจัยรุ่นใหม่ (แม่ไก่) รุ่นที่ ๑๒ เครือข่ายมหาวิทยาลัยศิลปากร และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) พ.ศ. ๒๕๕๙
๘. เลขานุการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ภาควิชาพิเศษ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๙. รองประธานกรรมการสถานศึกษาของศูนย์พัฒนาด้านการข่าว กองบัญชาการตำรวจสันติบาล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
๑๐. คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวิชาการประจำวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย